

READING ROOM
DEPT. OF LINGUISTICS

PORTA LINGUARUM ORIENTALIUM

EDITIT

J. H. PETERMANN.

TOMUS VI.

BREVIS

LINGVAE ARMENIACAE

GRAMMATICA, LITTERATURA, CHRESTOMATHIA

CUM

GLOSSARIO.

IN USUM PRAELECTIONUM ET STUDIORUM
PRIVATORUM

SCRIPSIT

JUL. HENR. PETERMANN,

IN UNIVERSIT. BELOLINENSI PROF.

READING ROOM

DEPT. OF LINGUISTICS

CAROLSRUHAE ET LIPSIAE.

H. REUTHER.

LIBRARIETATIS PARISIORUM

LONDINI

LIBRARIETATIS PARISIORUM

DULAU & Co.

25, QUAI VOLTAIRE.

37, SOHO SQUARE.

1872.

PK
8023
P5
1872
c.1
ROBARTS

Calvini Joh., in Novi Testamenti epistolas Commentarii, ad editionem Amstelodamensem accuratissime exscribi curavit A. Tholuck 8°. Ed. quarta. 4 Bände. M. 13. 50.

— Epistolae Pauli ad Romanos et Corinthos. Ed. quarta. 2 Bände. M. 5. —.

Genesis, Psalmi, Jesaias, Jobus, hebraice ad optimas editiones accuratissime exscripti. In usum praelectionum academicarum. 4 Bändchen, kart., die drei ersten M. 1. 25, Jobus 75 Pf.

Vitae quatuor reformationum Lutheri a Melanchthone, Melanchthonis a Camerario, Zwinglii a Myconio, Calvini a Theod. Beza conscriptae nunc junctim editae. Praefatus est A. F. Neander. 8°. Halbfranzband. M. 2. 50.

Weis H., Dr., Die grossen Kappadocier Basilius, Gregor von Nazianz und Gregor von Nissa als Exegeten. Ein Beitrag zur Geschichte der Exegese. 8°. M. 1. 80.

Rutherford Sam., Geistliche Trostbriefe, nebst kurzem Abriß seines Lebens. Aus dem Englischen. Mit empfehlendem Vorwort von Dr. theol. Rud. Kögel. 2. Auflage. M. 3.—, eleg. geb. M. 3. 60.

Kinder- und Katechismus-Predigten. Erbauliche Auslegung des christlichen Glaubens nach der Ordnung des luther. Katechismus. Im Jahre 1540 auf Befehl des Churfürsten Joachim II. von Brandenburg verfaßt. kart. M. 1. —.

Schulz H., Dr. Prof. Die Stellung des christlichen Glaubens zur heiligen Schrift. Zwei apologetische Vorträge. 2. erweiterte und mit Anmerkungen versehene Auflage. gr. 8°. M. 1. 50.

Kneucker J. J., Die Anfänge des römischen Christenthums. Ein Vortrag. Mit erläuternden Anmerkungen versehen. gr. 8°. M. —. 80.

Laurier F. W., Die geschichtliche Nothwendigkeit des Christenthums. Ein Vortrag für Gebildete. gr. 8°. M. 1. 20.

Rohde F. Dr., Sinneswahrnehmungen und Sinnestäuschungen. Vortrag. gr. 8°. M. 1. —.

Bartels F. Dr., Auswahl deutscher Gedichte von Haller bis auf die neueste Zeit. Mit sachlichen und sprachlichen Erläuterungen für den Schulgebrauch herausgegeben. M. 2. 40.

Säger A., Der menschliche Körper, sein Bau, seine Lebensvorrichtungen und seine Pflege. Mit 30 Holzschnitten. M. 1. —.

PORTA
LINGUARUM ORIENTALIUM

SIVE

ELEMENTA LINGUARUM

I. HEBRAICAE	V. SYRIACAE
II. CHALDAICAE	VI. ARMENIACAE
III. SAMARITANAE	VII. AETHIOPICAE
IV. ARABICAE	VIII. PERSICAE.

STUDIIS ACADEMICIS ACCOMMODATA.

EDIDIT

J. H. PETERMANN, E. NESTLE, S. LANDAUER E. A.

PARS VI.

LINGUA ARMENIACA.

EDITIO SECUNDA EMENDATA.

CAROLSRUHAE ET LIPSLAE.

H. REUTHER.

LUTETIAE PARISIORUM
MAISONNEUVE & CIE.
25, QUAI VOLTAIRE.

LONDINII
D U L A U & C O.
37, SOHO SQUARE.

1872.

BREVIS
LINGVAE ARMENIACAE

GRAMMATICA, LITTERATURA, CHRESTOMATHIA

CUM

GLOSSARIO.

IN USUM PRAELECTIONUM ET STUDIORUM
PRIVATORUM

SCRIPSIT

JUL. HENR. PETERMANN,

DOCT. ET PROF. PUBL. EXTRAORD. IN UNIVERSITATE BEROLINENSI.

EDITIO SECUNDA EMENDATA.

CAROLSRUHAE ET LIPSIAE.

H. REUTHER.

LUTETIAE PARISIORUM
MAISONNEUVE & CIE.

25, QUAI VOLTAIRE.

LONDINI
D U L A U & C^O.

37, SOHO SQUARE.

1872.

Typis Guilielmi Drugulini Lipsiensis.

INCLYTAE
MECHITARISTARUM

ACADEMIAE IN INSULA SANCTI LAZARI

HANC NOVAM EDITIONEM LIBELLI

STUDIIS

LINGVAE ET LITTERATURAE ARMENIORUM DICATI

PIO GRATOQUE ANIMO

D. D. D.

AUCTOR.

PRAEFATIO.

Trado hic sextam portae linguarum orientalium partem in qua idem consilium, quod in praecedentibus persequutus sum, firmiter tenui. Dedi igitur, quantum ei, qui vel proprio Marte linguam Armeniorum ediscere cupiat, sufficere putavi, ut his studiose perlectis sine magna difficultate ad alia legenda pergere possit; simulque iis satisfacere studui, qui lectiones de hac lingua et litteratura habere velint, ut libellum habeant, quem discipulorum manibus tradere, et quo tanquam duce in scholis suis commode uti possint. — Sed in grammatica, quum haec lingua ab iis, quae semiticae dicuntur, maximopere discedat, aliam viam ingressus sum, talem nempe, qualem in caeteris linguis observamus, quamque in libro meo: „Grammatica linguae Armeniacaе. Berolini 1837. 8. ap. G. Eichler“ jam antea inieram; atque hunc quidem librum mihi ducem sumsi, ita ut mutatis mutandis, atque omissis iis, quae sive explicationem formarum, sive comparisonem cum aliis linguis spectant, illius fere epitomen conscripserim. — Pro specimine lectionis et analyseos item ut alibi orationem dominicam proponere non dubitavi, quoniam versio Script. Sacrae armeniaca saeculo quinto, aurea litteraturae Armeniorum aetate facta est et classicis, quae dicunt, scriptis omni jure adnumeratur. — In litteratura libros, qui facile

comparari nequeunt, omisi. — In chrestomathia denique praemissis quatuor prioribus Geneseos capitibus, quae, quum textum graecum verbotenus fere reddant, difficultatem haud praebent, singula loca e variis variorum temporum scriptoribus eo respectu decerpsi, ut tirones in variis dicendi generibus sese exercere possint, simulque varietate rerum allekti a facilibus ad difficiliora pergant. Itaque primo loco posui vitam primi Armeniorum herois post Haik, Arami scilicet, unde nomen populi exortum putatur, eamque secundum narrationem celeberrimi Tschamtschean (in *Compend. histor. Arm. Venet* 1811. 8. p. 9. sqq.), qui simplici et facili dicendi genere usus est; huic adjunxi ea, quae Eznik, elegantissimus scriptor saeculi quinti p. Chr., de Marcione ejusque secta profert: deinde e classica illa Elisei, aequalis Eznikii, historia de iis, quae Armenios inter et Persas anno 449 sqq. p. Chr. gesta sunt, epistolam dedi, qua Persarum princeps Mihrnersch Armenios ad ipsius fidem amplectendam persuadere conatur; porro e Mose Chorenensi caput de Haiko, regni Armeniaci conditore, descripsi; tum pulcherrimam narrationem de morte voluntaria Arsacis II., qui annis 363—81 p. Chr. regnum Armeniorum tenuit, secundum Faustum Byzantinum, scriptorem saeculi quarti, attuli, ut lectores ejus stilum non optimae quidem notae cum aliis comparare possint; deinde locum proposui ex Joanne Mandacunensi, scriptore saeculi quinti, quem tirones velim statim post illa Geneseos capita perlegant, sed argumenti ratione ductus hic demum inserui; ac finem denique facit Gregorii

Narekensis introductio atque initium Commentarii in Canticum Canticorum, auctoris saeculi X. alias intellectu difficillimi, sed in hoc libello, quem juvenili aetate scripsit, satis facili. — In glossario, quantum fieri potuit, etymologiam non minus quam alphabeticum ordinem observavi.

PRAEFATIO

ad secundam editionem,

In altera hac editione pauca tantum habeo, quae praemonenda duxerim. Litterarum in tabula Armeniorum orientalium pronunciationem, quam in plurimis primitivam esse censeo, addidi, et in litteratura librorum ab illo inde tempore, quo prior editio lucem vidit, impressorum titulos adjeci. Praeterea menda quidem typographica, quantum potui, correxi, sed doleo, quod, licet omnem curam ac diligentiam adhibuerim, nonnulla tamen in textum irrepererint, quae lectores velim ante lectionem libelli corrigant.

In Grammatica:

- Pag. 3. l. 18. l. „hominum“ pro „homnium“.
 Pag. 9. l. 5. l. „abjiciunt“ pro „adjiciunt.“
 Pag. 10. l. 3. l. շ pro շ:
 Ibid. l. 21 l. „auxiliarem“ pro „anxiliarem.“
 Pag. 44. l. 24. l. եւթամբք pro ութամբք.
 Pag. 47. l. 12. l. Հեղեօսանի pro Հեղեօսանի.
 Pag. 48. l. 28. l. „conjuncta“ pro „conjuncta.“

- Pag. 54. l. 14. l. ձեղ pro ձեղ.
 Pag. 67. l. ult. l. „Participium“ pro „Participuum.“
 Pag. 68. l. 12. l. „characterē“ pro „charatere.“
 Ibid. l. 25. l. „littera“ pro „litêera.“
 Pag. 74. l. 18. l. լինելն pro լննելն.
 Pag. 75. l. 17. l. լի՛ք pro լի՛ր.
 Ibid. l. penult. l. լից՛ուք pro լից՛ուք et ult. լննի՛ջն՛ք
 pro. լննի՛ջն՛ք.

In Chrestomathia:

- Pag. 4. l. 14. l. եղ pro եղ.
 Pag. 5. l. 1. l. աճ pro աճ.
 Ibid. l. 4. l. թռչունս pro թռչունս.
 Ibid. l. ult. l. աճ pro աճ.
 Pag. 6. l. 22. l. առուք pro տուռս.
 Pag. 7. l. 23. l. պողոյ pro պողոյ.
 Pag. 9. l. 21. l. զնոյն pro զնոյն.
 Pag. 12. l. 24. l. ՂԱ՛րայ pro ՂԱ՛րայ, et նեխեցաւ pro
 նեխեցաւ.
 Pag. 18. l. 17. l. Որում pro Որուն, et յաւիտենից
 pro յաւտենից.
 Pag. 19. l. 2. l. յղացու pro յղացաւ.
 Pag. 21. l. 6. l. այդպիսի pro այդպիսի.
 Ibid. l. 21. l. խրոխտացեալ pro խրոխտացեալ.
 Pag. 22. l. 8. l. դադարեալ pro. գադարեալ.
 Pag. 24. l. 2. l. արքայն pro տրքայն.
 Ibid. l. 28. l. մարդ pro մարդ.
 Pag. 25. l. 26. l. եւ pro ե.
 Pag. 26. l. 12. l. լսւ pro լսւ.
 Pag. 27. l. 9. 10. l. որպէս pro որպէս.

- Ibid. l. 15. l. զմարդ pro զսարդ et l. 19. l. զնախանձ
pro զնախանձ.
Pag. 29. l. 7. l. տն pro տն et l. 16. l. այ pro այ.
Pag. 30. l. 7. l. ուր pro սւր et l. 10. l. սր pro սր.
Pag. 36. l. 8. l. անզինն pro տնզինն.

In Glossario.

- Pag. 38. col. 2. l. 7. l. „contra“ pro „contro.“
Pag. 39. col. 1. l. 3. l. նաւ pro նու.
Pag. 40. col. 1. l. 20. l. Մնառակ pro Մնարակ.
Pag. 41. col. 2. l. 28. l. լոյ pro լույ,
Pag. 42. col. 2. inserendum vocabulum „Մարտամբու թիւն,
„defectus, rebellio.“
Pag. 43. col. 2. l. 22. l. Մտմ pro Մտմ.
Pag. 46. col. 1. l. 7. l. բազմապատիկ pro բազմապատիկ.
Ibid. col. 2. l. 2. l. բայկո pro բայցեմ,
Pag. 49. col. 2. l. ult. l. „foedus“ pro „foedua.“
Pag. 50. col. 2. l. 10. l. զիւյազն pro զիւցազն.
Pag. 51. col. 1. l. 14. l. Ղողամ pro Ղողամ.
Pag. 56. col. 1. l. 21. l. էաք pro էակ.
Ibid. col. 2. l. 26. l. լարձք pro լորձք.
Pag. 57. col. 2. l. 28. l. „diffidentia“ pro „difidentia.“

Reliqua peccata, quae leviora puto, mihi, qui solus correctoris partibus fungi coactus eram, lectores benevole indulgeant. Scripsi.

BEROLINI

D. XXVII. OCT. MDCCCLXXI.

CHRESTOMATHIA.

QUATUOR PRIMA CAPITA GENESEOS.

CAPUT I.

1. Դ սկզբանէ արար աստուած զերկին և զերկիր:
2. Եւ երկիր է՛ր աներևոյթ և անպատրաստ. և խա-
ւա՛ր ՚ի վերայ անդնդոց. և հոգի աստուծոյ շրջէ՛ր ՚ի վե-
րայ ջարց: 3. Եւ ասաց անձ, եղեցի՛ն Լոյս. և եղև՛ Լոյս:
4. և ետես անձ զԼոյսն զի բարի՛ է: և մեկնեաց անձ ՚ի
մէջ Լուսոյն և ՚ի մէջ խաւարին: 5. և կոչեաց անձ
զԼոյսն տիւ, և զխաւարն կոչեաց զիշեր: և եղև երեկոյ՝
և եղև վաղորդայն՝ օ՛ր մի: 6. Եւ ասաց անձ. եղեցի՛ն
հաստատութիւն ՚ի մէջ ջրոցդ, և եղցի մեկնե՛լ ՚ի մէջ
ջուրցդ և ջուրց. և եղև այնպէս: 7. Եւ արար անձ
զհաստատութիւնն, և անջրպետեաց անձ ՚ի մէջ ջրոյն որ
՚ի ներքոյ հաստատութե՛ն, և ՚ի մէջ ջրոյն որ ՚ի վերոյ
հաստատութե՛ն: 8. և կոչեաց անձ զհաստատուին եր-
կին. և ետես անձ զի բարի է: և եղև երեկոյ, և եղև
վաղորդայն, օ՛ր երկրորդ: 9. Եւ ասաց անձ. ժողովե-
ցին ջուրքդ որ ՚ի ներքոյ երկնից ՚ի ժողով մի, և եր-
ևեցի ցամաքն. և եղև այնպէս: և ժողովեցան ջուրքն,
որ ՚ի ներքոյ երկնից ՚ի ժողովս խրեանց. և եր-
ևեցաւ ցամաքն: 10. Եւ կոչեաց անձ զցամաքն եր-
կիր. և զժողովս ջուրցն կոչեաց ծովս. և ետես անձ զի

բարի է: 11. Աւ ասաց անձ. բղիսցէ՛ երկիր բանջար խոտոյ, սերմանել սերմն ըստ ազգի և ըստ նմանութե. և ճառ պողաբեր՝ առնել պտուղ ըստ ազգի իւրում, որոյ սերմն իւր ՚ի նմին ըստ ազգի ՚ի նմանութի՛ն ՚ի վր՛ երկրի. և եղև այնպէս: 12. Աւ եհան երկիր բանջար խոտոյ, սերմանել սերմն որ է ՚ի վր՛ անձ երկրի. և փայտ պողաբեր առնել պտուղ՝ որոյ սերմն իւր ՚ի նմին ըստ ազգի ՚ի վերայ երկրի. և ետես անձ զի բարի է: 13. և եղև երեկոյ, և եղև վաղորդայն, օ՛ր երրորդ: 14. Աւ ասաց անձ՝ եղեցին լուսաւորք ՚ի հաստատութե՛ն երկնից, ՚ի լուսաւորուի՛ն ՚ի վր՛ երկրի, և մեկնե՛լ ՚ի մէջ տուրնջեան և ՚ի մէջ գիշերոյ. և եղեցին ՚ի նշանս, և ՚ի ժամանակս, և յաւուրս, և ՚ի տարիս: 15. և եղեցին ՚ի լուսաւորութի՛ն ՚ի հաստատութե՛ն երկնից ճագել յերկիր. և եղև այնպէս: 16. Աւ արար անձ զերկուս լուսաւորան զմեծամեծս. զլուսաւորն մեծ յիշխանութի՛ն տուրնջեան, և զլուսաւորն փոքր յիշխանութի՛ն գիշերոյ, և զաստեղս: 17. և եղ զնոսա անձ ՚ի հաստատութե՛ն երկնից լուսատու լինել յերկիր: 18. և իշխել տուրնջեան և գիշերոյ, և մեկնել ՚ի մէջ լուսոյն և ՚ի մէջ խաւարին. և ետես անձ զի բարի է: 19. և եղև երեկոյ, և եղև վաղորդայն օ՛ր չորրորդ: 20. Աւ ասաց անձ. հանցե՛ն ջուրք զեռունս շնչոց կենդանեաց, և թռչունս թևաւորս ՚ի վր՛ երկրի ըստ հաստատութե՛ն երկնից. և եղև այնպէս: 21. Աւ արար անձ կէտս մեծամեծս, և զանձ շունչ զեռնոց կենդանեաց, զոր հանին ջուրք ըստ ազգի իւրեանց, և զանձ թռչունս թևաւորս ըստ ազգի. և ետես անձ զի բարի՛ն են: 22. Աւ օրհնեաց զնոսա անձ և ասէ. ա-

Ճեցէ՛ք և բազմացարձւք, և լցէ՛ք զջուրսդ որ 'ի ծովս.
և Թուչունքդ բազմացի՛ն 'ի վր՛ երկրի: 23. և եղև
երեկոյ, և եղև վաղորդայն, օր Հինգերորդ: 24. Եւ
ասաց անձ. հանցէ՛ երկիր շունչ կենդանի ըստ ազգի չորք-
ոտանի, և սողունս, և զազանս երկրի ըստ ազգի. և
եղև այնպէս: 25. Եւ արար անձ գազաշնս երկրի ըստ
ազգի, և զանասունս ըստ ազգի, և զամ սողունս երկրի
ըստ ազգի իւրեանց. և ետես անձ գի բարի՛ են: 26. Եւ
ասաց անձ. արասց՛ւք մարդ ըստ պատկերի մերում և ըստ
նմանութե՛. և իշխեսցեսն ձկանց ծովու, և Թուչնոց երկնից,
և անասնոց, և ամենայն երկրի, և ամենայն սողնոց որ սողին
'ի վերայ երկրի: 27. Եւ արար անձ զմարդն 'ի պատ-
կեր իւր. ըստ պատկերի անձ արար զնա. արու և էգ ա-
րար զնոսա: 28. Եւ օրհնեաց զնս՝ անձ՝ և ասէ. աճեցէ՛ք
և բազմացարձւք՝ և լցէ՛ք զերկիր. և տիրեցէ՛ք դմա. և
իշխեցէ՛ք ձկանց ծովու, և Թուչնոց երկնից, և ամ ան-
ասնոց, և ամ երկրի, և ամ սողնոց որ սողին 'ի վր՛ եր-
կրի: 29. Եւ ասաց անձ. ահաւազիկ հտու՛ ձեզ զամ
խոտ սերմանելի՛ սերմանել սերմն ըստ ազգի և ըստ նմա-
նութե՛, որ է 'ի վերայ ամ երկրի. և ամ փայտ որ ունի-
ցի յինքեան պտուղ սերման սերմանելոյ, ձեզ լիցի 'ի
կերակուր: 30. և ամ դազանաց երկրի. և ամ Թուչնոց
երկնից, և ամ սողնոց որ սողին 'ի վր՛ երկրի որ ունիցի
շունչ կենդանի. և ամ խոտ դալար 'ի կերակուր, և եղև
այնպէս: 31. Եւ ետես անձ զամ զոր արար, և ահա
բարի են յոյժ: և եղև երեկոյ, և եղև վաղորդայն, օր
վեցերորդ:

CAPUT II.

1. Եւ կատարեցան երկինք և երկիր և ամ զարդ
նց: 2. և կատարեաց անձ յաւուրն վեցերորդի զամ

զգործս իւր՝ զոր արար: Եւ հանգեալ յաւուրն եւթներորդի յամ՝ զործոց իւրոց՝ զոր արար: 3. և օրհնեաց անձ զօրն եւթներորդ, և սրբեաց շնա. զի ՚ի նմա՝ հանգեալ յամ՝ զործոց իւրոց՝ զոր սկսաւ առնել անձ: 4. Եւս է զիր արարածոց երկնի և երկրի, յաւուր յորում արար անձ զերկինս և զերկիր: 5. և զամ բանջար վայրի մինչև չե՛ լեալ էր ՚ի վր՝ երկրի, և զամ խոտ վայրի մինչև չե՛ բուսեալ էր, զի չե՛ ևս էր տեղացեալ անձնայ ՚ի վր՝ երկրի. և մարդ չէ՛ր՝ որ զործէր զերկիր: 6. Բայց ազբիւր ելանէր յերկրէ՛ և ոռոգանէր զամ երեսս երկրի: 7. Եւ ստեղծ ատր անձ զմարդն հող յերկրէ. և փշեաց յերեսս նր՝ շննչ կենդանի, և եղև մարդն յոգի կենդանի: 8. Եւ անկեաց անձ զգրախտն յեղեմ ընդ արևելս, և եդ անդ զմարդն զոր ստեղծ: 9. Եւ բուսոյց ևս ատր անձ յերկրէ զամ ծառ զեղեցիկ ՚ի տեսանել, և քաղցր ՚ի կերակուր. և զծառն կենաց ՚ի միջ գրախտին, և զծառն զխտելոյ զգիտութի՛ բարւոյ և չարի: 10. Եւ գե՛տ ելանէր յեղեմայ ոռոգանել զգրախտն. ե անտի բաժանի ՚ի չորս առաջս: 11. Ընուն միումն փիստփն. նա՛ է որ պատէ զամ երկիրն եւիլատայ, անդ ուր ոսկին է. 12. և ոսկի երկրին այնորիկ աղնիւ. և անդ է սուտակն և ակն դահանակ: 13. Եւ անուն զետոյն երկրորդի գեհո՛փն. նա՛ պատէ զամ երկիրն եթովպացւոց: 14. Եւ գեան երրորդ՝ տիգրիս, նա՛ է որ երթայ յանդիման ասորեստանի: Եւ գեան չորրորդ եփրատէս: 15. Եւ ան ատր անձ զմարդն զոր արար, և եդ զնա ՚ի գրախտին փափկուե՛ գործե՛լ զնա և պահել: 16. Եւ պատուիրեսաց ատր անձ ադամայ՝ և ասէ. յամ ծառոց որ է ՚ի գրախտիդ՝ ուտելով կերիցե՛ս: 17. բայց ՚ի ծառոյն զխտութե՛ բարւոյ և չարի մի՛ ուտիցէ՛ք, զի յորում աւուր ուտիցէ՛ք

ի նմանէ՛ մահու մեռանիցիք: 18. Ալ սասց տ՛ր ած, ո՛չ է բարուք մարդոյդ միայն լինել, արասցո՛ւք զմա օգնական ըստ զմա: 19. Ալ ստե՛ղծ ես տ՛ր նձ զնամ գազանս վայրի, և զնամ թռչունս երկնից. և ա՛ծ զնոսա առ ազամ տեսանել զինչ կոչեսցէ զն՞: և նամ շնչոյ կենդանւոյ զինչ և անուանեաց ազամ, այն անուն է նր՛: 20. Ալ կոչեաց ազամ անուանս նամ անասնաց, և նամ թռչնոց երկնից, և նամ գազանաց վայրի, բայց ազամայ ո՛չ գտաւ օղնական նման նմա: 21. Ալ արկ տ՛ր նձ թմբուրի՛ ՚ի վր ադամայ, և ննչեաց. և ա՛ռ մի ՚ի կողից նր՛ և ելից ընդ այնր մարմին: 22. և շնեաց տ՛ր նձ զկողն զոր ա՛ռ յադամայ ՚ի կին, և ած զնա առ ազամ: 23. Ալ ասէ ազամ. այս այժմիկ ոսկր յոսկերաց իմոց, և մարմին ՚ի մարմնայ իմոյ. սա կոչեսցի կին, զի յառնէ՛ իւրմէ աւաւ: 24. Ա՛ն այնորիկ թողցէ այր զհայր իւր՝ և զմայր իւր, և երթիցէ՛ զհետ կնոջ իւրոյ: 25. և եղիցին երկուքն ՚ի մարմին մի: Ալ էին երկուքեան մերկ՝ ազամ և կին իւր, և ո՛չ ամաչէին:

CAPUT III.

1. Ալ օձն էր իմաստնագոյն քան զնամ գազանս որ ՚ի վր երկրի զոր արար տ՛ր նձ: և ասէ օձն ցկինն. զն՞ է զն սասց նձ թէ յամ ծառոց որ իցին ՚ի ներքս ՚ի զրախտի այգր՝ մի՛ ուտիցէք: 2. Ալ ասէ կինն ցօձն. ՚ի պողոյ ծառոց զրախտիդ կերիցուք: 3. բայց ՚ի պրտոյ ծառոյն, որ է ՚ի մէջ զրախտին, սասց նձ՝ մի՛ ուտիցէք ՚ի նմանէ, և մի՛ հուպ լինիցիք՝ զի մի՛ մեռանիցիք: 4. Ալ ասէ օձն ցկինն. ո՛չ եթէ մահու մեռանիցիք: 5. զի գիտէր նձ թէ յորում աւուր ուտիցէք ՚ի

նմանէ. բանայցեն աչք ձեր, և լինիցիք իբրև զաստու-
ածս, ճանաչել զբարի և զչար: 6. Եւ ետես կինն՝ զի
բարի էր ծառն ՚ի կերակուր, և հաճոյ աչաց հայելոյ,
և գեղեցիկ ՚ի տեսանել. և ա՛ռ ՚ի պտղոյ նր՛, եկեր,
և ետ առն իւրում ընդ իւր, և կերան: 7. և բացան
աչք երկոցունց, և զիտացին զի մերկ էին. և կարեցին
տերևս թղենւոյ, և արարին իւրեանց սփածանելիս: 8. Եւ
լուան զձայն զգնալոյ տնննայ ՚ի դրախտի անդ՝ ընդ եր-
եկս, և թաքեան ազամ և կին իւր յերեսաց տննայ ՚ի
մէջ ծառոց դրախտին: 9. Եւ կոչեաց տր տճ զազամ,
և ասէ ցնա. ո՛ր ես: 10. և ասէ. լուայ զձայն քո ՚ի
դրախտի աստ՝ և երկեայ. քանզի մերկ էի և թաքեայ:
11. Եւ ասէ ցնա. ո՞ պատմեաց քեզ թէ մերկ ես. բայց
եթէ ՚ի ծառոյն յորմէ պատուիրեցի քեզ՝ անտի եւթ չուտել,
կերար արգելք ՚ի նմանէ: 12. Եւ ասէ ազամ. կինս
զոր ետուր ընդ իս՝ սա՛ ետ ինձ ՚ի ծառոյ անտի և կե-
լայ: 13. Եւ ասէ տր տճ ցկինն. զի՛նչ գործեցեր զայդ:
և ասէ կինն. օձն խաբեաց զիս, և կերայ: 14. Եւ
ասէ տր տճ ցօձն՝ փոխանակ զի արարեր դու զայն, անի-
ծեալ լիջիր դու յամենայն անասնոց և յամ գաղանաց
երկրի. ՚ի վերայ լանջաց և որովայնի քոյ զնասցես, և
հոգ կերիցես զամ տուրս կենաց քոց: 15. և եղից
թշնամութի ՚ի մէջ քո և ՚ի մէջ կնոջդ, և ՚ի մէջ զա-
ւակի քոյ և ՚ի մէջ զաւակի դորա. նա սպասեացէ քում
պիտոյ, և դու սպասեցես նորա՛ գարշապարի: 16. Եւ
ցկինն ասէ. բազմացուցանելով բազմացուցից զտրամութիս
քո և զհեծութիս քո. տրամութի՛ ճնցես որդիս. և
առ այր քո դարձ քո, և նա՛ տիրեսցէ քեզ: 17. Եւ
ցազամ ասէ. փոխանակ զի լուար ձայնի կնոջդ քոյ, և
կերար ՚ի ծառոյ անտի, յորմէ պատուիրեցի քեզ անտի

Միայն չուտեղ, և կերար 'ի նմանէ, անիծեալ լիցի երկիր 'ի գործս քո. տրամուծք՝ կերիցես զնա զամ՝ աւուրս կենաց քոց: 18. փոռչ և տատասկ բուսուցէ՛ք քեզ. և կերիցես զբանջար վայրի: 19. քրտամբք երեսաց քոց կերիցես զհաց քո, մինչև զարձցիս յերկիր ուստի առար. զի հող էիր և 'ի հող դարձցիս: 20. Եւ կոչեաց ագամ զանուն կնոջ իւրոյ կեանս. զի նա է մայր ամ կենդանեաց: 21. Եւ արար տր ամ ագամայ և կնոջ նր՝ հանդերձս մաշկեղէնս, և զգեցոյց զնս. 22. Եւ ասէ տր ամ. ահա ագամ եղև իբրև զմի 'ի մէնջ՝ զիտեղ զբարի և զչար. և արդ գուցէ ձգիցէ զձեռն և առնուցու 'ի ծառոյն կենաց, ուտիցէ և կեցցէ յաւիտեան. 23. Եւ եհան արձակեաց զնա տր ամ 'ի դրախտէ անտի փափկուծէ՝ գործէլ զերկիր ուստի առաւ: 24. Եւ եհան զագամ, և բնակեցոյց յանդիման դրախտին փափկուծէ. և հրամայեաց քերոբէից և բոցեղէն սրոյ շուրջանակաւ պահել զձանապարհս ծառոյն կենաց:

CAPUT IV.

1. Եմուտ ագամ առ եւայ կին իւր, և յղացաւ և ծնաւ զկային. և ասէ. ստացայ մարդ ամ: 2. Եւ յաւել ծնանեղ զեղբայր նր՝ զհարէլ. և եղև հարէլ հովիւ խաշանց, և կային գործէր զերկիր: 3. Եւ եղև յիտ աւուրց՝ եբեր կային 'ի պողոյ երկրի պատարագ ամ: 4. ամ և հարէլ յանդրանկաց խաշանց իւրոց և 'ի պարարտաց նց. և հայեցաւ ամ յարէլ և 'ի պատարագս նր: 5. և 'ի կային և 'ի զոհս նր՝ ոչ նայեցաւ. և տրամեցաւ կային յոյժ, և խոնարհեցան անկան երեսք իւր: 6. Եւ ասէ տր ամ ցկային. ընդէ՞ր տրամեցար, կամ ընդէ՞ր խոնարհե-

ցան անկան երեսք քո: 7. ո՛չ ապաքէն եթէ ուզի՛ղ մատուցանես, և ուզիղ ո՛չ բաժանես՝ մեզա՛ր. լո՛ւս լեր, առ քե՛զ լիցի դա՛րձ ն՛ր, և դո՛ւ տիրեսցես նմա: 8. Եւ ասէ կային ց՛հաբէլ եղբայր իւր, ե՛կ երթիցուք ՚ի դաշտ: և եղև իբրև չոգան ՚ի դաշտ անդը, յարեաւ կային ՚ի վերայ արիւի եղբօր իւրոյ և սպան զնա: 9. Եւ ասէ տ՛ր անձ ցկային. ո՛ւր է հաբէլ եղբայր քո. և նա ասէ՝ չգիտեմ. միթէ պահապան իցեմ եղբօրն իմոյ: 10. Եւ ասէ անձ. զի՛նչ գործեսցիր զայդ. գոչումն արեան եղբօր քո բողոքէ՛ առ իս յերկրէ: 11. և արդ՝ անիճեա՛լ լիջիւր դու ՚ի վ՛ր երկրի, որ եբաց զբերան իւր ընդունել զարին եղբօր քոյ ՚ի ձեռաց քոց: 12. զի գործիցես զերկիր՝ և ո՛չ յաւելցէ տալ քեզ զզօրութի՛ն իւր. երերեա՛լ և տատանեալ եղեցես ՚ի վ՛ր երկրի: 13. Եւ ասէ կային ցտ՛ր անձ. մե՛ծ է պատիժ իմ քան զթողուղ զիս: 14. եթէ հանես զիս այսօր յերեսաց երկրէ, և յերեսաց քոց թաքեայց. և լինիցիմ երերեալ և տատանեալ յերկրի. և եղիցի ան՝ որ գտանիցէ զիս՝ սպանցէ՛ զիս: 15. Եւ ասէ ցնա տ՛ր անձ. ո՛չ այդպէս: ան՝ որ սպանանէ զկային, եւթն վրէժս լուծցէ: և եդ տ՛ր անձ նշան ՚ի կային՝ չսպանանե՛լ զնա անձ որ գտանիցէ զնա: 16. Եւ ե՛կ կային յերեսաց անձ. և բնակեցաւ յերկրին նայիգ յանդիման եգեմայ: 17. Եւմո՛ւս կային առ կին իւր, և յղացաւ և ծնաւ զհնօք: և շինէ՛ր քաղաք, և զնէ՛ր անուն քաղաքին յանուն որդւոյ իւրոյ հնօքայ: 18. Եւ եղև որդի հնօքայ գայերիդադ: և գայերիդադ ծնաւ զմայիէլ: և մայիէլ ծնաւ զմաթուսաղա: և մաթուսաղա ծնաւ զղամէք: 19. Եւ ա՛ռ իւր զամէք երկուս կանայս. անուն միումն ագդա, և անուն երկրորդին սէլլա: 20. Եւ ծնաւ ագդա զյովէլ. նա՛ է հայր այնոցիկ որ

բնակեալ են 'ի վրանս խաչնարածաց : 21. և անուն եզբօր նր՝ յովբազ : նա՛ է հայր՝ որ եցոյց զերգս և զքնարս : 22. Եւ սէլլա ֆնաւ զԹորէլ, և էր ճարտարապետ դարբին՝ պղնձոյ և երկաթոյ. և քոյր Թովբելայ նոյեմնա : 23. Եւ ասէ զամէք ցկանայս իւր ցադդա և ցսէլլա. լուարո՛ւք ձայնի իմոմկանայք զսմեքայ, և ո՛ւնկնդիք բանից իմոց. զի այր սպանի 'ի վէ՛րս ինձ, և երիտասարդ՝ 'ի հարուածս ինձ : 24. զի թէ եւթն անգամ վրէժք խնդրիցին 'ի կայենէ. ապա և 'ի զամեքայ եւթանասնեկին եւթն : 25. Եւմոտ ադամառ եւայ կին իւր, և յղացու և ծնաւ որդի. և անուանեաց զանուն նր՝ սէթ. ասէ : զի յարոյց ինձ անձ զաւակ այլ փոխանակ հարիլի զոր սպանն կային : 26. Եւ սեթայ եղև որդի, և անուանեաց զանուն նր՝ էնո՛վս. նա յուսացաւ կոչել զանուն տն ան :

II. TSCHAMTSCHÉAN. Compend. histor. Arm.
Lib. I. cap. 3.

Ժամանակ Արամայ մինչև ցՆուշաւան :

Արամ որդի Հարմայ յաջորդեալ 'ի տեղի հօր իւրոյ եղև անուանի յոյժ Եւ ան. վն՝ զի խոհական և արիական գործոց զհետ լեալ՝ արար բճմ քաջուիս. և 'ի վր՝ հայրենեաց խնամարկեալ ըարձակեաց զնոյն 'ի լերանցն Կովկասու մինչև 'ի լերինս Տորոսի՝ վանելով զամ՝ թշնամիս, որք նորոգ սկսեալ էին մուտ առնել յայն Կ, և նեղել զազգն :

Մին 'ի սոցանէ էր Աիւքար իշխոսնն Մեդայեոց Կ Սարաց՝ այր հպարտ, որ 'ի յետին ժամանակս Հարմայ հասեալ զօրօք 'ի սահմանս ուրեք Հայոց՝ 'ի հարկի կացուցեալ էր զնս՝ ամն երկուս, և հանդերձեալ էր յարձակիլ 'ի ներքս :

Իսկ Արամայ ժողովեալ 'ի Հայոց արս քաջս և առոյլս,
Chrest. armen. b)

զաղեղնաւորս և զվաղահաւորս իւր յիտուն հազար, և դիմեալ յայն կողմն իւրոյ Ֆին՝ ուր տիրեալ էր Աիւքար, յաւուր միում յանկարծակի յառաջ քան զճաղել արեւու եհաս և անհաւ 'ի վր՛ նր՛. և 'ի դիմի հարեալ սատակեաց զբազմութի՛ ամբոխից նր՛, և կալեալ զնա ինքն զ՛ Աիւքար էած յԱրմաւիր. և հրամայեաց ցից երկաթի վարել ը՛ ճակատ նր՛, և վարսել 'ի ծայր աշտարակի սլարսպին 'ի տեսիլ անցաւորաց. և զհն Աիւքարայ ը՛ մասին կացոյց 'ի հարկի մինչև ցլեառն Օւարասպ:

Յետ իւր երից ամաց դիմեաց յհն շայոց Բարշամ իշխանն Բարեւրացոյ քառասուն հազար հետեակօք և հինգ հազար հեծելազօրօք: Առե՛լ յայնժամ Արամայ զաղեղնաւորս և զվաղահաւորս իւր՝ յարձակեցաւ 'ի վր՛ նր՛. և յանախնկալ պահու պատահեալ նմ՛ հալածական արար զզօրս նր՛. և սատակեաց զբզմն 'ի նոցանէ. և կալեալ զԲարշամ սպան զնա:

Իսաղայ ապա յարեմուտս 'ի կողմանս Արապադովկացոց քառասուն հազար հետեակօք, և երկու հազար հեծելովք: Իսկ Պայարբիս իշխան այնոցիկ կողմանց՝ որ 'ի տանէն Քամայ՝ տեսեալ թէ տիրել ունի Արամ սահմանաց իւրոց՝ ել ըդէմ՛նր՛ սատորիկ պատերադմաւ: Այ՛. Արամ հասեալ 'ի վր՛ նորս՝ փախստական տարաւ զնա, և էարկ 'ի կղզի ինչ միջերկրական ծովուն (որ թու՛ի լինել Արպրոս): Այ՛ ապա դարձ արարեալ 'ի Արապադովկիս՝ եզ. անդ մարդպան զմի ոմն յաղգէ իւրմէ Մշակ անուն, և տանն հազար զօր ը՛ նմ՛ 'ի վր՛ Ֆին. և հրամայեաց՝ զի բնակիչք Ֆին այնորիկ խօսեսցին 'ի լեզու շայոց. և ինքն գնաց յհ իւր 'ի շայս. և անդ ևս եցոյց կրկին բաղում գործս քաջուն յայլեայլ սահմանս, և արար բազում ուղղուրի՛ս. և այնչսփ եղև անո՛ւանի, մինչև յա-

նուն նր կոչել այլոց ազգաց զՍ մեր՝ Արմէնիա, և զաղգս՝
Արմէն կամ Արմէնի, այսինքն է Արամեան :

Իսկ ՍՂակ մարզպան (որ ՚ի գիրս Յունաց ՍՂոք կոչել)
չնեացանդ ՚ի կապալովկիա՝ քաղաք, և պարսպեաց որմովք.
և կոչեաց զայն յանուն իւր ՍՂակ. իսկ բնակիչք տեղւոյն
ոչ կարելով ուղիղ արտասանել՝ անունանեցին Ս՝աժակ. որ և
յետոյ կոչեցաւ Աեսարիա. այն է Ղայսերի :

Եւ քանզի այն Ս՝ զոր էառ Արամ՝ արտաքոյ է մեծին
Հայոց, վնկ կոչեցաւ առաջին Հայք (արտաքոյ մեծի Հայ-
աստանի), և մասնաւոր յորջրջմամբ կոչեցաւ ՚ի Յունաց
Արմէնիա. և զի Արամ հետ զհետէ էառ և զայլ բազում տե-
ղիս յայնոսիկ կողմանս, և ելից բնակչօք, և ետնց խօսել Հայ-
երէն, ամին իրին և այնքիկ սահմանք կոչեցան երկդ Հայք,
և երկդ Հայք. երեքին ՚ի մասին անուննեալ փոքր Հայք:
Եւ զի առ երկ կայ նց մին ՚ի Տնդետասան Սաց մեծին Հայոց
առ Ափրատաւ, Հայելով առ սոսա կոչեցաւ այն Հրդ Հայք:
Եւ եղև ՚ի Թագաւորել Աինոսի յորդոց անտի Բէլայ ՚ի
վր Ատրեստանի տիեզերական իշխանու թք, և ՚ի գործել նր
մեծամեծս, տեղեկացեալ ՚ի պատմութեց՝ թէ Բէլ Նախա-
հաւ իւր սպանեալ իցէ ՚ի Հայկայ՝ երկնէր ՚ի սրտի առնու-
վրէժ յորդոց նր. որոյ վն կամեցաւ յարձակիլ ՚ի վր Արա-
մայ. բայց խորհրդով աւաղանւոյն նահանջեցաւ՝ զանգիտեալ
՚ի համբաւոյ արիական գործոցն Արամայ. խաղաղութի խօ-
սեցեալ ապա ի նմանուննեաց զնա երկրդ իւր. և ետնմնս
ածել վարսակալ մարզարտեայ, որ յայնմ ժամանակի մեծի
փառաց էր նշան : Եւ Արամ պայազատեալ զազգ իւր ամն
իբր ծր վախճանեցաւ. թողեալ զտէրութի ազգին որդւոյ
իւրում Արայի :

Արայ սրդի Արամայ՝ որ վն դեղայ գիմացն կոչեցաւ դե-
ղեցիկ, պայազատեալ զՀայս՝ պատուեցաւ ՚ի Աինոսէ. և
b)*

նորոգ զարդարեաց զՔս շայոց. յորմէ և Քն այն՝ յորում էր գլխաւոր քաղաքն Արմաւիր, կոչեցաւ Արարատ կամ Այրարատ. յորմէ և բոլոր շայաստան, ևս և իշխանութիւն շայոց անուանեցաւ Այրարատեան: Սա կեցեալ ամս քանի մի՝ ճնաւ զԱրարդոս ՚ի Արարդայ կնոջէ իւրմէ:

Եւ եղև ՚ի մեռանիլ յաւուրս նր Արինոսի՝ Թագաւորեաց ՚ի վր Ասորեստանեայց կինն նր Շամիրամ. և սս եղև ՚ի կանայս որ Թագաւորեաց զառաջինն: Այս կին գոլով վավաշոս՝ լուճեալ զգեղեցկութէ՝ Արայի պատգամաւորս յղեաց առ նա՝ զալ և ամուսնանալ իւր, և Թագաւորել ՚ի Արինուճէ. և կամ յետ կատարելոյ զկամս իւր դառնալ յետս բազմապատիկ պարգևօք: Եւ զկնի բազում պատգամաւորութեց իբրև ոչ էառ յանձն Արայ զայսպիսի հրաւէր անարժան՝ դիմեաց Շամիրամ ՚ի վր՝ նորա պատերազմաւ. այլ հրամայեաց զօրաց իւրոց, զի զգուշասցին Արայի կենդանեոյն ունել զնա:

Եւ Արայ զօրօք իբր էմ նր. և ՚ի խառնիլ ճակատուցն՝ անկաւ Արայ ՚ի մարտի և մեռաւ. պայազատեալ ամս իբր ինչ: Արուճեալ Շամիրամայ զմահ Արայի շուճարեցաւ և սգացաւ. և հրամայեաց գտանել զգի նր, և դնել ՚ի տեղի զգուշաւոր. զի գուցէ դիւթութիւն հնարեսցի կենդանացուցանել զնա: Իսկ ջորք շայոց զբզուեալ միւսանգամ վրէժինդիր լինել մահունն Արայի պատրաստեցան նմ զօրութիւն ՚ի պատերազմ իբր էմ Շամիրամայ: Այլ Շամիրամ իբրև ետես՝ Թէ դիւթութիւն չկարաց յարուցանել զԱրայ, մանաւանդ Թէ նեխեցու դի նր, հրամայեաց ընկենուլ զնա ՚ի վիհ մի մեծ, և ծածկել. և փսխան նր զմի ոմն ՚ի հոմանեաց իւրոց զարդարեալ՝ համբաւեաց Թէ դիքն լիզեալ զԱրայն յարուցին ՚ի կեանս: Յայսմ համբաւոյ զօրք շայոց հանդարտեալ դադարեցան ՚ի պատերազմէ. և Շամիրամ ՚ի սէր Արայի զԱրարդոս որդի նր՝ որ էր երկոտասան ամաց, անուանեաց Արայ, և կացոյց ՚ի

տեղն նրա : Ապցեալ Շամիրամայ 'ի Հայո զժամանակ ինչ ,
և տեսեալ զգեղեցիկութիւն երկրին Հայոց, և զմաքրութիւն օրոց,
և զգեղամոնես ահանակիտ աղբերաց, շինեաց յերզը ծովսն
Մըթամարայ (յարեւելից ի հարաւակողմն) քաղաք հրաշա-
կերտ. աշխատեցուցեալ յայս գործ երկոտասան հազար գոր-
ծաւորս և վեց հարիւր ճարտարապետս յամարհետից. այն է
քաղաքն Շամիրամակերտ. որ յետոյ Աւան կոչեցաւ. և ե-
ղև իբր ամարանոց Շամիրամայ :

Կարգոս՝ որ և Մրայ Մրայեան կոչեցաւ, յետ միապետե-
լոյ զՀայո ճնաւ զՄնուշաւան. և նուիրեաց զայն 'ի սօսին՝
յի յանտառս սօսեացն Մրմենակայմօտ յԱրմաւիր. զի որ նուէի-
բեալ լինէր 'ի նոսին՝ սք համարիւր և զիւցազն. վն զն կար-
ծէին՝ թէ զիք բնակին 'ի սօսին անգ. յայս իսկ և Մնուշա-
ւան Սօս կոչեցաւ յի սօսանուէր :

Յայն աւուրն յարեաւ Աինուհաս որդի Շամիրամայ ի զէմ
մօր իւրոյ. և 'ի գրգռիլ ահեղ պատերազմաց՝ փախեաւ Շա-
միրամ 'ի Հայս. և մրաբանեալ ի Կարգոսի յարձակեցաւ 'ի
վն Աինուհասայ. և մեռաւ 'ի մարտի ի Կարգոսի 'ի հասակի
կք ամաց. իսկ Կարգոս 'ի հասակի լամոց, պայազատեալ
զՀայս ամն իբր ի լ :

Մնուշաւան որդի Կարգոսի 'ի տղայութե հասակի՝ գո-
լով իբր ժողով ամաց՝ անկաւ 'ի ձեռս Աինուհասայ, և եկաց յար-
քունիս նրա իբր գերեալ որդի ի շխանի : Աւ սակայն յետոյ 'ի
զարգանալ իւրում հաճոյացեալ մեծամեծաց վն անուշութե
բարուցն՝ միջնորդութե նց ազատեալ 'ի ձեռաց նրա՝ էառ
յինքն զմասն ինչ իւրոյ թին՝ խոստանալով տալ նմա հարկս :
Աւ եղև սա այր բազմահանձար և զօրաւոր. որ և զկնի ժա-
մանակաց զբաւեաց յինքն զհ իւր համայն. և արար բազում
գործս ուղղութե. և կեցեալ յետ մահուն Կարգոսի ամն իբր
կգ. մեռաւ :

III. EZNIKII Refutatio haeresiarum lib. IV.
haeresis Marcionis.

Cap. 1. ՄԼԵՐԿԻՌՆ մոլորեալ մուծանէ օտարու-
թիւն ընդդէմ աստուծոյն օրինաց, եղեալ ընդ նմա և զհիւղն
էութեամբ, և երիս երկիրն: Ի միջն, ասեն, ընակեալ է
օտարն. և յերկրորդումն օրինացն աստուած. և յերրորդումն
զօրք նորա. և յերկրի հիւղն, և կոչեն զնա զօրութիւն երկրի:

Եւ այնպէս կարգէ զաշխարհէ և զարարածոց, որպէս
օրէնքն ասեն: Եւ և յաւելլու թէ հաղորդութեամբ ընդ
հիւղեայն արար զամենայն զոր արար. և որպէս թէ էգ ոք
ինչ և կին ամուսնուէ էր հիւղն: Եւ յետ առնելոյ զաշխար-
հըս ելինքն զօրօքն հանդերձ յերկիրնս. և հիւղն և որդիք
նր մնացին յերկրի, և կալան զիւրաքանչիւր իշխանուի, հիւղն
յերկրի, և օրինացն նձ յերկիրնս:

Եւ տեսեալ օրինացն նյ թէ գեղեցիկ է աշխարհս, խոր-
հեցաւ առնել ՚ի սմա մարդ: Եւ իջեալ առ հիւղն յերկիր,
ասէ. տուր ինձ ՚ի կաւոյդ քումնէ, և յինէն տամ ոգի, և ա-
րասցուք մարդ ըստնմանուէ մերում: Տուեալ նմա հիւղեայն
յերկրէ իւրմէ, ստեղծ զնա և փչեաց ՚ի նա ոգի, և եղել Եդամ
՚ի շունչ կենդանի. և վասն այնորիկ անուանեցաւ Եդամ. զի
՚ի կաւոյն արարաւ: Եւ ստեղծեալ զնա և զամուսինննորա, և
եղեալ ՚ի դրախտին՝ որպէս և օրէնքն ասեն, զային հանապազ
պատուիրէին նմա, և ուրախ լինէին ՚ի նմա իբրև յորվսջ
հասարակաց:

Եւ տեսեալ, ասէ, աստուծոյն օրինաց որ տէրն էր
աշխարհի՝ թէ ազնուական է Եդամ և արժանի սպասաւորու-
թեան, նարեցաւ՝ եթէ զխարդ կարասցէ գողանալ զնա ՚ի
հիւղեայն, և յիւր կողմն միաբանել: Եւ եալ զնա ՚ի մի կողմն,
ասէ, Եդամ, ես եմ աստուած և չիք այլ ոք. և բայց յինէն
պլլ աստուած քեզ մի լեցի. ապա թէ ունիցիս զոք պլ աս-

տուածս բայց յինէն, զխոսաջիւր զի մահու մեռանիցիս: Աւ-
իբրև ասաց զայս ցնա, և յիշատակեաց նմա զանուն մահու,
զահի հարեալ Ադամայ՝ սկսաւ տակաւ զանձն մեկնել ՚ի հիւ-
ղեայն:

Աւեկեալ հիւղեայն՝ պատուիրել նմա ըստ խորունն, տեսա-
նէր՝ զի ոչ անայր նմա Ադամ, ոյլ խորհեալ ՚ի բաց մերժէր,
և չմերձենայր առ նա: Յայնժամ հիացեալ ՚ի միտս իւր հիւ-
ղեայն, իմացաւ թէ տէրն արարածոց նենգեաց նմա: Ասէ.
յականէ աղբերն պղտորեալ է ջուր նորա. զի՞նչ է այս, չև
ևս բազմացեալ Ադամայ ճննդովք, և զսղացաւ զնա անու-
ամբ աստուածութեանն իւրոյ յինէն: Արովհետեւ ատեաց
զիս, և ոչ պահեաց ընդ իս զդաշնն, ես արարից աստուածս
բազումս, և լցից նոքօք զաշխարհ գոյիւ իւրով, զի խնդրիցէ
թէ ո՞վ իցէ աստուած, և ոչ գտանիցի:

Աւ արար, ասին, կուռս բազումս և անուանեաց զնոսս
աստուածս, և ելից նոքօք զաշխարհ: Աւ ընկղմեցաւ անուն
աստուծոյ, որ տեսանն արարածոց, ՚ի մէջ անուանց բազում
աստուածոց, և ոչ ուրեք գտանէր: Աւ մուրրեցաւ ճնունդ նո-
բա նոքօք, և ոչ պաշտէր զնա, զի ձգեաց զամենեսին առ
ինքն հիւղն, և ոչ ետ թոյլ և ոչ միում ՚ի նոցանէ պաշտել
զնա: Յայնժամ, ասին, բարկայաս. տէրն արարածոց, զի թո-
ղին զնա և անսայլին հիւղեայն. և մի բոս միոջէ, որ ելանէին
՚ի մարմնոց իւրեանց, արկանէր զնոսս առ ցամանն ՚ի գեհեն.
և զԱդամ արկ ՚ի գեհեն վասն ծառոյն. և այնպէս արկանէր
գայր ՚ի գեհեն զամենեսին, մինչև ցքսան և ինն դար:

Աւ տեսեալ, ասին, աստուծոյն բարւոյ և օտարի, որ
նստէր յերրորդ երկինս, թէ այնչափ աղք. կուրան և տան-
ջեցան ՚ի մէջ երկուց նենգաւորաց՝ ատանն արարածոց և հիւ-
ղեայ, ցաւեաց նմա վասն անկեւոյն ՚ի հուր և տանջելոց: Ասա-
քեաց զորդի իւր երթալ փրկել զնոսս, և աւնուլ զնմանու-

Թիւն ծառայի, և լինել 'ի կերպարանս մարդոյ 'ի մէջ որդւոց աստուծոյ օրինացն: Բժշկիւսջիւր, ասէ, զըորոտս նոցա, և կեցուսջիւր զմեռեալս նոցա, և բացջիւր զկոյրս նոցա, և արասջիւր 'ի նոսա բժշկուԹիւնս մեծամեծս ձրի. մինչ զի տեսանիցէ զքեզ տէրն արարածոց, և նախանձիցի, և հանիցէ զքեզ 'ի խաչ: Աւապա 'ի մեռանելն քում՝ իջցես 'ի Վժոխս, և հանցես զնոսա անտի: զի չեն սովոր զժոխք՝ ընդունել 'ի միջի իւրեանց զկեանս: Աւ վասն այնորիկ հլանես 'ի խաչ, զի նմանեսցիս մեռելոց. և բացցէ Վժոխսականն զերեսնն իւր՝ ընդ: ւնել զքեզ. և մտցես 'ի մէջ նորա, և Թափուր արասցես զնա:

Աւ իբրեւ եհան զնա 'ի խաչ, ասին, էջ 'ի Վժոխսն, և Թափուր արար զնա: Աւ հանեալ զոգիսն 'ի միջոյ նորա, տարաւ յերրորդ երկինսն առ հայրն իւր: Աւ տէրն արարածոց զայրացեալ, առ ցասմանն էցել զպատմուճանն իւր և զվարագոյր տաճարին իւրոյ. և խաւարեցոյց զարեգալին իւր, և զգեցոյց Թուխս աշխարհին իւրում, և նստաւ 'ի սուգ առ տրամուԹեանն:

Ապա երկրորդ անգամ իջեալ Յեսու կերպարանօք աստուածուԹեան իւրոյ առ տէրն արարածոց, զնէր վատ լինմա վասն մահուն իւրոյ: Աւ տեսեալ տեսառն աշխարհի զաստուածուԹիւնն Յեսուայ, գիտաց՝ Թէ ոյոյ այլ աստուած արտաքոյ քան զնա: Աւ ասէ ցնա Յեսու. դատաստան կայ իմ ընդ քեզ, և մի՛ ոք լիցի դատաւոր 'ի միջի մերում, այլ քո իսկ օրէնքն՝ զոր գրեցեր: Աւ իբրեւ եդին յօրէնսն 'ի միջի, ասէ ցնա Յեսու. ոչ դու գրեցեր յօրէնսդ քում՝ Թէ որ սպանանիցէ, մեռցի. և որ հեզու զարիւն արդարոյ, հեղչէն զարիւն նսրա: Աւ ասէ. այոես գրեցի: Աւ ասէ ցնա Յեսու. արդ տուր զքեզ 'ի ձեռս իմ՝ զի սպանից և հեղից զարիւն քո, որպէս սպաներն դու զիս և հեղեր զարիւն իմ, զի արդար եմ իրաւամբք քան զքեզ, և

երախտիս մեծամեծս արարի յարարածսն քում: Եւ սկսաւ համարել զերախտիսն, զոր արար յարարածս նորա:

Եւ լիբրեւ ետես տէրն արարածոց՝ թէ յաղթեաց նմա, և ոչ զիտէր զի՛նչ խօսիցի, քանզի յիւրոց օրինացն պարտաւորեցաւ, և չգտանէր տալ պատասխանի, զի եղեւ մահապարս փոխանակ մահուանն նորա, ապա յողոքս անկեալ աղաչէր զնա՝ թէ փոխանակ զի մեղայ և սպանի զքեզ յանգէսս, քանզի ոչ զխտացի թէ աստուած իցես, այլ մարդ համարէի զքեզ, տուեալ քեզ ընդ այնր վրիժուց՝ զամենեստն որ կամիցին հաւատալ ՚ի քեզ՝ տանել յո՛ւ և կամիցիս: Եւ ա թողեալ զնա (չեսուայն՝ յափշտակեաց ւս զՊաւղոս, և յայտնեաց նմա զգինսն, և աւաքեաց զնա քարոզել՝ թէ զնոց զնեալ եմք մեք. և ամենայն որ հաստայ ՚ի չեսու՝ վաճառեցաւ յարդարոյ անտի բարւոյն:

Եւ սկիզբն է աղանդայն Սարկիոնայ. թող զայլ բազում թարմատարսն. և զայս ոչ ամենեքին զիտեն, այլ սակաւք ՚ի նոցանէ. և աւանդեն զուսումնն միմեանց ՚ի բերանոյ. ասեն, օտարին՝ զնովք զնեալ է զմեզ ՚ի տեառնէն արարածոց, և թէ որպէս կամ ՚իւ զնեալ իցէ, զայն ոչ ամենեքին զիտեն:

Cap. XVI. ՍՆՐԿԻՈՆԱՅ այս ՚ի պոնտացոց աշխարհէ անտի եղեալ էր, որդի եպիսկոպոսի: Եւ ապականեալ զկոյս մի, զնաց փախստական վասն մերժելոյ զնա յեկեղեցւոյ իւրոյ իսկ հօրն: Եւ երթեալ ՚ի շուով խնդրել ապաշխարութիւն յայնմ ժամանակին, և չհասեալ այնմ՝ զրգռեցաւ ընդդէմ հաւատոց: Եւ եզեալ երիւ աւաջս, ուսուցանէ զբարւոյ և զարդարոյ և զչարէ: Եւ զնոր կտակարանս օտարոտի համարի ՚ի հնոյն. և յայնմանէ, որ ՚ի նմայն խօսէր, զյարութիւն մարմնոյ արհամարհէ: Եւ մկրտութիւն ոչ մի

միայն տայ, այլ և երիտ յետ յանցանելոյ. և փոխանակ երա-
խայից մեռելոց՝ այլոց ստիպէ առնուլ կնիք: Այլ այնչափ
յանդգնեալ՝ մինչեւ կանանց հրամայէ մկրտութիւն տալ, զոր
ոչ ոք իշխեաց յայլոց աղանդոցն առնել. ոչ կնիք կրկին և
երեքկին տալ, և ոչ զկանայս առ քահանայս ունել:

Աս և նմա իսկ ուստի իցէ քահանայութիւնն, որոյ ապա-
կանեալ զկոյս՝ տարագիր եղեւ յեկեղեցւոյ յիւրմէ հօրէ, մին-
չեւ ապաշխարութեան եւս հասանել ոչ եղեւ արժանի: Այլ
յիրաւի չեղեւ արժանի, զի ՚ի պատգամս հոգւոյն սրբոյ իշխեաց
ձեռն արկանել, զկէսն հատանել ընկենուլ իբրեւ զխոտան,
և զկէսն ընտրել առնուլ իբրեւ զպիտոյս: Այլ զայն ոչ զիտէ
թէ յորժամ ՚ի մարմնոց մատն մի կտրիցէ առնուցու, զամե-
նայն մարմնոյն իսկ վկայէ սակաւինչ մասնն կտրեալ: Առաւել
եւս յանդիմանէ զնա կատարիչն օրինաց, որ ասէր՝ թէ ոչ եկի
լուծանել զօրէնս և զմարգարէս, այլ ընուլ զնոսա. և Առա-
քեալն, որ ասէ թէ Վրիստոս է խաղաղութիւնն մեր, որ
արար զերկոսին ՚ի մի: Արուն փառք յաւիտեանս յաւտենից.
ամէն:

IV. ELISEI hist. de Vardano et bello Armeniorum
lib. II. p 41. sqq. ed. Ven. 828.

ՄԻՆՐՆԵՐԱՆ՝ ՎՁՐՈԿ ՀՐԱՄԱՆՆԱՏԱՐ ԱՅՐԱՆ և
տաներան, շայոց մեծաց ողջոյն շատ:

Գուք գիտասջիք, ամենայն մարդ՝ որ բնակեալ է ՚ի ներ-
քոյ երկնի, և ոչ ունի զօրէնս դեռի մաղդէզն, նա խուլ է և
կոյր, և զիւաց շարամանոյ խարեալ: Վրանդի մինչ չեւ
էին երկինք և երկիր, Օրուան մեծն աստուած յաշտ առնէր

զհազար ամ, և ասէր. Թերեւս լեցի իմ որդի Որմիզդ անուն,
արասցէ զերկին և զերկիր: Եւ յղացաւ երկուս յորովայնի.
Վի վասն յաշտ առնելոյ, և զմեան եւս թերեւան ասելով:
Իբրեւ գիտաց, եթէ երկու են յորովայնիս, Որ վաղ եկեսցէ,
ասէ, նմա տաց զԹագաւորութիւնս: Իսկ որ էր 'ի թերա-
հաւատութենէն յղացեալ, պատառեաց զորովայնն և ել 'ի
դուրս: Եսէ ցնա Օրուանն: Ո՞վ ես դու: Եսէ. Որդին
քոյ եմ Որմիզդ: Եսէ ցնա Օրուանն. Իմ որդին լուսաւոր է
և անուշահոտ, դու խաւարային ես և չարասէր: Եւ իբրեւ
կարի դառնապէս ելաց, ետ ցնա զԹագաւորութիւնն հա-
զար ամ:

Իբրեւ ծնաւ զմեւս եւս որդի, անուանեաց զնա Որմիզդ.
Եհան զԹագաւորութիւնն յԱրհմնէ, և ետ ցՈրմիզդն. և
ասէ ցնա. Տայժմ ես քեզ յաշտ արարի, արդ դու ինձ արա:
Եւ Որմիզդ արար զերկինս և զերկիր. իսկ Արհմն ընդդէմ
չար գործեաց: Եւ այսուէս բարժանին արարածքս. հրեշտակք
Որմիզդի են, իսկ դեւքն Արհմնոյն. և ամենայն բարիք՝ որ
յերկնից և այսր լինին՝ Որմիզդի են, և ամենայն վնասք՝ որ
անտի և այսր գործին՝ զայն Արհմն արար: Այնպէս յերկիրս
որ ինչ բարի է զայն Որմիզդն արար, և որ ոչն է բարի զայն
Արհմն արար. որպէս զմարդ Որմիզդ արար, և զխտոս և
զհիւանդութիւնս և զմահ Արհմն արար: Եւ ամենայն թշուա-
ռութիւնք և պատահարք՝ որ լինին, և պատերազմունք դառ-
նութեան՝ չարին մասին արարածք են: Իսկ յաջողութիւնք
և տէրութիւնք և փառք և պատիւք և առողջութիւնք մար-
մնոց, զեղեցկութիւնք դիմաց և ճարտարութիւնք բանից և
երկայնակեցութիւնք ամաց, այդ 'ի բարեոյն առնուն զգոյա-
ցութիւն. և ամենայն որ ոչ այդպէս է, 'ի նա չարին արարած
խառնեալ է:

Եւ ամենայն մարդիկ մոլորեալ են, որ ասեն՝ եթէ զմահ

Մտուած արար, և շար և բարի ՚ի նմանէ լինին մանաւանդ որպէս քրիստոնեայք ասեն, թէ Մտուած նախանձոտէ վասն թշոյ միոյ ուտելոյ ՚ի ծառոյն Մտուած զմահարար, և զմարդըն արկ ընդ այնու պատուհասիւ: Սայգալիսի նախանձ և ոչ մարդ առ մարդ ունի, թող թէ Մտուած առ մարդիկ զի որ զայս ասէ՝ նա խուլ է և կոյր և ՚ի պիւսց Հարամանոյ խաբեալ:

Գարձեալ մեւս եւս այլ մոլորութիւն ասեն. Մտուած, ասեն, որ զերկինս և զերկիր արար, եկն և ՚ի կնոջէ ումեմնէ ճնաւ, որում անուն էր Մարիամ, և ասն նորա Յովսէփ: Եւ զհետ այսպիսի մարդոյ մոլորեալ են բազումք: Եթէ աշխարհն Հռոմոց առ յոյժ յիմարութեան տգիտաբար մոլորեալ են, և զրկեալ են ՚ի կատարեալ պէնէս մերմէ յանձանց պարմայեն զմնասն իւրեանց. պուք եւս ընդէր զհետ նոցա մոլորութեանն ցնորիք: Եւ զոր օրէնս սէրս ձեր ունի, զնոյն և դուք կալարուք. մանաւանդ զի և առ աջի Մտուծոյ վասն ձեր համարս ունիմք տալ:

Մի հաւատայք առաջնորդայն ձերոց, զոր նաճրացիս պանուանէք, քան զի յոյժ են խաբերայք. զոր բանիւք ուտուցանեն, գործովք ոչ կարեն յանձն առնուլ: Միս ուտել ոչ ասեն մեղք, և ինքեանք ուտել ոչ կամին. կին առնել արժան է, բայց ինքեանք և հայել ՚ի նա ոչ կամին. կարասի որ ժողովէ, ասեն, մեղք են յոյժ, բայց զաղքատութիւն առաւել քան զյոյժ պովեն. յարգեն զթշուառութիւն, և պարսաւեն զյաջողուածս. ծաղր առնեն զանուն բախտի, և զփառաւորութիւն յոյժ այպանեն. սիրեն զանշքութիւն հանդերձից, և յարգեն զանարգս քան զպատուականս. դովեն զմահ, և պարսաւեն զկեանս. անարպեն զճնունդս մարդոյ, և գովեն զանորպուութիւն: Եւ եթէ ըսէ ոք դոցա և ՚ի կանայս սչ մերձեանն, աշխարհի վախճան վաղվաղակի հասանէ:

Այլ էս ոչ կամեցայ զամենայն ըստ մասանց ընդ գրով արկանել առ ձեզ. զի բազում այն ինչ է, զոր խօսին դօքս: Որ չարագոյն եւս է քան զոր գրեցաքդ, զԱստուած ՚ի խաչ ելեալ ՚ի մարդկանէ քարոզեն, և զնոյն մեռեալ և թաղեալ, և ապա յարուցեալ և վերացեալ յերկինս: Մ՞չա՛հաձեղէն իսկ արժան էր անդրէն դատաստան առնել վասն այդպիսի անարժան ուսմանց: Գեւք որ չարք են, ոչ ըմբռնին և տանջին ՚ի մարդկանէ, թող թէ Աստուած արարիչ ամենայն արարածոց. զոր ձեզ ամօթ է ասել, և մեզ կարի անհաւատալի բանք: Արդ երկու իրք կան առաջի ձեր. կամ արարէք բան առ բան նամակիդ պատասխանի, և կամ արիք ՚ի դուռն եկայք, և յանդիման լերուք մեծի հրապարակին:

V. MOSIS CHORENENSIS hist. Armeniorum lib. I.
Cap. 10.

Յողագոս ապստամբութեանն շոյկայ.

Այս, ասէ, (ք Մար Աբաս Կատինայ) շոյկ գեղապատշած և անձնեայ, քաջադանդուր, խայտալին և հաստաքազուկ. սա ՚ի մէջ սկայիցն քաջ և երեւելի լեալ, ընդդիմակաց ամենեցուն, որք ամբառնային զձեռն՝ մշապետել ՚ի վերայ ամենայն սկայիցն և զիւցոյղանց: Սա խրոխաացեալ ամբարձ զձեռն ընդդէմ բռնաւորութեանն Բէլայ, ՚ի տարածանել ազգի մարդկան ընդ լայնութիւն ամենայն երկրի ՚ի մէջ բազմակոյտ սկայիցն, անհուն խօրաց և ուժաւորաց: Բանզի անդ մոլեգնեալ այր իւրաքանչիւր սուր ՚ի կող ընկերի իւրոյ ձգելով, ջանային ակրել ՚ի վերայ միմեանց. ուր պատահմունք ՚ի դէպ ելանէին Բէլայ՝ բռնանալ ունել զամենայն երկիր:

Որում ոչ կամեցեալ Հայկայ՝ հնազանդ լինել Ռէլայ, յետ
ճնանելոյ զորդի իւր զԱրմենակ ՚ի Ռաբելոնի, չու արարեալ
դնայ յերկիրն Արարադայ, որ է ի կողմանս հիւսիսոյ, հան-
դերձ որդուովք իւրովք և դստերօք և որդուց որդուովք,
արամբք զօրաւորօք՝ Թուով իբրեւ երեքհարեւր, և այլովք
ընդոծնօք, և եկօք յարեցելովք ՚ինա, և բոլոր աղխիւ : Այր-
Թեալ բնակէ ՚ի լեռնոտին միում ՚ի դաշտավայրի, յորում սա-
կաւք ՚ի մարդկանէ յառաջագոյն ցրուելոցն գաղարեալ բնա-
կէին. զորս հնազանդ իւր սրարեալ Հայկ, շինէ անդ տուն
բնակուԹեան կալուածոց, և տոյ ՚ի ժառանգութիւն Ասու-
մեայ որդւոյ Արմանեկայ : Այս արդարացուցանէ զանգիր
հին ասացեալ զրոյցս :

Աւ ինքն խաղայ, ասէ, այլով աղխիւն ընդ արեւմուտս
հիւսիսոյ, գայ բնակէ ՚ի բարձրաւանդակ դաշտի միում. և ա-
նուանէ զանուն լեռնադաշտակին Հարք. այս ինքն, աստէն
բնակեալքս՝ ազգի տանն Թորգոմայ : Շինէ և գիւղ մի, և ա-
նուանէ յիւր անուն Հայկաշէն : Յիշէ և աստանօր պատմու-
Թիւնս. հարուստ կողմանէ դաշտիս այսորիկ առ երկայնա-
նստիւ միով լերամբ բնակեալ յառաջագոյն սրք սակաւք՝
ինքնակամ հնազանդել զիւցաղինն : Արդարացուցանէ և
այս զասացեալ զրոյցս անգիրս :

VI. FAUSI BYZANTINI hist. Armeniorum lib. V.
cap. 7.

Յաղափս մահուան Արշակայ Թագաւորին Հայոց, Թէ
զխարգ մեռաւ յերկրին խուժաստանի յԱնգմըշն բերդին ինք
ինքեամբ ձեռօք, և Գրստամստն էր պատճառք մահուն :

Այլ յայնմ ժամանակի դեռ տակաւին եւս կայր կենդանի Արշակ արքայ չայոց յերկրին իշխանութեն թագաւորութեն Պարսից ՚ի կողմանս խուժաստանի յՆիւմբոլն բերդին. այս ինքն որ անունն Մնյուշն բերդն կոչեն: Աւ զայնու ժամանակաւ խաղաղացաւ պատերազմ տալ Պարսից ընդ չայս. զի արշակունին թագաւորն Քուշանաց, որ նստէր ՚ի Քաղէքաղաքի, նա յարոյց տալ պատերազմ ընդ սասանականին Շապուհու և թագաւորին Պարսից: Աւ Շապուհ թագաւորն զամ զգօրսն Պարսից գումարեալ խաղացոյց տալ պատերազմ ընդ նմա, և զորս միանգամածեալ էր գերութիւն յերկրէն չայոց զամ այրեձի գումարեալ խաղացոյց ընդ ինքեան. և զներքինին անգամ թագաւորին չայոց Արշակայ տանէր ընդ ինքեան ՚ի գործ պատերազմին:

Աւ էր ներքինի մի չայոց թագաւորին Արշակայ, ուտիկան հաւատարիմ լեալ, ներքինի սիրելի մեծի իշխանութի և մեծի պատուի, և անունն Գրաստաման: Իսկ իբրեւ եղև պատերազմ ընդ թագաւորին Քուշանաց և ընդ թագաւորին Պարսից, չարաչար տարածէին զգօրսն Պարսից զօրքն Քուշանաց, և զբազումս կոտորեցին ՚ի զօրացն Պարսից զօրքն Քուշանաց, և զբազումս ձերբակալ արարին, և զկէս փախստականս հալածական առնէին: Իսկ Գրաստաման ներքինին, որ յամս Տիրանայ թագաւորին չայոց և Արշակայ որդւոյ նորա թագաւորին չայոց լեալ էր իշխան տան զաւառին և հաւատարիմ գանձուց Մեգեղ բերդին, և ամ բերդացն արքունի՝ որ ՚ի կողմանս յայնա. սոյնպէս և յերկրին Օրփաց ՚ի Քնաբեղ բերդին գանձքն լեալ էին ընդ նովաւ, և բարձ նորա ի վեր քան զամ նախորդացն: Աւ քանից այս գործակալութի և մարդպետութի, որում հայրն կոչէին ներքինեաց՝ գործ լեալ էր ՚ի բնէ ժամանակաց ՚ի թագաւորութեն արշակունոյ, և զայս Գրաստամանն ներքինի զիշխանն զՄեծեղ տանն գե-

բեալ տարեալ էր յերկիրն Պարսից 'ի ժամանակին՝ յորժամ կալան զԱրշակ արքայն Հայոց :

Եւ այս Գրաստամատ էր յայնմ ճակատու, յորում վատթարեցին Բուշանքն զՇապուհ արքայն Պարսից : Եւ Գրաստամատ գործեաց անհնարին քաջութիւն այնչափ կուուաւ ևս 'ի վերայ Շապուհոյ արքայի, և սպրեցոյց զնա 'ի մահուանէ. և բազումն 'ի Բուշանոյ անտի կոտորեաց, և զբազում զախոյանից զգլուխս բերէր զառաջեալ : Եւ զՇապուհ թագաւորն Պարսից փրկէր 'ի նեղութիւն պատերազմին թշնամեաց անտի, ուր արդէլին զնա 'ի խուռն պատերազմին 'ի զօրաց անտի : Իսկ իբրև եղև յորժամ դարձաւ Շապուհ թագաւորն Պարսից յերկիրն Ասորեստանի, և մեծ շնորհակալութիւն առնէր ներքինւոյն Գրաստամատայն վաստակոցն, և ասէր զնա Շապուհ թագաւորն Պարսից. խնդրեա՛ զու ինչ յինէն. զինչ և խնդրեացես, տաց քեզ և ոչ արդելից : Եւ ասէ Գրաստամատ ցթագաւորն. Ինձ 'ի քէն այլ ինչ ոչ պիտի, բայց սուր ինձ հրաման, զի երթայց տեսից զքնակ տէրն իմ զԱրշակ արքայ Հայոց : Եւ աս մի օր, իբրև ես երթայց առնա, հրաման սուր՝ արձակել զնա 'ի կապանացն, և ես իշխեցից լուանալ զգլուխ նորա և օժանել, և ազուցանել նմա պատմուճան, և արկանել նմա բազմականս, և զնել առաջն նորա խորտիկս, և տալ նմա գինի, և ուրախ առնել զնա արուեստականօքն մի օր ձիշո : Եւ ասէ թագաւորն Շապուհ. Խիստ են խնդրուածքս, զոր խնդրեցերդ. զի յաւուրց ժամանակայ՝ յորմէ թագաւորութիւն Պարսից կանկնեալ է, և բերզն այն Անյուշ բերդ կոչեցեալ է, չիք ոք մարդ եղեալ 'ի մարդկանէ՝ որ իշխեցեալ է յիշեցուցանել թագաւորաց զոր յայնմ բերդի եդեալ զոք է թագաւորաց՝ յիշելով զայն մարդ՝ որ յայնմ բերդի զօք եդեալ է, թող թէ զնա զայր թագաւոր և զնմ ընկեր կապեալ եդեալ յայնմ բերդի զհակառակորդն.

քան մինչ աշխատ արարեր զմեզ, և դու աւաղիկ զանձն 'ի մահ եղիր և յիշեցուցեր զԱնուշն, որ ոչ էին լեալ երբէք օրէնք թագաւորութես Նրեաց 'ի սկզբանէ: Բայց զի վասն՝ քո մեծ վաստակք են առ իս, զոր ինչ խնդրեցերն՝ երթ՝ տուեալ լիցի քեզ. բայց քեզ արժան էր զօգուտք անձինդ խնդրել կամ աշխարհս կամ գաւառս կամ գանձս: Բայց յորժամ դու զայդ խնդրեցեր, անցեալ լիցիս զօրինօք Նրեաց թագաւորութեանս. երթ, տուեալ լիցի քեզ որ ինչ յինէնս խնդրեցեր փոխանակաց քոց:

Եւ ետ նմա փուշտիպան մի հաւատարիմ. և հրովարտակ՝ արքունի մատանեաւն, զի գնացեալ երթիցէ նա 'ի բերդն յԱնգմըշն, և զհարդ և կամք իցէ նորա, զոր օրինակ և խնդրեացն՝ արացէ կապելոյն Արշակայ, որ յառաջ թագաւորեալն էր 'ի Հայս: Եւ չոգաւ Գրաստամատն հանգերձ փշտիպանաւն և հրովարտակաւն արքունի յԱնուշ բերդն, և ետես զտէրն բնակ, և արձակեաց զԱրշակ 'ի կապանացն երկաթեւ, 'ի ձեռակապացն և յօտիցն երկաթոց և յանրոց պարանոցէն շղթայիցն սարեացն. և լուաց զգլուխ նորա, և լուպացոյց զանձն նորա: Եւ ազոյց նմա պատմուձան աղնիւ. և էարկ նմա բազմականս և բազմեցոյց զնա. և եդ առաջի նորա ընթրիս ըստ օրինաց թագաւորաց և եդ առաջի նորա զինի որպէս օրէն էր թագաւորացն. սթափեաց զնա, և մխիթարեաց, և ուրախ առնէր զնա գուսանօք:

Եւ 'ի ժամ աղանդեր մատուցանելոյ՝ եղին առաջի նորա մերդ, խնձոր և վարունգ և ամիճ, զի կերիցէ. և եդին դանակ նմա, որպէս զի հատցէ և կերիցէ զհարդ ե կամեացի: Եւ Գրաստամատ մեծապէս ուրախ առնէր զնա. կայր յստն, և մխիթարէր զնա: Իսկ յորժամ արբեցաւ, և զինին եկն զակամբ նորա, արբեցաւ հպարտացաւ և ասէ. Վայ ինձ Արշակայ. այսպէս և այս, և յայսմ չափու և այս անք անցին ընդ

իս : Եւ զայս ասացեալ, զդանակն՝ զոր ունէր 'ի ձեռինն, որով զմիրզն կամ զամիճն կամէր ուտել, եհար 'ի սրտի իւրում : Եւ անդէն սատակեցաւ, և մեռաւ անդէն 'ի նմին ժամուն մինչ դեռ կայր 'ի բազմականին : Իսկ յորժամ զայն ետես Պրաստամատն, յարձակեցաւ եհան 'ի նմանէ զնոյն դանակ, և եհար յիւրում կշտին. և անդէն մեռաւ և նա 'ի նմին ժամուն յայնմ :

IOANNIS MANDACUNENSIS sermones. ed. Ven.
836. p. 209. sq. de amore.

Աստուած սէր է, ասէ որդին որոտման սիրելի աշակերտն Քրի Յովհաննէս. և որ կայ 'ի սէրն յձ ընակէ, և անձ 'ի նմա : Ես արդ եղբարք, լուարուք և 'ի միտ առէք զճառս սիրոյ : Օ՛ի ան որ սիրէ զանձ, սիրէ նա և զեղբայր իւր. զի սէրն այ սիրով եղբօրն երևի : Օ՛ի թէ զեղբայրն զոր տեսանէ ոչ սիրէ, զանձ զոր ոչն տեսանէ զանորդ կարիցէ սիրել : Այսուիկ ճանաչեմք եթէ սիրեմք զանձ, յորժամ սիրեմք զեղբայրն մեր ըստ հոգւոյն սիրոյ և ոչ ըստ մարմնոյ : Օ՛ի այլ է սէր հոգւոյն և այլ մարմնոյն. զոր յառաջ գնացեալ ասացուք յիւրում տեղւոջն : Բայց արդ ան որ սիրէ ճանաչի յայ, և ինքն ճանաչէ զանձ. և ան որ ոչ սիրէ զեղբայր իւր ցաւակցաբար, օտար է յայ, ե զնորհս անձային ոչ կարէ ընդունել : Ամենայն որ սիրէ զեղբայր իւր 'ի սուրբ սրտէ, ընակարսն լինի այ, և անձ 'ի նմա ընակէ : Օ՛ի ինքն տէրն սիրեաց զմեզ և առաքեաց զհոգին ճշմարտութե ընակել 'ի մեզ : Օ՛ի իմանալի հոգիս մեր ընդ անիմանալի հոգւոյն այ սիրով կապակցի. և որպէս նա սիրեաց զմեզ, նոյնպէս և 'ի մէնջ կամի սիրել զմիմեանս :

Տես թէ որչափ համարձակութի ունի սէրն առ անձ, որ-

պէս թէ նման այ առնէ զմարդն: Օ՛ր ան սիրովն իւրով նման մարդկան եղև, և եցոյց թէ մարդիկ իւրեանց սիրովն նման այ լինելոց են: Օ՛ր ան այնչափ սիրեաց զաշխարհս, մինչև զԱրդին իւր միածին առաքեաց 'ի փրկութի աշխարհի. եթէ մեք սիրեսցուք զմիմեանս որպէս և սիրեաց ան զմեզ, ոչ ինչ է չար որ խափանէ զսէրն մեր: Ամենայն որ սիրէ, յայտնի է առաջի մարդկան և համարձակ առաջի այ. զի երկիւղ 'ի մեզաց մահու ոչ ունի, այլ սիրովն այ զինեալ կայ, և անհայտմ երկիւղական վտանգից: Ուր սէր է, անդ երկիւղ ոչ է. սրտէս և Յոհաննէս ասէ. «Երկիւղ ոչ գոյ 'ի սէրն, այլ սէր կատարեալ 'ի բաց մերժէ զերկիւղ», Օ՛ր երկիւղընդ տանջանօք է, և սէր 'ի համարձակութի. և զի երկիւղ հալածի 'ի սիրոյ: Աւ ուր սէր ոչ է, անդ է երկիւղ գատաստանին, և ահ կորստեան յաւուր մեծի ահեղ ատենին: Իսկ սէր աներկիւղ առնէ զմարդ յամ տանջանաց: Մէր զայն ասեմ, որ ամենևին հեռի է յերկբայութենէ: Օ՛ր երկբայութի և սէր 'ի միտին ոչ բնակէ. և գիտելի է զի սէրն ոչ միայն 'ի կեանսն յաւիտենականս պողպեբէ զպտուղ խաղաղութի իւրոյ, այլ և յաշխարհիս յայտնի զնամ թի 'ի բաց հալածէ. զնախանձ և զատելութի, զոխակալութի և զչարակնութի, զչարախօսութի և զհայհոյութի, զտրտունջ և զբամբասանս, զհպարտութի և զամբարհաւածութի, և մանաւանդ զմայն նամ չարեաց զարծաթսիրութի և զագահութի:

Արդ որ զսէրն ունի, յայտնամ չարեացս 'ի բաց հեռանայ, և յերկնային անքայթ խաղաղական նաւահանգիստն ժամանէ յամենևին բարին: Օ՛ր և իտաղաղական քան զսէրն՝ ազատ լինել յամ խռովութի, և զանձային հաճոյսն կատարել: Մէրն բանալի է արքայութեան երկնից և ճանտպարհ կենացն յաւիտենից: Մէրն զմարդիկ որդիս այ առնէ և երկնից արքայութեան ժառանգորդ: Մէրն զապականացու բնութիւնս անա-

սական գործէ, զմահականացուս յանմահութենս զերափոխէ: Աէրն զերկրայինս երկնային ուռնէ, և զհողերէնս հրեղէն կազմէ: Աւ արդ ո՞վ կարէ սլատմել զանչափ մեծութի սիրոյն, զի անճառ և անպատում է: Ասա որում և անեղ բնութիւն անծութեան տնքննելի է, այսպէս և բնութիւն սիրոյն: Աւ որպէս ան անբաւ է, բայց յամենեւինն մերձ է, և բնակեալ է ՚ի հեզս և ՚ի խոնարհս և յայնոսիկ՝ որ զողան ՚ի բանից նորա, այնպէս և սէրն յամենեսեան մերձ է, որ կամին զնա, և ինքն եկեալ բնակեսցէ ՚ի խնդրողս իւր: Վանզի սէրն սիրէ զսիրելիս իւր, և ատէ ոչ զատելիս իւր: Ար խընդրեն զնա, մերձ է ՚ի նոսա անապէս. զի ան սէր է և կամեցող սիրոյ ՚ի սուրբ սրտէ և յանկեղծաւոր հաւատոց:

Gregorii Narekensis Commentarius in Canticum Canticorum. Prooemium p. 389. sqq. ed. Ven. 1827.

Հրամանք անասէր թագաւորութեդ, ո՞վ տէր արքայ, բուռն և աւելի էր քան զկար մեր. զի այդպիսի խնդիր, մեկնել զերգ երգոց՝ այնոցիկ էր, որ ըստ Սողոմոնին է հոգևով: Օվի եթէ նիւսացին Վրիզոր, որ կատարեալ վարդապետ էր և հոգիաբնակ, ՚ի բուն կատարմանէ մեկնութի այսմ՝ զրոցս վերջացեալ գտանի, որչափ ևս առաւել էս, որ ամենայնիւ տգէտ եմ և ունայն ՚ի հոգւոյն շնորհաց, ո՞չ կարացից հետեւել մտացն ասացելոց ՚ի սողոմոնեան հոգւոյն: Մանաւանդ զի չէ՛ փոքր զատապարտութի և սլատիժք՝ զբանս սրբոց զրոց օտար մեկնութիք աղաւաղեալ՝ վասն ոչ տգէտ երևելոյ, և փառամոլ հպարտութի՝ զոչէսն իբրև զճշմարիտ ցուցանել

Բայց զի հրաման ունիմք հնազանդ լինել Թագաւորաց հրամանաց, յանդգնիմասել զիմ տկար մտացս հասողութի՛ն. յուսացեալ ՚ի հոգին սբ, զնորայն կատարելով հրաման, որ ասաց, Թէ հպատակ կացէք Թագաւորաց :

Արդ նախ առաջին՝ ինկացի ընդ այս, որ այսպիսի միտս երևեցուցեր առ ՚ի քննել զգիրս, և հոգ տանել ուսմանց, որ է գուշակ երկիրդն տ ն, և օտարանալոյ ՚ի պիղծ հոգւոց և ՚ի վայրապար քննութեց և ՚ի մեղաստէր բարուց՝ և այնմ երանութեց մօտաւորիլ, որ մարգարէն ասէ, Թէ «Արանեալ է այր՝ որ ոչ գնաց ՚ի խորհուրդս ամբարշտաց», և որ զկնի գայ: Որ և սակաւ ինչ յառաջ երթեալ ասէ, «Այլ յօրէնս ան խորհեցի նա ՚ի տուէ և ՚ի զիշերի»: Ապա զհատուցումն խորհելոյն զօրէնս ան ՚ի վերայ բերեալ ասէ, Թէ «Աղբցի նա որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է ՚ի գնացս ջուրց»: Օ ՚ի որպէս ծառ՝ որ տնկեալ է ՚ի գնացս ջուրց, անթարշամ է, նոյնպէս և որ զպատուիրանս ան քննէ, և այնմ հոգ տանի ՚ի տուէ և ՚ի զիշերի, այնպէս անթարշամ մնայ յայսմ ՚ի կեանս. և զամենայն զոր ինչ առնէ, յաջողէ նմա ան: Որպէս Գաւթին իսկ յաջողեաց. զի այր Թագաւոր էր, և այնչափ մեծ Թագաւորն զպատերազմաց և զամենայն պիտոյից մարմնոց հոգս առ ոտն հարկալ, զայն և և ի խորհէր. վասն որոյ անպարտելն մնաց ՚ի Թշնամեաց: Այնպէս և ՚ի Սողոմոնն տեսէք, Թէ քանի տիեզերակալ Թագաւոր էր. բայց հանապազորուեան հոգք այն էր նորա, զոր յընթեռնուրէ էք. և այլ ևս այնչափ զրեան, զոր և աշխարհս չէր բաւական ՚ի բաւնալ՝ եթէ մնացեալ էին զրեանն. բայց զի չէր աշխարհ արժանի, և չպիտէր որ ուսանէին մարգիկ, զայնպիսի անչափ զիտութիւն երարձ ան յերկրէ. զի զամենայն ինչ ՚ի զիտութիւն էր բերեալ, որ ինչ արարեալք էին ան ՚ի վերայ երկրի. և եթէ չէր զլորեալ այլ ևս մեծաց շնորհաց էր հասեալ: Արդ ընդ այնպիսին պարտ

է նախանձեւ թագաւորաց, և անյազարար ուսանել զօրէնս ան: Բայց այժմ կացցէ՛ այդ, զի ՚ի սկիզբն մեկնութեան զրոցս մխեսցուք:

Արդ նախ զայս արժան է ասել, թէ զի՛նչ մեկնի Աբգ երգոց. և այսու զանբաւ սլատուականութիւն նորա ուսանել: Աբգ երգոցդ է օրհնութի՛ն օրհնութեց: Արպէս և մեք սովոր եմք խորանին սրբութե՛ն, սւր սեղանն՝ սբ կայանայ, սրբութիւնք սրբութեանց կոչել. որպէս ասէ իսկ առաքեալ: Այսինքն՝ եթէ եկեղեցին է սրբութի՛ն, և խորանն՝ սբ՝ կրկին սուրբ և առաւել սբ: Աոյնպէս և նա ամենայն երգոց օրհնութեանց էր ՚ի վերոյ է. որպէս և ՚ի նորումն աւետարանն՝ սբ և պատուական կոչի. քան զայլ զիրս. նոյնպէս և նա քան զհինն: Յազազս որոյ իմանալի է՝ թէ ձայնիւ երգէին ՚ի տաճարին, առաւել և սյանգութե՛ն, և մարգարէական հոգով. քան զդաւթեան սաղմոսն. զի անձառ է խորհուրդն՝ որ ՚ի յայն սարսափելի բանն ծածկեալ է: Աւ ոչ կարէ ոք ՚ի մարմնեղինաց իմանալ, բայց եթէ որք ըստ Պաւղոսին են հոգւով, որ յերրորդ երկինս ել, և զանձառ բանն լուաւ. զոր ոչ էր կարմարչոյ խօսել: Այսն զի ոչ տեւէ լսելէքս այս նյ խորհրդոցն լսելութեան, որպէս և ոչ աչքս այս տեսութեն նյ:

Արդ զանձառելսն կամեցեալ պատմել Սողոմոնի՛ն ՚ի մարմնաւոր իրս առակեաց. այսինքն ՚ի փեսայ և ՚ի հարսն, յեղծօրորդի և յօրիորդ, ՚ի դուստր և յազանի, ՚ի ստինս և ՚ի տաշխս, և յեւղ թափեալ, ՚ի խնձոր, յայծեամն, ՚ի Սողովմոն, ՚ի թագաւոր, ՚ի քաղաքն Արուսազէմ, ՚ի պարտէղ, և որ այսպիսիք ցանկալի աչաց հայելոյ, և լսելեաց ակորթելիք, և մտաց փափաքելիք: Օ՛հ որպէս ճնողք տղայոց՝ զպատուական իրս ՚ի բարտեսակ ամանի ծածկին, զի նոցա արտաքոյ տեսեալն ցանկալի թուին քան զոր ՚ի ներքս եղեալ գանձն, զի այնու յորդորեսցին և զգուշութե՛ն պահանութե՛ն որ ՚ի

ներքս: Մա և եւղ անոյշ և մեծագնի, որպէս նարդոսն՝ որ սա իսկ յիշէ, ամանիւ ամիոփի այլ և հոտ անսյշ ո՛չ ՚ի բացի մարթի մնալ, որպէս և տրն ՚ի սրբում աւետարանին ասէ, թէ “Մի արկանէք զմարգարիտ ձեր առաջի խողաց, այսինքն, թէ մի տայք տկար լսելեաց զանճառելիսն. նոյն հոգի ուսոյց Սողոմոնի՝ մի յայտնապէս սփռել զօրս ետես հոգւով լուսոյն. և մի ամենևին թագուցանել զխորհուրդ եկեղեցւոյ, և զփրկութի, և զՔնի մարմնանալն, և զամենայն ինչ զոր կրեաց վասն մարդկան սիրոյ, և զմահն, և զյարութիւն, և զմիւսանգամ գալուստն, և զոր ինչ անգ կայ պահի պարգևք սրբոց՝ անիմանալիք, և զտւփումն սիրոյ սրբոյն որ առ Քն, որ արեամբ և մահու չափ կրեցին յանձնիս, սիրելով զՔն, որպէս և նա զմեզ. որ վասն զիւր զանբաւ սէրն յայտ ածելոյ մեզ՝ հարկեցաւ մարմին զգե՛նուլ, և դարձեալ՝ զնք արիւնն հեղուլ վասն մեր: Ար կարողն էր իշխանաբար փրկել զմեզ ՚ի սատանայական բանութեց իբրև զնձ, զայն իրաւամբք աւրար, և զնա բռնութիւն կապեաց: Մա և զայն հանդարտութիւն գործեաց, և ո՛չ տէրութիւն: Օ՛ի իրաւամբք փրկեսցի գերութի նորա և ողորմութիւն, որ է այսինքն զմահն՝ զոր ըստ իրաւանց դատեաց զմեզ ՚ի հող դաւունալ վասն անարգելոյ զպատուիրանն՝ որ վասն պտղոյն չուտելոյ, և զարդար դատն՝ առանց իրաւանց ո՛չ եբարձ՝ որ ունէին իշխանութի: Մյլ ինքն զազամեան զգեցաւ մարմին, և զմահ նորա յինքն առ, և իրաւամբք փրկեաց: Մա և ընդ իբաւունսն զողորմութի խառնեաց, և ընդ ողորմութիւնն՝ զիրաւունսն. և այսու ամենայնիւ եցոյց զանպատմելի սէրն՝ որ առ մեզ: Օ՛ այս ամենայն պատմէ Նբբ երգոցն, և զեկեղեցւոյ պայծառազարդութի խաչիւն և սեղանովն, մարմնով և արեամբն տն, սբ աւագանաւն և իւզովն սրբով, հին և նոր կտակարանօք, առաքելովք և մարգարէիւք և վարդապետօք, քահանայականօք և ճրգ-

նաւորականօք, կուսանօք և մարտիւրոսօք, քրիստոնեայ թաւ-
զաւորօք, և բովանգակ ամբիժ ժողովրդօք, որ յեկեղեցւոջ
էր տնկելոց. և զայնպիսի պարգևսն, և զանքններն, և որ այլն
և սոյնէպիսիք անձառ պարգևք, որ առահաւոր բանիւս եցոյց
մեզ: Այլ և նա ճշմարտապէս ո՛չ ծանեաւ զբովանդակն, և
ուչ ծանուցանել մարթաց. և ո՛չ զոր ինքն զխտաց, մեզ յայտ-
նի յայտ եբեր, այլ առահաւ:

Ապա եթէ հարցանէ ոք, թէ զի՞նքն ՚ի հարսն և ՚ի փե-
սայ առահեաց. և զի՞նքն մարթի զայն խորհուլէն մարմնաւոր
ցանկութի՞ն նշանակել, և զանչափ սէրն այն՝ ախտի սիրով օրի-
նակաւ ՚ի յայտ բերել: ‘Ատն՝ արժան է զցանկասէր բարս
մեր աւազել. որ այնչափ օտարացեալ եմք յայն խորհրդոցն, որ
այս անասնական ցանկութի՞ն հարկեցաւ հողին Խք ՚ի ձեռն
Սողովմոնի պատմել մեզ զանտանելիսն: Այսպիսի իրաց ա-
զադաւ և երանելի վարդապետն տիեզերաց Յոհան վարի
բանիւ: Թէ այնպիսի սրբական վարս պիտոյանայր մեզ ստա-
նալ, որ զիրս ո՛չ պիտոյ էր. որպէս ‘Նոյն, և Աբրահամու
և Նորին որդւոց և թոռանց. որպէս Յովքայն, և Սուլէսին,
և առաքելոցն. որ փոխանակ զրոյ ՚ի սիրտս նոցա բնակէր, և
ուսուցանէր, և ՚ի տախտակս սրտին զրէր, և ո՛չ ՚ի զիշտ: Արդ
նոյնպէս պարտ էր լուսաւոր և հրեշտակային սիրտ ստանալ,
որ ո՛չ պիտոյանայր մեզ այնպիսի առակ ցուցակն՝ ՚ի հարսն և
՚ի փեսայ կերպարանել զխորհուրդս Քսի և եկեղեցւոյ, և
որ յերկինս են անիմանալի բարութիւնքն: Արդ քանզի զայն-
պիսի պատիւ կորուսաք, և զայնպիսի աչս կուրացուցաք, ո՛ն
աւեալ յերկրորդն զիմեսցուք, և ՚ի ձեռն մարմնաւորացս
տեսցուք զհոգեւորսն. որպէս և պատմէ Սողովմոն՝ ընկալեալ
զշնորհս հողոյն Խք: ‘Ա և սուրբ ամուսնութիւն և սէր
փեսայի ընդ հարսին և հարսին ընդ փեսայի, որ ազատ լինի ՚ի
պիղծ խառնից, չէ՛ ստար ՚ի հոգւայն շնորհաց, որով և խորհուրդն

ի Վրս և յեկեղեցի աւարտի, ըստ առաքելոյն, թէ “Խորհուրդս այս մեծ է. բայց ես ասեմ” ի Վրս և յեկեղեցի, վկայելով Սողովմոնի բանիցն: Արդ որ զնք ամուսնուի պղծէ պեղծ խառնակութիւն և չար գործուք, զեկեղեցւոյ խորհուրդ պղծէ, և զՎրս անարգէ, որ այսմ օրինակն է:

Բայց մեք զեռ զառաջի եղեալ խորհուրդս մեկնեսցուք, և ցուցցուք, թէ որչափ սէր ունի ան առ մարդիկ. այնպէս, որպէս փեսայ ընդ հարսին. որպէս ասէ Եսայի, թէ “Որպէս ուրախ լինի փեսայ առ հարսին, այնպէս ուրախ լինի տէր ի քեզ”: Ը որ և Դաւիթ իսկ ասէ յողբսն Յովնաթանու, թէ “Իսղովմոն և սէր քո ինձ քան զսէր կանանց”: Արդ չի՞ք յերկրի պատուականագոյն և առաւել քան զսէր առն և կնոջ: Ապա եթէ ոմանց ոչ շատ կարծի և կարևոր, յաղագս այնր չթուի զի ոչ սրբութիւն լինի եկեալ յամուսնութիւնն. և ոչ սրբութիւն իցէ պահեալ զկուսութիւնն, այլ անաւակ պղծութեամբն իւրովք փախուցեալ իցէ յինքենէ զշնորհս հոգւոյն: Իսկ որ անբիծ և անարատ դայ ի սր յամուսնութիւն, և անճառ սիրով սրբով հոգւոյն նք իցեն միաւորեալ ընդ միմեանս, այն օրհնութիւն օրհնին, որով Ադամն և Եւայն օրհնեալ միաւորեցան: Ա՛ա՛ որ այսպիսի սիրով և օրհնութիւն լինին միաւորեալ, ի վերայ իրերաց արեամբ չափ մեռանին: Ա՛ա ևս և վասն ընտանեաց սիրոյ բազումք ի Վրսէ անկան և ուրացան ի հալածանաց ժամանակսն: Այլ և Ադամ ևս ի դրախտէն և ի լուսեղէն փառացն՝ յաղագս կնոջն սիրոյ մերժեցաւ, և արտաքս անկաւ. և ոչ վասն ան լինելոյ, այլ ի նորա սիրոյն ծանր համարեցաւ քակել: Որ զիտէր ճշմարտապէս՝ թէ պատժելոց էր ինքն յայ. զի ոչ էր անդէտ, այլ լի մարդարեական հոգւով. և զի զեռ չէր ևս” ի շնորհաց հոգւոյն անկեալ վասն զի չէր անցեալ զպատուիրանան: Ա՛ա և յետ ուտելոյն զպտուղն ոչ ի սպառ կորոյս զհոգին. այլ

որպէս մինչ 'ի դրախտին էր, հոգևով սրբով ծանեաւ զամենայն
կենդանեաց զբարս, և յաճելն նյ զնոսա առ Ադամ՝ ըստ իւ-
րաքանչիւր բարուց և բնութեց կարգեաց զմի մեանուանս նոցա:
Աւ 'ի ննջելն իւրում յորում ստեղծաւ Աւայ, և յաճել զնա առ
նա՝ մարգարէսութիւն ասաց, թէ «Այս այժմ ոսկր յոսկերաց ի-
մոց», և զորդէ ծնութեան աճումն որ 'ի կնոջէն, և թողուլ լաւ-
հայր և զմայր, և երթալ զհետ կնոջ, և լինել մարմին մի: Աս
և յետ ուտելոյն 'ի պտղոյն՝ զիտաց մարգարէսութիւն զփրկու-
թիւնն մեր՝ զոր 'ի ձեռն կնոջն էր լինելոց, այսինքն 'ի ձեռն
նր անձանկն. վասն որոյ և կեանս կոչեաց զկինն. ապա թէ
ոչ այդպէս, զհարգ կոչէր զնա կեանս, որ ամենայն ծննդոց
Ադամայ՝ մահու պատճառն եղև: Աս և որպէս ասէ նր ի ու-
տաորիչն, թէ «Օայս ստելով՝ զամենայն որ մինչ 'ի կատա-
րած գործք լինելոց էր յերկրի, և 'ի ձեռն Քսի զփրկութիւնն՝
գիտաց նա»: Արդ եթէ մինչ 'ի փառաց անտի անկեալ էր, զմար-
գարէսութե ունէր հոգի, որչափ և ս առաւել մինչդեռ 'ի փառսն
էր. այն՝ և առաւել և ս ունէր: Արդ յայտ իսկ է, որպէս առա-
քեալ ասէ, թէ Ադամ ոչ պատրեցաւ, յոձին սուտ խոստումն՝
որ սատանայիւ, այլ կինն պատրեցաւ և յանցեաւ. և Ա-
դամ յալագս ոչ բաժանելոյ 'ի կնոջէն եկեր զպտուղն
և սիրելոյ զնա, այլ ոչ վասն անձանալոյ՝ որպէս կինն:
Աս և այժմ իսկ յալագս սիրելոյ զկանայս՝ մեծարեն արք
զկանանց խրատս և զչար կամս նոցա կարի յոյժ գիտեն,
թէ չէ պատշաճ, այլ 'ի սիրոյն հարկին առնել: Արդ
զայս գիտացեալ Սողոմոնի՝ կարևոր սէր 'ի մարդումս քան
զամենայն սէր, և առակեաց 'ի Քսի սէր և յեկեղեցւոյ
առ միմեանս: Այլ ոչ եթէ այսու միայն կշռի սէրն նյ. զի
որչափ ընդ ան և ընդ մարդիկ է առաւելուի, նոյնչափ
սիրոյն գերազանցութի քան զամուսնութե: Բայց որ զգիրքս
զայս ընթեանու, պէտս ունի մաքրել և զխորհուրդս յամե-

նայն մարմնաւոր ամուսնական մտածութեց, և ապա մտիլ ՚ի լսելուի: Օ՛րի այս զիրքս լեառն է Քորէբ, ուր անճ բնակեաց, և որպէս անդ յորժամ գազան մերձենայր ՚ի լեառն, քարկոծ ինէր, նոյնպէս և որ զազանաբարոյ մտօք մերձենայ յերևելի բանս զրոցս այսորիկ, զնոյն կրէ զկիրս: Ասան որոյ արտաքոյ ամենայն խորհրդոց մարմնեղնաց պարտիմք ինել, ինչով զաչս մարմնոյ, և բանալ զհոգւոյն. զի կարասցուք նման Ա՛ռվսիսի յանճաբնակ յայս ելանել իմանալի լեառն և զ՚ի սմա անճային խորոցն զծածուկս ըստ կարի յայտ ածել: Որում առաջնորդ եղիցի հոգին ս՛բ, յաւելլով ՚ի մեզ լեզու ասելոյ, և լսողացդ միսս լսելոյ:

բ. 399. sq. ԱՌՂՈՍՈՒՆ՝ խաղաղուի թարգմանի, որով առակէ զՔս՛. զինս է խաղաղուի մեր, որպէս ասէ առաքեալ: Արդ քանզի ճնաք նոր ճնունդ, աղաչեմք զճնօղն՝ մայրական սիրովն համբուրել զմեզ, մերձեցուցանել զբերանն անճային. զի ՚ի համբուրելն նորս զմեզ՝ արբցուք յայնմ բերանոյ զայն՝ որ ինքն ամենան բ բերանն ասաց. «Թէ ոք ծարաւի իցէ, եկեսցէ առ իս, և արբցէ»։ Յազագս այնորիկ ասէ, թէ
 «Համբուրեսցէ զիս ՚ի համբուրից բերանոյ իւրոյ»։ Նա և անառակ որդին գոլով մեք, համբուրիմք յերկնաւոր հօրէն, ըստ ասելոյ առակին յաւետարանն: Արդ զսէրն՝ զոր սիրեսաց զմեզ, առաւելլու աղաչեմք՝ համբուրին առակաւ:

«Օ՛րի բարի են ստինք քո քան զգինի», Աստուկրանք՝ որ ծրծին ՚ի հոգւոյն ՚ի ստեանց զրոց, բարի են քան զգինի, ըստ մարգարէին ասելոյ, թէ «Բարի են ինձ ամենայն բանք բերանոյ քո քան զհազարս ոսկոյ և արծաթոյ»։ Օ՛րի կաթն որ ՚ի

ստենէ բղխէ, կենդանութե՛ն է պատճառ. իսկ զինին՝ միայն զօրութե՛ն:

“Եւ հոտ իւղոց քոց քան զամենայն խունկս անուշահոտութե՛ն”, Եսայէս առաքինութի՛ք և բարի զործ՝ որ յանձնութեան իւղոյն բուրեն. այսինքն զոր ուսուցանէ հոգին ս՛ք՝ որոց մերձեանս և հոտոտին ՚ի նա:

“Եւղ թափեալ է անուն քո”, Եւ զի որ թափեալ է յամանէ, ոնզնին է, և միայն ամանիւն ճանաչի լեալ ՚ի նմա իւղոյն. այսպէս անձնութե՛ն բնութի անզնին և անիմանալի և անտեսանելի է, իբրև զեւզն թափեալ: Եւ զոգիս արդարոց և տղայացելոց ՚ի մեղաց՝ անուշահոտէ, որպէս և զամանն՝ եւզն պատուական: Եւրդ զի թէ իբրև թափեալ եւղ է անձնութե՛ն անուն և զիտուեն ՚ի մարդկանէ անհասողութի՛ն, նա և ՚ի կատարեալ սրբոց, և ո՛չ միայն ՚ի սրբոց, այլ և ՚ի բովանդակյերկնայնոցն. սակայն մեր բնութիս միութի՛ք ՚ի ս՛ք կուսէն՝ որչափ մարթ էր տեսանել զեւզն, տեսաք: Օ՛ր և ինքն տ՛ր ասաց ցկոյրն, իբրև եհարց եթէ “Ի ու հաւատամս յորդի անյ”, և նա պատասխանեաց, թէ “ո՞ է տ՛ր”, և տ՛րն ասաց, “և տեսեր զնա և որ խօսիդ ընդ քեզ, նա է”, Օ՛ մարմինն անձացեալ տեսանելով՝ զինքն զեւզն անտես ասաց տեսանել:

“Վ ասն այսորիկ օրիորդք սիրեցին զքեզ”, Օրիորդս՝ զայնոսիկ կոչէ, սրք ՚ի մեղաց տղայացան. նա և զհրեշտակս ևս:

G L O S S A R I U M.

Notae compendiariae, quae hic occurrunt, explicatione haud egent. ccap. ccar. ccal. ccdp. ccg. ccga. etc. i. e. construitur cum accusativo personae, rei, loci, dativo personae, genitivo, gemino accusativo etc.

C

Ազաճուծիւն, avaritia.

Ագուցանեմ, գուցի, գոյց,
induo. ccdp. et ar.

Ադամեան, adamicus.

Ազատ, ի, աց s. ից. liber.
ccabl.

աղատեալ part. liberatus. servatus. ccabl.

Ազգ, ի, աւ s. ուլ, աց, օք.
genus. species. gens.
natio.

Ազնիւ, նուի, նուաց s. նու-
ից. nobilis. eximius. bo-
nus. pulcher.

ազնուական, ի, աց.
nobilis.

Ախոյան, ի, ից s. աց. ante-
signanus. fortissimus.

Ախորժեղի, լոյ, լեաց. ju-
cundus. suavis.

Ախտ, ի, ից. passio. affectus.
vitium. infirmitas.

Ածեմ, ածի, ած s. էած.
duco. porto. ccap. et 'ի
cal. ածեալ part. ducens.

Ակն, ալան, ալամբ, ալունք
s. աչք q. v. oculus. gem-
ma. fons. origo.

ականակիտ, pelluci-
dus. limpidus.

Ահ, ի, իւ, ից, իւք. timor.
metus. զահի հարեալ.
timore percussus.

ահեղ, ի, ից. formidabi-
lis. terribilis. vehemen-
tissimus.

- Ահա**, ecce. jam. modo.
ահալաղիկ. ecce. ad pers. II. s. loquenti proximam refertur.
- Աղագ** modus. ratio. *աղազալ*. postpos. causâ. gratiâ. ccg. *յաղազա* prae- pos. propter. ccg.
- Աղանդ**, *ոյ, ոց*. secta. haeresis.
- Աղանդեր**. mensa secunda.
- Աղաչեմ**, *եցի*. oro. rogo. peto.
- Աղաւաղեալ**, part. cor- rumpens. perdens.
- Աղանի**, *նւոյ* s. *նոյ, նեաց*. columba.
- Աղբիւր**, s. *բեր, բեր, բերաց*. fons.
- Աղեղնաւոր**, *ի, աց*. sagittarius. jaculator.
- Աղէ**, *ի, էց*. apparatus.
- Աղքատութիւն**. paupertas.
- Աճեմ**, *եցի*. cresco. augeor. multiplicor.
աճումն, ճման. incrementum. augmentum.
- Ամ**, *ի, աց*, annus. *յամն*. annis. diebus. tempore.
- Աման**, *ոյ, ոց*, s. *ի, աց*. vas. receptaculum.
- Ամաչեմ**, *եցի*. pudeflo. erubesco.
- Ամարանոց**, *ի, աց*. aestiva.
- Ամբառնամ**, *բարձի, բարձ*. ex-tollo. elevo — *ղձեռն ընդդէմ* ccg. manum tollo contro aliquem. sediti- onem moveo.
- Ամբարիշտ**, *ըշտի, տաց*. im- pius.
- Ամբարհաւաճութիւն**. fas- tus. superbia.
- Ամբիծ**, *բծի, ծաց* s. *ծից*. immaculatus. innocens.
- Ամբոխ**, *ի* s. *ոյ, էց*. turba. copia.
- Ամենայն**, *ի, իւ, այնք, այնց* s. *այնից, նիւք*. adj. om- nis *ամենայնիւ*. omnino. prorsus. *այսու ամենայնիւ*. his omnibus. per haec omnia.
- Ամենայն**, subst. in sing. ut praeced. in pl. item, sive *ամենեքին* s. *ամե- նեքեան, նեցուն* s. *ցունց, նեսին* s. *նեսեան, նե- քումք*. omnis. *ամենե- լին*. omnino. prorsus. *ամենասուրբ, սրբոյ*. sanc- tissimus.

Ամէն. Amen.

Ամիճ, մճոյ, ոց. obsonium.

Ամուսին, սնի s. սնոյ, նու
նաց, նօք. maritus. uxor.
conjux.

ամուսնական, ի, աց. nup-
tialis.

ամուսնանամ, ացայ. ma-
trimonium in eo. cc. ընդ
c. dat.

ամուսնութիւն. matrimo-
nium. conjugium.

Ամիոփեմ, եցի. pass. իմ,
եցայ. colligo. compre-
hendo. claudio.

Ամթ, ոյ, սց. pudor. turpi-
tudo. ignominia.

Այդ, այդը, այդմ, յայդմա-
նէ, այդու այդք, այդց.
sive այդորիկ, այդուիկ,
այդոքիկ, այդոցիկ, յայդ-
ցանէ s. յայդոցիկ, այ-
դոքիւք. iste, a, ud. ad
personam loquenti
proximam refertur
pariter atque se-
quentia.

այդը. istic. istuc.

այդպէս. adv. istâ ratione.
ita.

այդպիսի. adj. istiusmodi.
talis.

Այժմ. hoc tempore. nunc.

ցայժմ. huc usque.

այժմիկ. nunc.

Այլ, ոյ, ում, յայլմէ, լով.
1, adj. alius, a, ud. 2,
adv. sed. at.

այլ և այլ s. այլև այլ.
varius. diversus.

Այժեամն, եման, եմունք,
եմանց. dorcas. capreolus.
parva capra.

Այն, այնը, այնմ, յայնմ
etc. flectitur eâdem
ratione, quâ այդ. ille,
a, ud. is, ea, id. de per-
sona remotiori di-
citur.

յայնժամ. illo tempore. tunc.

այնչափ. tantopere. tam. —
մեծ, tantus.

այնպէս. ita. sic.

Այո. nae. certe. ita. immo.
sane.

Այպանեմ, եցի. illudo. deri-
deo. ccap.

Այս, այսը etc. plane ut
այդ et այն. hic. haec.
hoc. ad personam lo-
quentem refertur.

յայսմ չափու. hoc modo.
այսու s. այսուիկ. per
hoc. in hęc. ita.

այսր. hūc. hīc.
այսինքն. id est. hoc est.
nempe. scilicet.
այսպէս. hōc modo. hāc ra-
tione. ita.
այսպիսի. hujusmodi. talis.
այսօր. hodie.
Հայտ vide sub literā J.
Այր, առն, յառնէ, արամբ,
արք, արանց, արամբք.
vir. maritus. homo.
այրեւծի s. այրուծի. equi-
tatus. equites.
Անակնկալ. inexpectatus.
improvisus.
Անահ. impavidus. intrep-
idus.
Անապական, ի, աց. incorrup-
tibilis.
Անարակ, ի աց. luxurio-
sus. illegitimus.
Անասուն, սնոյ, ոց. brutum.
animal.
անասնական, ի, աց. irratio-
nalis. bestialis.
Անարատ, ի, ից s. ոց. im-
maculatus. insons.
Անարդ, ի, աց s. ից. in-
honoratus.
անարգեմ, եցի. contemno.
Անարժան, ի, ից s. աց. in-
dignus.

Անբաւ, ի, ից. infinitus.
Անբիծ i. q. ամբիծ. im-
maculatus.
Անգամ. 1, subst. vicis.
եւթն անգամ. septies.
2. adv. quoque. etiam.
Անգէտ. inscius. ignarus.
յանգէտս, in ignorantia.
inscienter.
Անգիր. non scriptus.
Անդ. ibi. illic. tum.
անդէն. ibi. statim. illico.
անդր. illuc.
անդրէն. iterum. statim.
Անդունդք, դնդոց. abyssus.
Անդրանիկ, նկան s. նկի, կաց.
primogenitus.
Անեղ, ի, ից s. աց. non fac-
tus. increatus.
Աներեւոյթ, ութի, ից. in-
visibilis (quia non ade-
rat lux). non apparens.
Աներկիւղ, ի, ից s. աց.
intrepidus.
Անզնին. qui s. quod tangi,
sentiri, comprehendi ne-
quit.
Անթարշամ. non marces-
cens. marcoris expers.
Անիծեալ part. exsecratus.
maledictus.

Անիմանալի, լւոյ, լեաց qui
s. quod mente compre-
hendi non potest.

Անկանխիմ, կայ, կըր. cado,
me conjicio, praecipito.
ruo. c c. ՚ի վերայ c g.
super, in aliquem.

անկեալ. part. lapsus. con-
jectus.

Անկեղծաւոր, ի, այ. non
simulatus. non fictus.

Անհասողութիւն. natura in-
comprehensibilis.

Անհաւատալի, լւոյ, լեաց.
incredibilis.

Անհնարին. impossibilis. im-
mensus. eximius.

Անհուն, հին. հնկց s. հունց.
infinitus. vastus. im-
mensus.

Անձն, ին, ամբ. persona.
ipse. յանձն առնուլ, sus-
cipere.

անձնեայ, նէի, նէիւ. cor-
pulentus. permagnus.
procerus.

Անճառ, ի, իւ. ineffabilis, e.
անճառելի, լւոյ, լեաւ. idem.

Անմահութիւն. immorta-
litas.

Անյաղբար. insatiabiliter.
auide.

Chrest. armen.

Անշքութիւն. dedecus. vi-
litas.

Անոյշ, ուշի, ուշիւ. dulcis.
suavis. jucundus.

անուշութիւն. mollities. sua-
vitas.

անուշահոտ, ի, իւ. bene
olens.

անուշահոտեմ, տեցի. bono
odore impleo.

անուշահոտութիւն. suaveo-
lencia. fragrantia.

Անորդութիւն. sterilitas.

Անուն, ւան, ւամբ. nomen.
անուանեմ, եցի. appello. no-
mino.

անուանի. inclytus. celebris.

Անուր, նրոյ, նրով. vincu-
lum. collare. յանրոյ պա-
րանոցէն. a vinculis colli.

Անշաի, ի, իւ. immensus.
infinitus.

Անպատում. indecl. inenar-
rabilis. անպատմելի, լւոյ,
լեաւ. idem.

Անպատրաստ, ի, իւ. informis.
rudis. sine ordine.

Անպարտելի, լույ, լեաւ. in-
victus. c c abl.

Անջրպետեմ, եցի. separo.
divido.

- Անտամ,** սացի. ccdat. obedio. obtempero.
- Անտանելի** լւոյ, լիւաւ. intolerabilis, e. quod comprehendendi non potest.
- Անտառ,** ի, աւ. silva. saltus.
- Անտեսանելի,** լւոյ, լիւաւ. invisibilis.
- Անտի,** inde. ibi.
- Անցք,** ցից, ցիւք. pl. tant. eventus. casus.
- անցանեմ,** անցի. praetereo. transgredior legem. cc զ cinstr. 2, impers. accidit alicui. cc ընդ ca.
- անցաւոր,** ի, աւ. praeteriens.
- Անքննելի,** լւոյ, լիւաւ. imperscrutabilis.
- Անքոյթ.** indecl. tranquilus. sedatus.
- Աշակերտ,** ի, աւ. discipulus.
- Աշխատ առնեմ,** molestiam facio, exhibeo. vexo. cc ap.
- աշխատեցուցանեմ,** ցուցի. adhibeo. cc ap. et c. ՚ի car.
- Աշխարհ,** ի, աւ. mundus. terra. regio.
- Աշտարակ,** ի, աւ. turris.
- Աչք,** չաց, չօք. plur. tant. oculi.
- Ապա.** postea. tunc. ergo. itaque.
- ապա թէ.** sin vero. quodsi.
- Ապականեմ,** եցի. perdo. corrumpo.
- ապականացու,** ի, աւ. corruptibilis.
- Ապաշխարութիւն.** poenitentia.
- Ապաքէն.** certo. profecto. ոչ ապաքէն nonne?
- Ապրեցուցանեմ,** ցուցի. libero.
- Աւ 1,** ad versus. erga. cca. աւ մի օր. in unum diem. բան աւ բան. verbotenus. աւ ՚ի sq. Inf. ad. c. Gerund. 2) secundum. juxta. ccdat. աւ երի juxta. prope. cc g. 3, ad. sub. ccinstr.
- Աւ.** cepit. cape. Aor. II. verbi առնուլ.
- Առակ,** ի, աւ. parabola. similitudo.
- առակաւոր,** ի, աւ. parabolicus.
- առակեմ,** եցի. transfero. comparo. cc ՚ի ca parabolice propono.

Առանց. sine. ceg.

Առաջ et Առաջք. indecl.
principium. caput. pars
anterior. յառաջ. antror-
sum. ulterius. antea.
prius.

առաջի. ante. coram. ceg.
զառաջեաւ. coram. in
conspectu. առաջի եղեալ.
coram positum. propositum.

առաջին, ջնոյ, ջնով. primus.
primum. զառաջինն. pri-
mum.

առաջնորդ, ի, աւ. primus.
dux. princeps. praefectus.

Առար, առաւ. Aor. II.
pass verbi. առնուլ.

Առաւել. majus. magis. po-
tius. առաւել ևս. magis
etiam. multo magis.

առաւելում, ելայ. augeo.
abundo.

առաւելում թիւն. praecellen-
tia. praestantia.

Առաքեմ, եցի. mitto. առա-
քեալ, ելայ, ով. part.
pass. missus. Apostolus.

Առաքինութիւն. virtus.

Ան. gen. յառնէ abl.
nom. այր.

Անեմ, արարի. facio. creo.
դատատան առնել. ju-
dicum exercere. ճաղը
առնել. ludibrio habere.
կին — uxorem ducere.

Անում, առի, առ s. էաւ.
capiro. յանձն առնուլ.
suscipere in se. accipere.
admittere. յինքն — sibi
adsumere. in se susci-
pere. 'ի միտ — animo
infigere, mandare. վրէժ
— poenas sumere ab
aliquo. ccabl. առեալ
part. capiens. ծն առեալ
age. agedum.

Առողջութիւն. sanitas. inte-
gritas.

Առոյգ, ուղի, ուղաւ. florens.
juvenilis.

Ասաց, Aor. I. verbi ասել.

Արեմ, սացի. dico. ասացեալ.
part. pass. dictus.

Աստ, hic. hōc loco. աստա-
նոր. աստէն. hic. hōc
loco.

Աստղ, տեղ, տեղք. stella.

Աստուած, լծոյ, լծով. Deus
verus. լաճոյ etc. deus
fictus. idolum.

աստուածաբնակ, ի, աւ.
a Deo habitatus.

- աստուածածին, ճնի, ճնիւ. Deipara. Dei genitrix.
 աստուածային, այնոյ, այնով. divinus.
 աստուածանամ, ծայայ. Deificor.
 աստուածացեալ. part. Deificatus.
 աստուածապէս. tanquam Deus. divine.
 աստուածասէր, սիրի, սիրաւ. Dei amans. pius.
 աստուածութիւն. divinitas.
 Ատեան, տենի, տենիւ. iudicium. tribunal.
 Ատեմ, եցի. odi. ccap.
 ատելի, լւոյ, լեաւ. osor. invisor. part. Fut.
 ատելութիւն. odium.
 Արա՛ Imp. verbi առնել.
 Արամբ, արամբք. Instr. sing. et pl. nom. այր.
 Արարի, արար. Aor. II. աւրացէ; արացուք Fut. արարաւ. Aor. II. pass. verbi առնել.
 արարած, ոյ, ուլ. creatura. creatio.
 արարեալ. part. act. pass. faciens. factus, a, um.
 արարիչ, ըչի, ըչաւ. conditor. creator.
 Արբենամ, բեցայ. inebrior. արբեցէ, արբցուք. Fut. II. verbi ըմպել.
 Արգելում, գելի. includo. prohibeo. nego. recuso.
 Արդ. nunc. jam. itaque. atqui. բայց արդ. jam vero.
 Արդար, ոյ, ուլ. justus. արդարացուցանեմ, ցուցի. justifico. probo.
 Արդեւք s. արդեօք. certo. fortasse. in interrogatione an forte?
 Արեգակն, կան, կամք. sol. Արեւ, ու, ու. sol.
 արեւելք, լնց, լիւք. solis ortus. oriens.
 արեւմուտք, մտից, մտիւք. solis occasus. occidens.
 Արժան. արժան է. dignum est. meretur. convenit. interest. ccdp.
 արժանի, նւոյ, նեաւ. dignus.
 Արի. արիք. Imp. verbi յառնել.
 Արիական, ի, աւ. virilis. generosus. strenuus.
 Արիւն, բեան, բեամբ. sanguis. cruor. արեամբ չափ. usque ad sanguinem, usque ad sanguinis effusionem.

Արծաթ, ոյ, ով. argentum.
արծաթախրու թիւն. argenti,
pecuniae amor. avaritia.

Արկ s. էարկ III. pers.
sing. Aor. II. verbi

Արկանեմ, արկի. jacio. con-
jicio. projicio. pono. ap-
pono. արկանէր գայր.
veniebat et conjiciebat.
ընդ գրով արկանել. con-
scribere. perscribere.

Արհամարհեմ, եցի. conte-
mno. despicio.

Արհեստ, i. q. արուեստ ars.

Արձակեմ, եցի. solvo. di-
mitto. abigo.

Արշակունի, նոյ, նեայ s.
նոյ, նով. Arsacida. ar-
sacidicus.

Արու, րուի, րուայ. mas.
masculus.

Արուեստ, ի, իւ s. աւ, ից
s. այ. ars.

արուեստական, այ. artifex.
musicus.

Արտասնեմ, եցի. pronun-
cio. profero.

Արտաքս. foras. foris. ար-
տաքս անկաւ. excidit.
ejectus est.

արտաքոյ. extrinsecus. foris.

extra. ccg. s. c. քան
sq. acc. praeter.

Արք nom. pl. nominis
այր vir.

Արքայ, ի, ից. rex.

արքայութիւն. regnum.

արքունի adj. indecl. s.
նոյ, նեայ. regius.

արքունիք, նեայ. sedes re-
gia. palatium.

Աւագանի, նոյ, նով s.
նեաւ, նեօք. proceres.

Աւարիկ. ecce. ad. pers. II.
referendum.

Աւաղան, ի, աւ, այ. baptis-
terium.

Աւաղեմ, եցի. defleo. lugeo.

Աւանդեմ, եցի. depono. com-
mendo. trado.

Աւարտեմ, եցի. finio. ter-
mino. absolvo.

Աւելի, լւոյ, լեայ. prae-
stans. amplius.

Աւետարան, ի, այ. evange-
lium.

Աուր gen. nom. օր dies.

Բ

Բաբելացի, ցւոյ, ւոյ. Baby-
lonius.

Բազում, բազմի, մաւ, մայ,
մօք. multus, a, um.

- բաղմական, ի, այ. sella.
stratum.
- բաղմակոյտ, կուտի, ից.
accumulatus. multus.
- բաղմահանձար. sapientissi-
mus.
- բաղմապատիկ, սկի, սկաց.
multiplex.
- բաղմանամ, այայ. multipli-
cor.
- բաղմացեալ, ցելոյ. part.
pass. multiplicatus.
- բաղմացսցանեմ, ցուցի, ցոյց,
multiplico.
- բաղմեցուցանեմ, ցուցի, ցոյց.
reclinare, discumbere
facio.
- բաղմութիւն. multitudo.
- Բաժանեմ, եցի. divido. dis-
tribuo. separo. բաժանիմ.
եցայ. pass. divisor. se-
paro me.
- Բախտ, ի, իւ, ից, իւք,
fortuna. felicitas
- Բամբասանք, նաց. pl. tant.
obtrectatio. convicium.
- Բայց. sed. verum. extra i. q.
բաց ccabl. բայց արդ.
jam vero. բայց եթէ.
at si. si non. nisi. nisi quod.
- Բան, ի, ից. verbum. բան
առ բան. verbotenus.
- Բանամ, բացի, բաց s. եբաց.
բացցեմ. aperio. Pass.
բանամ (Conj. praes.
բանայցեմ) բացայ. ape-
rior.
- բանալի, լւոյ, լիք, լեաց.
clavis.
- Բանջար, ի, իւ s. աւ etc. s.
ոյ, ով. herba.
- Բառնամ, բարձի, բարձ s.
եբարձ. tollo. porto. com-
prehendo.
- բարք plur. tant. բուց,
բուք. mores. indoles. na-
tura. ingenium.
- Բարժանեմ i. q. բաժանեմ.
- Բարի, ըւոյ, ըեաց. bonus, a,
um, pl. բարիք. bona. bo-
na opera.
- բարետեսակ, ի, այ. pulcher.
- բարութիւն. bonitas. bonum.
- բարուք. indecl. bonus.
bonum. bene.
- Բարկանամ, այայ. irascor.
indignor.
- Բարձ s. եբարձ Aor. I.
verbi բառնալ.
- Բարձ, ի, ից. pulvinar. gra-
dus.
- բարձրաւանդակ, ի, այ. al-
tus. sublimis.

Բաց. extra. sine cca bl. բաց.

Դր բաց. foras. foris. procul.

Բաւ ահաւն, ի, աւ. sufficiens.

Բերան, օյ, ուլ, s. ի, աւ.
os, oris.

Բերդ, ի, իւ, ից, s. աւ, սց.
arx, arcis.

Բերեմ, բերի, եբեր, բերեալ.
porto. fero. affero. յայտ

բերել s. ՚ի յայտ բերել.

manifestare. declarare.

Ի վերայ բերել. proferre.
pronunciare.

Բժշկեմ, եցի. medeor. curo.
sano.

Բժշու թիւն. sanatio.

Բղխեմ, եցի. produco. ger-
minare facio. fluo.

Բղտումն, խանն. scatebra.

Բնակ, ի, սց. proprius.

Բնակարան, ի, սց. habitacu-
lum.

Բնակեմ, եցի et բնակիմ,
եցայ. habito.

Բնակեցուցանեմ, ցուցի, ցոյց.
habitare facio.

Բնակեալ, ելայ. part. ha-
bitans.

Բնակիչ, կշի, չաց. habitator.

Բնակութիւն. habitatio.

Ի Բնէ abl. vocis բուն.

Բնութիւն. natura.

Բոլոր, ի, իւ s. ուլ, ից, իւ.ք.
totus. universus.

Բողոքեմ, եցի. clamo. ad
aliquem cc. առ cap.

Բովանդակ. omnis. totus.
integer.

Բորոտ, ի, ից s. սց. lepro-
sus.

Բայեղէն, ղենի, նաց. flam-
mens.

Բուն. naturalis. genuinus.

Ի բնէ s. ՚ի բնէ ժամանա-
կաց. ab origine tempo-
rum. jamdudum. anti-
quitus.

Բուսն. fortis. violentus.

Բուսանիմ, սայ, սեալ. pul-
lulo. germino.

Բուսուցանեմ, սուցի. ger-
minare facio. produco.

Բուրեմ, եցի. odorem edo,
spargo.

Բանանամ, սցայ. tyrannidem
exerceo. imperium usur-
po.

Բանաւ որու թիւն. dominium.
tyrannis.

Բանութիւն. violentia.

Գ

Գաղան, ի, սց. fera. bestia.

Գաղանարարայ, ի, ից. ferus.
saevus.

- Պալատտ, ըստեան.** adventus.
Պամ, եկի, եկն, եկ, եկեալ,
եկից, եկեացես etc.
 venio ad al. cc ՚ի ca.
գալ զկնի sq. gen. sequi.
Պանձ, ու, ուց, s. ի, ից.
 thesaurus.
Պարշապար, ի, աց. calx.
 planta pedis.
Պաւան, ի, աց. regio. pro-
 vincia.
Պեհեն, ի s. ոյ, իւ. Ge-
 henna.
Պեղ, ոյ, ոց. pulchritudo.
զեղապատշաճ. bene dispo-
 situs. bene formatus.
 formosus.
զեղեցիկ, ցիկ, կաց. pul-
 cher.
զեղեցիութիւն. pulchritudo.
Պեա, ոյ, ուլ, s. ի, աւ. flu-
 men. fluuius.
Պեր ՚ի վերոյ. supra. prae.
 postpos. ccg.
զերազանցութիւն. excellen-
 tia. praecellentia.
զերափոխում, եցի. transfero.
 muto.
Պերեալ part. act. et
 pass. capiens. captus.
 captivus.
զերութիւն. captivitas. cap-
 tivorum turba s. ag-
 men. captivi.
Պին, զնոյ, ուլ, et ի, ից.
 pretium.
Պինի, նոյ, նեաց. vinum.
զինին եկն զակամբ նորա.
 vinum tentavit caput ejus.
Պիշէր, ի, աց, s. ոյ. nox. ՚ի
զիշէրի. noctu.
Պիտում, տացի, տացեալ.
 scio. cognovi. **զիտասցիբ**
 scias. scito. **զիտասցիբ**
 scitote. **զիտելի է.** scien-
 dum est. scire oportet.
զիտութիւն. scientia. co-
 gnitio.
Պիր, արոյ, ուլ, s. զիրբ,
զրոց, ուլբ. liber. scrip-
 tum. **ընդ գրով արկա-**
նել. conscribere. per-
 scribere. pl. **զիրբ, զիրս,**
 s. **զրեան.** libri.
Պիւղ, զեղջ, ջէ s. զէ, զիւ,
զից, զիւբ s. զօբ. vicus.
 pagus.
Պլորեալ. lapsus. part.
Պուի, զլիոյ, ոց. caput.
զլիաւոր, ի, աց. capitalis.
Պնամ, զնացի, զնայ, զնա՛,
զնայից, զնացես. eo.
 proficiscor.

զնացեալ part. profectus.
զնաց s. զնացք, ցից, ցլւք.
via. cursus aquae.
Գնեմ, եցի. emo. զնոց
զնեալ. pretio emtus.
Գնոց gen. pl. nom. զին.
Գողանամ, զացայ. furor. fur-
tum facio.
Գում, գոս, գոյ, գոյր, գուցէ,
գոլ, գոլով. existo. sum.
գուցէ. fiat. fortasse.
գոյ, ի, ից. ens. substantia.
գոյիւ իւրով. in univer-
sum. prorsus.
գոյացութիւն. essentia. exis-
tentia. substantia.
Գոչումն. clamor. vox.
Գովեմ, եցի. laudo.
Գործ, ոյ, ոց. opus. nego-
tium. labor.
գործակալութիւն. praefec-
tura. munus.
գործաւոր, ի, աց. operarius.
գործեմ, եցի. facio. operor.
laboro. colo terram.
Գումարեալ part. congre-
gans. colligens.
Գուշակ, ի, աց. vates. pro-
pheta.
Գուսան, ի, աց. cantor. can-
tatrix.
Chrest. armen.

Գտանեմ, գտի, եգիտ, գտեալ.
invenio. reperio. pass.
գտանիմ, գտայ, գտաւ.
Գրաւեմ, եցի, եաց. arripio.
Գրչում, եցի. provoco. ex-
cito.
Գրեմ, եցի. scribo.
Գրոյ, Գրոց, Գրով, gen.
sing., plur., instr. sg.
nom. Գրբ.

Գ

Գ Affixum personae
secundae.
Գա, գորա, գմա, ՚ի գմանէ,
գովաւ, գոքա, գոցա,
գոքօք. iste. pron. dem.
ad pers. II. referen-
dum.
Գադարեմ, եցի et գադա-
րիմ, եցայ. cesso. resto.
գադարեալ part. restans.
remansens.
Գալար, ի s. ոյ, viridis. re-
cens.
Գահանակ. sapphirus. sma-
ragdus. sardonyx.
Գանակ, ի, աց. culter. cul-
tellus.
Գաշն, շին, շանց. pactum.
foedua.

- Գաշա, ի, ագ.** planities. campus.
դաշտավայր, ի, ագ. planities.
Գտոնամ, դարձայ, դարձայց, դարձիս. redeo. revertor. **դառնալ յետս.** retro verti.
դարձեալ. part. reversus. iterum.
դարձ, ի, ից. reditus. conversio. **դարձ առնել.** reverti.
Գառնապէս. amare. acerbè. vehementer.
դառնութիւն. amaritudo. exacerbatio.
Գատ, ի, ից. iudicium. **դատ զնել.** in iudicio, in tribunali sedere. iudicium exercere.
դատապարտութիւն. condemnatio.
դատաստան, ի, ագ. iudicium. tribunal. **դատաստան առնել.** iudicium exercere.
դատաւոր, ի, ագ. iudex.
դատեմ, եցի. condemno. punio.
Գար, ու, ուց. saeculum. aevum. generatio.
Գարբին, բնի, նաց. faber.
- Գարձ, դարձեալ, դարձցիս.** vide s. v. **դառնամ.**
Գաւթեան. davidicus.
Գեն, ի, ից. religio. fides. secta.
Գեռ. adhuc. jam. interim. **մինչ դեռ.** dum.
Դև, զիւի, լաց. daemon. deus ficticius.
զիւցազէ, զին S. զան, զունք, զանց. heros. semideus.
զիւթութիւն. incantatio. magia.
Դէմ, զիմի, մու, saepius in plur. **զէմք, զիմաց, մօք.** facies. vultus. visus.
ի զիմի հարեալ. aggressus. invadens. ccdat.
զիմեմ, եցի. peto. verto me. tendo in locum s. ad aliquem cc. **ի ca.**
Դէպ. ՚ի զէպ ելանէ. oportune evenit res. convenit. succedit. ccdp.
Դժոխք, լոց. orcus. inferi.
դժոխական, ի, ագ. infernus. orcus.
Դի, զիոյ, զիոց. cadaver. pl. **զիք, զից, զիօք.** daemones. dii ficti.

Գիմի, գիմաց, գիմեաց, գիմեալ, գիմեսցուք vide s. v. Գէմ.

Գիւթութիւն. զիւցաղն, vide s. v. Գւ.

Գմա vide s. v. Գա.

Գնեմ, եզի, եզիր, եդ, եդեալ, եզից. pono. colloco. cc. ՚ի ed. s. ca. ՚ի մահ, զնեւ. morti exponere. առաջի եդեալ. coram positum. propositum.

Գողամ, ացայ s. ացի. tremo. commoveor. ccabl.

Գորա, գոցա. vide s. v. Գա.

Գու, քո, քեզ, ՚ի քէն, քեւ, գուք, ձեր, ձեզ, ՚ի ձէնջ, ձեօք. Pron. pers. II. tu.

Գուսն, գրան, գրամբ, գրուսք s. գուրք, գրանց s. գրաց, գրամբք, գրօք. porta. porta regia. palatium. ՚ի գուրս, ad portas. foras.

Գուսոր, գստեր, երք, երաց s. երց. filia.

Գքա vide s. v. Գա.

Գստերօք Instr. pl. nom. Գուսոր.

Գրախտ, ի, իւ s. աւ, ից s. աջ, իւք. hortus. paradisus.

Ե

Եբարձ Aor. I. verbi բառ. նամ q. v.

Եբեր Aor. II. verbi բերեմ q. v.

Եդ, եզիր, եզին, Aor. II. եդեալ Part. եզից Fut. II. verbi զնեմ q. v.

Եզը, զեր, զերբ, զերք, ըաց, ըօք s. ըովք s. զերբք. terminus. ora.

Եթէ. si. an. quod. ut. ըայց եթէ, ոչ եթէ v. s. v. ըայց et ոչ.

Եթալպացի, ցոյ, ւոց. Aethiops.

Ել Inf. verbi եմ q. v., aut Aor. II. verbi

Ելանեմ, ելի, ելեր, ելեալ. exeo. abeo. adscendo. ՚ի զէս ելանէ, prospere succedit res.

Ելաց Aor. I. verbi լամ q. v.

- Ելից** Aor. I. verbi շնումդ. v.
Եկ, **ի**, **այ**, **օք**. advena.
 peregrinus.
Եկ, **եկայք** Imp. **եկի**, **եկն**
 Aor. II. **եկեալ** Part.
եկեսցէ Fut. verbi զամ
 q. v.
Եկաց Aor. I. verbi կամ
 q. v.
Եկեղեցի, **ցւոյ**, **ցւոջ**, **ցեաց**.
 ecclesia.
Եկեր Aor. II. verbi ուտեմ
 q. v.
Եհան, **Եհաս**, **Եհար**, **Ե-**
հարց Aor. II. verborum
 հանեմ, հասանեմ, հար-
 կանեմ et հարցանեմ.
Եղանիմ, **եղէ**, **եղեր**, **եղև**,
եղեալ, **եղէց**, **եղեցիս** s.
եղեցես, **եղեցի**, **fiō**.
Եղբայր, **բօր**, **բարբ**, **բարք**,
բարց, **բարբք**. frater.
Եղբորդի, **դւոյ**, **ւոց** s. **եաց**.
 filius. fratris.
Եմ, **ես**, **է**, **էի**, **լցեմ**, **ել**,
ելոյ, **եալ**, **ելոյ**. sum.
Եմուտ Aor. II. verbi մտա-
 նեմ q. v.
Եպիսկոպոս, **ի**, **իւ** s. **աւ**,
պոսունք s. **պոսք**, **սայ**
 s. **սից**. episcopus.
- Ես** II. pers. sing. praes.
 verbi եմ. es.
Ես, **իմ**, **ինձ**, **զես**, **յիներն**,
ինեւ, **մեք**, **մեր**, **մզ**, **ի**
մենջ, **մեօք**. ego.
Ետ, **ետու**, **ետուր** Aor. II.
 verbi տամ q. v.
Ետես Aor. II. verbi տե-
 սանեմ q. v.
Երախայ s. **Երեխայ**, **ի**, **ից**.
 infans. catechumenus.
Երախտիք, **տեաց**. benefi-
 cium. meritum. bonum.
Երանեալ, **երոյ**. beatus.
Երանելի, **ւոյ** s. **ւոյ**, **լեաց**.
 beatus.
Երանութիւն. beatitudo.
Երբ s. **երբ**. quando?
երբ. quando.
երբեմն. aliquando. jam.
 olim. modo.
երբեք. aliquando. unquam.
ոչ երբեք. nunquam.
Երգ, **ոյ**, **ոց**. canticum. can-
 tilena. cantus. **երգ երգոց**.
 canticum canticorum.
երգեմ, **եցի**, **եալ**. cano.
 canto.
Երեկ s. **Երեկոյ**. indecl.
 vespera. **ընդ երեկս**. ad
 vesperam.

Երեսք, սաց, սօք s. սովք.
facies. vultus. յերեսաց
երկրէ, a superficieterrae.

Երերեալ, Part. commo-
tus. agitatus. vagabun-
dus.

Երևիմ, Լեցաւ. appareo.

Երևելի, լոյ, լեաւ, լեաց,
լեօք. apparens. mani-
festus. insignis.

Երևեցուցանեմ, ցուցի. ap-
parere facio. ostendo.
designo.

Երէք, երից, երիս, երիւք.
tres. tria. երեքհարիւր,
trecenti.

Երեքին, terni. trini.

Երեքկին. triplex. trifariam.

Երթամ, երթայցեմ s. եր-
թիցեմ Imp. Երթ, եր-
թայք, Fut. երթայց s.
երթիցեմ, Aor. II. չոգայ
s. չոքայ. eo. abeo. vado.
proficiscor. երթալ զհետ
c.c.g. sequi.

Երի. առ երի, ad latus.

Երիտասարդ, ի, աց. juvenis.
adolescens.

Երկաթ, ղ, ոց s. ի, իւ,
աց, իւք. ferrum.

Երկաթի, թւոյ s. թոյ, թեաւ,

թեաց s. թոց, թեօք s.
թիւք. ferreus.

Երկայնակեցումիւն. vita
longaeva.

Երկայնանիստ, նստի, իւ.
longe extensus.

Երկբայումիւն. dubitatio.
dubium.

Երկեայ Aor. II. verbi
երկնչիմ q. v.

Երկին, կնի, նաւ s. Նիւ.
coelum.

Երկինք, կնից, իւք. coelum.
երկնային, նայնոյ, ոց.
coelestis.

Երկնաւոր, ի, աց. coelestis.

Երկեր, կրի, ըաւ s. ըիւ.
terra.

Երկրային, ըայնոյ, ոց. ter-
restris. terrenus.

Երկիւղ s. Երկեւղ, ի, իւ,
ից. timor. metus. c.c.abl.

Երկիւղական, ի, աց. terri-
ficus. terribilis.

Երկնեմ, եցի. parturio. moli-
or. nitor.

Երկնչիմ, կեայ, կուցեալ.
timeo. metuo. vereor.

Երկու, երկուք (nom et
instr.), երկուց, երկուս
(nom. et acc.) duo.

Երկոտասան, ի, ից, իւք s.

օք. duodecim.

Երկուքեան s. երկուքին, կո-
ցան s. ցունց, կոսին,
կոքումք. duo. ambo.
uterque.

Երկրորդ. ի, locat. յերկրոր-
դում, աւ s. իւ, այ s. ից, օք
s. իւք. secundus. pos-
terior. proximus. եր-
կրորդ անգամ secundâ
vice. երկրորդ իւր. ipsi
proximus.

Երրորդ, ի, locat. յերրոր-
դում, այ s. ից. tertius.

Երրոյց Aor. II. verbi ցու-
ցանեմ գ. v.

Եւ et. atque. autem. և ևս
s. ևս և. atque etiam.
ևեթ. tantummodo. tan-
tum.

Եւթն s. Եաւթն s. Եօթն
s. Իւթն, թին s. թնի s.
թան, թամք s. թիւ,
թանք, թանց s. թնից,
թամք. septem. եւթն
անգամ. septies.

Եւթներորդ, ի, այ. septi-
mus.

Եւթանասնեկին. septuagies.

Եւղ s. Իւղ, ոյ, ոց. oleum.
unguentum.

Օ

Օ, 1, nota Accusativi.
quae praeter Pronomina
indefinita, quibus semper
additur, nominibus tan-
tum definitis praefigitur;
eademque, 2, si Geniti-
vo praeponitur, Accusati-
vum nominis omissi, uti
articulus Graecorum, in-
dicat, 3, Ablativo prae-
fixa, casum quem dicunt
Narrativum exprimit, ac
respondet praep. lat. de
cabl. 4, Instrumen-
tali praeposita hunc
in casum circumlativum
dictum transformat, ac
denotat i. q. circum.
circa.

Օ, ահի հարեալ v. s. v. Մհ.

Օ, այրանամ, ացայ. indignor.
irascor.

զայրացեալ. indignatus. ira-
tus.

Օ, անգիտեմ, եցի, եալ. ti-
meo. vereor. ccabl.

Օ, առաջեաւ. Instr. vocis
առաջի c. praef. զ. co-
ram. in conspectu.

Օ, առաջին. acc. vocis
առաջին c. aff. ն. ab
initio. primum. prius.

- Օ** *արգանամ, ացայ.* *adolesco.*
vigeo.
- Օ** *արդ, ու, ուց, ուք* *s. իւք.*
apparatus. ornatus.
- զարդարեմ, եցի.* *ad-orno.*
bene compono. ordino.
զարդարեալ. *ornans. ornatus.*
- Օ** *աւակ, ի, աց.* *semen. foetus. proles.*
- Օ** *գեճում, զգեցայ, ցիր, ցեալ.*
induo mihi. induor. vestior. gero. accingor. ccar.
- զգեցուցանեմ, ցուցի, զգեցո՛ւ.*
induo. vestio. ccar. et a. s. dp. aut cap. et instr. r.
- Օ** *գնամ, ացի.* *ambulo. incedo.*
- Օ** *գուշանամ, ացայ, ցիր.*
attendo. caveo. ccabl. prospicio. curam gero. animadverto. ccd.
- զգուշաւոր, ի, աց.* *securus.*
- զգուշութիւն.* *cautio. diligentia.*
- Օ** *եռուն, ոնոյ, նոց.* *repens. reptile. qui movetur.*
- Օ** *ի՞* *quid? quomodo? cur? զի է զի.* *quid est quod?*
- quid? cur? զի extra interrogationem quod. quia. ut. զի մի. ut non. ne. զի վասն alias վասն զի. propterea quod. quia. quoniam.*
- զիւրդ.* *s. զիւրդ.* *quâ ratione? quomodo? extra interrog. quomodo. զիւրդ է. quomodocunque.*
- Օ** *ինեմ, եցի.* *armo. armis instruo. զինեալ.* *armatus.*
- Օ** *ի՞նչ* *quis? quae? quid? quomodo? զինչ. quomodo.*
- Օ** *կի* (*Acc. nom. կինի.*)
post. pone. ceg. զկինի
զամ: *sequor. ceg. զկինի*
ժամանակաց. *post aliquod tempus. aliquanto post.*
- Օ** *հետ* (*Acc. nom. հետ.*)
post. pone. ceg. զհետ
լեալ. *persequens. prosequens. ceg.*
- Օ** *ոհ, ի, ից.* *sacrificium. oblatio. munus.*
- Օ** *բկեմ, եցի.* *privo. excludo. ccap. et abl. r.*
- զբկեալ.* *privatus. exclusus. ccabl. r.*
- Օ** *րոյցք, զրուցաց.* *historia. narratio.*

Օօր, ու, ու, ՚ի զօրուէ s.

՚ի զօրէ, ըաց, ըօք. s.

etiam զօրաւ s. ըով,

ըուց, ըովք. exercitus.

militia. copia.

զօրաւոր, ի, այ. fortis. po-
tens. robustus.

զօրութիւն. vis. virtus. ro-
bur.

Է

Է 1, III. pers. sing.

praes. verbi եմ, sum.

q. v. 2, subst. ens. qui
est. Deus.

Էած Aor. II. verbi ածեմ.

q. v.

Էարկ Aor. II. verbi

արկանեմ. q. v.

Էգ, իգի, իգաց s. իգից.

femina.

Էի, էիր, էր, էակ, էիք, էին.

Imperf. verbi եմ q. v.

Էութիւն. essentia. sub-

stantia. existentia.

Էջ Aor. II. verbi իջանեմ

q. v.

Էցեմ Aor. II. verbi ցեմում

q. v.

Բ

Բմբռնեմ, եցի. apprehendo.
capio. detineo.

Բնդ Praep. 1, pro ccc.

2, cum ccd. 3, versus.

ad. in. per. cca. ընդ իս.

ad me. mihi. mecum.

ընդ երեկս. ad vesperam.

Է արեւմուտս, Է հարաւա-

կողմն, occidentem, meri-

diem versus. 4, sub. cc.

instr. Է գրով արկանեմ,

scribo.

Ընդարձակեմ, եցի. dilato.

extendo.

Ընդդէմ. adversus. contra.

Adj. Adv. et Praep.

ccg.

Ընդդիմակաց. adversarius.

qui contra stat.

Ընդէ՞ր quare? cur?

Ընդօճին s. ընտօճին, ծնի,

նաց, նօք. domi natus.

verna. domesticus.

Ընդունիմ, ընկալայ, ընկա՛լ,

լարու՛ք s. լա՛յք, ընկա-

լեալ, ընդունիլ s. ընդ-

ունեմլ suscipio. recipio.

excipio. accipio.

Բնթեռնում, թերցայ, ցի՛ր.

lego.

- Ընթրիք, ըեաց, ըեօք. թագաւորեմ, եցի, եալ. coena. regno. impero.
- Ընկալեալ Part. verbi թագաւորո թիւն. regnum. ընդունիմ գ. v. imperium.
- Ընկենում, կեցի, կէց s. թագուցանեմ v. s. v. թա- կեաց, կեա՛, կեցեալ. de- քուցանեմ.
- ճից. projicio. abjicio. թաղեմ, եցի. sepelio. humo.
- Ընկեր, ի, այ. socius. alter. թաղեալ part. sepultus.
- proximus. թարգմանեմ s. թարքմա- նեմ, եցի. interpretor. ex- pongo. explico. verto.
- Ընկղմեմ, եցի. submergo. pass. թարգմանիմ, եցայ. immergo. perdo. pass. p. s. submer- gor. pereo.
- Ընտանի s. ընդանի, նոյ, նեաց. domesticus. fami- liaris. propinquus. co- gnatus.
- Ընտրեմ, եցի. eligo. seligo. թափուր. vacuus. desertus.
- discerno. թաքեայ, թաքեայց Aor. et. Fut. II. verbi
- Ըստ Praep. 1, ccd. s. ca. թաքնումս թաղնում. թաք- secundum. juxta. ըստկա- չիմ s. թաղչիմ, քեայ, քի՛ր, քուցեալ. me abs- condo. occultor.
- ըի. secundum vires, fa- թաղուցանեմ s. թաքու- cultatem. quantum fieri- ցանեմ, գուցի. abscondo. potest. ըստ մասին. ex occulto.
- parte. partim. ըստ մա- թաքահաւատութիւն. incre- սանց. per partes. singu- dulitas. difidentia.
- latim. 2, juxta. post. թաքեւս. forsan. fortasse. cca bl. մի ըստ միոջէ, alius forte.
- post alium. թաքեւս. alà prae- ditus. alatus.

Թ

Թագաւոր, ի, այ. rex. Chrest. armen.

h

Թղոյ, Թղենւոյ vide s. v.
Թուղ.

Թէ. si. an? quod. i. q. ὅτι.

Թիւ, Թուոյ, ոյ. numerus.

Թուեմ: numero. Թուի. im-
pers. putatur. videtur.
cc զե vel c. inf.

Թմբրու Թիւն. sopor. torpor.

Թշնամի, մեոյ, մեայ. inimi-
cus. hostis.

Թշնամու Թիւն. inimicitia.
hostilitas.

Թշուառու Թիւն. miseria.
infelicitas.

Թողում, Թողի, Թոյլ,
Թոյեալ. relinquo. trado.
remitto. condono. cc ap.
vel cdp. et ar.

Թոյլ. imperat. sine. per-
mitte. Թոյլ praep. sine.
praeter. cca. Թոյլ Թէ.
quando magis. nedum.

Թոյլ տամ: concedo. per-
mitto. ccdp. et inf.

Թուն, ուին, ոունք, ոանց.
nepos.

Թուղ, Թղոյ, ոյ s. Թղի, Եց-
ficus fructus.

Թղենի, նեոյ, նեայ. ficus ar-
bor.

Թուխ, Թխոյ, ոյ. ater. ni-
ger. nigritudo. caligo.

Թւչուն, չնոյ, ոյ. volans.
volucris. avis.

Ժ

Ժամ, ու, ու s. աւ, ուց s.
աց, ուք s. օք hora. tem-
pus.

Ժամանակ, ի, աց. tempus.

Ժամանեմ, եցի. pervenio ad
locum cc ՚ի ea.

Ժառանգ et Ժառանգորդ,
ի, աց. haeres.

Ժառանգու Թիւն. haereditas.

Ժողով, ոյ, ոյ. congre-
gatio. collectio. coetus.

Ժողովեմ, եցի, եալ. con-
grego colligo. coacervo.

Ժողովորդ, վրդեան, դեամբ,
եանց s. վրդի, դէ, դով,
դոց. populus. congre-
gatio.

Ի

Ի ante cons., յ ante
vocales. Praefixum.
1, Nota Ablativi. 2,
Accusat. praeposi-
tum sign. իս, in ca.
3, Dat. praep. sign.
իս, in cabl. s. i. q.
Instr.

Ubi Dat. ab Abl. non differt, Accus. loco Dativi scribitur.

Ի^o quid? inusitat.; genit. էր cuius? dat. իմ s. հիմ cui? acc. զի^o quid? abl. ի մէ^o a quo? instr. ի^oԼ. cum quo?

Ի quod. inusitat.; acc. զի quod. ut.

Իբր sicut. quemadmodum. circiter. fere. Plerumque cca., sed saepe etiam alii casus sequuntur.

Իբրև idem 1, sicut. cca. 2, quando. quum. cc. Aor.

Իմ 1, gen. s. pron. I. pers. mei. 2, իմ, իմոյ, ում, յիմմէ s. յիմոյ, մով etc. meus.

Իմանամ, այցայ, իմա՛ s. իմաց s. իմացի՛ր. intelligo.

Իմանալի part. Fut. intelligibilis. intellectualis. spiritalis. իմանալի է. sq. Թէ. scire oportet. sciendum est.

Իմաստուն, տնոյ, տնոյ. sapiens. prudens. իմաստնագոյն, գունի, նից.

sapientior. prudentior. callidior.

Ինձ dat., յինէն abl. pron. I. pers. ես, ego.

Ինն, ինունք, ինունց s. ինունք, իննուց, իննուք s. իննամբք. novem.

Ինչ quid? զինչ acc. quid? quomodo? cur?

Ինչ acc. զինչ 1, quod. զինչ և quodcunque. 2, aliquid. ullus, a, um. et subst. ինչ, ընչի, ինչք, ընչից ens. res.

Ինք, plerumque ինքն, gen. ինքեան s. ընքեան, քեամբ, քեանք, քեանց, քեամբք. ipse, a, um.

Ինք ինքեամբ ձեռք. suis ipsius manibus.

Ինքնակամ. sponte. ultro.

Իշխեմ, եցի. 1, impero. principatum gero. potestatem habeo. ccd. 2, possum. valeo.

Իշխան, ի, այց. potens. potestatem habens. princeps. dux. dominus.

Իշխանաբար. tanquam dominus. cum auctoritate et potestate.

Իշխանութիւն. principatus.

potestas. dominium.

Իջանեմ, իջի, էջ. descendo.

Իս acc. pron. I. pers.

ես q. v.

Իս/սed.verum.utique.ergo.

Իր, իրի, իրք, իրաց. res. ne-

gotium opus. սմին իրի.

hâc de causâ.

Իրաւ. indecl. justus. jus.

Իրաւի. jure. merito

իրաւունք, ւանց, ւամքք.

jus. justitia. իրաւամքք

s. ըստ իրաւանց. juste.

jure. ex jure. merito.

Իրեար, իրերաց. invicem.

mutuo. *ἀλλήλων. 'ի վե-*

րայ իրերաց. pro se in-

vicem.

Իցեն Conj. Praes. verbi

ես q. v.

Ի^o Instr. pron. int. ի^o q. v.

Իւղ, ոյ, ոց. oleum. un-

guentum.

Իւր s. իւրեան gen. dat.

sg. իւրեանց gen. dat.

plur. pron. III. pers.

ընդ իւր. secum.

Իւր, ոյ, ում, մէ. pron. poss.

III. pers. suus. a, um.

Իւրաքանչիւր. unusquisque.

quilibet.

Լ

Լամ, լացի, էլաց, լաց.
ploro, lamentor.

Լայնութիւն. latitudo.

Լանջք, ջաց, ջօք s. ջիւք.
pectus.

Լեալ Part. verbi լինիմ
q. v.

Լեան, լերին, 'ի լեանէ,
լերամք, ըինք, ըանց.
mons.

Լեանադաշտակ, ի, այ.
vallis in monte. planities
in vertice montis. plateau
gall.

Լեանոտն, ոտին, ոտամք.
radix montis.

Լեզու, զուի, աւ, այ, օք
s. զուոյ, ով, ոց, ովք.
lingua.

Լեր, լերոք Imperat. verbi
լինիմ q. v.

Լի, լիոյ, ոց. plenus, a, um.
cc. instr.

Լիզեմ, հցի et լիզում, լի-
զի. lingo. lambo.

Լինիմ Imperat. լեր, լե-
րոք Partic. լեալ Fut.
լեցիմ, լեցիս, լեջեր etc.
լինիլ s. լինել, լինելոց.
fio. sum.

լ նուճ, լցի, ելից, լից, լցեալ
impleo. repleo. cc. instr.

լ ողայույանեմ, ցուցի. la-
vandum do. lavo.

լ ուանամ, սցի, լուաց lavo.
ացայ, labor.

լ յոս, լուսոյ, ով, լոյսք.
lux. illuminatio.

լուսատու, տուի, աց. lumi-
nis dator. collustrator.

լուսատու լինել. lucere.

լուսաւոր, ի, աց. lucidus.
splendidus. luminare.

լուսաորիչ, ըչի, չաց. illu-
minator. Cognomen
Gregorii, Apostoli
Armeniorum.

լուսաբերութիւն. illuminatio.
illustratio.

լուսեղէն, դէնի, նաց. a lu-
ce factus. lucidus. splen-
didus.

լուայ, լուար, լուաւ, լու-
արուք, լուան. Aor. II.
լուեալ Part. verbi լուեմ
q. v.

լուծածեմ, լուծի, ելոյծ,
լոյծ. solvo. abrogo. վրէժս
լուծանեմ. poenas solvo,
luo.

լուս, լուի, լուայ. silens.
tacitus. լուս լեր sile.
tace.

լ սեմ, լուայ, լուք et լսեցի
etc. audio. cca. s. cd.
s. enarrat.

լսելի, լիք. audiens. լսելիք
լուաց. auditus.

լսելութիւն. auditus.

Խ

խարեմ, եցի, decipio.

խարեբայ, ի, ից. decipiens.
fallax. fraudulentus.

խաղաղանամ, ացայ. in pace
vivo. quiesco.

խաղաղան, ի, աց. pacifi-
cus. pacatus.

խաղաղութիւն. pax. tran-
quillitas. quies. խաղա-
ղութիւն խօսիմ ընդ cdat.
paciscor cum aliquo.

խաղամ, այի, աւ. irruo. cas-
tra moveo. proficiscor.

խաղացուցանեմ, ցուցի, ցոյց.
transfero. abduco. pro-
veho.

խայտակն. vividis. splen-
didis oculis praeditus.

խաչն, շին, շինք, շանց,
grex ovium. pecus. pe-
cora.

խաչարած, ի, աց. pecorum
pastor. pecuarius.

խաչ, ի, ից. crux. ՚ի խաչ
եկանեմ. crucifigor.

- խառն** s. **խառնք, նից.** commixtio. commercium. coitus.
խառնակուժիւն. commixtio. i. q. **խառն.**
խառնեմ, եցի. misceo. commisceo. cc **ընդ** ca. **խառննիմ, եցայ.** hostiliter congradior.
խաւար, ի, աւ. tenebrae. obscuritas.
խաւարային, յնոյ, ոց. tenebrosus. tenebricosus.
խաւարեցուցանեմ, ցուցի, ցոյց. tenebris obduco. caligine offundo.
խափանեմ, եցի. arceo. impedio. prohibeo.
խիստ, խստի, իւ, ից s. **աւ, աց.** asper. durus. difficilis.
խնամարկեմ, եցի. curam gero. curo. cc **'ի վերայ** cg.
խնդամ, ացի, դա՛. gaudeo. laetor. delector. cc **ընդ** ca.
խնդիր, խնդրոյ, ոց. quaestio. petitio.
խնդրեմ, եցի. quaero. inquiero. peto. precor. **վրէժ** **խնդրեմ:** vindictam sumo. ulciscor. cc abl.
խնդրուած, ոյ, s. խնդրուածք, ոց. petitio. supplicatio.
խնձոր, ոյ, ոց s. **ի, ից.** malum. pomum.
խնումիցի, խից. Inf. **խնուլ, խնլոյ.** obstruo. claudio.
խոզ, ի, ից s. **աց.** porcus. sus.
խոհական, ի, աց. prudens.
խոնարհ, ի, աց s. **ից.** humilis.
խոնարհիմ, եցայ. inclinor. flecto, incurvo, humilio me.
խոստանամ, տացայ. promitto. polliceor.
խոստումն, տման. promissio.
խոտ, ոյ, ոց. herba. gramen.
խոտան, ի, ից s. **աց.** rejectaneus. reprobus. malus.
խոր, ոյ, ոց. profundus. subst. **խոր** s. **խորք.** profundum. profunditas.
խորան, ի, աց. tentorium. tabernaculum. — **սուրբ,** tabernaculum sanctum i. e. foederis.
խորհիմ, եցայ. ccd. s. ca. meditor. cogito. ratio-

cinor. volo. [սորհեալ
Part. consulto.

[սորհուրդ, հրդոյ, ոյ s. զի,
իւ s. դեան, դեամբ. cogi-
tatio. meditatio. consili-
um. mysterium. sacram-
entum.

[Սորտիկ, տկի, կաց. esca. ci-
bus. obsonium.

[Սուժաստան, ի. N. pr. pro-
vinciae pers. Chusis-
tan.

[Սուլ, խլի, ից. surdus. a,
um.

[Սունկ, խընկոյ s. խնկոյ, ոյ.
suffitus. thus. aroma.

[Սուռն, խռան. turba. tu-
multus.

[Սուովութիւն. turbatio. con-
turbatio. confusio.

[Սրատ, ու, ուց, ուք, s. օք
s. իւք, et ոյ, ով, ովք.
sententia. admonitio. con-
siliium.

[Սրսխտամ s. խրոխտանամ,
ացայ, ացեալ. glorior.
superbio.

[Սօլ, ի, աց. insanus. ferus.
validus.

[Սօսիմ, եցայ. loquor.

Օ

Օազեմ, եցի s. ծաղիմ, եցայ.
orior. splendo. effulgeo.
reluceo.

Օածուկ, ուկք. occultus.
absconditus. plur. ab-
scondita. arcanum.

Տածկեմ, եցի. occulto. abs-
condo. cc ՚ի ed.

Օաղը, զու s. զեր s. զրու.
risus. irrisio.

Տաղը առնեմ cca. derideo.
illudo.

Օայր, ի, ից. summitas. ex-
tremitas.

Օանեաւ Aor. II. verbi
ճանաչեմ q. v.

Տանուցանեմ, նուցի, նո
notum facio.

Օանր, նու, ու, ՚ի Տանուէ,
նունք, նունց. gravis.
molestus. durus.

Օառ, ոյ, ոյ. arbor.

Օառայ, ի, ից. servus.

Օարաւի, լոյ, լիք, լեաց.
sitiens. sitibundus.

Օժեմ, եցի. sugo. sorbeo.
extraho.

Օնանիմ, ճեայ, ճեալ. Fut.
ճեցու. pario. gigno. nas-
cor.

ճնող *s.* ճնող, ի, *այ.* *ge-*
nitor. parens.

ճնունդ, ճնընդեան, *դոյ.*
partus. generatio. pro-
genies.

Օով, ու, ույ. *mare.*

կ

կազմեմ, եցի. *orno. struo.*
facio.

կաթն, թին, թանց. *lac.*

կալաւ, կալարուք, կալեալ
v. s. v. ունիմ.

կալուած, ոյ, *s.* ի, *ոյ.*
possessio.

կամ *s.* կամք, մաց, մօք.
voluntas. beneplacitum.
*propositum. կամ է *s.**
կամք են. videtur. visum
est. placet. volo.

կամ. *vel. aut. sive.*

կամիմ, մեցայ, մեաց, մե-
ցեալ, մեցող *s.* մօղ, միլ,
մել. *volo.*

կամ, կաս, կայ, կացի, կաց,
կայէք, կացեալ. *sto, ja-*
ceo. remaneo. յոտն կամ.
rectus sto. surgo.

կայանամ, ալայ. *sto. con-*
sisto.

կացուցանեմ, ցուցի, կացձ,
կացուցեալ. *statuo. con-*
stituo. restituo. ՚ի հարկի
կացուցանել. tributo sub-
dicere. tributarium red-
dere.

կանայք, կանայս, կանանց
v. s. v. կին.

կանդնեմ *s.* կանկնեմ, եցի.
erigo. suscito. statuo.

կապեմ, եցի. *ligo. vincio.*
կապեալ. vinctus.

կապանք, նաց, հօք. *vinculum.*
կապակցեմ, եցի. *colligo.*
connecto. conjungo.

կատարեմ, եցի. *perficio. ab-*
solvo. կատարեալ. perfec-
tus. absolutus.

կատարած, ի, ից *s.* *այ.*
finis.

կատարիչ, ըչի, չաց. *con-*
summator. conditor.

կատարումն, բման. *perfectio.*
consummatio. finis.

կար, ի, *s.* ոյ, իւ. *s.* կարք,
ըլց, ըլւք. *vis. vires. po-*
tentia. ըստ կարի. pro
viribus.

կարի. *valde. multum. nimis.*
կարեմ, բացի, արեալ. *pos-*
sum. valeo.

կարող, ի, *այ.* *potens. valens.*

կարեւոր, ի, այց. necessarius.
fidelis.

կարասի, բւոյ S. սոյ, սեւաւ
S. սւոզ, սեաց. vas. su-
pellex. opes.

կարգ, ի, այց. ordo. series.
կարգեմ, եցի. ordino. con-
stituo.

կարեմ, եցի. suo. assuo.
consuo.

կարծեմ, եցի. puto. exis-
tino.

կարծի. videtur. apparet.

կաւ, ոյ, ուլ S. ու. limus.
argilla.

կեամ, կէի, կեսյը, կեցի,
եկեաց, կեաց, կեցեալ,
կեցցէ. vivo.

կեցուցանեմ, ցուցի, ցո՛.
vivifico. in vitam revoco.
salvo.

կեանք, կենաց, նօք. vita.

կենդանի, նւոյ, նեաց.
vivus. vivens. animans.
animal.

կենդանւոյն. ad v. vivens.

կենդանացուցանեմ, ցուցի.
vivifico. resuscito.

կենդանութիւն. vita. salus.

կերայ, կերար, կերաւ S. ե-
կեր, կերան, կերիցես,
կերիցէ, կերիցուք, A or.
Chrest. armen.

II. et Fut. II. verbi
ուսեմ գ. v.

կերակուր, կրոյ, ոց. cibus.
esca.

կերպարան, ի, սւ. S. կեր-
պարանք, նաց, նօք.
forma. species. simili-
tudo. imago.

կերպարանեմ, եցի. formo.
figuro.

կէս, կիսոյ, ոց S. կց. dimi-
dius. medius. dimidium.
medium. pars.

կէտ, կիտի S. կէտի S. կէտի,
կէտք, կիտից S. կիտաց
S. կիտոց S. կիտից. cetus.
balaena.

կին, կնոջ, կնաւ S. կանամք,
կանայք, նանց, նամքք.
mulier. կին ամուսնու-
թեան. mulier nupta. կին
աւնել. uxorem ducere.

կիր, կրի, passio. affectio.
կրեմ, եցի. patior.

կղզի, զւոյ, զեաց. insula.

կինք. plantae pedum.

կնիք, կնքոյ, կնիքք S. կնիք,
կնքոյ. sigillum. signum.
baptismus. կնիք տալ.
baptizare.

կնիք ասնուլ. baptizari.

- զկնի* e tergo. ex adverso.
pone. post. ccg. զկնի
զալ sequi.
Կնոջ, ՚ի կնոջէ v. s. v. *կին*.
Կշռեմ, եցի. libro. pondero.
 perpendo. examino.
Կող, ի s. *ոյ, ից* s. *այ* et
կողունք, զամբք. costa.
 latus.
Կողմն s. *կողմ, ման, մանք*.
մանց. latus. regio. tractus.
Կոյս, կուսի, ից. virgo.
կուսան, ի, այ. monacha.
կուսութիւն. virginitas.
Կոյր, կուրի, իւ, այ s. *ից*,
 caecus.
կուրացուցանեմ, ցուցի. ex-
 caeco. lumine privo. cae-
 cum reddo.
Կոչեմ, եցի. voco. invoco.
 advoco. nomino. cog-
 nomino.
Կտորեմ, եցի. caedo. ex-
 scindo. occido. interficio.
Կորնչեմ, կորեայ, ըր, ըու-
սեալ. pereo. intereo.
կորուսանեմ, ըուսի, ըն,
ըուսեալ. perdo. interimo.
կորուստ, ըստեան. perditio.
 interitus. exitium.
Կուշտ, կշտի, տայ s. *տից*.
 venter. latus.
- Կուռք, կուսց*. idolum. si-
 mulacrum.
Կուռիմ, ուեցայ et *ուայ*.
 pugno. certo.
Կտակարան, ի, այ. testa-
 mentum.
Կտրեմ, եցի. seco. disseco.
 caedo. succido.
Կրէ, կրեայ, կրեցին v. s. v.
կր.
Կրկին. duplex. duplus. ge-
 minus. duplum. duplici-
 ter. *կրկին բազում*. duplo
 plus, plura.
-
- ֊ *ազար, ի, այ*. mille. millia.
 ֊ *ալածեմ, եցի*. persequor.
 expello. pass. *հալածիմ*.
հալածանք, նայ, նօք. per-
 secutio.
հալածական expulsus. pro-
 scriptus. *հալածական առ-*
նեմ expulsus facio. i. e.
 expello. persequor.
 ֊ *ակառակորդ, ի, այ*. ad-
 versarius. inimicus. con-
 trarius.
 ֊ *աղորդութիւն* communi-
 catio. societas. commu-
 nio. eucharistia.

Համար, հոյք, հոյկց. gratus.
ccdat. pl. համարք. be-
neplacitum.

Համարանամ, աջայ. compla-
ceo. ccdat.

Համայն, ի, ից. totus. cunc-
tus universus.

Համար, ոյ, ոյ s. ու, ուց
s. ի. numerus. dinume-
ratio. calculus. ratio.
Համարս տալ rationem
reddere.

Համարեմ եցի. a c s a e p i u s
Համարիմ, եցայ. numero.
calculo. aestimo. existi-
mo. puto. censeo. Հա-
մարիւր censebatur.

Համարձակ. latus. liber.
fidens.

Համարձակութիւն. libertas.
confidentia. fiducia. au-
dacia.

Համբաւ, ոյ, ով, ոյ, ովք
s. ու, ուց, ուք s. ի ու,
այ, օք. auditus. rumor.
fama.

Համբաւեմ, եցի. famam
spargo. divulgo.

Համբոյր, բուրի, լից s. բոց.
osculum.

Համբուրեմ, եցի. osculor.
deosculo.

Հայ, ոյ, ոյ. Armenius. pl.
Հայք, ոյ 1, Armenii. 2,
Armenia.

Հայաստան, ի. Armenia.
Հայերէն, բնի. armeniacus.
et a dv. armeniace.

Հայիմ, եցայ, եաց, եա՛,
եցեալ, եցող, ել. video.
adspicio. intueor. re-
spicio. cc ՚ի s. աւ sq.
acc.

Հայհոյութիւն. blasphemia.
convicium.

Հայր, հօր, հարք, հարց
s. հարանց. pater. prin-
ceps. Հայր ներքինեաց.
pater eunuchorum.

Հայրենի, նոյ, նեաց. pa-
trius. paternus. plur.
paterna bona. patria.

Հանապտղ. semper. per
omne tempus. assiduo.
Հանապազորդեան. quodia-
nus. assiduus.

Հանգսիմ, գեայ, գիր, գու-
ցեալ. requiesco.

Հանդարտեմ, եցի, եա՛, եալ,
ել. cesso. quiesco.

Հանդարտութիւն. tranquil-
litas. quies. modestia.
clementia.

- փանդերձ, ի, ից. vestis.
 vestimentum.
- Փանդերձ praep. et post-
 pos. cc instr., rarius
 cd. una cum. cum.
- Փանդերձեմ, եցի, եալ. in-
 struo. paro. Փանդերձեալ
 էր. paratus, futurus erat.
- փանեմ, չանի, եհան, չան,
 չանէք, նեալ. 1, tollo.
 eveho. — ՚ի խաչ cruci-
 figo. 2, aufero. ejicio.
 3, produco.
- փասակ, ի, աց. aetas.
- փասանեմ, չասի, եհաս,
 չաս, սէք, սեալ. 1, ve-
 nio. pervenio. 2, in-
 venio. assequor. obtineo.
 ccd.
- Չասողութիւն. intelligentia.
 scientia.
- փասարակ, ի, աց s. ուց.
 communis. generalis. p.
 14. որդի Չասարակաց
 filius utriusque, filius
 communis.
- փաստաբազուկ. valido
 brachio praeditus. vali-
 dus. robustus.
- փաստատուութիւն. firmitas.
 firmamentum.
- փաւանեմ, չափ, եհաս,
 չաւ. abscindo. separo.
 tollo.
- Տատուցումն, ցխան. retribu-
 tio. remuneratio. prae-
 mium.
- փարամանի, նույ s. նոյ i. գ.
 Արհմն Nom. propr.
 Ahriman.
- փարաւ, ոյ, ով. auster. me-
 rides. Չարաւոյ կողմանէ
 pro ՚ի Չարաւոյ կողմանէ
 a parte meridionali.
- Չարաւակողմ s. Չարաւա-
 կողմն, ման, անց. pars s.
 plaga meridionalis.
- փարիւր s. Չարեւր, ոյ, ոց.
 centum.
- փարկ, ի, աւ s. իւ, աց, օք.
 necessitas. servitus. tri-
 butum. ՚ի Չարկի կացուցա-
 նել, tributarium reddere
 aliquem. tributum im-
 ponere alicui cca.
- Չարկեմ, եցի. cogo. pass.
 Չարկիմ, եցայ cogor.
- փարկանեմ, Չարի, եհար,
 չար, Չարեալ. percutio.
 ferio. infigo. transfigo.
 Ղահի Չարեալ. timore
 percussus. ՚ի գլխի Չարեալ.
 aggressus. invadens.

- Էհար ՚ի սրալի. infixit in
 cor. transfixit cor. սսս
 ոտն հարեալ. conculcans.
 spernens.
 Հարուած, ոյ, ոյ. percussio.
 plaga. vulnus.
 արսն, սին, սունք, սանց.
 sponsa.
 արցանեմ, հարցի, Էհարց,
 հարց. interrogo.
 աց, ի, ից. panis. cibus.
 աւատ, ոյ, ով et saepius
 in pl. հաւատք, արց,
 ովք. fides.
 հաւատամ, արցի, սա՛, ցէ՛ք.
 credo. ec ՚ի ea.
 հաւատարիմ, րմի, մաց.
 fidelis. fidus.
 Էկ, ոյ, ոց. mitis. man-
 suetus. lenis. tranquillus.
 modestus.
 Էծեալ, Էլոյ, ոց, ովք.
 part. adscensor equi.
 eques.
 Էծեալոր, րու, զորք,
 րաց, րօք. equitatus. equi-
 tes.
 Էծութիւն. gemitus.
 Էդում, հեղի, Էհեղ, հեղ.
 fundo. effundo. profundo.
 Էռի. longinquus. longe.
 procul ab aliquo.
 ccabl.
 հեռանամ, արցայ. amoveor.
 recedo. abscedo. ՚ի բայ
 հեռանալ. procul rece-
 dere ab al. ccabl.
 Էտ, ոյ, s. potius հետք,
 սոց. vestigium. զհետ եր-
 թալ. vestigia premere,
 sequi. ccg. զհետ. post.
 pone. զհետ լինել. sequi.
 persequi. se applicare
 ad al. ccd.
 հետզհետէ. pedetentim.
 paulatim.
 հետևեմ, եցի s. հետևիմ,
 եցայ. sequor. subsequor.
 consequor. imitor. ccd.
 հետևակ, ի, սց, օք. pedes.
 peditatus.
 Էիանամ, արցայ, արցալ.
 obstupesco. haesito.
 Էին, հնոյ, ոց. vetus. anti-
 quus.
 Էինգ, հնգի, իւ, ից, իւք
 s. օք. quinque.
 հնգետասան, ի, ից. quinde-
 cim.
 հինգերորդ, ի, սց. quintus.
 Էլանդութիւն. aegritudo.
 infirmitas. morbus.
 Էլուլ, ի, ից s. հլուլէ, հլուլէ,
 էի s. էայ, էից s. էաց,
 voc. gr. ἕλη. materia.

Հիւսիս, սիսոյ, s. Հիւսիսի,
սւոյ. boreas. aquilo. sep-
tentrion. septentriones.

Նազանդ, ի, ից. obediens.
subjectus. subditus. ccd.
Տնազանդ իւր առնել sibi
subjicere. Տնազանդ լինել
subjici. ccd.

Տնազանդեմ, եցի. subicio.
domo.

Նարիմ, եցայ. excogito.
molior. studeo. tendo.
possum.

Նգետասան v. s. v. Նինգ.

Նոյ v. s. v. Տին.

Ոգ, ոյ, ով, ոց, ովք. cura.
studium. sollicitudo. di-
ligentia. Տոգ տանել
curare. sollicitum esse ccd.

Ոգի, գոյ, ւոց. halitus.
spiritus. anima. animus.
Տոգի սուրբ. spiritus
sanctus.

Տոգիաբնակ. sedes s. habi-
tatio spiritus sancti. spi-
ritu sancto plenus.

Տոգւոր, ի, աց. spiritualis.

Ող, ոյ. terra. pulvis. so-
lum.

Տողեղէն, ղինի, նաց. ter-
renus. terrestris.

Ոմանի, նւոյ, նեաց. ama-
sius. amator.

Ովիւ, վուի, վուաց. pastor.

Ոտ, ոյ, ոց. odor.

Տոտորիմ, տեցայ, եա'. odo-
ror. olfacio. cc'ի ea.

Ուպ. propinquus. prope.
Տուպ լինել. propinquum
feri. accedere.

Ուր, Տրոյ, Տրով s. Տուրբ.
ignis.

Տրեղէն, ղինի, նաց. igneus.
pl. angeli.

Սատակ, ի, աց. subjectus.
subditus. obediens. ccd.

Սարտ, ի, ից. superbus.
arrogans.

Սարտանամ, ացայ. super-
bio. efferro me. glorior.

Սարտութիւն. superbia.
arrogantia.

Րաման, ի, աց. jussum.
mandatum. edictum. Տրա-
ման տամ. jubeo. ordino.

Տրամանտար, ի, աց. prae-
cipiens. dux. dominus.
praefectus.

Տրամայեմ, եցի. jubeo.
praecipio. ccdp. et ar.
s. c. inf. s. c. ղի.

Րաշակերտ, ի, ից, eximius.
magnificus.

Րապարակ, ի, աց. forum.
tribunal.

Հրաւեր, Վերբերաց. invitatio.
Հրեղէն v. s. v. **հուր.**
Հրեշտակ, ի, այ. nuncius.
 legatus. angelus.
հրեշտակային, յնոյ, ոյ.
 angelicus.
Հրովարտակ, ի, այ. litterae.
 epistola. decretum. edic-
 tum.
Հօր Gen. vocis **հայր** q. v.

Չ

Չայն, ի, ից. vox. sonus. me-
 lodia.
Չգեմ, եցի, եւ, 1, extendo.
 ձգել զձեռն. manum ex-
 tendere. **Չ,** traho. attraho.
 ձգել առ ինքն. arripere
 ad se. sibi vindicare.
Չ, jaculor. ejicio. emitto.
Չեզ Dat. Acc. pl. Pron.
 pers. դու q. v.
ձեզն (abl. pl.) a vobis.
 de vobis. vos ipsi.
Ձեռն, ուն, ձեռք, ապ.
 manus. անկաւ ի ձեռս.
 incidit in manus i. e.
 in potestatem alicujus.
ձեռն արկանել. manus
 injicere s. inferre. cc'ի
 ca.

ձեռակապ, կապք, պաց s.
 պից. manuum vinculum.
 manica.
ձերբակալ. manu captus.
 captivus.
ձերբակալ առնել. capere.
 comprehendere.
Չեր 1, Gen. pl. Pron.
 pers. դու q. v. **Չ,** ձեր,
 բոյ, բուժ, բմի, բոց pron.
 poss. vester.

Չեր, ձրի, ձրից. donum.
 gratia.
ձրի. gratis. sine praemio.
Չուկն, ձկան, ձկուռք, ձկանց.
 piscis.

Ղ

Ղակատ, ու, ուց s. ի, այ.
 frons. frons exercitus,
 acies. proelium. bellum.
Ղանաչեմ, ծանեայ, ծանու-
ցեալ. cognosco. novi.
 scio. ծանաչեմ pass.
Ղանապարհ, ի, այ. via.
Ղառ, ի, ից. oratio. sermo.
Ղարբարու թիւն. peritia.
 sapientia. facundia.
Ճարտարագետ, ի, այ. ar-
 chitectus. artifex.

Ղգնաւորական, ի, այց. anachoreta. monachus.

Ղշմարիտ, ըտի, տից S. տաց. verus. certus.

Ճշմարտապէս. in veritate. vere.

Մ

Մազդէզն S. Մազդէզն, զան, զունք, զանց S. զսց. ab Ormuzdo oriundus. դէն մազդէզն S. մազդէզնաց. religio Persarum.

Մահ, ու, ու, ուց S. ուան, ամբ, ունք, ուանց. mors.

մահապարտ, ի, այց. mortis reus.

մահկանացու, ուի, ուաց.

Մայր, մօր, մարբ, մարք, մարց, մարքք. mater.

մայրական, ի, այց. maternus.

Մանաւանդ. praesertim. մսնաւանդ զի S. թէ. praesertim quod.

Մաշկէղէն, զինի, նաց. e corio, pelle factus. scorteus.

Ման, սին, սունք, սանց. pars. portio.

մանաւոր, ի, այց. specialis. peculiaris.

Մասն, տին, տունք, տանց. digitus.

մատանի, նւոյ, նեաց. anulus. sigillum.

Մատուցանեմ, տուցի, տո, տուցեալ. afferro. offerro. adduco.

Մարք, ըաց. Medi.

Մարգարէ, ի, ից. propheta. vates.

մարգարէական, ի, այց. propheticus.

մարգարէութիւն. prophetia. vaticinium.

Մարգարիտ, ըտոյ, ոլ, ովք S. ի, իւ, այց, օք. margarita. unio.

մարգարտեայ. margaritis ornatus.

Մարդ, ոյ, ոց. plur. մարդիկ, զկան, կամբ S. կաւ S. կամբք. homo.

մարդպետութիւն. praefectura capitum s. principis eunuchorum.

Մարզպան, ի, այց. custos termini i. q. marchio.

Մարթ, ի. possibilis. մարթ
է. possibile est.

մարթեմ, եցի s. այի. pos-
sum. valeo.

Մարմին, մնոյ, ոց. corpus.
caro. homo.

մարմնանամ, այայ. carne s.
corporeâ naturâ induor.

մարմնաւոր, ի, այ. corpore-
us. carnalis.

մարմնեղէն, ղենի, նայ. idem.

Մարտ, ի, ից. pugna. bel-
lum.

Մարտիւրոս, ի, այ. voc.
gr. *μαρτυρος*, martyr.

Մաքրեմ, եցի. purgo. puri-
fico.

մաքրութիւն. purgatio. pu-
ritas.

Մեղացիքցւոց. i. q. Մարք.
Medi.

Մեծ, ի, այ. magnus. in
Plur. plerumque մեծ-
ամեծք, ծայ.

մեծամեծ permagnus. at
saepius in Plur. մեծ-

ամեծք, ծայ. magni. mag-
nates. potentes. magna.

մեծազնի, զնւոյ. pretiosus.

մեծապէս. magnopere. ma-
xime.

Chrest. armen.

մեծարեմ, եցի. honoro. aes-
timo.

մեծութիւն. magnitudo.

Մեկնեմ, եցի. 1, disjungo.
separo. cc ՚ի մէջ inter,
s. c. ՚ի cabl. 2. explico.
interpretor.

մեկնութիւն. explicatio. in-
terpretatio.

Մեղ, saepius pl. Մեղք,
ղաց, ղք. peccatum. in-
justitia. iniquitas.

մեղասէր, սիրի, ըայ. pec-
catorum amans.

մեղանչեմ, մեղայ, մեղու-
ցեալ. pecco.

Մեռանիմ, ոայ, ոբր, ոեալ.
mior.

Մեր 1, Gen. plur.
Pron. I. pers. nostrum.
2, Pron. poss. ոյ, ում,
մերմէ, ոց. noster.

Մերժեմ, եցի. pello. expel-
lo. amoveo.

Մերկ, ոյ, ոց s. ի, այ.
nudus.

Մերձ prope. proximus.
cc ՚ի ca.

մերձենամ, ձեցայ, ձեցի՛ր,
ձեցեալ. appropinquo. ac-
cedo. tango. cc ՚ի s. առ
ca.

մերձեցողանեմ, ցուցի. pro-
pinquum reddo. attraho.

Մեւս vide Միւս.

Մեք Nom. plur. Pron. I.
pers. nos.

Մէնջ, 'ի մէնջ. a nobis.
Abl. plur. Pron.
I. pers.

Մէջ, միջոյ, ով 'ի միջի.
et pl. Մէջք, միջաց s.
ջոց, ջովք s. ջօք. me-
dium. 'ի մէջ s. 'ի միջի.
in medio. inter. 'ի միջոյ.
e medio.

միջերկրական. mediterraneus.

միջնորդութիւն. intercessio.
Instr. ope. auxilio.

Մի gr. $\mu\eta$. ne. cc Conj.
s. Fut. զի մի gr. $\acute{\iota}\nu\alpha\ \mu\eta$.
ut non. ne. միթէ num?

Մի, միոյ s. միոջ, միում, 'ի
միոյ 3. 'ի միոջէ, միով.
unus. aliquis. մի ոմն.
unus aliquis. quidam.
մի մի, միոյ միոյ, զմի մի
etc. unusquisque. singuli.
մի ըստ միոջէ. alius post
alium.

միաբանեմ, եցի. conjungo.
consocio. միաբանեալ. con-

junctus. cc ընդ cd. s. cc.
'ի ca.

ածին, ճիւղ, նաւ s. նիւ.
մի unigenitus.

միայն, ոյ, ով, միայնից s
միայնց. solus. indecl.
adv. solum.

միանգամ. semel. որ միան-
գամ. quicunque.

միապետեմ, եցի. solus im-
pero. dominor. rego. cca.
s. cd. s. c 'ի վերայ s q.
gen.

'ի միասին. simul. conjunctim.

միաւորեմ, եցի. unio. con-
jungo. cc ընդ s. 'ի ca.

միմեանց, 'ի միմեանս, զմի-
մեանս, 'ի միմեանց, մի-
մեամբք. i. q. gr. $\acute{\alpha}\lambda\lambda\eta\lambda\omega\nu$.
invicem. se invicem. mu-
tuo.

մին i. q. մի. unus.

միութիւն. unio. conjunctio.
unitas.

միւս s. մեւս, ոյ, ում, ով,
'ի միւսմէ, սոց. alter. միւս
ևս այլ. alius etiam.
alius iterum.

միւսանգամ. alterà vice. ite-
rum. rursus.

Մինչ. Conj. et Praep.
donec. ita ut. usque.

- Մինչ 'ի** ca. usque ad. cabl. usque a. **քան մինչ** etc. p. 25. sed quum nos coegeris.
- մինչդեռ.** adhuc. donec. dum.
- մինչև** donec. usque dum. s q. 'ի s. **ց** ca. usque ad.
- մինչ զի.** donec. usque dum. cc Conj.
- մինչ չև.** priusquam. antequam.
- Միս, մտյ, ոց** s. **մի, մաց.** caro.
- Միտ, մտի, զմտաւ.** saepius plur. **Միտք, մտաց, մտօք.** mens. intellectus. 'ի միտ առնուլ. intelligere. cogitare. considerare.
- մտածութիւն.** cogitatio. consideratio.
- Միրգ, մրգոյ, ոց** s. **զի, զաց** s. **զից.** fructus arborei. poma.
- Միտեմ, եցի.** mitto. injicio. **միմ, եցայ.** cc 'ի ca. intro. aggredior. suscipio.
- Միխթարեմ, եցի.** cca. consolator. recreo.
- Մկրտութիւն.** baptismus. baptisma. **մկրտութիւն տալ.** baptizare.
- Մնամ, ացի. ա.** maneo. permaneo. exspecto.
- Մոլեգնիմ, եցայ.** insanio. furo.
- Մոլորեմ, եցի et Մոլորիմ, եցայ.** seducor. vagor. erro. mente capior.
- մոլորութիւն.** seductio. error. insaniam.
- Մուտ, մտի** s. **մտոյ.** saepius plur. **Մուտք, մտից, մտիւք.** ingressus. introitus.
- մուտ առնել.** cc 'ի ca. intrare. invadere. irruere.
- մտանեմ, մտի, եմուտ.** cc 'ի ca. intro.
- մուծանեմ** (pro **մտուցանեմ**), **մուծի, եմոյծ.** induco. introduco. infero.
- Մօտ** sq. 'ի ca. prope ad.
- մօտաւորիմ, եցայ.** adpropinquo. propius accedo.
- Մօր** gen. sing. vocis **մայր** q. v.

3

- 3** Praefixum ante vocales i. q. 'ի q. v.
- 3** աղագս v. s. v. աղագ. k*

- Յաղթեմ, եցի. ccd. vinco. supero.
- Յայնժամ illo tempore. v. s. v. այն.
- Յայտ, ի, ից. manifestus. յայտ է թէ s. յայտ իսկ է թէ manifestum est, quod. patet quod. profecto. յայտ ածել et յայտ բերել s. ՚ի յայտ բերել. manifestare. declarare.
- յայտնի, նւոյ s. նոյ, նեւոյ. manifestus. patens.
- յայտնապէս. manifesto. perspicue.
- յայտնեմ, եցի. manifesto. patefacio. declaro.
- Յանգէտս v. s. v. անգէտ.
- Յանգու թիւն. convenientia. harmonia.
- Յանգընիմ, եցայ. audeo.
- Յանգիման. ceg. in conspectu. ex adverso. e regione. coram. յանգիման լինել. adstare. se sistere.
- յանգիմանեմ, եցի. cca. arguo. redarguo. convinco.
- Յանկարժակի. improviso. repente.
- Յանցանեմ, ցեայ, ցուցեալ. transgredior. delinquo. pecco.
- Յաշտ, ի, ից. sacrificium. յաշտ առնել. sacrificium facere. sacrificare.
- Յաջողեմ, եցի. ccdp. et ar. prosperum facio. secundo. prospero.
- յաջողուած, ոյ, ոց. et յաջողութիւն. prosperitas. felicitas. prosper successus.
- Յաջորդեմ, եցի. succedo.
- Յառաջ. antea. ante. յառաջ քան sq. զ. antea quam. ante. յառաջ գնալ et յառաջ երթալ. progredi. dīcedere. յառաջագոյն. prius. antea.
- Յառնեմ, յարեայ, արի, արիք, յարուցեալ. 1, expergefio. in vitam reddor. 2, surgo. cc ՚ի վերայ s. c. ընդդէմ sq. gen. contra aliquem.
- յարութիւն. resurrectio.
- յարուցանեմ, բուցի, բո. expergefacio. resuscito. surgere facio. excito.
- Յարգեմ, եցի. honoro. laudo.
- Յարեմ, եցի. conjungo. յարեցեալ. conjunctus. consociatus. cc ՚ի ca.

- Յարձակիմ, եցայ. cc 'ի վերայ c g. impetum facio. irruo. insilio.
 Յաւելում, լե, լել. addo. adjicio. pergo.
 Յաւիտեան, ենի, իւ s. աւ, տենից, իւք s. տեանց, եամքք. aevum. saeculum. aeternitas. յաւիտեան. ad v. in saeculum. in aeternum. յաւիտեանս յաւիտենից. in saecula saeculorum.
 յաւիտենական, ի, սց. aeternus.
 Յափշտակեմ, եցի. rapio. diripio.
 Յետ ccg. post.
 յետս. post. retro. retrorsum.
 յետին, անոյ, ոց. extremus. ultimus.
 յետոյ. postea.
 Յիմարութիւն. stultitia. amentia. vesania.
 Յինէն. Abl. sing. Pron. I. p. ես q. v.
 Յիշատակեմ, եցի. memini. recordor. in memoriam revoco.
 Յիշեմ, եցի. i. q. յիշատակեմ. յիշեցուցանեմ, ցուցի. in memoriam revoco.
- Յիսուն, սնի, նից. quinquaginta.
 Յիրաւի v. s. v. իրաւ, Յղանամ, այցայ. concipio. grvida fio.
 Յղեմ, եցի. mitto. cc աւ ca. ad aliquem.
 Յոյժ v. s. v. ոյժ.
 Յոյնք, յանաց. Iones. Graeci.
 Յորդորեմ, եցի. hortor. adhortor. provoco. excito ad aliquid ccd.
 Յորժամ, quando. quum.
 Յորջորջումն, ջման. appellatio. nuncupatio.
 Յուսամ, սցայ. spero. exspecto.

Ն

- Ն Affixum tertiae personae.
 Նա, նորա, նմա, 'ի նմանէ, նովաւ, նոքա, նոցա, նոքօք. Pron. dem. III. pers. is. ille.
 նա conj. etiam. sane. vero. նա և s. նա ևս և atque etiam. atque adeo.

- Նախ *primum. prius. նախ*
առաջին. idem.
 նախահաշաւ, ու, ուց. *proavus.*
 նախանձ (a նախ et անձն),
ու, ու, ուէ. invidia. ze-
lus. aemulatio.
 նախանձիմ, եցայ. *invideo.*
aemulor. cc ընդ cd.
 նախանձոտ, ի, այ. *invidus.*
invidens. zelotes.
 նախարար, ի, այ. *praefec-*
tus. satrapes. satrapa.
 Նաճրացի. *Nazarenus. Chri-*
stianus.
 Նահանջեմ, եցի. *cohibeo.*
retineo.
 Նամակ, ի, այ. *epistola. lit-*
terae.
 Նայիմ, եցայ. *specto. ad-*
spicio. attendo. cc ՚ի ca.
 Նարդոս. *nardus. unguen-*
tum nardinum.
 Նեխիմ, եցայ. *putrefio. pu-*
tresco. male oleo.
 Նեղեմ, եցի. *premo. oppri-*
mo. affligo. նեղութիւն.
afflictio. angustia.
 Նեղեմ, եցի. *ccdp. dolose*
ago. decipio. insidior.
 նեղաւոր, ի, այ. *dolosus.*
fraudulentus.
 Ներքս. *internum. interiora.*
 ՚ի ներքս. *intus. intro.*
 ՚ի ներքոյ. *intrinsecus. in-*
fra. sub.
 ներքինի, նւոյ, նեայ. *eu-*
nuchus. minister palatii.
 հայր ներքինեաց. *princeps*
eunuchorum. praefectus
palatii.
 Նիւսացի. *Nyssenus. Nyssâ*
oriundus.
 Նմա *Dat. Pron. նա q. v.*
 ՚ի նմայն *idem c. Praef.*
 ՚ի et *Affix. ն. ՚ի նմանէ*
Ablat. ejusd. Pron.
 Նման, ի. եց. *cc d. similis. par.*
 նմանեմ, եցի. et *նմանիմ,*
եցայ. assimilor. compa-
ror.
 նմանութիւն. *similitudo.*
 Նմին. ՚ի նմին. *Dat. Pron.*
 նոյն *q. v.*
 Ննջեմ, եցի. *cubo. dormio.*
obdormio.
 Նշան, ի, աւ *s. իւ, այ, օք.*
signum. nota.
 նշանակեմ, եցի. *significo.*
designo.
 Նոյն, նորին, նմին, նովին *s.*
վիմբ, նոյնք s. նոքին,
նոցին s. նոցուն s. նոցունց,
նոքիմբք s. նոքումբք
s. նովիմբք. idem.

նոյնչափ. tantundem.
նոյնպէս. eodem modo.
itidem.

Նոր, ոյ, ում, ոց. novus. recens.

նորոգ. recenter. denuo.

Նորա et cum Affixo նորայն, նոսա, նոցա, նորա, նորօք v. s. v. նա.

Նուիրեմ, եցի. sanctifico. consecro.

Նստիմ, նստայ, նխա, նըստարձք. sedeo. habito.

Շ

Շատ. multus. sufficiens. satis.

Շինեմ, եցի. aedifico. struo. condo.

Շղթայ, ի, ից. catena.

Շնորհ, ի, իւ s. աւ, աց, օք. gratia. beneficium.

Շնորհակալութիւն. gratiae. gratiarum actio.

Շուարիմ, եցայ. terrore, dolore, moestitia afficior. terreor. angor.

Շունչ, շնչոյ, ոյ s. ից. halitus. spiritus. anima.

Շուրջանակ, ի, աւ. orbis. conversio. Gen. 3,24.

conversione s. versatione gladii flammei i. e. gladio flammeo eoque versatili.

Չըջիմ, եցայ. circumeo. ambulo. commoror.

Ո

Ո՞՞՞ s. Ո՞՞՞, ոյր, ում, յումմէ՞ s. յումէ՞, ոյք, ոյց, զոյս. quis? ո ոք s. ոլ ոք. quicunque.

Ոգի, ոգւոյ, ւոց s. եաց. halitus. spiritus. anima.

Ոսակալութիւն. odium. simulas.

Ողբ, ոյ, ոց. planctus. lamentatio.

Ողորմութիւն. misericordia.

Ողբ, ոյ, ոլ preces. supplicatio. յողբս անկեալ supplicans.

Ողջոյն, ջունի, իւ, ից. salus. salutatio.

Ոմն, ուրումն s. որումն, ումն, յումնէ, ոմամբ, ոմանք, անց, ամբք. aliquis. quidam.

Օյժ, ուժոյ, ոլ s. ի, ից. robur. vis. յոյժ. valde. nimis. multum.

ուժաւոր, ի, այ. robustus.
validus. potens.

Ոչ s. Praefixum չ. non.
minime.

՞չ ապաքէն. nonne?

ոչ եթէ. non quod. non.

ոչէ, ոչէի, ոչէք, էից.
non existens. nihil.

ոչ ուրեք. nusquam.

Ոռոգանեմ et Ոռոգեմ, եցի.
irrigo.

Ոսկի, կւոյ, կեաց, ւով, ւովք
aurum.

Ոսկր, կեր, երք, երաց. OS. OSSIS.

Ոստիկան, ի, այ. praefectus.
praeses. princeps.

Ո՞վ quis? v. s. v. Ո՞.

Ոտն, ոտին, ոտամք, ոտք,
ոտից. pes. յոտն կալ. sur-
gere. աւ ոտն հարեալ.
conculcans. proculcans.
spernens.

Որ, որոյ, որում, յորմէ, ո-
րով, որք s. որ, որոց,
զորս s. զոր, յորոց, որ-
ովք. qui. (i. q. որպէս
p. 15. որ տեսանն tan-
quam s. scilicet domini).
յորմէ. ex quo. unde.
որով. quo. quoniam.

որովհետեւ. postquam. quon-
iam. quandoquidem.
quum.

որչափ. quantus? quantum?

քան. quantum. որչափ ևս s.

որչափ ևս առաւել. quanto
magis.

որպէս. quemadmodum. quo-
modo. ut. tanquam.

որպէս թէ. tanquam. ac
si. ita ut.

Որդի, զւոյ, զւոջ, զւոց s.
զեաց. filius.

որդեծնութիւն et որդե-
ծնութիւն. liberorum pro-
creatio.

Որմ, ոյ, ոց s. Որմն, մննք.
paries. murus.

Որովայն, ի, ից. venter. ute-
rus.

Որոտումն, տման tornitru.
որդին որոտման. υἱὸς βοο-
τῆς (Ev. Marc. 3, 17.)
i. e. Johannes.

Ուղիղ, զըյ, ոց. rectus.
adv. recte.

ուղղութիւն. rectitudo.
emendatio.

Ումեմէ Abl. Pron. ոմն
q. v.

Ունայն, ոյ s. ի, ից. ccabl.
vacuus. carens.

Ունիմ, կալայ, լայց, կալ, կա՛, կալեալ, ունեւ.
1, habeo. 2, comprehendo. capio. apprehendo.
3, aestimo. 4, habeo in animo. volo. 5, paratus, futurus sum. cc Inf.

Ունկն, կան, կամբ̄ auris.
ունկն դնեմ ccd. aurem praebeo. attendo.

Ուսանիմ, ուսայ, սիբ̄. disco.
ուսուսմն, սման, սմունք, սմանց. doctrina. disciplina.

ուսուցանեմ, սուցի, սո՛.
doceo. edoceo. cca s. c. զ sq. abl.

Ուստի՞. unde?

Ուտեմ, կերայ s. կերի, կեր.
edo. comedo.

Ո՞ւր. ubi? quo?

ուրեք. alicubi. usquam.

Ուրախ. laetus. hilaris.
ուրախ լինիմ. laetor. gaudeo. cc ՚ի s. առ cd.
ուրախ առնեմ ccap. exhilaro. laetifico.

Ուրանամ, ացայ nego. abnego. rejicio.

Ոք, ուրուք, ումեք, յումեքէ, ոմանք etc. a voce ոմն.
aliquis. quidam. էգ ոք Chrest. armen.

ինչ femina aliqua.
այլ ոք alius quidam.
չոք այլ. alium quendam.
acc.

Չ

Չ Praefixum. i. q. ոչ q. v.

Չար, ի, աց. malus. malum.
չարագոյն, գունի, ից. pejor. pessimus.

չարախօսութիւն obtrectatio. calumnia.

չարակնութիւն. invidia. fascinatatio.

չարաչար. male. dure. vehementer.

չարասէր, սիրի, ըաց. amator mali. improborum amans.

չարի, ըւոյ s. ըոյ, ըեաց. malus. malum. չարիք. mala.

Չափ, ոյ, ոլ s. աւ, աց. s. ու, ու, ուց. mensura. modus. postpos. cc instr. usque ad. արեամբ չափ. usque ad sanguinem, caedem, mortem.

Չև s. Չև ևս. nondum. antequam. մինչ չև idem.

Չիք non est. **չիք** այլ ոք
non est alius quisquam.

չիք ոք մարդ եղեալ.
non fuit quisquam.

Չոգամ (pro **չու-գամ**) **չո-
գայ** (tanquam Aor.
verbi **երթամ** q. v.) eo.
adeo advenio.

Չորք, ըից, ըիւք. quatuor.
չորրորդ, ի, այ. quartus.

չորքոտանի, նւոյ, նւոց s.
նեաց. quadrupes.

Չու, ոյ, ոց. profectio. iter.
չու առնել. proficisci.

Պ

Պահ, ու, սւց s. **ի, ից,**
custodia. vigilia. hora.
tempus.

պահեմ, եցի, եւ. custodio.
servo. observo.

պահապան, ի, այ. custos.

պահպանութիւն. custodia.
observatio.

Պայազատեմ, եցի. ccar. re-
gno. dominor.

Պայծառազարդութիւն. or-
natus splendidus.

Պաշտեմ, եցի. cca. colo.
ministro.

Պատահար, ի, այ s. **ից.** oc-
cursus. eventus. casus.
plaga.

պատահեմ, եցի. et **պա-
տահիմ, եցայ.** ccd. oc-
curro.

պատահումն, հման, անց,
occursus. eventus. fortuna.

Պատառեմ, եցի. rumpo. di-
rumpo. findo.

Պատասխանի, նւոյ, նեաց.
responsio. responsum.

պատ. առնել. s. **տալ.**
ccd. respondeo.

պատասխանեմ, եցի. ccd.
respondeo.

Պատարագ, ի, այ. munus.
oblatio. sacrificium.

Պատգամ, ի, այ. verbum.
dictum. oraculum.

պատգամաւոր, ի, այ. lega-
tus. nuntius.

պատգամաւորութիւն. lega-
tio. missio.

Պատեմ, եցի. circumdo.
complector. involvo.

պատերազմ, մի, մաւ, մոնք,
մանց. bellum. proelium.

պատ. տալ ընդ
cd. bellum gerere cum
aliquo.

Պատիժ, տժոյ s. **ժի, տժոց.**
poena. punitio. culpa.

- պատժեմ, եցի. punio. castigo. culpo.
- Պատիւ, տուոյ S. տուի, տուէ, պիւք, տուոյ. honor. dignitas. donum. praemium.
- պատուական, ի, այց. honorabilis. honoratus. pretiosus.
- պտտուականագոյն, զունի. honoratior, tissimus. pretiosior, sissimus.
- պատուականութիւն. excellentia. pretium.
- պատուեմ, եցի. honoro. veneror. aestimo.
- Պատկեր, ի, այց. imago. effigies. forma.
- Պատճառ, ի, այց. occasio. praetextus. causa.
- Պատմեմ, եցի. narro. enarro. պատմութիւն. narratio. historia.
- Պատմուճան, ի, այց. tunica. stola. indumentum.
- Պատշաճ, ի, ից. conveniens. quod par est vel oportet.
- Պատուէր, էրք. praeceptum. mandatum.
- պատուիրան, ի, այց. idem.
- պատուիրեմ, եցի. ccdp. praecipio. jubeo.
- Պատուհաս, ի, ից. punitio. poena. supplicium.
- Պատրաստեմ, եցի. praeparo. dispono. ordino.
- Պատրեմ, եցի. decipio. seduco.
- Պարանոց, ի, այց. collum.
- Պարարտ, ի, պարարտք S. պարարտունք, տաց S. տից. pinguis. crassus. plur. pinguedo. adeps.
- Պարզև, ի, այց, օք. donum. munus.
- Պարիսպարսպի, պաւ S. պով, պայ. murus. moenia.
- պարսպեմ, եցի. cca. murum aedifico, struo. muris circumdo. cingo.
- Պարմոյեմ, եցի. proba. experior.
- Պարսաւեմ, եցի. vitupero. reprehendo. vitio verto.
- Պարս է. opus est. oportet. decet.
- պարտիմ. debeo.
- պարտաւորեմ, եցի. inculpo. reprehendo. condemno.
- Պարտէզ, տիղէ, զաց. hortus. paradus.
- Պեղծ i. q. Պիղծ q. v.
- Պէտք, պիտօք. necessitas. indigentia. negotium.
- պէտս ունեւ. curare. curam gerere.

պիտի, պիտէր, պիտեցաւ.
ccdp. oportet. opus est.
ինձ պիտի. egeo. opus
habeo. mihi opus est.

պիտոյ. necessarius. utilis.
պիտոյք, պիտոյից, իւք.
indigentia. necessaria.
պիտոյ է. oportet. con-
venit.

պիտոյանամ, աջայ. opus ha-
beo. oportet me.

Պէղծ, պղծոյ Տ. պղծի, ծոց.
et Պէղծ. immundus im-
purus. profanus.

պղծեմ, եցի. polluo. conta-
mino. profano. abominor.

պղծութիւն. pollutio. pro-
fanatio.

Պղինձ, պղինձոյ, ոց. aes.

Պլտորեմ, եցի. turbo. con-
turbo.

Պոնտացի, ցւոյ. Pontius.

Պտուղ, պտղոյ, ոց. fructus.

պտղաբեր, ի. այ Տ. ից.
fructus ferens. frugifer.
ferax.

պտղաբերեմ, եցի. fructus
fero. produco.

Ջ

Ջանամ, աջայ Տ. ացի.
laboro. conor. nitor.

Ջուր, ջրոյ, ջրով Տ. ջուրք,
ջուրք, ջրոց Տ. ջուրց,
ջրովք Տ. ջուրքք. aqua.

Ս

Ս Affixum primae per-
sonae.

Սա, սորա, սմա, 'ի սմանէ,
սովաւ, սոքա, սոցա,
'ի սոցանէ, սոքօք. hic.
Pron. dem. I. pers.

Սակայն. tamen. verum.

Սակաւ, ու, ուց. paucus.
ccabl.

Սահման, ի, աջ. terminus.
finis. regio.

Սաղմոս, ի, աջ. Psalmus.

Սասանկան, ի, աջ. Sas-
sanida. sassanidicus.

Սաստիկ, տկի, իւ, օք. fortis.
robustus. violentus. vehe-
mens.

Սատակեմ, եցի. subverto.
evertio. perdo. trucido.

Սատանայ, ի, իւ. Satanas.
սատանայական, ի, աւ.
diabolicus.

Սարիք, ըեաց. catena. funis.

Սարսափելի, լւոյ, լեաց.
tremendus. horribilis.
admirabilis.

Սգամ, v. s. v. սուգ.
Սեղան, ոյ s. ի, ով, ոց.
 mensa. tabula. altare.
Սերմն s. **Սերմ**, ման, մունք,
 s. մանք, մանց. semen.
 soboles.
սերմանեմ, եցի. semino.
 sero. procreo.
սերմանելի, լոյ s. լոյ.
 sativus. quicquid semi-
 nari potest.
Սէր, սիրոյ, ով. amor. 'ի
 սէր prae amore.
սիրեմ, եցի. amo. diligo.
սիրելի, լոյ, լեաց. carus.
 dilectus.
Սթափեմ, եցի. recreo. ex-
 hilaro.
Սիրտ, սրտի, ից. cor. ani-
 mus. mens.
Սկայ s. հսկայ, ի, ից.
 gigas. heros. fortis.
Սկիզբն, սկզբան, անէ, ամբ,
 սկզբունք, բանց, բամբք.
 initium. principium.
սկսանիմ, սայ. incipio. coepi.
Սմա, 'ի սմանէ. v. s. v. սա.
Սմին v. s. v. սոյն.
Սողեմ, եցայ. repo. serpo.
 սողուն, ղնոյ, ոց. reptile.
Սողոմոնեան. Salomonicus.
 Salomonis.

Սոյն, սորին s. սորուն, սմին,
 սովին s. սովիմբ, սոքին,
 սոցին s. սոցունց, ipse.
 idem. սմին իրի. hanc ip-
 sam ob causam.
սոյնպէս. eodem modo.
սոյնպիսի, սւոյ, սեաց. ejus-
 dem modi. talis.
Սովորեմ, եցի et սովորիմ,
 եցայ. assuesco. soleo.
սովորութիւն. consuetudo.
 mos.
Սուգ, սգոյ s. սգի, ով.
 luctus.
սգամ, սցայ s. սցի. lugeo.
Սոցա, 'ի սոցանէ, սորա,
 սոքա etc. v. s. v. սա.
Սոցին, սորին, սոքին etc.
 v. s. v. սոյն.
Սուտ, սըտոյ, ոց s. ստի, ից.
 falsus. fallax. mendax.
Սուտակն, տկան et Սու-
 տակ. carbunculus. ame-
 thystus.
Սուր, սրոյ, ոց. gladius. ensis.
Սուրբ, սրբոյ, ոց. sanctus.
սրբական, ի, աջ. sanctus.
 purus.
սրբեմ, եցի. sanctifico. con-
 secro.

սրբութիւն. sanctificatio.

sanctitas. puritas.

սրբութիւնք սրբութեանց.

Sancta Sanctorum.

Սպանանեմ, սպանի, սպան.
interficio. occido.

Սպառ. finis. consummatio.

ի սպառ. omnino. prorsus.

Սպասեմ, եցի. ccd. expec-
to. observo. insidior.

սպասաւորութիւն. ministe-
rium. ministratio. offi-
cium. cultus.

Ստանամ, ացայ. possideo.
habeo. acquirō.

Ստեղծանեմ et Ստեղծում,
ստեղծի, ծեալ. formo.
condo. creo. fingo.

Ստին, ստեան, ՚ի ստենէ et

Ստինք, ստեանց, եամբք.
uber. mamma.

Ստիպեմ, եցի. urgeo. cogo.
insto. admoneo.

Սփածանելի, լւոյ, լեաց.
cingulum.

Սփռեմ, եցի. spargo. dis-
pergo. divulgo.

Սօս, ի, իւ, սօսոյք et Սօսի,

սւոյ s. սոյ, սիք, սեաց.

populus alba. abies.

pinus. cupressus. սօսա-

նուէր. pinubus etc. con-
secratus.

Վ,

Վ, ախճան, ի, աց. finis.
terminatio. extremum.

Վախճանիմ, եցայ. vitam fi-
nio. morior.

Վաղ. antiquitus. antea.
prius.

Վաղվաղակի. cito. celeriter:
subito.

Վաղորդայն, ի s. ոյ. mane.
matutinum tempus.

Վաղակա: որ, ի, աց. parvus
gladius. gladio armatus.

Վաճառեմ, եցի. vendo. red-
do. trado.

Վայ vae! ccd.

Վայր, ի, աց s. ից s. ուց.
locus. spatium. ager.
rus. ՚ի վայր. infra.

Վայրապար. gratis. frustra.
temere. ի, աց. temera-
rius. vanus.

Վանեմ, եցի. frango. in
fugam verto. expello.

Վան, propter. ob. causa.

որոյ վան. quapropter.

վանն այսորիկ. propterea.

վանն զի et զի վանն.

quoniam. quia. nam.

Վաստակ, ոյ, ոց, s. ի,
աւ. labor. fatigatio.

- Վ *ափաշոտ* et *վաւաշոտ*, *ի*, *աց.* intemperans. libidinosus.
- Վ *ատթարեմ*, *եցի*. vilem reddo. vinco. in fugam verto.
- Վ *արք*, *րուց.* usus. vita. agendi ratio.
- Վ *արեմ*, *եցի*. 1, act. et pass. utor. usurpo. vitam ago. 2, i. q. *վարսեմ*. figo. transfigo (duco).
- Վ *արագոյր*, *գուրի*, *րաց* s. *րեց.* velum. velamen.
- Վ *արդապետ*, *ի*, *աց.* doctor. magister.
- Վ *արունգ* s. Վ *արունկ*, *ըընկոյ* s. *կի*. cucumis. malum citreum. obsonium.
- Վ *արսեմ* *եցի*. pango. impingo. infigo. suspendo.
- Վ *արսակալ*, *ի*, *աց.* crista. diadema.
- Վ *եր*, *ի վեր* s q, gen. s. *ի վեր քան զ* ca. super. supra.
- ի վերայ.* supra. propter. de. *ի վերայ բերեալ.* proferre.
- ի վերոյ et գեր* *ի վերոյ.* supra ceg.
- վերանամ*, *ացայ.* extollor. eleuor. ascendo.
- Վ *երջանամ*, *ացայ.* ccabl. remaneo. desisto. desum. impar sum.
- Վ *եց*, *ի*, *եց.* sex.
- վեցերորդ*, *ի*, *աց.* sextus.
- Վ *զըուկ* et Վ *զուրկ* voc. pers. ۵۳۳ magnus. potens. princeps.
- Վ *էր*, *վերի*, *րաց.* vulnus. plaga.
- Վ *իհ*, *վհի*, *վհաց* s. *վհեց.* vorago. gorges. fovea.
- Վ *կայեմ*, *եցի*. ccd. testor.
- Վ *նաս*, *ու*, *ուց* s. *ի*, *եց.* noxa. damnum. injuria. peccatum. culpa.
- Վ *տանգ* et *վտանկ*, *ի*, *եց.* periculum. molestia.
- Վ *րան*, *ի*, *աց.* tentorium. tabernaculum.
- Վ *րէժ*, *վրիժու*, *ուց.* ultio. vindicta. poena. *վրէժ* s. *վրէժս աւնուկ* s. *իւընգրեալ.* ccabl. vindictam sumere. ulcisci. *վրէժս ւուծանեալ.* vindictam, poenam solvo, pendo, luo. *վրէժինդիր.* vindex. ultor. *վրէժինդիր լինեալ* i. q. *վրէժ ինդրեալ.*

S

Տախտակ, *ի, այ.* tabula.
Տակաւ. jam. paulatim.
տակաւին. adhuc. etiamnum.
Տաճար, *ի, այ.* templum.
Տամ, *եսող, տողը, տայ.* do.
տալ պատերազմ sq. *ընդ.*
bellum gerere cum
aliquo.
Տայ III. pers. Sing.
Praes. a. v. *տալ.*
Տան, *'ի տանէ* etc. v. s. v.
տուն.
Տաներան. *երան և տաներան*
i. e. Iran et Turan.
Տանիմ, *տարայ, տար, բեալ,*
նել. porto. duco. *փախ-*
ստական տարաւ. in fugam
dedit. fugere fecit. *հոգ*
տանել. curam gerere.
Տանջանք, *նայ,* cruciatus.
tormentum. plaga.
տանջեմ, եցի. crucio. af-
fligo. punio.
Տաշխ, *ի, էց.* stacte. styrax.
Տասն, *սին, սունք, սանց*
s. *սնից.* decem.
Տատանիմ, *եցայ.* circum-
feror. moveor. vagor.

Տատակ, *ի, այ.* tribulus.
Տարազիր. proscriptus. ex-
pulsus. extorris.
Տարածանեմ et **Տարածեմ**,
եցի. extendo. dispergo.
Տարայ, *տարաւ, տարեալ.*
v. s. v. *տանիմ.*
Տարի, *բեաց.* annus.
Տգէտ, *տգիտի, տայ.* idiota.
rudis. imperitus.
տգիտաբար. tanquam igna-
rus. inscienter.
Տեառն, *տերամբ* etc. v. s. v.
տէր.
Տեղամ, *ացի.* pluo. irriigo.
Տեղի, *ղւոյ, զւոջ, զւոջէ*
s. *ղւոյ, զեաց.* locus.
տեղեկանամ, ացայ. cognosco.
novi. certus sum.
Տեսանեմ, *տեսի, ետես,*
տես, տեսեալ. video. in-
spicio. contemplor. scio.
տեսիլ, սլեան, անց. ad-
spectus. spectaculum.
տեսութիւն. visio.
Տերի. ոյ, ոց. folium.
Տեւիմ, *եցի.* ccd. duro.
perduro. sustineo.
Տէր, *տեսուն, տերամբ,*
տարք, տերանց s.
տարց. dominus.

տէրութիւն, dominatio. do-
minatus. imperium.

տիրեմ, եցի. dominor. im-
pero. ccd. s. c. 'ի վե-
րայ sq. gen.

Տիեզերք, բայ. orbis terra-
rum. totus mundus. uni-
versum.

տիեզերակալ, ի, այ, mundi
imperium obtinens. im-
perator.

տիեզերական, ի, այ. oe-
cumenicus. universalis.
generalis.

Տիւ, տուրնջեան s. ջենի,
'ի տուէ s. 'ի տուրնջենէ,
ջեամբ s. տուուլ. dies.
sc. naturalis (ab ortu
solis ad occasum us-
que). 'ի տուէ և 'ի
զիշերի. die nocteque.

Տկար, ի, այ. infirmus. de-
bilis. impotens.

Տղայ, ոյ. սյ s. ի, ից.
infans. parvulus. puer.

տղայանամ, այայ. infans
sum, fio. (i. q. ignarus,
insons sum, fio. p. 36.)

տղայութիւն. infantia. tene-
ritas.

Տուեալ, տուր etc. v. s. v.
տամ.

Chrest. armen.

Տուրնջեան. 'ի տուէ. v. s. v.
տիւ.

Տուն, տան, 'ի տանէ, տամբ,
տունք, տանց, տամբք.
domus. palatium. familia.
gens. natio.

Տունկ, տնկոյ s. կի, կոց.
planta.

տնկեմ, եցի, planto. colloco.

Տւփումն, փման, անց.
desiderium. amor.

Տրամբ, եցայ. tristor. moe-
reo. doleo.

տրամութիւն. tristitia. moe-
ror. dolor.

Տրտունջ, տրտնջոյ, ալ
et Տրտնջումն, ջման,
տրտունջք, տրտնջմանց.
murmuratio. obmurm-
ratio.

Յ

Յ Praefixum cca. 1, ad.
2, nota Dativi.

Յամաք, ի, այ. siccus. sic-
cum. aridum. terra con-
tinens.

Յայժմ (e g et այժմ q. v.)
usque nunc.

Յանկամ, այայ. ccd. con-
cupisco. desidero. ցան-

կալ՛, լւոյ, լւաց. ccd.
desiderabilis. gratn. ac-
ceptus.

ցանկատէր, սիրի, ըաց. volu-
ptatum amator. amori-
bus deditus.

ցանկութիւն. concupiscentia.
desiderium. amor.

Յասումն, սման, անոյ. ira.
furor.

Յաւ, ոյ et saepius.

Յաւք, լոոյ, լօք. dolor.
labor. molestia.

ցաւէ, են, եաց, եցին,
եսցէ. ccd. ինձ. dolet
me. patior. compatio.
miseret me.

ցաւակցարար. tanquam mi-
sericors, commiserescens.
ratione misericordis.

Յելում, ցելի, էցել, ցելեալ
et Յելում, եցի. scindo.
fido.

Յէջ, քքոյ. paxillus. palus.

Յորում, եցոյ. vertigine la-
bore. insanio. furo. cc.
զհետ sq. gen. insanus
sequor.

Յուցանեմ, ցուցի, եցոյց.
ostendo. manifesto.

ցուցակ, ի, աջ. indicium.
signum. առակ ցուցակի.
exemplum.

Յլուեմ, եցի, dispergo. dis-
sipo.

Փ

Փակչում et Փանում,
սեայ, սի՛ր, խուցեալ.
fugio. aufugio.

Փախտական, ի, աջ. fugi-
tivus. profugus. Փախտ.
տանել. fugare. persequi
Փախտ. զնալ. aufugere.

Փայտ, ի, կոյ. lignum. arbor.

Փաւք, ռայ. gloria. honor.
Փառաւորութիւն. glorifica-
tio. decus. gloria.

Փառամոլ, ի, կոյ s. աջ.
qui insano gloriae amore
tenetur.

Փափաքելի, լւոյ, լւաց. ap-
petendus. optabilis.

Փափկութիւն. deliciae. vo-
luptas.

Փեսայ, ի, կոյ. sponsus. ma-
ritus.

Փոխան. ccg. loco. vice.
pro.

Փոխանակ, ի, աջ. vicarius.
successor. 2, compen-
satio. remuneratio. 3,
loco. vice. pro. Փոխանակ
զի. pro eo quod. pro-
pterea quod.

Փուշ, փշոյ, ոց. spina. verpres.

Փուշտիպան et Փշտիպան, ի. աց. voc. pers.

پشتیبان protector. satellites. custos corporis.

Փոքր, քու, քուէ, քունք, քունց, քումք. parvus. paucus. minor.

Փշիմ, եցի. flo inflo. in-spiro.

Փրկեմ, եցի. libero. eripio. servo.

Փրկիչ, կչի, չաւ. liberator. servator.

Փրկութիւն. liberatio. redemptio. salus.

Ք

Քակեմ, եցի. destruo. solvo. dissolvo. separo.

Քահանայ, ի, ից. sacerdos. քահանայական, ի, աց. sacerdotalis.

Քահանայ, ւթիւն. sacerdotium.

Քաղաք, ի, աց. civitas. urbs.

Քաղցր, ցու, ցունք, ցունց, ցուք. dulcis. suavis.

Քան. Particula comparativa. cca. quam. քան մինչ. sed quum.

քանի, նւոյ s. նիք, նեաց. quot. quantus. քանի մի. aliquot.

քանչի. nam. quoniam. quia.

Քաջ, ի, աց. potens. fortis. egregius. քաջ արանց. augustus.

քաջութիւն. fortitudo. virtus.

քաջազանգուր. bene cinnatus.

Քառասուն, սնի, նից. quadraginta.

Քարկոծ լինիմ. lapidibus obruor. lapidor.

Քարոզեմ, եցի. proclamo. palam annuncio. praedico.

Քիւշ, իքէ՛, v. s. 7. դու.

Քերոքէ et Քերովքէ, ի, ից. Cherub.

Քիրտն, քրտան, տունք s. տինք, տանց. sudor.

Քնար, ի, աց s. ից, օք s. իւք s. ուք. cithara. lyra. nablium.

Քննեմ, եցի. inquirō. examino. perscrutor.

Քննութիւն. indagatio. investigatio.

Քո Gen. sing. Pron. դու q. v.

Քո et Քոյ, քոյոյ s. քոյ, քում s. քոյում, քումմէ, քոյով s. քով, քոյք, քոյոց s. քոց. tuus.

Քոյր, քեռ, քերբ, քորք, քերց. soror.

Քսան, ի, ից. viginti.

Քրիստոնեայ, նէի, ից. Christianus.

()

() Գնական, ի, աց. auxiliator. adjutor.

() Գում, օգտի, ից. utilitas. lucrum. utilis.

() Դ, ոյ, ոց s. ի, ից. aer. aura.

() Ժանեմ, օծի, էօծ, օճ. ungo. inungo.

() Ժ, ի, ից. serpens. anguis.

() Ն, օ՛ն առ, օ՛ն առեալ. age. agedum.

() Թար, ի, աց. alter. alienus. diversus. peregrinus. ccabl.

Թարանամ, ացայ. alienor. abalienor. ccabl.

Թարութիւն. abalienatio. aversio. diversitas. peregrinatio.

Թարոտի, տւոյ, տոց. alienus. peregrinus. adulterinus. nothus.

() Ը et Ըւր, աւուր, յօրէ, աւուրբ, աւուրք, ուրց, ուրքք. dies civilis sc. 24 horarum.

() Ըն, ըինի et saepius plur. () Ընք, ընաց. lex. consuetudo. mos.

Ըրնակ, ի, աց. exemplum. forma. modus. զոր օրինակ. quemadmodum. sicut.

() Ըրորէ, ի, աց. puella. adolescentula. virgo.

() Ընեմ, եցի cca. benedico. օրհնեալ. benedictus.

օրհնութիւն. benedictio. laudatio. hymnus. carmen.

Liber I.

DE SCRIBENDI ET LEGENDI ELEMENTIS.

CAPUT I. DE SCRIPTURA.

§. 1. Scriptura Armeniorum a sinistra dextram versus legenda litteris constat 36, quas secundum ordinem alphabeti *այբուբենք* sive *այբեւեանք* (i. e. *a* et *b*) dicti depositas una cum nomine et valore tabula sequens exhibet:

FIGURA.	NOMEN.		VALOR.	
MAJUSCULA FERREA MESROPIANA	MINUSCULA ROTUNDA		SONI	NUMERI
Ա	<i>ա</i>	<i>այբ</i> aib	a	1
Բ	<i>բ</i>	<i>բեն</i> ben	b — p	2
Գ	<i>գ</i>	<i>գիմ</i> gim	g — k	3
Դ	<i>դ</i>	<i>դա</i> da	d — t	4
Ե	<i>ե</i>	<i>եջ</i> jetsch	je, e	5
Զ	<i>զ</i>	<i>զա</i> za	z mollius	6
Է	<i>է</i>	<i>է</i> è	é	7
Ը	<i>ը</i>	<i>էթ</i> jeth	è	8

᠐	᠐	᠐ ⁿ tho	th	9
᠊	᠊	᠊᠋᠋ shê	sh, Gall. j	10
᠎	᠎	᠎᠎᠎ ini	i	20
᠌	᠌	᠌᠌᠌ liun	l	30
᠎᠋	᠎᠋	᠎᠋᠋ chê	ch orientale	40
᠋	᠋	᠋ ^w tsa	ts — ds	50
᠋᠋	᠋᠋	᠋᠋᠋ ken	k — g	60
᠋᠋	᠋᠋	᠋᠋ ⁿ hho	hh, h	70
᠋᠋	᠋᠋	᠋᠋ ^w dsa	ds — ts	80
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ ^w ghat	gh	90
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋᠋ tschê	tsch — dsch	100
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋᠋ men	m	200
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ hi	h et j	300
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ no	n	400
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋ ^w scha	sch	500
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ ⁿ wo	<small>w Angl. et o profund.</small>	600
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋ ^w thscha	thschs. tsch	700
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ pé	p — b	800
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ dschê	dsch — tsch	900
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋ ^w rra	r dur, s.rr, s.rh	1000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋ ^w sa	s fortius	2000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ wjev	w	3000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋᠋ tiun	t — d	4000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ re	r len.	5000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋ ⁿ tzo	ths s. tz, z	6000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋᠋, ᠋᠋᠋᠋ hiun	v et u	7000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋᠋ ppiur	pp, ph	8000
᠋᠋᠋	᠋᠋᠋	᠋᠋᠋ khê	kh	9000

His saeculo XII accesserunt:

○	o	o o	ô	10,000
§	§	§t fê	f	20,000

In nonnullis litteris duplicem dedi prononciationem, quarum prior, quae cum antiqua magis consentit, prononciationem Armeniorum orientalium h. e. in ipsa Armenia etc. degentium, altera vero, quam Armeni occidentales h. e. in Turcarum terris viventes tenent, repraesentat.

§. 2. Ordo litterarum alphabeti insertis iis, quae Graecis desunt, cum graeco ordine ab α ad χ usque prorsus congruit, idemque antiquissimus est pariter ac nomina litterarum, quae sive ejusdem originis sunt, ut *ai̅b* = *alpha* s. *aleph*, sive ex sola littera constant, seu denique vario modo ex additione unius seu plurium litterarum exorta sunt.

§. 3. Figura litterarum majuscula, quae, si florum, animalium, hominum formas repraesentat, picta sive florida dicitur, in libris impressis tantummodo in titulis atque capitum et sententiarum initiis, et in nominibus propriis adhibetur; altera vero minuscula, saeculo fere decimo paullatim ex priori illâ exorta, ex hoc inde tempore in omnibus fere libris tam manuscriptis quam impressis reperitur. Ex utrâque figurâ recentiori tempore nova eaque cursiva, majuscula et minuscula formata est, quae in epistolis familiaribus, in libris grammaticis, et in notis marginalibus alibique usurpatur. Recentissimo denique tempore nova scriptura cursiva, eaque vario modo ornata ex priori illa efficta est, qua nonnisi in titulis librorum uti solent Armenii.

Paucae tantummodo litterae cum aliis quibusdam connecti possunt ac solent, atque ita levem mutationem subeunt. Huc pertinent imprimis L et pro hL , deinde litterae J et V , quarum altera sequentibus t , t , t , t ,

հն̄ pro և այլն	նյն̄ պ pro նոյնպէս
զնն̄ pro զնոսա	նր̄ pro նորա
թգ̄ր s. թգ̄ւր pro թագաւոր	նց̄ pro նոցա
թի̄ s. ի̄ terminatio subst. pro թիւն	նք̄ pro նոքա
թե̄ s. ե̄ terminatio subst. pro թեան	որւ̄ pro որպէս
թէ̄ s. է̄ - -	չր̄ դ pro չորրորդ
pro թենէ	ւ̄ s. ւ̄ս pro պէս
թբ̄ s. ք̄ - -	պր̄տւր pro պարտաւոր
pro թեամբ	ւ̄տ pro պատասխանի
ժհ̄ s. ժմիլ pro ժամանակ	ւտճո pro պատճառ
ժող s. ժղվղ pro ժողովուրդ	ւտրգ pro պատարագ
իէլ pro իսրայէլ	ւտրզմ pro պատերազմ
իլի pro իսրայելի	ւր pro սուրբ
օի վր̄ pro օի վերայ	ւբլ pro սրբոյ
իւհդ pro խորհուրդ	սկւ pro սակաւ
խնրհուի̄ pro խոնարհուիւն	ւմ; pro սմանէ
ծնյ pro ծառայ	ստնյ pro սատանայ
կ s. կմ pro կամ	ւց pro սոցա
կտրլ pro կատարեալ	ւցէ pro սոցանէ
հշտիլ pro հրեշտակ	ւք pro սոքա
մի̄ pro մարդ	վ̄ pro վերջ
յս pro յիսուս	վր̄ pro վերայ
յղգս pro յաղագս	վր̄ւ s. վր̄դւ pro վարդա-
յռչ pro յառաջ	պետ
նմնէ̄ pro նմանէ	վս̄ pro վասն
նմնւ̄ pro նմանապէս	վեկ pro վասն այսորիկ
	վսյ pro վասն որոյ
	տ̄ s. տր̄ pro տէր
	տն̄ pro տեառն

տ՛բ s. տր՛բ pro տերամբ

ւ՛ւք pro ուրեմն

փ՛ s. փ՛խ pro փոխ

փխ՛կ pro փոխանակ

ք՛ pro քան

ք՛հ s. քհ՛յ pro քահանայ

ք՛ս pro քրիստոս

քս՛ի pro քրիստոսի.

Loco hujus signi nonnunquam, si prima modo littera vocis scripta est, circellus reperitur, ut թ՞ pro թագաւոր, շ՞ pro շարաթ. Praeterea in nonnullis vocibus saepissime occurrentibus sive litterae contractae, sive signa quaedam plus minusve arbitraria reperiuntur, uti:

յի i. e. այս vel այսինքն

ևճ i. e. (ևն) և այլն

զ՛ (զլ) pro զոր օրինակ

ը pro ընդ

ը i. e. ըստ

լւք pro ըստ այնմ

մ s. լւլ pro ամենայն

ւ pro աշխարհ

ց pro որպէս

§. 4. Praeter alia signa, quae in musicâ tantum adhibentur, in libris impressis occurrunt sequentia:

I, spiritus asper, (^), qui litterae *ւ* superscribitur, ubi consonantis partes agit, idque in fine verborum, exceptâ particulâ *և* et in mediis vocibus, si vocalis sequitur; sed in recentioribus S. Lazari edd. prorsus deest.

II, 1, accentus acutus, qui, quum omnes fere voces tonum in ultimâ syllabâ habeant, eamque syllabam, in quâ positus est, cum vi aliquâ pronunciandam esse indicet, reperitur

α, ibi, ubi tonus ab ultimâ syllabâ ad aliam transfertur, quod locum habet *α*, in Genitivo casu Pronn. demonstr. այս — այսորիկ etc. atque in Adverbiis, quae cum his et similibus Pronn. composita sunt, այսպէս, այդչափ etc. *β*, in casibus Vocativis nominum praesertim exoticorum, ubi prima syllaba saepius accentu notatur e. g. յակորբ, թերահաւատք.

b, in vocibus omnis generis. quae cum vi aliquâ efferri debent, ideoque *α*, in phrasibus ex nomine et verbo compositis, ubi illud semper, quod antecedit, hōc accentu insignitur; *β*, in Imperativis Verborum, aut, si negative exprimuntur, in particulâ *ἄ*, ne, praecedente, quae ita a *ἄ*, unus, aliquis, distinguitur; *γ*, in Vocativis Nominum, aut in particulâ interjectionis *ἴ*, *ἴ* praecedente; *δ*, in particulis interrogationis, si indirecte interrogatur.

Sed praeter Imperativos, Vocativos et particulas interjectionis et interrogationis in libris impressis, si editionem S. S., quae Venetiis anno 1805 prodiit, exciperis, rarius hic accentus legitur.

2, accentus circumflexus, (̄, ˘) qui rarius in exclamationibus, plerumque vero in interrogatione directa locum habet.

3, accentus longus, (—) quo utuntur in interjectionibus, et si vox aliqua cum affectu quodam pronuncianda esse videatur.

III, Signa orthographica.

1, *δωλωλζω*, (') i. e. punctum superne. Ita appellatur virgula, quae praefixo *ῑ*, ut distinguatur ab *ι* initiali vocum, superscribitur.

Idem signum apostrophus appellatum indicat, litteram aliquam, tam consonam quam vocalem, euphoniae causa. sive ut vitetur hiatus, omissam esse. e. g. *ἴου' .εῖν* PRO *ἴου.ε.εῖν* — *ῑῖ δωλωλωλωλω* PRO *ῑῖ ῑ δωλωλωλωλω*.

2, *ῑδωλωλω* (˘) i. e. infra stans, signo Graecorum *ύφέν* proprie respondens recentiori tempore in fine tantum linearum ponitur, ubi vocum syllabae ex regulâ certâ ac constanti dirimuntur; ex quâ, uti in graecâ et latinâ linguâ, etymi non minus et composi-

tionis, quam pronunciationis ratio in abrumpendis vocibus habetur.

IV, Interpunctionis signa.

1, ստորակէտ i. e. punctum inferius (,) nostro commati et formâ et usu plerumque respondet.

2, accentus gravis (') dimidium quasi commatis valorem habens iis plerumque superscribitur vocibus, quae cõ vim suam a reliquis secernendae sunt.

3, վերջակէտ i. e. punctum medium (.), est punctum in mediâ periodo positum, ubi nos sive colon sive semicolon scribimus.

4, վերջալէտ i. e. punctum finale periodorum (:). Denique 5, փակագիծ i. e. inclusionis linea (), quae et formâ et usu a nostrâ parenthesi haud differt.

Caput II. De pronunciatione.

Litterarum potestatem, quam supra in tabulâ dedimus, quum partim a primitivâ hic illic differat, partim et ipsa explicatione egeat, nunc accuratius persequamur.

De pronunciatione litterarum *ա, է, թ, ժ, ի, լ, մ, ռ, ն, շ, ս, ը, փ, ք, օ, Ֆ*, nihil est, quod addamus.

Litterae *բ, գ, զ* antiquitus litteris Lat. *b, g, d*, responderunt, sed hodie ab Armeniis occidentalibus ut *p, k, t*, proferuntur; similiter litterae *կ, պ, տ*, quae antiquitus *k, p, t* pronunciabantur, nunc apud eosdem sonos *g, b, d*, acceperunt.

է est *e* breve, graeco *ε* respondens, in initio vocum *յե*, atque, ubi alia vocalis sequitur, pronunciatur fere ut *i*, et cum illâ diphthongum efficit.

զ ut hebr. *ז*, graec. *ζ* et gothicum *z*, quibus proprie respondet, paullatim in sonum lenis *s* abiit.

ը vocalis semibrevis et auxiliaris *e* est, quae vicem Schevatis Hebraeorum mobilis gerit, sed ab initio vocum ibi tantum ponitur, ubi vocalis brevis incipiens eupho-

niae causa abjicitur, e. g. *ինձ*, Gen. *ընձու*, deinde in praepositionibus, quae tono carent, earumque compositis: *ըն*, *ընդ*, *ըստ*, ut *ըմբռնել*, *ընդարձակ*, *ըստիողէք* — denique in nonnullis vocibus, quae modo a vocali brevi, *ո*, *ու*, incipiunt, modo eam adjiciunt e. g. *ըզորկ* et *ողորկ*, *ըզորդ* et *ուզորդ*.

In mediis vero vocibus legitur tantum, si in fine linearum ita abrumpuntur, ut inter duas consonantes vocali destitutas inseratur, e. g. *ըը- նակ* pro *ընակ*. — Denique in libris musicis et poeticis, ut syllabarum numerus compleatur, saepius in medias voces inseritur, ubi duae litterae consonae vocali destitutae se invicem excipiunt e. g. *ժընունդ* pro *ժնունդ*, et ab initio earum vocum scribitur, quae a litterâ sibilante, quam alia consonans vocali expers sequitur, incipiunt e. g. *ըզպատ- ժունճան*; sin vero ex mediâ voce vocalis exciderit, *ը* non praeponitur, sed inseritur e. g. *սըբբոյ* a *սուբբ*: atque idem, si voces in fine linearum dirumpuntur, locum habet e. g. *ըը- նակ-*, *սըբ-բոյ*.

Լ primitus tanquam littera duplex sonum *lj* expressisse videtur, serius vero in sonum simplicis *l* abiit. Armenii orientales hanc litteram post vocales *ա*, *օ*, *ւ*, ut Russorum *л* efferunt.

ζ litteram *h* tam orientalem quam occidentalem repraesentat.

ϛ secundum Armenios orientales est littera tenuis, ac profertur *ts*, ϛ tanquam littera media pronuntiatur *ds*, et *g* ut littera aspirata respondet litteris *ths*; Armenii vero occidentales litteram ϛ mediam, et ϛ tenuem habent. Similiter discrepant Armenii inter se in pronuntiatione litterarum ϛ, ϛ, ϛ. Orientales enim ϛ mediam dicunt = *ϛ + ϛ dsch*, ϛ tenuem = *Ϟ + ϛ*

tsch, et ζ aspiratam = $[\theta + \zeta$ *tsch*; sed occidentales α mediam, ζ vero tenuem habent.

ζ antiquiori tempore sonum palatalem *g*, eumque molliorem, *gh*, *j*, reddidit, recentiori vero in sonum gutturalem *gh* abiit.

j primitus valorem nostri *j* ubique habuit; sed, quum praeter Pronomina et Imperativos nulla vox in vocales *w* et *n* desinat, ad eas producendas semper nostro *h* respondens additur, atque itidem fortasse hic illic in mediis vocibus post easdem vocales sonuit. Nostro tempore ab initio et in fine vocum (exceptis octo monosyllabis *aj*, *raj*, *lraj*, *zaj*, *zraj*, *zaj*, *zraj*, *zaj*, *zraj*, in quibus *j* cum litteris *w* et *n* diphthongos *ai*, *ui* efficit) valorem litterae *h* retinet, in mediis vero vocibus profertur ut nostrum *j* seu *i* (sc. ante litteram consonantem). Eadem est pronunciatio, si voces ab *j* incipientes secundum membrum vocum compositarum constituunt. e. g. *բազմայիմար*, lege *bazmahimar*. In iis vero vocibus compositis, quarum membrum prius littera *j* claudit, haec profertur *j*, si per litteram auxiliarem *w* cum alterâ voce componitur, atque ita veram compositionem efficit; *h* vero pronunciatur, et quasi devoratur, si sine litterâ auxiliari alteri voci tantum praeponitur e. g. *ընծայաբեր* lege *entsajaber*. *վերոյսացեալ* lege *veruhasatzeal* *ներքոյգրեալ* lege *nerkhuhgreal*.

n vocalis *o* brevis est; sed plerumque paullo gravius pronunciatur, ita ut sonum inter *o* et *u* medium repraesentet; atque ab initio vocum quasi cum digammate profertur, ut *Anglorum* *w* e. g. *որ* lege *wor* s. *wur*, sive potius *wür*.

n ut figurâ antiquâ ita sono repraesentat duplicem litteram *p* *r*, sed simul involvere videtur litteram *h*.

ϗ est duplex λ, ac respondet nostro *w*, sed in vocibus graecis praecedente *n* Syrorum more vocalem ω μίγα exprimit. e. g. ζανϗϗ lege *hrrôm*.

λ antiquissimis temporibus vocalis *u* erat, sed mox in consonantem leniorem *v* abiit, ita ut modo consonantis modo vocalis partes ageret, et hucusque agat; et pro consonante quidem usurpatur ab initio vocum, ubi rarissime ac fere tantum in carminibus iisque secundum litteras alphabeti dispositis occurrit e. g. λϗϗϗϗ lege *vêr*; deinde in mediis vocibus, si vocalis sequitur, sive propter flexionem excidit e. g. ωλϗωρωλϗ lege *avetaran*, ϗωλϗξ Gen ϗωλξϗ lege *khavitsch*, *khavtschi*, ac denique in fine verborum praecedentibus vocalibus λ seu ϗ; eundemque valorem retinet, si littera in fine accedit. e. g. λ lege *jev*, λω lege *jevs*, ζανϗλ lege *howiv*, ζανϗλϗϗ lege *howivkh*. His accensendae etiam sunt voces monosyllabae ϗωλ lege *khav*, λωλ lege *lav* etc. et nomina propria graeca ab εὐ incipientia, in quibus haec syllaba per λλ reddita nostro certe tempore *jev* profertur e. g. λλωλϗϗϗϗ lege *jevsebios*. — Alias ubique littera λ vocalis partes agit e. g. ωλϗλϗϗ lege *auger*, ωλλω s. ωλλω lege *mius*, ϗωρωλϗλλ lege *haruthiun*.

Restant nunc considerandae diphthongi, triphthongi, et vocales compositae sive duplices.

ωϗ diphthongus *ai* ab initio et in mediis vocibus primitivam pronuntiationem retinuit, sed in earum fine ut *ah* profertur. cf. quae sub litterâ ϗ adnotavimus.

ωλ diphthongus *au* ab initio vocum fere semper, et in earum fine, si littera consonans sequitur, saepissime recentiori tempore in vocalem ο, ô transiit. Caeterum cf., quae modo sub litterâ λ diximus.

hw diphthongus ut *ea* sive potius *ia* profertur.

hwj triphthongus in fine tantum vocabulorum legitur, atque *eah* s. *iah* pronunciatur; sed, si littera consonans accedit, *eai* s. *iai* proferenda est.

hwL triphthongus in flexionis syllabâ tantum occurrit, et *eau* s. *iau* sonat; at saepius, ubi consona in fine accedit, in diphthongum *ho*, *eo* s. *io* transit.

hL graecae diphthongo *ev* respondet, et in vocabulis graecis hodie *jev* pronunciatur, in armeniaticis vero, ubi saepissime cum *hl* commutatur, sonat *eú* s. *iú*.

hl diphthongus ubique fere (cf. *L*) profertur *iú*, licet saepius tanquam vocalis simplex pro *ú* posita esse videatur.

hj ab initio et in mediis vocibus *ui* (primitus *oi*, *oh*) pronunciatur, sed in earum fine ut *oh*, *ih* profertur.

HL non est diphthongus, sed vocalis brevis graecae *ov*, nostrae *u* respondens.

Alias diphthongos lingua armeniaca non agnoscit.

Caput III. De divisione litterarum.

Litterae Armeniorum dividuntur

1, secundum organa, quibus efferuntur, in tres seu quinque classes:

Labiales: *p*, *q*, *ϕ*, *l*, *ϕL*, *ϕ* — *ϕ*.

{ Dentales: *t*, *m*, *ϑ*, *h*.

{ Linguales: *v*, *ϑ*, *z*, *q*, *ϑ*, *á*, *g*, *p*, *n*, *L* }

{ Palatales: *ϑ*, *z*, *ϑ*.

{ Gutturales: *ϑ*, *l* — *j*, *q*, (*L*?) — *q*, *h*, *p*, (*n*?).

2, secundum pronunciationem sive duriorem sive leniorem ac valorem duce Grammatica Dionysii Thracis saec. V translata in

- a, tenues: *u, l, m, q, v, s, z, d, u, p, j*.
 aspiratas: *ph, p, bh, b, g, L, z, z, n, s*.
 medias: *p, q, r, a, q, x, s*.
- b, mutas: *p, q, r, u, l, m, b, ph, p, d*.
 semivocales: *q, g, v, s, z, d, u, p*.
 liquidas: *q, d, v, p*.
- c, duplices: *q, L, bh, z, z, z, n, g*.

Reliquae omnes consonae simplices vocantur.

Denique legibus euphonicis ducti secundum grammaticam sanscritam litteras consonantes distribuimus in
 surdas: *u, l, m, ph, p, bh, L, n, z, u, g, z, (z?)* et
 sonoras: *p, q, r, q, s, s, a, q, x, d, j, v, (z?) p, L, s, bh, d*.

Caput IV. De permutatione litterarum.

A, de litteris consonantibus.

§. 1. Litterae Armeniorum consonantes multo firmiores sunt quam sanscritae, veruntamen non omni permutatione expertes hic illic, praesertim si ejusdem organi sunt, aut mutantur, aut abjiciuntur, aut inseruntur; ac leges quidem primariae, quas sequuntur, sunt sequentes:

1, Litteram surdam surda plerumque sequitur, litteram vero sonoram sonora. Sed haec regula ibi fere non observatur, ubi litterae concurrentes in pronuntiatione dirimuntur.

2, In fine vocum litterae surdae sonoris praeferruntur.

3, Geminatio consonantium vitatur.

4, Saepius sive in compositione seu reduplicatione, seu denique flexione vocum concursus consonantium evitandi causa aliqua earum ejicitur.

Jam vero permutationes ipsas, quatenus in flexione

vocum observantur, singulatim litteris secundum organa, quibus proferuntur, dispositis recenseamus.

§. 2. Labiales, *բ, պ, փ, լ, վ, մ*

Littera *բ* subinde ex reg. 4. ejicitur, ut in voce *Աղամամբն* pro *Աղամամբքն*.

Littera *լ* ejicitur in flexione nominum in *իւն* aut *իւր* s. *եւր* desinentium. e. g. *բարութիւն* Gen. *բարութեան*, seu *աղբեր* Gen. *աղբեր*; inseritur eadem plerumque loco vocalis heterogeneae *ի* in flexione nominum in *ի* exeuntium, si vocalem *ո* in casibus obliquis accipiunt. e. g. *որդի* Gen. *որդոյ* etc.; mutatur denique haec littera in casu instrumentali nominum praecedente vocali *ո* in *վ*, ac praecedentibus litteris *ն*, quae simul in *մ* abit, sive *ը* et *ղ* in *բ* e. g. *մարդ* Instr. *մարդով*, *ակն* Instr. *ակամբ*, *աղբիւր* Instr. *աղբերբ*, *աստղ* Instr. *աստեղբ*.

Littera *մ* in voce *պաշտօն* sive potius *պաշտան* pro *պաշտամն* (cf. Gen. *պաշտաման*) transit in *լ*, atque in terminatione I pers. pl. Fut. *ուք* pro *եմք* seu *իմք* in vocalem *ու*, mutatur vero in *ն* in casibus obliquis sing. Pron. pers. I pers. *իմ*, *ինձ*, *յինէն*, *ինեւ*, atque in Accusativo ejusdem Pron. plane excidit: *զիս* pro *զիմս*, *զինս*; geminatur denique in Ablativo Sing. Pron. poss. II. pers. *քոյ* — *ի քումմէ* (ad analogiam formae *յիմմէ*) et in eodem casu Pron. int. *ո՞* — *յումմէ*.

§. 3. Dentales *դ, թ, տ, ն*.

Littera media *դ* sec. §. 1. reg. 4. nonnunquam ejicitur cf. *ընդունիլ* et *ընկալայ*, ac saepius (sec. §. 1. reg. 1 et 2) in mediis vocibus earumque fine commutatur cum *թ* et *տ* cf. *ընդ* et *ենթ*, *գունդ* et *գունտ*.

Littera θ scribitur passim pro $\eta\zeta$, ac simili ratione $\theta\zeta$ pro ξ e. g. $\rho\nu\theta\alpha\nu\nu\rho$ pro $\rho\nu\eta\zeta\alpha\nu\nu\rho$, $\theta\zeta\rho\lambda\alpha\nu\nu\theta\eta\zeta$ pro $\xi\rho\lambda\alpha\nu\nu\theta\eta\zeta$. Contra seriori tempore reperitur γ pro $\theta\upsilon$ in voce $\alpha\lambda\gamma\nu\zeta$ pro $\alpha\lambda\theta\upsilon\nu\zeta$.

Littera μ (sec. §. 1. reg. 4.) hic illic abjicitur e. g. $\theta\eta\rho$ pro $\theta\eta\rho\mu$, et mutatur (sec. §. 1. reg. 1.) in η sive θ e. g. $\eta\kappa\eta\theta\epsilon\nu\alpha\rho$ *centenarius*, $\mu\alpha\eta\alpha\nu\nu\eta$ *talentum*, $\alpha\lambda\theta$ *octo*, $\theta\lambda\theta$ $\epsilon\pi\tau\acute{\alpha}$; denique $\mu\upsilon$ subinde mutatur in γ , ac scribitur $\eta\rho\gamma\theta\rho$ pro $\eta\rho\mu\theta\rho$.

Littera liquida ν sequente aliâ consonante in nominibus peregrinis haud raro ejicitur e. g. $\eta\nu\mu\mu\alpha\upsilon$ *Constans*. Idem fit in nominibus armeniacis praecedente aut sequente aliâ consonante e. g. $\mu\alpha\lambda\mu\alpha\lambda$ pro $\mu\alpha\lambda\mu\alpha\lambda\nu$, $\eta\theta\mu\alpha\lambda$ pro $\eta\theta\nu\mu\alpha\lambda$; sed in multis aliis nominibus e. g. $\mu\alpha\rho\eta\theta\eta$, $\theta\rho\lambda\gamma$ Gen. pl. $\mu\alpha\rho\eta\theta\eta\nu$, $\theta\rho\lambda\gamma\alpha\nu\gamma$ haec littera non in Nom. abjecta, sed potius in casibus obliquis addita est. Ante litteram labialem saepe in ν transit e. g. in Instr. Decl. I. $\mu\alpha\rho\alpha\lambda\theta\epsilon\alpha\mu\theta\rho$ pro $\mu\alpha\rho\alpha\lambda\theta\epsilon\alpha\nu\theta\rho$, $\rho\mu\alpha\lambda$ pro $\rho\nu\alpha\lambda$; alias haud raro commutatur cum ρ cf. $\mu\alpha\nu\theta\mu\theta$ Aor. II. $\mu\alpha\rho\alpha\lambda$ — $\eta\theta\mu\theta$, $\rho\nu\alpha\lambda$ et $\eta\theta\rho$, $\rho\theta\rho$ — $\theta\mu\theta\rho$ Nom. pl. $\theta\mu\theta\rho\mu\theta$ — aut cum γ et ζ e. g. $\mu\alpha\rho\eta\rho$ pro $\mu\alpha\nu\theta\rho$, $\eta\theta\mu\alpha\lambda$ pro $\eta\theta\nu\alpha\lambda$, $\theta\lambda\theta$ pro $\theta\eta\theta$.

§. 4. Linguales θ , μ , ζ , η , δ , α , γ , et liquida ρ cum litteris α et λ .

Ex his littera μ in nominibus propriis ob vocales praecedentes u vel i mutatur in ζ e. g. $\theta\eta\theta\zeta$ pro $\theta\eta\theta\mu\theta$, $\mu\alpha\lambda\zeta$ pro $\mu\alpha\lambda\mu\theta$; in Imperativis vero Verborum transit in ρ e. g. $\theta\rho$ pro $\theta\mu$, $\rho\theta\theta\rho$ pro $\rho\theta\mu\theta$. In II. pers. plur. Praes. et Fut. Ind. et Conj. μ ejicitur e. g. $\mu\alpha\theta\theta\rho$ pro $\mu\alpha\mu\theta\rho$, $\theta\rho\theta\rho$ pro $\theta\rho\mu\theta\rho$, $\theta\rho\theta\rho$ pro $\theta\rho\mu\theta\rho$, $\theta\rho\theta\rho$ pro $\theta\rho\mu\theta\rho$.

Littera *չ* vocibus quibusdam praefigitur, ut vim earum quodammodo intendat. cf. *ելանեւ* et *չելանեւ*, *անցանեւ* et *չանցանեւ*, *արթուն* et *չարթուն*, atque in his aliisque verbis nonnunquam commutatur cum *չ* et *յ*. cf. *չանցանեւ* et *յանցանեւ*, *չատանեւ* et *չատանեւ* et *յատանեւ*.

Littera *ժ* commutatur cum *ճ* in voce *ճանեայ* Aor. II. a. v. *ճանաչեւ* aliisque.

Littera *ց*, quum sit durissima, crebro emollitur, atque in varias litteras molliores transit, nempe in *ձ* in formis Aor. I. *բարձի* et *դարձայ* pro *բարցի* et *դարցայ* a verbis *բառնալ* et *դառնալ*, in *ժ* in verbis *մոծանեւ* pro *մոուցանեւ*, *կործանեւ* pro *կորուցանեւ*, in *չ* in verbis *ելուզանեւ*, *ընկուզանեւ* etc. pro *ելուցանեւ*, *ընկուցանեւ* etc. in *ս* in verbo *կորուսանեւ* pro *կորուցանեւ*, atque imprimis in Fut. I. sequente aliâ *ց* e. g. *սիրեսցես* etc. pro *սիրեցցես* etc.*), in *շ* sequente litterâ *տ* in voce *վեշտասան* pro *վեցտասան*, in *թ* sequente litterâ *ս* in voce *վաթսուն* pro *վացսուն* seu *վեցսուն*, denique in *ջ* in formis Futuri et Imperativi sequente syllabâ *իք* seu *իք* e. g. *եղիջի՛ր* pro *եղեցի՛ր*, *հանջիք* et *սիրեսջիք* pro *հանցիք* et *սիրեսցիք*.

Littera liquida *ր* pariter atque littera duplex *ռ* in nulla fere voce proprie armeniacâ, ut in linguis, quae tataricae dicuntur, tanquam littera initialis legitur. In mediis vocibus saepius ante litteras sibilantes et *հ* inseritur. e. g. *խարսեղ* pro *խասլիկոս*, *իրաւախորհ* pro *իրաւախոհ*, atque in casibus obliquis nomm. Ad-

*) Sed scribitur etiam *կեցցես*, *լցցես* etc a verbis *կեալ*, *լնուլ* etc.

jectivorum in *ρ* praecedente aliâ consonante desinentium ejici solet, e. g. բարձր Gen. բարձու, sed scribitur Թանձր Gen. Թանձու et Թանձրու. Transit haec littera persaepe, praesertim si ն sequitur, in *u*, e. g. բանալ pro բարնալ բեռն pro բերն, քոյր Gen. քեռ Inst. քերք etc. atque in *ζ, յ, լ*, e. g. վեհ pro վեր, այցել et հայցել pro հարցանել, խօսեցայք pro խօսեցարք, սլանալ pro սրանալ; atque in *u* in Fut. արարից, pers. II. արասցես etc. denique etiam transponitur nonnunquam, e. g. կրկին pro երկուկին.

Littera duplex *n* saepissime cum *ρ* commutatur, sive etiam in duplex *ρ* dissolvitur, e. g. բարբառ pro բառբառ, առնել Aor. II. արարի et comp. մեծարել pro մեծ + առնել.

Littera *լ* nonnunquam, ut modo vidimus, commutatur cum *ρ*, saepius vero imprimis in nominibus peregrinis cum *η* e. g. Պաւղոս pro Պաւղոս etc.

§. 5. Litterae palatales ճ, չ, ջ, haud raro inter se commutantur, ac scribitur quidem բճիճ et բջիջ, հաջել et հաչել; porro loco ճ in vocibus nonnullis legitur ժ, շ, ստ, cf. ճկոյթ et ժկոյթ, ճանաչել Aor. II. ժանեայ, ճէպ et ստէպ, atque չ pro Թչ in voce չուռութիւն pro Թչուռութիւն; ջ vero pro *g* in formis quibusdam legi, modo dictum est pag. 16.

§. 6. Litterae gutturales հ, խ — յ, շ — ր, կ, ք.

Littera հ nonnunquam ab initio, saepius in mediis vocibus iisque compositis abjicitur, e. g. ամբար pro համբար, գլխատել e գլուխ + հատել; praefigitur eadem subinde cf. աւաքել et հաւաքել, ղօր et հղօր, et in vocibus graecis vices spiritus asperi et lenis gerit, cf.

Հուեաոր et ὀήτωρ, հերետիկոս et αἰρεσιζός, հեռ et ἔρις, sed scribitur Եբբայեցի et հեբբայեցի etc. Denique commutatur cum յ, շ, վ et ու cf. voces հատեւ et յատեւ, խոհ et խող, մարմնահար et մարմնավար, արհեստ et արուեստ.

Littera խ in vocibus compositis sec. §. 1, 4. saepius abjicitur e. g. փոփոխեւ pro փոխփոխեւ, et sec. §. 1, 1. transit in հ et շ cf. բախտ et բաղդ, խոխ et խոհ et խող.

Littera յ saepissime vocibus a vocali incipientibus praefigitur e. g. յաջող pro աջող. In nominibus exoticis haud raro inter duas vocales inseritur e. g. Միքայէւ, այեր pro ἄϊϛ; in vocibus vero armeniacis vocalibus ա et ո additur, ut eas longiores reddat, atque, si syllaba corripienda est, iterum ejicitur: cf. այս et սսս, մայր Nom. plur. մարք, այր Gen. sing. առն plur. արք, արանց. Subinde eadem in հ convertitur e. g. հիմ pro յիմ, հեռ pro յեռ, յխոռն pro հինգսառն, atque in Gen. et Abl. sing. nominum quorundam in ջ transit, nisi potius litteram յ ex ջ ortam dicere malis cf. միոջ pro միոյ, յեկեղեցուջէ pro յեկեղեցույ; denique etiam, licet rarissime, (quemadmodum հ in voce ւիւթ pro հիւթ etc.) in ւ abit, e. g. ւիւրաքանչիւր pro յիւրաքանչիւր, ևոչ ւայդմանէ pro և ոչ յայդմանէ.

Littera շ sec. §. 1, 3. 4. ejicitur in vocibus ախ pro աղխ, ծիծաղեւ pro ծաղծաղեւ etc., et commutatur cum խ et հ, ut modo vidimus, cum ւ in voce քաւղեայ pro քաղղեայ, cum յ in terminatione nominum Adjectivorum եայ pro եղ, ac saepissime praesertim in vocum initio cum ւ

Littera *q* ejicitur sec. §. 1, 4. in voce composita *յիսուն* pro *հինգսուն*, et commutatur saepe cum *h* et *p* cf. *զամ* Aor. II. *եկի*, *կոչել* et *չոչել*, *թարգմանի* et *թարգմանի*, cum *չ* in voce *հաղորդ* pro *բազորդ*, et cum *վ* in vocibus *վտակ* pro *գետակ*, *վեր* pro *գեր*.

Littera *h* sec. §. 1, 4. abjicitur in nomine *հայք* pro *հայկք*, atque hinc etiam in voce *հայաստան* pro *հայկաստան*. Transit eadem in litteras cognatas *z*, *p*, *ts*, *s*, atque etiam in *sch*, cf. *ընդեր* pro *ընկեր*, *քանոյն* pro *կանոյն*, *ծասկել* et *ծասքել*, *մթիկ* et *մթիլ* seu *մթեիլ*, *կուուիլ* et *խուուիլ*, *խոկ* et *խոհ*, *լիկ* et *լիհ* et *լիճ*, *նուիկ* et *նուիճ*.

Littera *p* sec. §. 1, 4. abjicitur in voce *հինգ* pro *հինգք*, et commutatur non solum, ut modo dictum est, cum litteris *z* et *h*, verum etiam cum *sch*, cf. *չորք* et *քառ* et cum *չ*, cf. *զնին* et *զնեել* cum vocibus *քնին* et *քնեել*.

§. 1. Litterae vocales non minus quam consonantes variis mutationibus subjectae sunt, quarum regulae primariae sunt sequentes:

1. Si vox in litteram consonam desinens sive in flexione seu in vera compositione in fine crescit. vocalis brevis, praesertim *h* et *ու*, syllabae tono destitutae abjicitur, vocalis longa vero seu diphthongus in cognatam brevem convertitur.

2. In syllaba tono insignita vocalis brevis in longam seu diphthongum ipsi respondentem mutatur; atque idem fit compensandi causa, si in fine syllabae ultimae altera duarum consonantium abjicitur.

3. Litterae liquidae *d*, *ն*, *ր*, amant vocalem *ու*.

4. Saepius ob vocalem syllabae primariae vocalis praecedentis sive sequentis syllabae mutatur.

5. Litterae vocales *ա* et *ո* non possunt immediate

praecedere aliam vocalem, littera *t* vero tantummodo vocalem *u*, quacum diphthongum efficit.

§. 2. Vocalis *u* inseri solet in vocibus compositis, quarum membrum posterius a consonante incipit, e. g. նորակերպ, էակից, ձիակոյա, sed reperitur quoque առլենդ, աստուածազգ, բարեգործ a բարի + գործ etc. abjicitur eadem nunquam sec. §. 1, 1. seu, quod idem est, mutatur in *ը* in syllaba tono destituta, cf. առն pro արան, ականջաց et ակընջաց, atque in nomine աստուած, quod discriminis ergo in casibus obliquis scribitur աստուածոյ etc. si de Deo vero, աստուածոյ etc. autem, si de deo fictitio sermo est. — Porro in alias vocales transit, idque 1, sec. §. 1, 2. in diphthongum *այ* in fine vocum (ubi pronunciatur ah vide supra pag. 10.) e. g. դուզնաքեայ, խօսեցայ, et in mediis vocibus cf. այր cum արք, արանց — լուանայք pro լուանասք (vide supra pag. 18.) 2, in vocales breviores *t* vel *ի* sec. §. 1, 4. e. g. փայծաղն Gen. փայծեղան, երկերիւր pro երկու seu երկ + հարիւր, ատակել et ատիկել, ասպազէն et ասպիզէն 3, in *n* sec. §. 1, 3. cf. ոռոզանել pro առոզանել, փողոտել pro փող + հատել.

§. 3. Vocalis *t* interdum euphoniae causa in mediis vocibus inter duas consonantes inseritur, e. g. եկեղեցի pro եկղեցի i. e. ἐκκλησία, երեք pro երք seu եռք, չորեք pro չորք — deinde sec. §. 1, 1. rarius abjicitur e. g. ուզել Gen. ուզող, ասողն Gen. ասլան, atque metri causa in Copula *և* e. g. ւոչ pro *և ոչ*, ւառողջութիւն pro *և առողջութիւն* — denique transit 1, in *u* in voce վաթսուն pro վեցսուն, 2, in *է*, scilicet vocalis augmenti in vocibus praesertim a vocali sive ab *հ, յ* incipientibus, cf. եկաց a կալ, sed էառ ab առնուլ,

էջ ab իջանել, անէծ ab անիծանել, էհան s. եհան ab հանել, էյարկ s. էյարկ ab յարկանել, adeoque էստեղծ s. էստեղծ a ստեղծանել — itemque in formis գործէ pro գործե, էք pro եսք, սիրէք pro սիրեսք 3, in ի in Imp. Fut. cf. սիրեսցես et սիրեսջիր, հանցես et հանջիր, atque ita quoque 2. p. pl. Ind. et Imp. Fut. հանջիք, սիրեսջիք etc. pro հանցեսք, սիրեսցեսք etc.

§. 4. Vocalis longa է neque abjici neque inseri potest, sed commutatur nonnunquam cum diphthongis այ cf. եղէք s. եղայք, et եա cf. ընկէց s. ընկեաց, ac saepissime sec. §. 1, 1. in ե transit cf. կէս Gen. կեաքի, գաբէթ Gen. գաբեթի, ամէն Gen. ամենի, եղէգն Gen. եղեգան, նեղինէ Gen. նեղինեայ, haud raro etiam in ի, e. g. վրէժ Gen. վրիժու, սէր Gen. սիրոյ, et cf. սիրեցէք et սիրեցիք.*)

§. 5. Littera ը, quum semibrevis sit (cf. supra pag. 8.), et proprie absentiam vocalis indicet, huc non pertinet, quoniam mutationi in aliam vocalem non subjecta est; et si quando transire videtur, in eandem vocalem, unde enata est, convertitur.

§. 6. Vocalis ի saepe in flexione et compositione sec. §. 1, 1. abjicitur cf. զիծ Gen. զծի, սիրա Gen. սրտի, լինար Gen. լնտեր, երկիր Gen. երկրի et comp. երկրաբնակ, ինչք Gen. ընչից, **) sed scribitur quoque

*) In nominibus կազմուս Gen. կազմեայ ac similibus forma Genitivi itidem ex inusitata Nominativi forma կազմէ explicanda est.

**) Pertinent huc quoque nomina in իւ exeuntia, ut թիւ Gen. թուոյ, պատիւ Gen. պատուոյ, in quibus ի non in " mutatum, sed ու pro լ scriptum est.

Հիմն Gen. Հիման, իսկ Gen. իսկի et comp. իսկաբանութիւն etc. — Porro in Abl. sing. decl. III. e. g. ակտ Abl. յակտէ pro յակտիէ, in Proa. int. ի՞, cf. զմէ՞ pro զիմէ՞, առ'ի մէ՞ pro առ յիմէ՞, in Futuris verb. 1 p. s. հանից, 2 p. s. հանցես etc., atque interdum etiam, si duae voces praesertim monosyllabae se invicem excipiunt, quarum prior in hanc vocalem exit, altera vero ab eadem sive alia vocali incipit, e. g. մ'ի pro մի 'ի, քանզ' 'ի pro քանզի 'ի, վտան զ'իւր pro վտան զի 'իւր, սամոյր մ'ի pro սամոյր մի 'ի. Transit eadem 1, saepissime in յ, praesertim 'ի Praefixi ante vocales, subinde etiam ante շ, ստ, շտ, (cf. supra pag. 9.) e. g. յընթացս, adeoque յնթացս pro 'ի ընթացս, յարքայ, յեկեղեցւոյ, յիմաստից, յորում, pro 'ի արքայ etc., atque յզէի pro 'ի զէի, յտոյզ pro յըտոյզ seu 'ի տոյզ, յշտեմարանս pro յըշտեմարանս seu 'ի շտեմարանս; hinc in vocibus ab յ incipientibus saepius omittitur e. g. յոյնս pro 'իոյնս, յաւիտեանս յաւիտենից pro 'ի յաւիտեանս յաւիտենից, atque quum յ ob pronunciationem seriorem (cf. pag. 10,) sec. pag. 18. in Հ nonnunquam abiret, raro etiam ante hanc litteram Praefixum 'ի omittitur e. g. Հիւղեայն pro 'ի Հիւղեայն. Item in declinatione nominum propr. in ա exeuntium ի plerumque in յ mutatur, sive potius abjicitur cf. Եւրոպա Gen. Եւրոպայ pro Եւրոպաի seu (sec. pag. 18.) Եւրոպայի, Պալիլիա Gen. Պալիլեայ, Պուկաս Gen. Պուկայ, sed scribitur etiam promiscue Ենանիա Gen. Ենանիայ et Ենանիայի. Porro 2, transit haec littera in է, ա, in flexione nominum, quae in ի desinunt, et in casibus obliquis vocalem ա accipiunt, quacum vocalis է in

diphthongum abit, e. g. *Եսայի* Gen. *Եսայեայ*, *ալիք* Gen. *ալեաց*, *տեղի* Instr. *տեղեալ*, b. in flexione verborum, e. g. Aor. I. 1 p. s. *սիրեցի*, 2 p. s. *սիրեցեր* Aor. II. *Թողի*, *Թողեր*, et in IV Conj. Inf. *խօսել* pro *խօսիլ* Aor. I. *խօսեցայ* pro *խօսիցայ*. c, in compositione cf. *բարեկամ* pro *բարի + կամ*, *որդեզիլ* pro *որդի + զիլ*, d, alibi etiam, e. g. *լեզու* a *լիզել*, *ուրեք* pro *ուրիք*, *ումեմն* pro *ումիմն* etc. Porro 3, mutatur in *է*, e. g. Pron. int. *ի* Gen. *էր*, et in nomm. comp. pro *ե*, cf. *բարեգործ* et *բարեգործ* ex *բարի + գործ*, *հոգեխառն* et *հոգեխառն* ex *հոգի + խառն*.*) Denique 4, in *ւ* transit in flexione nominum sequente *ո*, cf. *որդի* Gen. *որդւոյ*, *տեղի* Gen. *տեղւոյ*, sed reperitur quoque *խայրիոց*, imprimis in vocibus monosyllabis earumque compositis, e. g. *ծի* Gen. *ծիոյ*, *միածի* Gen. *միածիոյ*, adeoque abjectà vocali *ի*, *որդոյ*, *ազաւնոյ* ab *որդի*, *ազաւնի* etc.

§. 7. Vocalis *ո* ob sonum ipsius inter *o* et *u* medium cum *ու* et *o*, adeoque cum diphthongo *աւ*, quae seriori tempore et sonum et figuram litterae *o* accepit, passim commutabatur, cf. *մորուք*, *մուրուք*, *մորուք* et *մուրուք* — *գործող* et *գործող* etc.; at praeterea in flexione nunquam fere mutationibus obnoxia est.***) atque, ubi convertitur, locum vocalis longae seu diphthongi, id quod saepissime fit, gerere videtur.

*) In nonnullis vocibus *ի* plane abjicitur, e. g. *զինարբ*, *Թշնամասէր* ex *զինի + արբ* et *Թշնամի + սէր*.

**) Singularis est flexio nominis *ողուն* Gen. *ոլեւան* cf. lat. olus Gen. oleris, atque Pron. pers. 2. p. Gen. *քո* Dat. *քեզ* Abl. *քէն*.

§. 8. Vocalis brevis *ու* in flexione nonnunquam sec. §. 1, 3. inseritur cf. մասն Nom. pl. մասունք pro մասնք, երո՛ւք, լերո՛ւք pro ե՛րք, լե՛րք, at multo saepius abjicitur, licet exempla non desint, ubi in media voce accedente flexione retinetur cf. ումս Gen. ըմսոց cum ուխտ Gen. ուխտի, օգուտ Gen. օգտի, porro տուն Gen. տան cum անուն Gen. անունն, գանձ Gen. գանձու Abl. ՚ի գանձէ et ՚ի գանձուէ, atque Gen. sing. nominis քոյր promiscue scribitur քուեր et քեռ. Transit eadem subinde in *ո*, cf. երկու et երկոտասան, երկոքեան — չոգայ pro չու + գայ.

§. 9. Inter diphthongos primo loco nominanda est

1, *այ*, quae singulari modo abjicitur in Fut. Conjug. quartae, cf. 1 p. s. խօսեցայց 2 p. s. խօսեցիս etc. Հանայց 2 p. s. Հանցիս etc. In fine verborum, exceptis Pronn. demonstr. սա, դա, նա, et Imperativis ասա՛, սիրեա՛, scribitur pro *ա*, e. g. վկայ pro վկա, ընծայ pro ընծա, Տիգրան Gen. Տիգրանայ pro Տիգրանա; in mediis vocibus ante duas consonantes transit in *ա*, e. g. աստ, անդ ab այս, այդ, հարք ab հայր, et արք, արանց sec. §. 1, 1. ab այր; sequente *ու* vero in *աւ* sive *օ* mutatur cf. հայր Gen. հաւր s. հօր pro հայուր, ac saepius etiam convertitur in *է*, cf. ազուգայք et ազուգէք, եղայ et եղէ, եղայք et եղէք.

2, Diphthongus *աւ* sive *օ* per aphaeresin abjicitur in voce տար pro օտար, atque, ut modo vidimus §. 7, nonnunquam commutatur cum *ո* et *ու*. In voce արտաւար sive արտօար plur. արտասուք eadem convertitur in *ա*.

3, Diphthongus *եա*, quae, si vocem claudit, in triphthongum *եայ* abit, saepius, idque imprimis in flexione. quando *ի* seu *ոյ* additur, in vocalem *է* convertitur cf. *հիւղայ* s. *հիւղեայ* cum *հիւլէ*, *տուրնչէն* pro *տուրնչեան*, *դուզնաքեայ* Gen. pl. *դուզնաքեայց* et *դուզնաքէից*, *կէի* et *ատէի* a *կեալ* et *ատեալ* cum *կեայր* et *ատեայր*, *անդեայ* Gen. sing. *անդէոյ*, *ընկեաց* et *ընկէց*. In codicibus serioribus *էայ* plerumque pro *եայ* scribitur, e. g. *հրէայ* pro *հրեայ*. In flexione eadem, si vox in fine crescit, sec. §. 1, 1. in *ե* mutari solet. cf. *բարութիւն* Gen. *բարութեան* sec. pag. 14., Abl. *ի բարութեիէ*, sed retinetur quoque in nonnullis vocibus, e. g. *սիւն* Gen. *սեան* Abl. *ի սեանէ*, *ձիւն* Gen. *ձեան* Abl. *ի ձեանէ*.

4. Triphthongus *եաւ* seu *եօ* saepius cum diphthongo *եւ* seu *իւ* commutatur, cf. *եաւթն* s. *եօթն* et *եւթն* s. *իւթն*, *իւրեաւ* et *իւրիւ*, *գեաւղ* s. *գեօղ* et *գեւղ* s. *գիւղ*.

5. Diphthongus *եւ* seu *իւ* sec. pag. 11. sequente *ե* in flexione abjicitur, sin vero *ա* sequitur, in diphthongum *եա* abit, cf. *աղբեր* seu *աղբիւր* Gen. *աղբեր*, *գեւղ* s. *գիւղ* Gen. *գեղ*, *մանկութիւն* Gen. *մանկութեան*. Apud Faust. Byz.*) loco hujus diphthongi passim *ոյ* scribitur e. g. *երկերայր* pro *երկերիւր*, *տեսանայր* pro *տեսանիւր*.

6, Diphthongus *ոյ* in fine vocum, si Pron. *քո* et Imperativum *ամրացո՛* etc. exceperis, semper scribitur

*) Fortasse ob similem pronunciationem, quoniam *ոյ* et *իւ* saepius vicem nostri *u* gerere videtur.

pro *o*, e. g. *զոյ* pro *զո* a voce *զոլ*, *մարդ* Gen. *մարդոյ* pro *մարդո*; in flexione vocis *քոյր* transit in *o*, et *ու*, et absorbetur e. g. Nom. plur. *քորք* Gen. sing. *քուեր* et *քեռ* etc., atque alibi etiam cum *o* et *ու* saepius commutatur cf. *որգոյն* et *որգոն*, *առոյգ* et *առոգ*, *սոոյգուծիւն* et *առուգուծիւն*, *զոյ* et *զուցէ* et *զոյք* pro *զոսք*, *մոյծ* s. *եմոյծ* et *մոնծի*, *թողոյր* et *թողուի* etc.

Liber II.

DE PARTIBUS ORATIONIS.

CAPUT I. DE NOMINE.

§. 1. Genus in lingua armeniaca non solet distingui, sed ubi orationis nexus distinctionem postulat, nomini praeponitur vox, quae sive masculinum, sive femininum genus indicat. e. g. de hominibus: մանուկ տղայ puer, աղջիկ տղայ puella, այր մարդ vir, կին մարդ seu էգ մարդ feminina — de animalibus: արու ձի seu որձ ձի equus: էգ ձի s. մատակ ձի s. քած ձի equa.

Nomina propria graeca et latina in Nom. Sing., quum in hoc tantum casu terminationem suam plerumque retineant, genera saepe distinguunt e. g. Յովհաննէս *Johannes*, Յովհաննա *Johanna*; sed in reliquis casibus hoc discrimen rarius observatur, cf. Ագաթանգեղոս *Agathangelus*, Gen. Ագաթանգեղոսի, sed Հելինէ *Helena*, Gen. Հելինեայ atque item Կադմոս *Cadmus*, Gen. Կադմեայ.

In nominibus propriis armeniacis genus femininum haud raro exprimitur per voces adnexas դուստր (pro դուստր i. q. դուստր) i. e. filia, vel անոյշ i. e. suavis, Խոսրովիդուստր, Վարդանոյշ sive etiam Վարդոյշ.

Sed exstat quoque terminatio vere feminina apud Armenios, nempe ուհի, quae haud raro usurpatur, atque non modo nominibus propriis, verum etiam appellativis,

adeoque adjectivis adnectitur. e. g. Վարդուհի, աստուածուհի, մարգարէուհի, թագուհի, երանուհի, սրբուհի.

§. 2. Numeri in lingua armeniaca sunt duo: Singularis et Pluralis: Dualis non nisi in voce երկու i. e. duo occurrit, sed flexio ejus a flexione numeri pluralis non differt.

Numeri pluralis variae reperiuntur terminationes, nempe եր in vocibus բաներ, թղթեր, ներդեր, օրեր a formis sing. բան, թուղթ, նեարդ, օր, etc., deinde եար in vocibus իշեար, վարժեար ab էշ, վարժ, porro եան e. g. գրեան, խողեան, թղթեան a գիր, խոլ, թուղթ, atque etiam ան in voce խուժան a խուժ. Sed omnes hae terminationes rarius occurrunt, atque pro obsoletis habendae sunt. Nam ex regula fere constanti Pluralis a Singulari formatur additâ litterâ ք, quae plerumque sine ulla mutatione, rarius, ut concursus consonantium evitetur, insertâ aliquâ vocali formae casus nominativi Sing. additur, e. g. բանք a բան, գործք a գործ, et կեղծիք a կեղծ, սերմանք a սերմն, մասուկք a մասն; saepius quoque forma numeri sing. inusitata subest e. g. կանայք a կին, մեղանք a մեղ, այգեստանեայք ab այգեստան. In quibusdam vocibus, Promm. demonstr. etc. littera ք non in fine ponitur, sed ante litteras finales inseritur, e. g. նոքա, նոքին, այնոքիկ, ամենեքեան et ամենեքին etc., in aliis nonnunquam terminationi illi obsoletae եր, quae et in որ, օր abiit, interjectâ vocali է seu այ sive եայ, in fine adnectitur, cf. վաներայք et վանորայք a վան, արտորեայք ab արտ, գիւղօրէք a գիւղ; ac simile quid ordine tamen inverso videtur locum habere in vocibus քաղաքկներ pro քաղաքքներ a քաղաք, et բարձկներ pro բարձքներ a բարձ.

§. 3. Casus in lingua armeniaca sunt sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Ablativus et Instrumentalis; Vocativus non nisi in nonnullis nomm. propr. graecae seu latinae originis a Nominativi forma deflectit, e. g. Փնկապէ, Օւքէ, Գրկորիէ, Narrativus vero et Circumlativus, qui dicuntur, ab Ablativi et Instrumentalis formis non differunt, iisque tantum Praefixum շ addunt; Dativus Praefixi denique atque Locativus ab Accusativo vel Dativo non nisi per Praefixum ՚ի s. յ vel յ distinguuntur. Caeterum Dativus et Ablativus in numero plurali fere nunquam, in sing. certe non semper a Genitivi forma discrepant, et Accusativus in Plurali tantum a Nominativi forma abit, ita ut in Sing. saepius tres tantum, in Plur., si Pronomina nonnulla exceperis, non ultra quatuor formas diversas reperiamus.

De Formatione Casuum.

§. 4. Nomina apud Armenios duplici ratione flectuntur, ita nempe, ut in casibus obliquis syllaba flexionis in fine addatur, cf. Մնակ Gen. Մնակայ, բանակ Gen. բանակի, աթոռ Gen. աթոռոյ, զօր Gen. զօրու, aut ita, ut in flexione vocalis ante ultimam vocis consonantem inseratur, cf. Հիմն Gen. Հիման, աստղ Gen. աստեղ, կայսր Gen. կայսեր, թոռն Gen. թոռին, եղջեւր s. եղջեւր Gen. եղջեւր, քոյր Gen. քուեր, մայր Gen. մօր cf. pag. 24., աւր s. օր Gen. աւուր. Altera haec ratio in iis tantum nominibus observatur, quae in litteram liquidam շ, ն, ր, praecedente alia consonante aut diphthongo իւ s. եւ, sive etiam, in quibusdam certe vocibus, praecedente ու, vel աւ s. օ, vel այ, ոյ, exeunt.

Singularis.

§. 5. 1, Nominativus omnis terminationis expers est, atque adeo in quibusdam vocibus litteram ն abijcit

e. g. *գալուստ* pro *գալուստն* s. *գալստիւն*, *տեսիլ* pro *տեսիլն*, s. *տեսիւն* *աղջեկ* pro *աղջեկն*.

2, Accusativus, si Pronn. pers. exceperis, a Nominativo nonnisi per Praefixum զ discernitur, quod praeter Pronn. indefinita, quibus semper additur, nominibus tantum definitis praefigitur.

3, Genitivi character primitivus ր fere tantum in Pronn. quibusdam cernitur, alibi vero solae vocales flexionis remanserunt; in Nominibus nempe, quae eas inserunt, occurrunt ա ante ն e. g. *ակն* Gen. *ական*, *ե* ante շ vel ր, e. g. *արկը* Gen. *արկեղ*, *դուստր* Gen. *դստեր*, et ու ante ր in *հայր* Gen. *հօր*, *օր* pro *աւր* Gen. *աւուր*. Nomina vero, quae vocalem flexionis in fine addunt, terminationes adsciscunt այ, ի, ոյ, ու, e. g. *Տրդատ* Gen. *Տրդատայ*, *քաղաք* Gen. *քաղաքի*, *մարդ* Gen. *մարդոյ*, *գանձ* Gen. *գանձու*.

4, Dativi terminatio primitiva մ nonnisi in Pronn. demonstr. interrog. et indef., et nonnullis Nomm., quae in Gen. ոյ adsumunt, reperitur. Alia quaedam Nomina ejusdem flexionis ջ in Dativo habent, et Pronn. pers. 1. et 2. p. *ինձ*, *քեզ* sonant, reliqua omnia Genitivi flexionem retinent. cf. *այս* Dat. *այսմ*, *ի* Dat. *ու՛մ*, *իք* Dat. *իմք*, *այլ* Dat. *այլում*, *աջ* Dat. *աջում* — *եկեղեցի* Dat. *եկեղեցւոյ*, *կին* Dat. *կնոյ*, cf. *գիւղ* Dat. *գեղջ* — *բան* Gen. et Dat. *բանի*, *գետ* Gen. et Dat. *գետոյ*, etc. etc.

5, Ablativi, cui semper 'ի s. յ praefigitur, character est էն in Pronn. pers., նէ in Pronn. demonstr., in Nominibus vero է, et ubique fere a Dativi forma descendit; sed in iis Nomm., quae in Dat. terminationes այ vel ոյ habent, Ablativi character prorsus omittitur. cf. *յինէն*, 'ի *քէն* ab *ես*, *դու* — 'ի *նմանէ*, *յայսմանէ* a

նա, տյա — 'ի բարութենէ, յաստեղէ, 'ի քաղաքէ, յաջմէ,
'ի գանձէ s. 'ի գանձուէ, 'ի տեղւոջէ a բարութիւն,
աստղ, քաղաք, աջ, գանձ, տեղի — 'ի մարդոյ, 'ի Տրդա-
տայ a մորդ, Տրդատ.

6, Instrumentalis character primitivus *ւ* in
Pronn. pers. *ինև, քև, իւրև* (cujus loco etiam *իւրեալ*
scribitur) reperitur. Nomina, quae in Gen. *այ* vel *ի*
adsumunt, in Instr. *աւ* vel *իւ* habent, cf. *Անակ* Gen.
Անակայ Instr. *Անակաւ* — *ախտ, ախտի, ախտիւ*; quae vero
in Gen. *ոյ* habent, in Instr. *ով* addunt; *մարդ, մարդոյ,*
մարդով; ea porro, quorum vocalis flexionis *ու* est,
eandem formam in Instr. retinent e. g. *զօր* Gen. et
Instr. *զօրու*; denique ea, quae vocalem flexionis inse-
runt, in Instr. *ք* accipiunt, et *ն* praecedens sec. pag. 14.
in *մ* convertunt, cf. *աստղ, աստեղ, աստեղք* — *եզր,*
եզերք — *սերմն, սերմամբ*. At nonnunquam Instru-
mentalibus aliam flexionem sequitur atque Genitivus, qua
de causa in Lexicis utriusque casus terminatio afferri
solet, e. g. *քաղաք, քաղաքի, քաղաքաւ* — *կարասի,*
կարասոյ Instr. *կարասով* et *կարասեալ* etc. vide tab. decl.

In Pronn. demonstr, aliisque quibusdam vocibus,
in quibus littera flexionis inseritur, saepius terminatio
Instr. in fine repetitur e. g. *նոյն* Instr. *նովին* et *նո-
վիմբ, նա* Instr. *նովաւ, բոլոր* Instr. *բոլորով, բոլորովին*
et *բոլորովիմբ* etc.

Pluralis.

§. 6. 1, Nominativus litteram numeri plur.
characteristicam *ք* (vide supra pag. 28.) additam habet,
cujus loco raro *ւ* reperitur e. g. *գնացեալք* et *գնացեալս*.

2, Genitivus (exceptis Pronn. 1. et 2. pers., quae *մեր, ձեր* habent) terminationem *ց* adsumit, quae vocali flexionis casuum obliquorum Sing. atque Instrumentalis imprimis, ubi hic casus aliam vocalem servavit, additur cf. *այնց, նոցա, ըյց, որոց, աւուրց, գիւղից, կանանց, մարց* etc. Nonnunquam, ut in Instr. sing. et plur. littera flexionis bis posita est, e. g. *նոցին, նոցուն* et *նոցունց* — *ամենեցուն* et *ամենեցունց*.

3, Dativus, si Pronn. pers. *մեզ, ձեզ* exceperis, cum Genitivo prorsus congruit.

4, Accusativus, qui ut in Sing. *զ* Praefixum habet, in Pronn. pers. *զմեզ, զձեզ* Dativi formam retinet, in reliquis vocibus litteram *ս* loco *ք* Nominativi accipit, e. g. *զախտս, զաստեղս, զքաղաքս, զմասունս*; raro etiam littera *ք* in Accus. remanet, e. g. *զտիպքն* pro *զտիպն*.

5, Ablativus formam Genitivi seu Dativi addito tantum Praefixo *ի* s. *յ* servat, e. g. *ի քաղաքաց, յարքայից* etc. At in Pronn. pers. et demonstr. duplex terminatio conspicitur, nempe *ի մէնջ, ի ձէնջ*, ubi *էն* et *ջ* pro *ց* — *ի սոցանէ, յայնցանէ*, ubi *ց* et *նէ* adnexa sunt.

6, Instrumentalis ex Instr. Sing. additâ notâ Plur. *ք* formatur e. g. *բանիւք. անօթովք. քաղաքաւք* et (mutatâ diphthongo *աւ* in *օ* cf. pag. 11) *քաղաքօք, հիմամք* etc. Sed in Pronn. pers. *մեւք, ձեւք, ս. մեաւք, մեօք, et ձեաւք ձեօք* ab Instr. Sing. paullum deflectit, in vocibus vero *ամենեքեան* s. *ամենեքին* et similibus, atque in Pronn. demonstr. littera Plur. characteristicam *ք* bis saepe addita reperitur e. g.

ամենեքումբ et ամենեքումբք, սովիմբք s. սոքիմբք et
 սոքումբք, սոքուք s. սոքօք, այսոքիւք et այսոքիմբք.

De Declinationibus.

§. 7, Declinationes secundum quinque vocales
 ա, է, ի, ո ու, quae in casibus obliquis apparent, sunt
 quinque. Sed. quum haud pauca nomina in Instr. Sing.
 et casibus obliquis Plur. aliam sequantur flexionem,
 quam in reliquis casibus Sing., duae praeterea decli-
 nationes, sexta et septima, accedunt, quarum prior ad
 normam primae et tertiae, posterior vero ad primae
 et quartae declinationis normam flectitur; atque has
 quidem mixtas, illas vero simplices nominamus.
 Omnium vero septem declinationum schema tabula
 sequens exhibet.

TABULAE

SINGU

<i>Simplices.</i>	<i>Nominativus.</i>	<i>Genitivus.</i>	<i>Dativus.</i>
Declin. I. (char. <i>ա.</i>)	Տրդաստ սերմն բարութիւն	Տրդատայ սերման բարութեան ³⁾	ut Gen. ut Gen. ut Gen.
Declin. II. (char. <i>ե.</i>)	աղբիւր s. աղբեւր ²⁾ աստղ	աղբեր ³⁾ աստեղ cf. աղբերի	ut Gen. ut Gen.
Declin. III. (char. <i>ի.</i>)	ախտ	ախտի	ut Gen.
Declin. IV. (char. <i>ո.</i>)	մարդ	մարդոյ	մարդոյ s. մարդում
Declin. V. (char. <i>ու.</i>)	աւր s. օր ⁶⁾ ծանր զանձ	աւուր ծանու ⁷⁾ cf. թանձրու զանձու	ut Gen. ut Gen. ut Gen.
<i>Mixtae.</i>			
Declin. VI. (char. <i>ա</i> et <i>ի.</i>)	քաղաք դուղնսքեայ բեռն	քաղաքի դուղնսքէի ⁵⁾ բեռին	ut Gen. ut Gen. ut Gen.
Declin. VII. (char. <i>ա</i> et <i>ո.</i>)	տեղի	տեղոյ ⁹⁾	տեղոյ s. տեղոջ

1) cf. pag. 11. 2) cf. p. 24. 3) cf. p. 14. 4) cf. p. 25. 5) cf.

DECLINATIONUM.

35

L A R I S.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
զՏրդատտ զսերմն զբարութիւն	'ի Տրդատայ 'ի սերմանէ 'ի բարութենէ ⁴) cf. 'ի ձեանէ ⁴) յանկիւնէ	Տրդատաւ սերմամբ ¹) բարութեամբ ¹)
զաղբիւր S. զաղբելր ²) զաստղ	յաղբերէ S. յաղբիւրէ յաստղէ	աղբերբ ¹) S. աղբերաւ աստղբ ¹) cf. կոճեղաւ
զախտ	յախտէ	ախտիւ
զմարդ	'ի մարդոյ cf. յաջմէ ⁵)	մարդով ¹)
զաւր S. զօր ⁶) զճանր	յաւրէ ⁵) S. յօրէ ⁶) 'ի ծանուէ	աւուրբ ¹) ծանու S. ծանումբ ¹) cf. բարձամբ ¹) գանձու
զգանձ	'ի գանձէ ⁵) S. 'ի գանձուէ	գանձու
զքաղաք զգուղնաքեայ զբոնն	'ի քաղաքէ (ի գուղնաքէէ) 'ի բոնանէ cf. 'ի դաշնէ	քաղաքաւ գուղնաքէիւ ⁵) բոնամբ ¹)
զտեղի	'ի տեղւոյ ⁹) S. 'ի տեղուջէ	տեղեաւ ⁹) cf. որդւով ¹)

p. 24. ⁶) cf. p. 11. ⁷) cf. p. 17. ⁸) cf. p. 25. ⁹) cf. p. 23.
5*)

<i>Simplices.</i>	<i>Nominativus.</i>	<i>Gen. et Dat.</i>
Declin. I. (char. <i>ա.</i>)	Տրդատք սերմանք cf. Հիմունք ²⁾ բարու[թիւնք	Տրդատաց սերմանց բարու[թեանց ⁴⁾
Declin. II. (char. <i>ե.</i>)	աղբիւրք Տ. աղբեւրք ⁵⁾ Տ. աղբերք աստեղք	աղբերց ⁴⁾ Տ. աղբերաց աստեղց Տ. աստեղաց
Decl. III. (char. <i>ի.</i>)	ախտք	ախտից
Decl. IV. (char. <i>ո.</i>)	մարդք	մարդոց
Declin. V. (char. <i>ու.</i>)	աւուրք ²⁾ ծանունք ²⁾ cf. Թանձրունք ⁶⁾	աւուրց ծանունց ⁶⁾ cf. բարձանց
<i>Mixtae.</i>	զանձք	զանձուց
Declin. VI. (char. <i>ա</i> et <i>ի.</i>)	բաղաքք դուզնաքեայք բեռինք cf. մասունք ²⁾	բաղաքաց դուզնաքեայց Տ. դուզնաքեաց cf. այծէից ⁷⁾ բեռանց cf. դառինց
Declin. VII. (char. <i>ա</i> et <i>ո.</i>)	տեղք	տեղեաց ⁸⁾ cf. որդւոց ⁸⁾

1) cf. p. 11.

2) cf. p. 24.

3) cf. p. 14.

4) cf. p. 14.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
զՏրդատս զսերմանս cf. զՀիմունս ²⁾ զբարութիւնս	'ի Տրդատաց 'ի սերմանց 'ի բարութեանց	ՏրդատաւքՏ. Տըր- դատօք ¹⁾ սերմամբք ³⁾ բարութեամբք ³⁾
զաղբիւրս Տ. զաղբերս ⁵⁾ Տ. զաղբերս զաստեղս	յաղբերց Տ. յաղբերաց յաստեղց Տ. յաստեղաց	աղբերբք ³⁾ Տ. աղբերաւք Տ. աղբերօք ¹⁾ աստեղբք ³⁾ Տ. աստեղաւք Տ. աստեղօք ¹⁾
զախստս	յախտից	ախտիւք
զմարդս	'ի մարդոց	մարդովք ³⁾
զաւուրս ²⁾ զճանունս ²⁾	յաւուրց 'ի ճանունց cf. 'ի բարձանց	աւուրբք ³⁾ ճանուամբք ³⁾ Տ. ճանուք cf. Թանճրուք cf. բարձամբք ³⁾
զգանձս	'ի գանձուց	գանձուք
զքաղաքս	'ի քաղաքաց	քաղաքաւք Տ. քաղաքօք ¹⁾
զդուզնաքեայս	'ի դուզնաքեայց Տ. 'ի դուզնաքեաց ¹⁾ cf. յայճէկց	դուզնաքեաւք Տ. դուզնաքեօք ¹⁾ cf. այճէկիւք
զբեռինս cf. զմասունս ²⁾	'ի բեռանց	բեռամբք ³⁾
զտեղիս	'ի տեղեաց cf. յորբւոց	տեղեաւք Տ. տեղեօք ¹⁾ cf. որբւովք ³⁾

5) cf. p. 11. 6) cf. p. 15. 7) cf. p. 25. 8) cf. p. 23.

Declinatio prima.

§. 8. Voces, quae vocalem flexionis post ultimam consonantem addunt, sunt nomina propria, quae plurali numero proprie carent. Sed haud pauca eorum aliam flexionem sequuntur. et ad tertiam, quartam, seu quintam decl. pertinent, atque alia mox ad primae, mox ad alius declinationis normam flectuntur, e. g. Սարգիս Gen. Սարգսի, Ենի Gen. Ենւոյ, Երբարատ Gen. Երբարատայ s. Երբարատոյ s. Երբարատու.

Nomina propria graeca terminationem suam aut retinent, aut totam sive litteram *u* tantummodo abjiciunt, aut in casibus obliquis aliam formam substituent, aut denique etiam duplicem flexionem accipiunt, e. g. Եգաթանդեղոս Gen. Եգաթանդեղոսի, Մովսէս Gen. Մովսէսի s. Մովսեսի s. Մովսէսի — Դիոս Gen. Դիոսայ, Երկաղէոս Gen. Երկաղեայ, Եղեքսանդր Gen. Եղեքսանդրի s. Եղեքսանդրու s. Եղեքսանդրոսի, Թովմաս Gen. Թովմայի sive etiam Թովմասու — Եւգոստոս Gen. Եւգոստոսայ.

Nomina patronymica in syllabam *եան* s. *ան* desinentia in Sing. plerumque indeclinabilia sunt, in Plur. vero nil nisi litteras casuum characteristicas addunt, atque modo singulari ad analogiam nominum hujus decl. abstractorum flectuntur, e. g. տըրդատեանք, տրդատեանց etc. վարդանանք, վարդանանց etc.

Flexionem nominum սերմն et հիմն sequuntur etiam nomina անուն Gen. անուան, շուն Gen. շան, պաշտօն s. պաշտաւն Gen. պաշտաման cf. p. 14. porro etiam alia saepius, quae litteram finalem *ն* sive in Nom. Sing. abjiciunt, sive in casibus obliquis addunt cf. pag. 15. e. g. սուտակ Gen. սուտակի et սուտական, երէց Gen. երիցան s. երիցոյ et երիցու.

Pertinent huc quoque duo nomina irregularia, *այր* *vir* et *տէր dominus*, una cum nominibus compositis, quorum membrum posterius haec efficiunt, e. g. *երկայր*, *քեռայր*, *տանուտէր* etc. Eorum flexio haec est:

Sing. Nom. *այր* Gen. et Dat. *տուն* Accus. *զայր* Abl. *յառնէ* Instr. *արամբ* Plur. Nom. *արք* Gen. et Dat. *արանց* Accus. *զարս* Abl. *յարանց* Instr. *արամբք*.

Sing. Nom. *տէր* Gen. et Dat. *տեառն* Accus. *զտէր* Abl. *ի տեառնէ* Instr. *տերամբ* Plur. Nom. *տեարք* Gen. et Dat. *տեարց* s. *տերանց* Accus. *զտեարս* Abl. *ի տեարց* s. *ի տերանց* Instr. *տերամբք*.

Ad normam nominis *բարութիւն* flectuntur imprimis nomina abstracta in *ութիւն*, aliaque in simplex *իւն* exeuntia, et nomen *ստին* Gen. *ստեան*; deinde vero etiam alia in litteras *ստ*, *նդ*, *րդ* etc. desinentia saepius eandem flexionem adsumunt, sive ad tertiam seu quartam decl. flectuntur, cf. *ժողովուրդ* Gen. *ժողովրդի* s. *ժողովրդեան*, *ծնունդ* Gen. *ծննդոյ* s. *ծննդեան*, *վաղիւ* Gen. *վաղուի* s. *վաղուեան*. Peculiaris est flexio nominis *տիւ* Gen. *տունջեան* s. *տուընջեան* s. *տուընջենի*, Abl. *ի տուէ* s. *ի տուընջենէ* Instr. *տուով* s. *տունջեամբ*.

Declinatio secunda.

§. 9. Pertinent huc nomina maximam partem substantiva in *ր* seu *ղ* praecedente aliâ consonante desinentia, atque ea. quae in diphthongum *իւ* s. *եւ* sequente litterâ *ր* exeunt. Haec, ut e tabula cernitur, sextam saepe declinationem sequuntur.

Referendum huc etiam est nomen irregulare *քոյր* *soror*, cujus declinatio haec est:

Sing. Nom. *քոյր* Gen. et Dat. *քուեր* s. *քըւեր* s.

քեռ Accus. *զքոյր* Abl. 'ի *քեռէ* Instr. *քերբ* Plur. Nom. *քորք* Gen. et Dat. *քուերց* s. *քըւերց* s. *քերց* Accus. *զքորս* Abl. 'ի *քերց* Instr. *քերբք*.

Declinatio tertia.

§. 10. Haec declinatio omnium simplicissima multitudine nominum reliquas fere omnes superat.

Nomen hujus declinationis irregulare est *գիւղ* *vicus* quod et *գեւղ*, *գեաւղ*, *գեօղ* scribitur, una cum nomine composito *քաղաքագիւղ* *χωμόπολις* aliisque. Flexio ejus haec est:

Sing. Nom. *գիւղ* etc. Gen. et Dat. *գեղջ* s. *գեաւղջ* s. *գեղն* Accus. *զգիւղ* etc. Abl. 'ի *գեղջէ* s. 'ի *գեղէ* Instr. *գիւղիւ* s. *գեղիւ* Plur. Nom. *գիւղք* etc. Gen. et Dat. *գիւղեց* s. *գեղեց* Accus. *զգիւղս* etc. Abl. 'ի *գիւղեց* s. 'ի *գեղեց* Instr. *գիւղիւք* s. *գիւղօք* s. *գեղիւք*.

Declinatio quarta.

§. 11. Declinationem hanc sequuntur Infinitivi Verborum in *ել*, *ալ*, *ուլ*, *իլ* exeuntes, Part. Praet. in *եալ* desinens, ac nomina cum terminationibus *ած* s. *ուած*, *ային*, *ին*, *ուն*, aliaque multa. Nonnulla nomina modo ad hanc modo ad tertiam atque adeo sextam decl. flectuntur, e. g. *գիշեր* Gen. *գիշերոյ* et *գիշերի* Plur. *գիշերաց*, *թիւ* Gen. *թիւոյ* et *թիւի*, *սասցուած* Gen. *սասցուածոյ* et *սասցուածի*, atque in Instr. Plur. haud pauca terminationem *աւք* s. *օք* pro *ովք* recipiunt.

Terminationes Dativi Sing. *ում* et Abl. *մէ* praeter Nomina pauca primitiva et Pronomina derivata in Nomm. quoque adjectiva, eaque in *ային*, *ին* et Partt. Verb. in *եալ* exeuntia admittunt.

Declinatio quinta.

§. 12. Nomina subst. hujus decl. saepius quoque alius. tertiae nempe, vel quartae, vel sextae decl. flexionem sequuntur e. g. *գանձ* Gen. *գանձու* et *գանձի*, *այգ* Gen. *այգու* et *այգոյ*, *զօր* Gen. *զօրու* Plur. *զօրաց*, *զօրաւք*.

Flexionem Adjectivorum *ծանր*, *թանձր*, quae in Instr. Sing. et in casibus obliquis Plur. saepe in primam decl. transeunt, sequuntur alia multa Adjectiva ejusdem generis, quae in *ր* praecedente aliâ consonante exeunt, licet non omnia e. g. *համր* Gen. *համեր*.

Nomina *ասր*, *մեղր*, *ծաղր* vario modo flecti possunt, cf. *ասր*, *ասրու* s. *ասու*, *յասուէ*, *ասրոյ*, *ասրով*, *ասուոց*, *ասերք* — *մեղր*, *մեղու*, *ի մեղուէ*, *մեղրով*, *մեղեր*, *մեղերք*, atque etiam *մեղուի*, *մեղուաւ* — *ծաղր*, *ծաղու*, *ծաղրու*, *ծաղեր*.

Nomina *հայր pater*, *մայր mater*, et *եղբայր frater*, cum compositis suis hanc quidem declinationem sequuntur, sed multum ab ea deflectunt; atque flexio eorum haec est:

Sing. Nom. *մայր* Gen. et Dat. *մաւր* s. *մօր* cf. pag. 23. Accus. *զմայր* Abl. *ի մաւրէ* s. *ի մօրէ* Instr. *մարք* Plur. Nom. *մարք* Gen. et Dat. *մարց*, *հարց* et *հարանց* Accus. *զմարս* Abl. *ի մարց*, *ի հարց* et *ի հարանց* Instr. *մարքք*, *հարքք* et *հարամքք*.

Declinatio sexta.

§. 13. Sextae declinationi, quae in Instr. Sing. et casibus obliquis Plur. primam, in reliquis casibus tertiam decl. sequitur, pleraque omnium nomina accensentur, tam primitiva, quam derivata.

Declinatio septima.

§. 14. Haec declinatio nomina comprehendit maximam partem derivata, et in vocalem *ի* desinentia, quae modo primam, modo quartam decl. sequuntur; sed multa eorum, atque imprimis monosyllaba ad quartam decl. semper flectuntur, alia modo hanc modo illam flexionem recipiunt cf. *ձի*, *ձիոյ* — *որդի*, *որդւոյ* et *որդոյ* Plur. *որդւոց* et *որդեաց* etc.

Nonnulla nomina litteram *ջ* in Dat. et Abl. Sing. adsumunt, atque alia in Instr. Plur. terminationem *իւք* nonnunquam habent, cf. *կարծեաւք* et *կարծիւք* — *սնտուովք*, *սնտտեաւք* et *սնտտիւք*.

Singularis est flexio nominis *կին* *mulier*, quod hac ratione declinatur:

Sing. Nom. *կին* Gen. et Dat. *կնոջ* Accus. *զկին*
Abl. *ի կնոջէ* Instr. *կնաւ* et *կանամբ* Plur. Nom. *կանայք*
Gen. et Dat. *կանանց* et *կանաց* Accus. *զկանայս* Abl.
ի կանանց Instr. *կանամբք*.

Eodem modo flectuntur quoque nomina composita *առնակին*, *միակին*, sed in aliis littera *ա* syllabae radicalis in Instr. Sing. et numero plur. ejicitur, cf. *տիկին* Instr. *տիկնաւ* et *տիկնամբ* Plur. *տիկնայք*, *տիկնաց*, *տիկնամբք*.

De Adjectivis.

§. 15. Nomina adjectiva eandem quam substantiva habent flexionem; sed praeterea, quod substantivis praeposita plerumque non flectuntur, haud pauca etiam prorsus indeclinabilia reperiuntur, eaque vel primitiva, vel derivata, vel composita, ac talia praesertim, quae, quoniam multis syllabis constant, haud facile pronun-

ciantur e. g. *զուրկ, խիտ, համակ, նկարէն, ուրախ, լայնատարր, խուսարանունդ, շրթնաշղթայաշար* etc.

Gradus comparationis vario modo apud Armenios exprimuntur: et Comparativus quidem sive per syllabam *գոյն* formae Positivi additam, sive per voces *առաւել* i. e. *plus, magis*, vel *ևս* i. e. *etiam* Adjectivis praepositas, sive etiam per simplicem Positivi formam potest designari. e. g. *մեծագոյն* cf. p. 20. Gen. *մեծագունի*, Instr. *մեծագունիւ* (ad Decl. III.) *զեղեցկագոյն* cf. pag. 21., *բաղմագոյն* cf. pag. 24., *բարեգոյն* cf. p. 22., *առաւել բարի, ևս բարի*, sive etiam *բարի ևս*, s. simpliciter *բարի*.

Objectum comparationis in Accusativo cum praecedente particula *քան* i. e. *quam* post Adjectivum comparativum poni solet e. g. *մեծ քան զնա*, s. *ևս մեծ քան զնա* s. *առաւել մեծ քան զնա*, s. *մեծագոյն քան զնա* i. e. *major quam ille*.

Superlativum, quum peculiaris ejus forma non existat, sive per formam Comparativi, sive per voces quasdam praefixas aut praepositas, sive per simplicem Positivum, seu denique more hebraico per formam Positivi bis positam indicant e. g. *բարի bonus, բարեգոյն, ևս բարեգոյն* s. *բարեգոյն ևս, ամենաբարի, զերաբարի, մեծաբարի, եռաբարի* s. *երեքբարի* s. *երկիցս բարի, կարի բարի, յոյժ բարի, ամենևին բարի* etc., sive simpliciter *բարի*, seu *բարի բարի optimus*. cf. *մեծամեծ maximus, ծանր ծանր gravissimus*.

Construitur cum Genitivo plur. sive cum Locativo, qui dicitur, plur. cf. pag. 29. e. g. *մեծն մարգարէից maximus prophetarum*, seu *մեծն ՚ի մարգարէս maximus inter prophetas*.

De Numeralibus.

§. 16. Cardinalia sunt sequentia:

1, մի, Gen. միոյ, միոջ, միում, 'ի միոյ s. 'ի միոջէ, միով — եզ, Gen. եզոյ s. եզոյր, յեզոյ s. յեզոջէ s. յեզէ — մու, մին, մէն plerumque omni flexione carent, sed reperiuntur tamen formae: մու Gen. մոյր Dat. մում cf. pagg. 24. et 26. — մին Dat. մինում — մէն Gen. մենի cf. pag. 21. s. մենի Instr. մենիւ s. մենիւ.

2, երկ, երկու, երկուք Gen. երկուց Acc. զերկուս Instr. երկուք.

3, երբ, եռ plerumque indeclinabile, sed occurrit etiam Gen. եռի — երեք Gen. երեց cf. pag. 20. ad Decl. III.

4, քառ Gen. քառի ad Decl. III. — չորք s. չորս s. չորեք Gen. չորեց ad Decl. III.

5, հինգ Gen. հնգի cf. pag. 21. Instr. հնգիւ s. հնգաւ — հինգք Gen. հնգեց s. հնգաց Instr. հնգիւք s. հնգաւք s. հնգօք.

6, վեց Gen. վեցի, վեցիւ — վեցք Gen. վեցեց, վեցիւք.

7, եւթն, իւթն, եաւթն, եօթն Gen. եւթին s. եւթան s. եւթնի Instr. եւթամբ s. եւթեամբ s. եւթիւ — եւթանք s. եւթեանք Gen. եւթանց s. եւթենաց s. եւթնից Instr. ութամբք s. եւթեամբք.

8, ութ Gen. ութի, ութիւ — ութք Gen. ութից, ութիւք.

9, ինն Gen. ըննի cf. pag. 21., ըննիւ — ինսնք s. իննունք Gen. ինունց s. ինանց s. ինուց s. ըննից Instr. իննամբք s. ինամբք s. իննուք s. ըննիւք.

10, տասն Gen. տասին, տասամբ — տասունք Gen. տասանց, տասամբք.

11, մետասան, մետասանք. 12, երկոտասան. 13, երեքտասան. 14, չորեքտասան. 15, հնգետասան. 16, վեշտասան. Omnia haec tertiam declinationem sequentia in utroque numero leguntur, e. g. վեշտասան Gen. վեշտասանի, վեշտասանիւ, վեշտասանք, վեշտասանից, վեշտասանիւք et վեշտասանօք.

17, եւթնևտասան, եւթնուտասան, եւթնուտասանք. 18, ութևտասան, ութուտասան, ութուտասանք. 19, իննևտասան, իննուտասան, իննուտասանք. In his Cardinalibus a 17—19, quum vera compositio locum non habeat, utrumque nomeu flecti potest, e. g. եւթանց և տասանց, ութից և տասանց etc.; at saepius conjuncta manent, atque flexionem nominis տասն sequentia ad sextam. seriori vero tempore ad tertiam declinationem flecti solent, e. g. եւթնևտասին, եւթնևտասինք, ութևտասանք, իննևտասունք Gen. իննևտասանից, ութուտասանից etc.

20, քսան. 21, քսան և մի. 22, քսան և երկու. 30, երեսուն. 33, երեսուն և երեք. 40, քառասուն. 44, քառասուն և չորք. 50, յիսուն. 55, յիսուն և հինգ. 60, վաթսուն. 66, վաթսուն և վեց. 70, եւթանասուն. 77, եւթանասուն և եւթն. 80, ութսուն. 88, ութսուն և ութ. 90, իննսուն. 99, իննսուն և ինն. Flectuntur haec omnia ad decl. III., atque ut praecedentia in utroque numero leguntur, e. g. քսանի, երեսնիւ cf. pag. 24., յիսնից et յրսնից cf. pag. 21., իննանիւք et ըննըսնիւք etc. Quodsi haec cum monadibus conjunguntur, sive eae solae flectuntur, sive etiam flexio in utroque locum habet, e. g. քսան և միոյ, վաթսուն և չորից, atque քառասնից և հնգից, ութսնիւք և վեցիւք.

100, հարիւր. 101, հարիւր և մի. 200, երկու հարիւր, երկերիւր s. երկերոյր cf. pag. 25. 300, երեքհարիւր. 400, չորեքհարիւր. 500, հինգհարիւր. 600, վեցհարիւր. 700, եւթնհարիւր. 800, ութհարիւր. 900, իննհարիւր. Nomen հարիւր quartam declinationem in flexione sequi solet: հարիւրոյ, հարիւրոց, sed reperitur quoque հարիւրի, հարիւրից, հարիւրօք. In numeralibus centenariis a 200 — 900. sive utrumque nomen flectitur, sive posterius tantum e. g. երկերիւրոյ s. երկու հարիւրոյ s. երկուց հարիւրոց, չորեք հարիւրոց s. չորից հարիւրոց; sin vero numeralia minora centenariis adduntur, nonnisi ultimum idque minimum flectitur; e. g. հարիւր երեսուն և երկուց, հարիւր և քսանիւք.

1000, հազար. 2000, երկու հազար. Nomen հազար plerumque ad sextam, rarius ad tertiam decl. flectitur: հազարի, հազարաւ, հազարաց s. հազարից, հազարիւք, — In reliquis Cardinalibus tam componendis quam flectendis eadem lex, quae in centenariis, observatur, nempe երկու հազար Gen. երկու հազարաց s. երկուց հազարաց, քսան հազարաց, հազարաց չորից, չորեք հարիւր հազարօք, երեքհարիւր հազար և եւթն հազար և հինգ հարիւր etc.

10,000, բիւր, բիւր, բիւրք. Hoc nomen sive tertiam, sive quartam, sive etiam quintam decl. in flexione sequitur: բելրի, բելրիւ — բելրոյ, բելրոց — բելրու, բելրուց, բելրուք.

§. 17. Ordinalia sunt haec:

մի, նախ, նախկին, նախնի — առաջին, առաջնորդ,

առաջներորդ = primus.

երկրորդ, երկր = secundus.

երրորդ, երր = tertius.

Քառորդ, չորրորդ, չորելը = quartus.

Հինգերորդ = quintus.

Վեցերորդ = sextus.

Եւթներորդ = septimus.

Ութերորդ = octavus.

Իններորդ = nonus.

Մասներորդ = decimus.

Մետասաներորդ, տասներորդ առաջներորդ = undecimus.

Երկոտասաներորդ, տասներորդ երկրորդ = duodecimus.

Երեքտասաներորդ, տասներորդ երրորդ = decimus tertius.

Չորեքտասաներորդ, տասներորդ չորրորդ = decimus quartus.

հնգեքտասաներորդ, տասներորդ հինգերորդ = decimus quintus.

Վեչտասաներորդ, տասներորդ վեցերորդ = decimus sextus.

Եւթնևտասներորդ, եւթնուտասներորդ, տասներորդ եւթ-
ներորդ = decimus septimus.

Ութևտասներորդ, ութուտասներորդ, տասներորդ ութե-
րորդ = decimus octavus.

Իննևտասներորդ, իննուտասներորդ, տասներորդ իններորդ
= decimus nonus.

Քսաներորդ = vicesimus.

Քսաներորդ երկրորդ, քսան և երկրորդ = vicesimus se-
cundus.

Երեսներորդ = tricesimus.

Երեսներորդ երրորդ, երեսուն և երրորդ = tricesimus
tertius

Քառասներորդ = quadragesimus.

Քառասներորդ չորրորդ, քառասուն և չորրորդ = quadra-
gesimus quartus.

յիսներորդ = quinquagesimus.

յիսներորդ հինգերորդ, յիսուն և հինգերորդ = quinquagesimus quintus.

վաթաներորդ = sexagesimus.

վաթաներորդ վեցերորդ, վաթսուն և վեցերորդ = sexagesimus sextus.

եւթանասներորդ = septuagesimus.

եւթանասներորդ եւթներորդ, եւթանասուն և եւթներորդ = septuagesimus septimus.

ութաներորդ = octogesimus.

ութաներորդ ութերորդ, ութսուն և ութերորդ = octogesimus octavus.

իննաներորդ = nonagesimus.

իննաներորդ իններորդ, իննսուն և իններորդ = nonagesimus nonus.

հարիւրերորդ, հարիւրորդ = centesimus.

երկերիւրերորդ = ducentesimus.

հազարերորդ = millesimus.

Ex his nomen մի est cardinale, de quo modo diximus, porro նախ, երկիր, երիր, չորիր sunt indeclinabilia, նախկին flectitur ad decl. III. Gen. նախկնի cf. pag. 21., deinde նախնի ad decl. IV. et VII. Gen. նախնւոյ et նախնոյ, ՚ի նախնէ et ՚ի նախնմէ, նախնեաց, et առաջին ad decl. IV. Gen. առաջնոյ, առաջնում, յառաջնոյ s. յառաջնմէ, առաջնալ etc.; reliqua Ordinalia plerumque sextam, raro tertiam declinationem in flexione sequuntur, e. g. երկրորդի, երկրորդաւ, երկրորդաց, երկրորդաւք s. երկրորդօք, atque etiam երկրորդիւ, երկրորդից, et ubi duo conjuncta sunt, utrumque flectitur, e. g. երեսներորդի երրորդի, ՚ի քառասներորդէ չորրորդէ, յամին հինգերորդի եօթանասներորդի, atque յեւթանասնէ հինգերորդէ.

§. 18. E Cardinalibus porro etiam alia Numeralia formantur, nempe

a, addito suffixo *ակ* s. *եակ* nomina abstracta e. g. *միակ unum, unitas, երբակ* s. *երբեակ trinitas*, et sic porro *երկակ* s. *երկեակ, չորեակ* s. *քառեակ, հնգեակ, եւթանասնեակ* etc. Haec ad decl. VI. flectuntur, e. g. *երկակի, երկակաւ* — *երբեկի, երբեկաց*, ac saepius pro simplicibus Cardinalibus usurpantur. Ex Genitivo horum Numeralium porro Adverbia formantur, e. g. *միակի* s. *եզակի separatim, singulatim, երկակի bifariam, քառակի, quadrifariam*.

b, Multiplicativa, quae terminationes *կին* vel *պատիկ* adsumunt e. g. *կրկին, երեքկին, չորեքկին*, aut *երկպատիկ, երեքպատիկ* s. *եռապատիկ, չորեքպատիկ* s. *քառապատիկ* i. e. *duplex, triplex, quadruplex*. Ex his ea, quae in *կին* desinunt, omni flexione carent, reliqua vero in *պատիկ* exeuntia ad sextam declinationem flectuntur, e. g. *երկպատիկ* cf. pag. 21., *երկպատիկաւ*.

c, Distributiva, quae sive per solam repetitionem, ut apud Semitas e. g. *մի մի singuli, տասն տասն deni*, sive per Suffixum *եան* s. *ին* formae Cardinalium plurali additum exprimuntur, e. g. *երկուքեան* et *երկուքին* cum terminatione plurali, *երեքեան* et *երեքին, չորեքեան* et *չորեքին, եւթանեքեան* et *եւթանեքին, երկուտասանեքեան* et *երկուտասանեքին*. In flexione hae formae, licet ad decl. V. referendae sint, a flexione tamen ad modum Pronominum demonstr. *այն, դոյն, նոյն*, paullum deflectunt e. g. *երեքեան* s. *երեքին* Gen. *երեցուն* s. *երեցունց* Acc. *զերեսեան* s. *զերեսին* s. *զերեսինս*, atque etiam *զերեքեան* s. *զերեքեանս* et *զերեքին* s. *զերեքինս* Abl. *յերեցունց* Instr. *երեքումք* s. *երեքումքք*.

Reliqua numeralia, quae haud pauca sunt, hic omittenda putamus.

CAPUT II.
DE PRONOMINIBUS.

Pronominum in lingua armeniaca tres constituendae sunt classes, personalia nempe, demonstrativa et interrogativa, quibus caetera tantum non omnia tanquam derivata aut composita subjecta sunt. A personalibus enim dependent possessiva, a demonstrativis, quae multiformes apud Armenios apparent, atque cum personalibus cohaerent, alia iterum composita ac derivata formantur, atque ab interrogativis Pronomina indefinita atque relativum originem ducunt.

Sequens tabula conspectum declinatio is Pronominum exhibet.

TABULA
DECLINATIONIS PRONOMINUM.

SINGU

	<i>Nominativ.</i>	<i>Genitivus.</i>	<i>Dativus.</i>
I. Personalia.	ես դու (իւ s. եւ)	իմ քո իւր ⁸⁾ s. իւրեան	ինձ ¹⁾ քեզ ¹⁾ ut Gen.
Possessiva.	իմ քոյ	իմոյ քոյ s. քոյոյ	իմոյ s. իմում ¹²⁾ քում ¹²⁾ s. քոյ s. քոյոյ
II. Demonstrativa	նա այն նոյն	նորա ^{b)} այնր ⁸⁾ s. այնորկկ նորին ⁸⁾	նմա ¹²⁾ այնմ ¹²⁾ s. այնմիկ նմին ¹²⁾
III. Interrogativa	(ի՞) ո՞ s. ո՞վ	էր ¹⁹⁾ ոյ՞ր	ի՞մ ¹²⁾ s. չի՞մ ²⁰⁾ ում ¹²⁾
Relativum.	որ	որոյ	որում ¹²⁾
Indefinita.	(իք) ոք ոմն	իւրիք ⁸⁾ ուրուք ⁸⁾ ուրումն ⁸⁾	իմիք ¹²⁾ ումեք ¹²⁾ ումն ¹²⁾
Definitum.	ինքն	ինքեան	ut Gen.
Reciproca.			Singularis

L A R I S.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
զիս զքեզ —	յինէն ²⁾ 'ի քէն ²⁾ —	ինկ ³⁾ քկ ³⁾ իւրկ ³⁾ S. իւրեակ ³⁾ S. իւրեամբ ⁹⁾
զիմ զքոյ զնա զայն զնոյն	յիմոյ S. յիմմէ ¹⁰⁾ 'ի քումմէ ²³⁾ S. 'ի քոյոյ 'ի նմանէ ¹³⁾ յայնմանէ ¹³⁾ —	իմով ¹¹⁾ քով S. քոյով նովաւ ¹⁴⁾ այնու S. այնուիկ նովին ¹⁴⁾ S. նովիմբ ¹⁴⁾
զի՞ զո՞ S. զո՞վ	'ի մէ՞ ²¹⁾ յումմէ՞ ²²⁾ S. յումմէ՞ ²²⁾	ի՞ —
զոր — զոք զամն զինքն	յորմէ ²²⁾ յիմեքէ ²³⁾ յումեքէ ²³⁾ յումեմնէ ²³⁾ յինքեռնէ	որով ¹¹⁾ իւիք — ումամբ ²¹⁾ ինքեամբ ⁹⁾
deest.		

Collectiva.	այլ	այլոյ	այլում ¹²⁾
	ամէն ամենայն	ամենի ²⁵⁾ ամենայնի	ամենում ¹²⁾ ut Gen.
Correlativa.	այսպիսի S. այսպէս այսքան S. (այսքանի)	այսպիսւոյ այսպիսոյ այսքանոյ	այսպիսում ut Gen.

1) cf. pag 30. 2) cf. p. 30. et p. 14. 3) cf. p. 30. 8) cf. p. 30.
12) cf. p. 30. 13) cf. p. 30. 14) cf. p. 31. 19) cf. p. 23. 21) cf. p. 21.

TABULA DECLINA

P L U

	<i>Nominativ.</i>	<i>Genitivus.</i>	<i>Dativus.</i>
I. Personalia.	մեք	մեր ⁴⁾	մեզ ⁵⁾
	դուք	ձեր ⁴⁾	ձեզ ⁵⁾
	իւրեանք	իւրեանց	ut Gen.
Possessiva.	իմք	իմոց	ut Gen.
	քոյք	քոց S.	ut Gen.
		քոյոց	ut Gen.
II. Demonstrativa	նոքա ¹⁵⁾	նոցա	ut Gen.
	այնք S.	այնց S.	ut Gen.
	այնոքիկ ¹⁵⁾	այնոցիկ	ut Gen.
	նոյնք S.	նոցին S.	ut Gen.
	նոքին ¹⁵⁾	նոցուն S. նոցունց ¹⁸⁾	

զայլ	յայլմէ ²²⁾ S.	այլով ¹⁴⁾
զամէն զամենայն	յայլոյ յամենէ յամենայնէ	ամենիւ ամենայնիւ
զայսպիսի	յայսպիսւոյ	այսպիսեալ
զայսքան	յայսքանոյ	այսքանով S. այսքանեալ

9) cf. p. 14, et p. 15. 10) cf. p. 24. 11) cf. pag. 14 et pag. 30.
22) cf. p. 24, et p. 30. 23) cf. p. 30. 24) cf. p. 32. 25) cf. p. 21.

TIONIS PRONOMINUM

REALIS.

<i>Accusativus.</i>	<i>Ablativus.</i>	<i>Instrumentalis.</i>
զմեզ ⁵⁾	'ի մէնչ ⁶⁾	մեւք S. մեօք ⁷⁾
զձեզ ⁵⁾	'ի ձէնչ ⁶⁾	ձեւք S. ձեօք ⁷⁾
զիւրեանս	յիւրեանց	իւրեամբք ³⁾
զիմս	յիմոց	իմովք
զքոյս	'ի քոց S. 'ի քոյոց	քովք S. քոյովք
զնոսա	'ի նոցանէ ¹⁶⁾	նոքաւք ¹⁷⁾ S. նոքօք
զայնս S.	յայնց S.	այնովքիւք ¹⁷⁾ S.
զայնոսիկ	յայնցանէ ¹⁶⁾	այնովքիմբք ¹⁷⁾
զնոյնս S.	'ի նոցունց	նոքիմբք ¹⁷⁾ S.
զնոսին		նոքումբք ¹⁷⁾

III. Interrogativa.

Pluralis

	<i>ոյ՞ք</i>	<i>ոյ՞ց</i>	ut Gen.
Relativum.	<i>որք</i>	<i>որոց</i>	ut Gen.
Indefinita.			Pluralis
	<i>ոմանք</i>	<i>ոմանց</i>	ut Gen.
Definitum.	<i>ինքեանք</i>	<i>ինքեանց</i>	ut Gen.
Reciproca.	—	<i>միմեանց</i>	ut Gen.
	—	<i>իրերաց</i>	ut Gen.
Collectiva.	<i>այլք</i>	<i>այլոց</i>	ut Gen.
	<i>ամէնք</i>	<i>ամենից</i>	ut Gen.
	<i>ամենայնք</i> S.	<i>ամենայնց</i> S.	ut Gen.
	<i>ամենեքեան</i>	<i>ամենայնից</i> S.	
	S.	<i>ամենեցուն</i> ¹⁸⁾	
	<i>ամենեքին</i> ¹⁵⁾	S.	
		<i>ամենեցունց</i>	
Correlativa.	<i>այսպիսիք</i>	<i>այսպիսեաց</i> S.	ut Gen.
	<i>այսքանք</i> S.	<i>այսպիսուց</i>	
	(<i>այսքանիք</i>)	<i>այսքանից</i> S.	ut Gen.
		<i>այսքանեաց</i>	

³⁾ cf. pag. 30. ⁴⁾ cf. pag. 31. ⁵⁾ cf. pag. 31. ⁶⁾ cf. p. 32.
²⁶⁾ cf. p. 40.

deest.

զոյս	յոյց	—
զորս	յորոց	որովք

deest.

զումանս	յումանց	ումամբք
զինքեանս	յինքեանց	ինքեամբք
զմիմեանս	ի միմեանց	միմեամբք
զերեարս S.	յերերաց	երերաւք S.
զերեար S.		երերօք
զերար		
զայլս	յայլոց	այլովք
զամէնս	յամենից	ամենիւք
զամենայնս S.	յամենայնց S.	ամենայնիւք S.
զամենեսեան S.	յամենայնից S.	ամենեքումբք ¹⁷⁾
զամենեսին	յամենեցունց	
զայսպիսիս	յայսպիսեաց	այսպիսեաւք S.
զայսքանս	յայսքանեաց	այսպիսեօք
		այսքանօք ²⁶⁾ S.
		այսքանեօք
		S. այսքանաւք
		S. այսքանեաւք

7) cf. p. 32. 15) cf. p. 30. 16) cf. p. 31. 17) cf. p. 32. 18) cf.

Adnotationes.

§. 1. De singulari Pronominum personalium aliorumque flexione vide Grammaticam meam ling. arm. (Berol. ap. G. Eichler 1837. 8.) pag. 167 sqq.

Occurrunt etiam formae Ablativi Sing. et Plur. Pronn. pers. I. et II. pers., quae modo regulari a Dativis descendunt, nempe: *ինձէն, քեզէն, մեզէն, ձեզէն*; sed hae sensu tantum adverbiali leguntur.

Casus obliqui Pronn. pers. denuo possunt flecti, ita ut pro themate habiti terminationes casuum accipiant; et reperitur quidem *ի մէնչք* i. e. *οἱ ἀφ' ἡμῶν* — *ի մէնչից* i. e. *τῶν ἀφ' ἡμῶν*.

§. 2. Pronomina possessiva sunt meri Genitivi Pronominum pers. *իմ, քոյ*, (pro *քո*), *իւր, մեր, ձեր*, quae omnia eadem ratione ad decl. IV. flectuntur. Sed nova porro ex his Pronn. poss. additâ terminatione adjectivâ *ին* formantur, *քոյին* nempe, et huic similiter formata *իմոյին, իւրոյին, մերոյին, ձերոյին*, quae indeclinabilia sunt, atque etiam insertâ vocali *ա*, *իմային, մերային, ձերային, իւրային*, adeoque *իւրեանցային*, quae decl. IV. in flexione sequuntur, et litteram *ն* in casibus obliquis saepe abjiciunt: *իմայնոյ* et *իմայոյ* (a forma Nominativi inusitata *իմայ*), *իմայով, իմայինք, իմայնոց* et *իմայոց, իմայնովք* et *իմայովք* etc.

§. 3. Exstant praeterea apud Armenios Pronomina affixa s. suffixa. Constant haec litteris *ս, դ, ն*, quae primam, secundam et tertiam personam indicant, atque nullam mutationem in numeris et casibus subeuntia Nominibus omnis generis, Pronominibus, si interrogativa, relativum et indefinita exceperis, Verbis, atque etiam Adverbiis addi possunt. Significatio eorum triplex est; namque modo Pronominum personalium, modo possessivorum, modo denique demonstrativorum

vices gerunt, atque e. g. $\zeta\alpha\upsilon\pi\alpha$ verti potest „*pater ego*“, et „*pater meus*“, atque etiam „*pater hic, de quo loquor.*“

§. 4. Pronominum demonstrativorum tres exstant formae diversae, quarum quaeque singulas personas distinguit, ita ut in universum novem appareant: $\alpha\omega$, $\rho\omega$, $\lambda\omega$ — $\alpha\upsilon\sigma$, $\alpha\upsilon\rho$, $\alpha\upsilon\lambda$ — $\alpha\sigma\lambda$, $\rho\sigma\lambda$, $\lambda\sigma\lambda$. Ex his $\alpha\omega$, $\rho\omega$, $\lambda\omega$ tanquam Substantiva, $\alpha\upsilon\sigma$, $\alpha\upsilon\rho$, $\alpha\upsilon\lambda$ tanquam Adjectiva, $\alpha\sigma\lambda$, $\rho\sigma\lambda$, $\lambda\sigma\lambda$ denique, quae significant *idem*, modo tanquam Substantiva, modo tanquam Adjectiva usurpantur.

Apud Davidem Philosophum legitur etiam flexio regularis ad decl. III. $\lambda\sigma\lambda\eta$, $\lambda\sigma\lambda\eta\iota$, $\lambda\sigma\lambda\eta\iota\omicron\omicron$ — atque apud alios haud raro $\lambda\sigma\lambda\eta\epsilon$, $\lambda\sigma\lambda\eta\sigma$, in libris vero recentioribus $\lambda\sigma\lambda\eta\sigma\eta$, $\lambda\sigma\lambda\eta\iota\omicron\omicron$, $\lambda\sigma\lambda\eta\sigma\eta$, atque adeo $\lambda\sigma\lambda\eta\sigma\eta$.

Pronomina $\alpha\upsilon\sigma$, $\alpha\upsilon\rho$, $\alpha\upsilon\lambda$, hic illic in singulis casibus modo regulari sive ad tertiam, sive ad quartam, seu denique ad quintam decl. flexa reperiuntur, e. g. $\alpha\upsilon\lambda\eta\iota$, $\alpha\upsilon\sigma\iota\omicron\omicron$, $\alpha\upsilon\rho\iota\epsilon$.

Genitivi Pronominum $\alpha\omega$, $\rho\omega$, $\lambda\omega$, additâ plerumque litterâ γ sec. pag. 24. sq. Pronominum possessivorum vices gerunt, atque eâdem ratione quâ haec ad decl. IV. flectuntur, e. g. $\alpha\sigma\lambda\omega$ sive $\alpha\sigma\lambda\omega\gamma$ i. e. $\tau\omicron\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau$, *id, quod hujus est, ad hunc pertinet*, $\alpha\sigma\lambda\omega\sigma\eta$, $\alpha\sigma\lambda\omega\iota\omicron\omicron$, $\alpha\sigma\lambda\omega\epsilon$ ($\tau\acute{\alpha}\ \tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau$), $\alpha\sigma\lambda\omega\sigma\eta$ s. $\alpha\sigma\lambda\omega\sigma\eta$, $\alpha\sigma\lambda\omega\sigma$, $\alpha\sigma\lambda\omega\epsilon$ — $\lambda\sigma\lambda\omega$ s. $\lambda\sigma\lambda\omega\gamma$ i. e. $\tau\omicron\ \acute{\epsilon}\zeta\epsilon\iota\omega\omega\upsilon$, *id, quod illorum est, ad illos pertinet*, $\lambda\sigma\lambda\omega\sigma\eta$, $\lambda\sigma\lambda\omega\iota\omicron\omicron$ etc. Denique ab his iterum ad analogiam Pronominum $\eta\iota\omicron\omicron\eta\iota\lambda$, $\sigma\eta\epsilon\sigma\eta\iota\lambda$, additâ terminatione adjectivâ $\eta\iota\lambda$, formantur Pronomina similia $\alpha\sigma\lambda\omega\eta\iota\lambda$ etc., quae eorundem flexionem sequuntur: $\alpha\sigma\lambda\omega\eta\iota\lambda$ etc.

§. 5. Pronomen interrogativum η plurali numero prorsus caret, atque in Nominativo nunquam,

in aliis casibus rarius occurrit. In Ablativo littera radicalis pro Praefixo habetur, 'ի մէ՞ pro յիմէ՞, et plane abjicitur, quando Praefixum զ praeponitur: զմէ՞ pro զիմէ՞.

Alterum Pronomen int. ո՞, ո՞վ, in utroque numero Instrumentali casu caret, quem a Pron. relat. petit: որով, որովք.

Exstat praeterea tertium Pron. int. ի՞նչ = *quid?*, quod ex ի՞ exortum et omnis flexionis expers est. Reperiuntur tantum formae cum Praefixis: զի՞նչ, յի՞նչ.

§. 6. Pronomina indefinita ինչ, իք, իմն ad res, et ոք, ոմն ad personas referri solent. Ex his duo, nempe ինչ, իմն indeclinabilia sunt, իք in Nom. Sing. rarissime, ոք in Instr. Sing. nunquam legitur, utrumque vero numero plurali caret.

§. 7. Pronomen definitum ինքն i. e. *ipse* eâdem ratione quâ gr. αὐτός, lat. *ipse* cum Pronominibus trium personarum conjungitur.

Pronomina reciproca միմեանց et իրերաց, quae graeco ἀλλήλων respondent, nonnisi in casibus obliquis numeri plur. occurrunt.

§. 8. Pronomina collectiva sunt: այլ *alius*, միւս s. մեւս *alter*, երկաքանչիւր *ἐκάτερος, alteruter, uterque*, իւրաքանչիւր *unusquisque, ipsi omnes*, quae omnia in flexione decl. IV. sequuntur; porro: անձնիւր s. անցնիւր *unusquisque*, quod flexionis expers esse solet, sin vero flectitur, idque tantum in numero plurali, sive ad normam nominum decl. II. in ը exeuntium solas casuum notas admittit, e. g. անցնիւրք, անցնիւրս, անցնիւրց s. անձներց, sive quartam decl. sequitur: անցնիւրոց etc.

Pronomen *ամէն omnis*, si Dativum Sing. *ամենում* exceperis, ad. decl. III., flectitur; *ամենայն* inde derivatum, quod ejusdem significationis est, aut eandem flexionem retinet, aut in numero plurali ad modum Pronominum *նոյն* etc., et nominum distributivorum *երկոքեան* etc. cf. supra pag. 49. flectitur, adeoque in Instr. Sing. reperiuntur formae *ամենևին*, *ամենևինք*.

Eodem prorsus modo flectitur Pronomen *բոլոր totus, universus*, et *բոլորեքեան* s. *բոլորեքին, universi, omnes*, quod singulari numero caret: *բոլորի*, *բոլորիւ*, *բոլորից*, *բոլորիւք* — *բոլորեքեան* et *բոլորեքին*, *բոլորեցուն* et *բոլորեցունց*, *բոլորեսեան* et *բոլորեսին*, *բոլորեքումք*. At praeterea etiam ad normam decl. IV. reperitur *բոլորով*, *բոլորովք*, atque in Instr. Sing. *բոլորովն*, *բոլորովինք*, et in libris recentioribus *բոլորիմք*.

Համակ totus, universus et *ողջոյն integer, totus*, indeclinabilia sunt: *Համայն* vero, et *բնաւ*, quae ejusdem fere significationis sunt, ad decl. III. flectuntur; *Համայնի*, *Համայնիւ*, *Համայնից* — *բնաւի*, *բնաւից* etc.

§. 9. Pronomina correlativa sunt Adjectiva e nominibus *պէս*, *չափ*, *քան*, et Pronn. demonstr. *այս*, *այդ*, *այն*, *սոյն*, *դոյն*, *նոյն*, seu relativo *որ* composita. Ita oriuntur formae: *այսպիսի*, *այդպիսի*, *այնպիսի, talis*, *սոյնպիսի*, *դոյնպիսի*, *նոյնպիսի, aequalis, qui ejusdem modi est*, *որպիսի qualis*, quae ad decl. VII., in formis vero *այսպիսոյ*, *այսպիսում* ad decl. IV. flectuntur; porro: *այսչափ*, *այդչափ*, *այնչափ, hujus s. talis mensurae, tantus*, *սոյնչափ*, *դոյնչափ*, *նոյնչափ, ejusdem mensurae*, *որչափ cujus s. qualis mensurae, quantus*, quae omni flexione carent; denique: *այսքան*, *այդքան*, *այնքան, hujus quantitatis, tot*, *սոյնքան*, *դոյնքան*, *նոյնքան, ejusdem*

quantitatis, totidem, որքան cuius *quantitatis, quot*, quae in singulari numero quartam declinationem sequi solent, in numero vero plurali, atque saepius etiam in Instr. Sing. terminationes decl. VII. a forma inusitata *այսքանի* etc. adsumunt; sed reperiuntur quoque formae *այսքանից, այսքանաւք* s. *այսքանօք*.

CAPUT III.

DE VERBIS.

§. 1. In Verbis considerandi veniunt Numeri, Personae, Tempora et Modi.

Numeri sunt duo, Singularis et Pluralis, quorum uterque tres habet Personas, quae in Indicativis Praeteritorum flexionem a reliquis temporibus ac modis paullum diversam habent. Modi sunt quinque: Indicativus, Conjunctivus, Imperativus, Infinitivus et Participium; Optativus in lingua armeniaca non reperitur. Tempora denique, exceptis iis, quae verborum auxiliarium ope formantur, exstant sex: Praesens, Imperfectum, duo Perfecta sive potius Aoristi, ac duo Futura.

§. 2. Dividuntur Verba secundum tres vocales *է, ա, ու*, litteris et syllabis flexionis praepositas in tres classes seu Conjugationes, quibus tanquam quarta Conjugatio passiva. litterâ *ի* insignita accensetur. Jam vero haec conjugationum differentia tantummodo in Praesente, Imperfecto, Aoristo primo et Futuro primo locum habet; in reliquis vero temporibus et modis non nisi duae formae, Activi nempe et Passivi sive Medii distinguuntur, quae Parasmaipado et Atmanêpado linguae sanscritae comparari possunt. Hinc et Armeniorum lingua discrimen agnoscit inter tempora specialia, in quibus quatuor classes seu conjugationes discernuntur, et generalia, in quibus haec differentia desinit.

§. 3. Tempus praesens signo, quo tempus indicatur, prorsus carens personarum characteres interjectis tantum vocalibus conjugationum characteristicis radicibus sive stirpibus in Indicativo statim jungit: գովեմ *laudo*, հաւատամ *credo*, հեղում *fundo*, ճնանիմ *nascor*.

Conjunctivus litteram *g* una cum vocali auxiliari terminationi praepositam habet, unde oriuntur formae: գովիցեմ, հաւատայցեմ (pro հաւատացամ), հեղուցում, ճնանիցիմ.

Imperativi, qui accentu acuto cf. pag. 6. semper insignitur, formam peculiarem Armenii non habent; Indicativi enim Praesentis, Aoristorum et Futurorum in singulari tantum numero paullum immutati ei exprimendo inserviunt. At Praesentis formam nonnisi Imperativus cum negatione*), qui in secunda tantum persona legitur, litterâ *u* plerumque cf. pag. 15. in *ը* mutatâ**), retinet: մի գովեր *ne laudes*, մի հաւատար *ne credas*, մի հեղուր *ne fundas*, մի պատրիր *ne decipiaris*.

Infinitivi una modo forma habetur, eaque Praesentis est, quae pro litteris personarum characteristicis litteram *լ* adsumit: սիրել *amare*, իմանալ *intelligere*, լնուլ *implere*, խօսիլ *loqui*. Sed in conjugatione passiva vocalis *ի* characteristică saepissime in *ե* mutatur, atque ibi tantum retineri solet, ubi neglectâ formâ passivâ sensus loci ambiguus redditur. Ita plerumque scribitur լնեել pro լնիլ, խօսել pro խօսիլ, atque e. g. գտանել

*) Sed legitur quoque hic illic sine negatione, e. g. լսէք, աւէք, խնդրէք, ac reperitur etiam tanquam in III. pers. dictum: շարժէ, խօսէ, իմաստասիրէ.

**) Nonnunquam etiam littera *u* remanet, e. g. մի պատմես, մի հաւատաս.

significat modo *invenire* modo *inveniri*. Flectitur Infinitivus tanquam nomen ad decl. IV. cf. գովել Gen. գովելոյ, հաւատալ Gen. հաւատալոյ, հեղուլ Gen. հեղուլոյ cf. pag. 24., խօսիլ s. խօսել Gen. խօսելոյ cf. p. 23.

Quum Infinitivi forma ել a forma participiali եալ in quibusdam verbis nonnisi quoad vocalem *ա*, in flexione vero nullâ in re differat, factum est, ut nonnunquam altera forma alterius loco poneretur. cf. I. Petr. 1, 5. յայտնեալ pro յայտնիլ sive յայտնել, Act. App. 18, 18. փոքրել pro փոքրեալ.

Ab Infinitivo descendunt duo Participia Futuri, alterum additâ syllabâ *ոց*, alterum adjectâ vocali ի formatum, e. g. գովելոց et գովելի, հաւատալոց et հաւատալի, հեղուց et հեղլի cf. pag. 24., խօսելոց et խօսելի. Utrumque notione activa et passiva adhibetur; prius vero in *ոց* exiens notionem semper Futuri habet, et flexionis expers est; tantummodo si sensu passivo sive neutrali legitur, in numero plurali litteram *ք* subinde accipit, et quoniam forma ejus Genitivum Plur. redolet, passim ejus loco ponitur, adeoque pro Genitivo Part. Praet. եալ, qui eandem terminationem ելոց habet, hic illic scriptum reperitur, e. g. լինելոց pro լինելեաց et եղելոց. Altera forma in ի desinens Participio Fut. Pass. latino proprie respondens saepius quoque praesertim in scripturae sacrae versione Participii Praes. Act. vicem gerit, e. g. լսելիք *audiendi* et *audientes*, բերելիք *ferendi* et *ferentes*. Flectitur haec forma ad decl. VII.

Forma Participii Praesentis activi in ող, աղ s. օղ desinens videtur potius adjectiva esse, quum temporis notionem proprie additam non habeat. Ita գովող s. գովօղ non *laudantem* sed potius *laudatorem*

significat. Hinc modo a Praesente modo ab Aoristicis formatur, idque tantum a verbis activis et neutris: verba vero passiva formam Participii Praet. ejus loco substituunt. Flectitur ad decl. VI.

§. 4. Tempus imperfectum classium proprietates cum Praesente communes habet. sed in terminationibus ab eo recedens Aoristos sequitur, et tertiâ personâ exceptâ vocalem characteri conjugationis semper addit. Ita oriuntur formae գովէի pro գովեի cf. pag. 20. sq. p. 19. §. 1. 5. հաւատայի pro հաւատաի, հեղուի, խօսէի pro խօսիի.

Conjunctivus Imperfecti in classicis quidem. qui dicuntur. auctoribus non legitur, sed in libris antiquissimis iisque. qui aetate aureâ seriores et priores sunt, forma ejus subinde ad normam Conjunctivi Praesentis facta occurrit e. g. ելանիցէր *exiret* ab ելանեալ, գնիցէին *ponerent* a գնեալ, լուեալ իցէր *auditum esset*.

§. 5. Aoristi duo sunt: alia enim verba litteram *y* insertam habent, simulque classium proprietates retinent, alia vero terminationes radici seu stirpi proxime adjungunt, et conjugationum discrimina tollunt, atque verba, quae in altera forma leguntur, alteram plerumque*) non admittunt. Jam vero discrimen est inter verba activa et verba passiva sive neutra. Illa enim omnia vocalem *ի* in I. pers. sing. formae in litteram *y* exeunti aut radici addunt, haec vero vocalem *ա* additam habent, e. g. կատարեցի a կատարեալ, հատի a հատանեալ — բացի a բանալ — լցի a լնուլ, առաւելի ab առաւելուլ — atque in forma passiva մերկացայ a մերկանալ —

*) Excipias modo Part. Aor. e. g. գովեալ et գովեցեալ.

ընթերցայ ab ընթերսնուլ, զբօսայ a զբօսնուլ — խորհեցայ a խորհիլ, անկայ ab անկանիլ.

Hae formae in III. pers. sing. act.,*) quando monosyllaba est, augmentum saepissime recipiunt. Constat hoc litterâ *ե*, cujus loco, si verbum a vocali *ա* incipit, *է* scribitur: եցոյց s. ցոյց a ցուցանել, եկաց s. կաց a կալ, եթող s. թող a թողուլ — էած s. ած ab ածել, էանց s. անց ab անցանել — in verbis, quae a consonantibus *հ*, *յ* incipiunt, utraque forma reperitur: էհան s. եհան a հանել, էյարկ s. եյարկ a յարկանել — verba denique ab *ե* aut *ի* incipientia**) nunquam, atque ea, quae a duabus consonantibus incipiunt, raro augmentum habent: ել ab ելանել, եղծ ab եղծանել — էջ toni causa pro իջ ab իջանել — սպան, rarius եսպան a սպանանել, ստեղծ, rarius եստեղծ, atque etiam էստեղծ a ստեղծանել etc.

Utraque Aoristi forma litteras, quae in Praes. et Imperf. radicibus adduntur, abjicit: գտի a գտանել, մեղայ a մեղանչել, զլացայ a զլանալ, առի ab առնուլ etc.

Conjunctivus Aoristorum non exstat.

§. 6. Aoristus primus, qui classium proprietates agnoscit, atque vocalem *ու* tantum sec. pag. 24. abjicit, *ի* vero sec. pag. 22. in *ե* commutat, litteram *յ* ante terminationem insertam habet. e. g. գովեցի, հաւատացի, խօսեցայ, et լցի a լուլ.

*) Excipienda sunt verba nonnulla monosyllaba, eaque irregularia, nempe զնել, գալ et տալ, quorum flexionem infra dabimus.

**) Non enim reperitur verbum ejusmodi, cujus littera initialis sit *ո* aut *ու*.

Imperativi forma activa in Sing., si verba nonnulla monosyllaba exceperis, quae formam III. pers. Sing. Ind. retinent, abjectâ litterâ *g* Aor. characteristicâ in *u**) desinit, e. g. *գովեա՛*, *հաւատա՛*, et *ընկեա՛* ab *ընկենուլ*, et contra *թա՛ց*, *լա՛ց*, *կա՛ց*, *կեա՛ց*, *լին՛ց*, *խին՛ց*, a *թանալ*, *լալ*, *կալ*, *կեալ*, *լնուլ*, *խնուլ*. Forma Imperativi passiva sive eandem formam III. pers. Sing. act. plenam reddit, sive in syllabam *ցիր* exit, e. g. *գործեա՛ց* et *գործեցիր*, *խօսեա՛ց*, *զգեցիր* etc.; sed in aliis verbis haec, in aliis vero illa, rarius plures formae habentur, e. g. *գողացիր* a *գողանալ*, *զլացիր* a *զլանալ*, *գիտա՛* s. *գիտացիր* a *գիտանալ*, *մոռա՛* s. *մոռացիր* a *մոռանալ*, *իմա՛* s. *իմաց* s. *իմացիր* ab *իմանալ* etc. In Plur. numero utraque forma tam activa quam passiva formam II. pers. plur. Indicativi retinet.

Participii terminatio *եալ*, quae tam activi quam passivi generis est, formae Indicativi personarum characterē destitutae adnectitur; sed in Conjugg. I. et IV. saepe etiam haec terminatio (ut in Aor. II.) radici statim additur, ita ut duae formae existant, e. g. *գովեալ* et *գովեցեալ* a *գովել* et *գովիլ*, *հաւատացեալ* a *հաւատալ* Aor. I. Ind. *հաւատացի*, *մոռացեալ* a *մոռանալ* Aor. I. Ind. *մոռացայ*, *ընկեցեալ* ab *ընկենուլ* Aor. I. act. *ընկեցի* et pass. *ընկեցայ*, *խօսեցեալ* a *խօսիլ*. Flectitur haec forma ad decl. IV. e. g. *գովելոյ* s. *գովեցելոյ* etc. a *գովեալ* s. *գովեցեալ*.

Participium, quod dicitur, Praesentis in *ող*

*) Loco diphthongi *եա* sec. pagg. 21. et 25. raro *է* reperitur, e. g. *շարժէ՛*, *իմաստասիրէ՛*, atque etiam *խօսէ՛* pro *խօսեա՛*, idque pro *խօսեաց* a *խօսիլ*.

desinens saepe etiam ab Aoristo I. derivatur; ac reperitur quidem haec forma sola in verbis Conj. II., et in iis verbis Conj. III., quae Aor. I. formam tuentur; in Conj. I. tam haec quam illa forma a Praesente deducta occurrit, in Conj. IV. vero, si verba neutra exceperis, quum passivam notionem nunquam induat, non legitur, sed ejus loco forma Part. Praet. in եալ exiens usurpatur: գովող s. գովեցող a գովել, հաւատացող (non հաւատող) a հաւատալ, ընթերցող ab ընթերնուլ etc.

§. 7. Futurum primum act. et pass. a I. pers. sing. Aor. I. ita deducitur, ut littera *g* addatur, quae in I. pers. sing. personae charatere destituta est; in reliquis vero personis, quae flexionem Praesentis imitantur, abjectâ terminatione Aoristi prius *g* cf. p. 16. plerumque in *u* transit; e. g. Aor. I. գովեցի Fut. I. գովեցից II. pers. գովեցես, հաւատացի Fut. I. հաւատացից II. pers. հաւատացես, ընկեցի Fut. I. ընկեցից II. pers. ընկեցես, խօսեցայ Fut. I. խօսեցայց II. pers. խօսեցիս, verum etiam կացի Fut. I. կացից II. pers. կացցես a կալ, լցի Fut. I. լցից II. pers. լցցես, ընթերցայ Fut. I. ընթերցայց II. pers. ընթերցցիս etc.)*

Eadem forma accentu acuto notata, si I. pers. sing. exceperis, Imperativi vices gerit. Sed in II. pers. sing. saepe terminatio ես in իր, atque sec. pag. 16. praecedens littera *g* in ջ transit, e. g. սիրեսձի՛ր, խօսեսձի՛ր, sive խօսցի՛ս etc.

§. 8. Aoristus secundus meram radicem sive stirpem verbi reddit. cui terminationes adduntur, e. g.

*) In II. pers. plur. forma praesertim passiva saepius formam Conj. Praes. redolet, e. g. խօսիջիք pro խօսեսձիք, ասիջիք, գործիջիք etc.

Հանեւ I. pers. Aor. II. Հանի, Թողոււ Aor. II. Թողի,
 Հատանեւ Aor. II. Հատի, Տնանիւ Aor. II. Տնայ, առնոււ
 Aor. II. առի, atque cum terminatione եայ in verbis
 nonnullis neutris: այտեայ ab այտնոււ, փախեայ a
 փախնոււ s. փախչիւ, երկեայ ab երկնչիւ etc. In III.
 pers. sing. act. augmentum hic multo saepius reperitur,
 quam in Aor. I., et nonnunquam vocalis syllabae radi-
 calis producitur sec. pag. 19. §. 1, 2. cf. ելեզ a լիզոււ,
 էջ ab իջանեւ, եկեզ a կիզոււ, մոյժ s. եմոյժ a մուժանեւ,
 եւ ab եւանեւ, եթող s. Թող a Թողոււ etc.; nonnunquam
 vocalis radicalis in reliquis formis abjecta hic redit e. g.
 գտանեւ I. pers. Aor. II. գտի, III. pers. եգիտ, et in
 nonnullis verbis haec persona sola Aor. I. formam prae
 se fert, e. g. ստգտեաց a ստգտանեւ I. pers. Aor. II.
 ստգտի, ելեզ et լիզեաց a լիզոււ s. լիզեւ I. pers.
 Aor. II. լիզի et լիզեցի.

Verba Conj. II. exceptis verbis irregularibus գաւ
 et տաւ nonnisi in Aor. I. et Fut. I. leguntur. Impe-
 rativi forma sing. activa a III. pers. Ind., si augmen-
 tum abjeceris, non solet differere: էջ ab իջանեւ, ցոյց
 a ցուցանեւ, Թո՛ղ a Թողոււ etc., sed in iis verbis
 compositis, quorum membrum posterius est verbum
 ցուցանեւ, Imperativus in ցո sive ո desinit: ամրացո՛
 ամրացուցանեւ, Թաքո՛ a Թաքուցանեւ, փլո՛ a փլուզանեւ,
 կորո՛ a կորուսանեւ. Forma Imp. passiva in Sing. hic
 semper իր additum habet, e. g. Հանի՛ր, մատուցի՛ր,
 ընթերցի՛ր a Հանիւ, մատուցանիւ, ընթեռնոււ. In Plur.
 utraque forma tam act. quam pass. formam Ind. reddit.

Participia Aor. et Praes. eadem ratione, ut in
 Aor. I. a III. pers. sing. act. formantur: Հատեաւ et

Հատող a Հատանել, անիծեալ ab անիծանել III. pers. Aor. II. անէծ, լուծեալ a լուծանել III. p. s. Aor. II. ելոյծ cf. p. 19. §. 1, 1. 2.

§. 9. Futurum II. act. et pass. eodem plane modo, quo Fut. I, ab Aor. II. deducitur, easdemque, quas in Fut. I. vidimus, terminationes servat. e. g. Հանից a Հանել, Թողից a Թողուլ, Հատից a Հատանել, Հատայց a Հատանիլ, մատուցից II. pers. մատուցես a մատուցանել, մատուցայց II. pers. մատուցիս a մատուցանիլ.

Eadem forma praeter I. pers. sing. Imperativi loco usurpatur, sed in II. pers. sing. (ut in Imp. Fut. I.) reperitur etiam terminatio իր pro ես s. իս, e. g. Հանցես et Հանցիս sive Հանջիր, Թողցես pass. Թողցիս sive Թողջիր, մատուջիր pro մատուցես et մատուցիս.

In II. pers. sing. et plur. occurrunt etiam formae a Conj. Praes. deductae Հանիջիր et Հանիջիք, Հատանիջիր et Հատանիջիք, մատուցանիջիր, quae loco Ind. et Imp. Fut. adhibentur.

§. 10. Praeter haec tempora simpliçia alia haud pauca exstant composita, quae a Participiis cum verbo substantivo conjunctis formantur.

Ita e. Part. Praet., quod activi simul et passivi generis est, oriuntur

1, Perfectum e. g. մատուցեալ եմ porrexi aut porrectus sum, Conj. մատուցեալ իցեմ etc.

2, Plusquamperfectum e. g. մատուցեալ էի porrexeram aut porrectus eram.

3, Futurum exactum e. g. մատուցեալ եղէց
porrexero aut porrectus ero.

Sed idem Part. Praet. cum Praes. verbi լինել
i. e. fieri conjunctum Passivum Praesentis format,
idque praesertim in verbis Conjugg. II. et III. quorum
forma passiva in ի desinens raro legitur: բացեալ լինիմ
aperior a բանալ aperire, լցեալ լինիմ impleor a լնուլ
implere. Jam vero reperitur etiam շարժեալ s. շար-
ժեցեալ լինիմ pro շարժիմ moveor, atque բանամ et
լնում notionem passivam.

E. Participiis Futuri, quae itidem notionem activa
et passiva usurpantur, oriuntur formae sequentes:
մատուցանելոց s. մատուցանելի եմ porrecturus sum aut
porrigendus sum Conj. մատուցանելոց s. մատուցանելի
իցեմ etc. porro: մատուցանելոց s. մատուցանելի էի
porrecturus eram aut porrigendus eram, մատուցանելոց
s. մատուցանելի եղէց porrecturus ero aut porrigendus ero.

De Personis.

§. 11. Personarum characteres in singulis tem-
poribus ac modis sunt sequentes:

	I. p.	II. p.	III. p.	Imperat. II. p.
Praes. Ind. et Conj. Sing.	մ	ս	—	ր
Plur.	մք	ք	ն	Plur. ք
Imperf. Sing.	ի	իր	ր	
Plur.	սք	իք	ին	
Aor. I. et II. Act. Sing.	ի	եր s. իր	—	Imperat. Sing. —
Plur.	սք	իք s. էք	ին	Plur. էք
Aor. I. et II. Pass. Sing.	այ	ար	աւ	Imperat. Sing. —
				(իր)
Plur.	սք	այք s. ան		Plur. այք
		արուք		s. արուք

	I. p.	II. p.	III p.	Imperat. II. p.
Fut. I. et II. Act. Sing.	ից	ցես	ցէ	Imperat. ut Ind.,
Plur.	ցուք	ջիք	ցեն	sed in II. p. s. ցես et ջիք
Fut. I. et II. Pass. Sing.	այց	ցիս	ցի	Imperat. ut Ind.,
Plur.	ցուք	ջիք	ցեն	sed in II. p. s. ցիս et ջիք.

Adnotationes.

§. 12. Litteras s. syllabas personarum characteristics in temporibus specialibus cf. pag. 62. praecedere solent conjugationum notae *h*, *ω*, *ու*, *ի*.

In III. p. s. Praes. Ind. in I. Conj. *է*, cf. pag. 21 in II. Conj. *այ* cf. pag. 20., in III. Conj. *ու*, in IV. Conj. *ի* legitur: *գովէ*, *հաւատայ*, *թողու*, *խօսի*.

In II. p. pl. Praes. Ind. in I. Conj. *էք*, in II. Conj. *այք*, in III. Conj. *ուք* s. *ոյք*, in IV. Conj. *իք* scribitur: *գովէք*, *հաւատայք*, *թողուք* s. *թողոյք*, *խօսիք*.

Coniunctivi Praes. formae *գովիցեմ*, *հաւատայցեմ*, *թողուցում*, *խօսիցիմ* flectuntur ut Ind.; Imperfecti III. p. s. scribitur *գովէր*, *հաւատայր*, *թողոյր*, *խօսէր*; sed in IV. Conj. occurrit etiam forma *խօսիւր*, atque apud Faust. Byz. p. 69. legitur *տեսանոյր* pro *տեսանէր* a *տեսանել*.

In Aor. I. act. III. pers. sing. in *եաց* s. *էց*, *աց*, *ից* desinit, e. g. *գովեաց*, *ընկեաց* s. *ընկէց* ab *ընկենու*, *հաւատաց*, *լից* s. *ելից* a *լնու*.

Reliqua ex iis, quae §. 5. sqq. dicta sunt, jam satis elucent.

De Verbo Substantivo.

§. 13. In lingua armeniaca exstant quatuor verba substantiva, quorum duo ել et գոլ significant *esse*, duo vero լինիլ et եղանիլ *feri* denotant. In his verba ել et լինիլ pro meris Copulis habenda sunt, գոլ vero et եղանիլ *existentiae* atque *ortus* notionem habent, licet posterius in temporibus generalibus cf. pag. 62. Copulae instar adhibeatur, et formas, quae reliquis desunt, suppeditet. In tabula sequenti formae, quae desunt, lineis appositis indicantur.

ԵԼ

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	{ S. եմ, ես, է P. եմք, էք, են	իցեմ, իցես, իցէ իցեմք, իցէք, իցեն
Imp.	{ S. էի, էիր, էր P. էաք, էիք, էին	(իցէի ¹), իցէիր, իցէր իցէաք, իցէիք, իցէին)

ԳՊԸ

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	{ S. գում, գոս, գոյ P. գումք, գոյք, գոն	— — գուցէ — — գուցեն
Imp.	{ S. — գոյիր, գոյր P. — — գոյին	

Լ, ԻնիԼ

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	{ S. լնիմ, լնիս, լնի P. լնիմք, լնիք, լնին	լնիցեմ, լնիցես, լնիցի լնիցեմք, լնիցիք, լնիցին
Imp.	{ S. լինէի, լինէիր, լինէր P. լնէաք, լնէիք, լնէին	
Aor. II.	{ S. — — — P. — — —	
Fut. II.	{ S. լիցիմ, լիցիս, լիցի P. լիցումք, լիչիք (s. լի- նիչիք ³), լիցին	

esse.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Partic. Fut.</i>
Ե՛ր	Եալ, Ելոյ	Ել, Ելոյ	Ելոց —
Է՛ք S. Երո՛ւք	Եալք, Ելոց		

existere.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Partic. Fut.</i>
—	Գոյող S. Գոյօղ	Գօլ, Գօլոյ	— —
—	Գոյողի		

feri.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Partic. Fut.</i>
Վի՛ լինիլը	լինող S. Լինօղ	լինիլ S. Լինել ²)	լինելոց et
Վի՛ լինիք	լինողի	լինելոյ	լինելի
լի՛ր	լիեալ S. Լեալ		
լերո՛ւք S. Լի՛ր			
— Լիջիլը (S. Լի~ նիջիլ ⁴) S. Լեցիս			
լեցի՛			
լեցո՛ւք, Լիջիլք (S. լինիջիլք ⁴) Լեցի՛ն			

	<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>
Pr.	S. եղանիմ, եղանիս, եղանի P. եղանիմք, եղանիք, եղանին	եղանիցիմ, եղանիցիս, եղանիցի եղանիցիմք, եղանիցիք, եղանիցին
Imp.	S. եղանէի, եղանէիր, իղանէր P. եղանէաք, եղանէիք, եղանէին	
Aor. II.	S. եղէ, (s. եղայ) եղեր, եղև P. եղաք (s. եղեաք), եղէք (s. եղայք), եղեն	
Fut. II.	S. եղէց (s. եղիցիմ, s. եղիցեմ), եղիցիս (s. եղիցես), եղիցի P. եղիցուք, եղիջիք (s. եղանիջիք ³), եղիցին	

1) cf. pag. 65. 2) cf. pag. 63. 3) cf. pag. 70. 4) cf.

§. 14. His adjungimus statim tabulam, quae con- II. et Fut. II., quae conjugationum discrimina non agnos-
vam, quae solae inter se discrepant, dedimus.

feri, nasci.

<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Partic. Fut.</i>
մի՛ եղանիր	—	եղանիլ Տ. եղանեմ	եղանելոց et եղանելի
մի՛ եղանիք			
եղի՛ր	եղեալ		
եղերո՛ւք			
— եղի՛ցի (Տ. եղանիցիցի՛ր ⁴), եղիցի՛ք			
եղեցո՛ւք, եղեցի՛ք (Տ. եղանիցեցի՛ք ⁴), եղեցին			

pag. 70. NB. Formae, quae desunt, lineis appositis indicantur.

spectum praebet omnium conjugationum; sed in Aor. cunct cf. pag. 62, formas tantummodo activam et passi-

<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
(S. սիրեմ, սիրես, սիրէ սիրէ	սիրիցեմ, սիրիցես, սիրիցէ սիրիցէ	մի՛ սիրեր
(P. սիրեմք, սիրէք, սիրեն	սիրիցեմք, սիրիցէք, սիրիցեն	մի՛ սիրէք

CONJUGATIO

<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
(S. աղամ, աղաս, աղայ աղայ	աղայցեմ, աղայցես, աղայցէ աղայցէ	մի՛ աղար
(P. աղամք, աղայք, աղան	աղայցեմք, աղայցէք, աղայցեն	մի՛ աղայք

CONJUGATIO

<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
(S. թողում, թողուս, թողու թողու	թողուցում, թողուցես, թողուցու ցուս, թողուցու	մի՛ թողուր
(P. թողումք, թողու՞ ղուք ³) (S. թողոյք), թողուն	թողուցումք, թողուցէք, թողուցուն	մի՛ թողուք

CONJUGATIO

<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivus.</i>	<i>Imperativus.</i>
(S. խօսիմ, խօսիս, խօսի խօսի	խօսիցիմ, խօսիցես, խօսիցի ցիս	մի՛ խօսիր
(P. խօսիմք, խօսիք, խօսին	խօսիցիմք, խօսիցէք, խօսիցին	մի՛ խօսիք

Imper

CONJUG. PRIMA. CONJUG. SECUNDA. CONJUG. TERTIA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Indicativus.</i>	<i>Indicativus.</i>
(S. սիրէի, սիրէիր, սիրէր	աղայի, աղայիր, աղայր	թողուի, թողուիր, թողայր
(P. սիրէաք, սիրէիք, սիրէին	աղայաք, աղայիք, աղային	թողուաք, թողուիք, թողուին

PRIMA.

<i>Participium.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Participia Futuri.</i>
սիրող ¹⁾ S. սիրօղ	սիրել	սիրելոց et սիրելի

SECUNDA.

<i>Participium.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Participia Futuri.</i>
— ²⁾	աղալ	աղալոց et աղալի

TERTIA.

<i>Participium.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Participia Futuri.</i>
Թողող ¹⁾ S. Թողօղ	Թողուլ	Թողուց et Թողլի

PASSIVA.

<i>Participium.</i>	<i>Infinitivus.</i>	<i>Participia Futuri.</i>
խօսող S. խօսօղ	խօսիլ S. խօսել ⁴⁾	խօսելոց et խօսելի

fectum.

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Conjunctivi, si occurrunt formae, sunt:</i>
խօսէի, խօսէիր, խօսէր ⁵⁾ S. (խօսիւր), խօսէաք, խօսէիք, խօսէին	սիրիցէի, աղայցայի S. աղայցէի, Թողուցուի, խօսիցէի, normam flectendae sunt, sed cf. supra pag. 65.

Aori

CONJUGATIO PRIMA.

	<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Participium</i>	<i>Part. Praes.</i>
S.	սիրեցի, սիրեցեր, սիրեա՛	սիրեցէ՛ք	սիրեցեալ	սիրեցող ²)
	սիրեաց			S. սիրեցող
P.	սիրեցաք, սիրեցիք ⁶) (S. սիրեցէք), սիրեցին			

CONJUGATIO TERTIA.

	<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Participium.</i>	<i>Part. Praes.</i>
S.	լցի, Լցեր, ելցի (S. Լցի ⁷)	Լցի՛ք ⁸) cf. ընկեա՛	Լցեալ	Լցող ²)
		կեա՛		S. Լցող
P.	Լցաք, Լցիք ⁶) (S. Լցէք), Լցին	Լցէ՛ք		

Futu

CONJUGATIO PRIMA.

	<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S.	սիրեսցից, սիրեսցես, սիրեսցէ	— սիրեսցե՛ս ¹¹) (S. սիրեսցի՛ր)
		սիրեսցէ՛
P.	սիրեսցուք, սիրեսցիք, սիրեսցեն	սիրեսցո՛ւք, սիրեսցի՛ք, սիրեսցե՛ն

CONJUGATIO TERTIA.

	<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S.	Լցից, Լցես ¹²), Լցէ	— Լցե՛ս ¹⁵) (S. Լցի՛ր), Լցէ՛
P.	Լցցուք, Լցչիք, Լցցեն cf.	Լցցո՛ւք, Լցչի՛ք, Լցցե՛ն cf.
S.	ընկեսցից, ընկեսցես, ընկեսցէ	— ընկեսցե՛ս ¹¹) (S. ընկեսցի՛ր), ընկեսցէ՛
P.	ընկեսցուք, ընկեսցիք, ընկեսցեն	ընկեսցո՛ւք, ընկեսցի՛ք, ընկեսցե՛ն

stus I.

CONJUGATIO SECUNDA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Part.Praes.</i>
{ S. աղացի, աղացեր, աղաց	աղա՛	աղացեալ	աղացող ²) S. աղացող
{ P. աղացաք, աղացիք ⁶) (S. աղացէք), աղացին	աղացէ՛ք		

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>	<i>Particip.</i>	<i>Part.Praes.</i>
{ S. խօսեցայ, խօսեցար, խօսեալ	խօսեա՛ց S. խօսեցի՛ր ¹⁰)	խօսեցեալ	խօսեցող ²) S. խօսեցող
{ P. խօսեցաք, խօսե- ցայք ⁹) (S. խօսեցա- րուք), խօսեցան	խօսեցա՛յք S. խօսեցարո՛ւք		

rum I.

CONJUGATIO SECUNDA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
{ S. աղացից, աղասցես, աղասցէ	—աղասցե՛ս ¹¹) (S. աղասջի՛ր), աղասցէ՛
{ P. աղասցուք, աղասջիք, աղասցեն	աղասցո՛ւք, աղասջի՛ք, աղաս- ցին

CONJUGATIO PASSIVA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
{ S. խօսեցայց, խօսեսցիս, խօսեսցի	—խօսեսցի՛ս ¹¹) S. (խօսեսջի՛ր), խօսեսցի՛
{ P. խօսեսցուք, խօսեսջիք ¹³) (S. խօսիջիք), խօսեսցին	խօսեսցո՛ւք, խօսեսջի՛ք ¹³) (S. խօսիջիք), խօսեսցին

Aori

CONJUGATIO ACTIVA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperat.</i>	<i>Participium</i>	<i>Part. Praes.</i>
{ S. հանի, հաներ, հան (s. եհան ⁷)	հան	հանեալ	հանող ¹⁴)
	հանէք	cf. սիրեալ	s. հանող
{ P. հանաք, հանիք ⁶) (s. հանէք), հանին			cf. հատող
			a հատանել

Futu

CONJUGATIO ACTIVA.

<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
{ S. հանից, հանցես, հանցի	— հանցե՛ս s. հանջի՛ր ¹⁶)
	(s. հանիջի՛ր), հանցե՛
{ P. հանցուք, հանջիք ¹⁶) (s. հանիջիք), հանցեն	հանցուք, հանջի՛ք
	(s. հանիջի՛ք), հանցե՛ն

1) cf. pag. 65. 2) cf. pag. 67. sq. 3) cf. pag. 72.
 8) cf. pag. 67. sq. 9) cf. pag. 71. 10) cf. pag. 67. 11) cf.
 15) cf. pag. 69. 16) cf. pag. 70.

stus II.

CONJUGATIO PASSIVA.

	<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus</i>	<i>Particip.</i>	<i>Part. Praes.</i>
S.	Հանայ, Հանար,	Հանիր ¹⁵⁾	Հանեալ	cf. ճնող ²⁾
	Հանաւ			Տնող ճնանիլ
P.	Հանաք, Հանայք ⁹⁾ ,	Հանայք		
S.	Հանարուք, Հանան	Տ. Հանարուք		

rum II.

CONJUGATIO PASSIVA.

	<i>Indicativus.</i>	<i>Imperativus.</i>
S.	Հանայց, Հանցիս, Հանցի	— Հանցիս Տ. Հանջի՛ր
		(Տ. Հանիջի՛ր), Հանցի՛
P.	Հանցուք, Հանջիք ¹⁶⁾	Հանցուք, Հանջի՛ք
	(Տ. Հանիջիք), Հանցին	(Տ. Հանիջի՛ք) Հանցին

4) cf. pag. 64. 5) cf. pag. 72. 6) cf. pag. 72. 7) cf. pag. 66.
 pag. 68. 12) cf. pag. 68. sq. 13) cf. pag. 70. 14) cf. pag. 69.

Paradigmatum loco sumsimus verba Conj. I. սիրել *amare*, Conj. II. աղալ *molere*, Conj. III. թողուլ *sinere*, Conj. IV. խոսիլ *loqui*.

Sed quae in c. p. s. o. verba, quae in Aor. I. et Fut. I. a Conj. II. et Fut. II. plerumque non desunt, in Conjug. I. III. et IV. formis quae his desunt, in eor. locum substitamus verbi Conj. I. հանել *destrahere*, Conj. III. լնուլ *impere* et ընկենուլ *projicere*, Conj. IV. Passivum verbi հանել, quibus reliquae formae suppeditantur. Caeterum terminatio Aor. et Fut. passiva non solis verbis Conj. IV. seu passivae propria est, verum etiam in verbis neutris et deponentibus, quae dicuntur, trium priorum Conjugg., atque si verba earum activa passivam notionem induunt, reperitur. e. g. Act. սիրեմ Aor. I. սիրեցի, sed Pass. սիրիմ *amor* Aor. I. սիրեցայ — հեծանեմ *equo vehor* Aor. II. հեծայ — խոստանամ *polliceor* Aor. I. խոստացայ — թողում Aor. II. act. թողի pass. թողայ — զբօսնում *laetor, delector*, Aor. II. զբօսայ — ընթեռնում *lego* Aor. I. ընթերցայ.

Sed paradigmata harum conjugationum cum terminatione passiva proponere supersedimus, quum in Aor. et Fut. a Conj. IV. non deflectant, in Praes. vero et Imperf. sive ad eandem flectantur, sive activam formam retineant.

Quum Imperfectum et Futura a Praes. et Aor. descendant, harum formarum cognitio ad reliquas supplendas plerumque sufficit, unde in Lexicis haec tantum afferri solent.

Conjugatio prima.

§. 15. Primae conj. omnium ditissimae adnumerantur imprimis multa verba activa, quorum Passiva

quartam conj. sequuntur; sed pertinent huc quoque haud pauca verba neutra, quae formas activas ubique retinent. e. g. *ամաչել* *erubescere* Aor. I. *ամաչեցի*, *յամել* *morari* etc. Multa verba in Praes. et Imperf. litteram Ն radici addunt, quam in reliquis formis*) abjiciunt (cf. gr. *λαμβανω*, *ἐλαβον* etc.); atque haec ut plurimum Aor. I. et Fut. I. formas respuunt: *անիծանել* *exsecrari* Aor. II. *անիծի* III. p. s. *անէծ*, *բեկանել* *rumpere* Aor. II. *բեկի* III. p. s. *բբեկ*, *գտանել* *invenire* Aor. II. *գտի* III. p. s. *եզիտ*, *լուծանել* *solvere* Aor. II. *լուծի* III. p. s. *ելոյծ* cf. supra pag. 68. sq. His accensendum quoque est verbum *ցուցանել* *ostendere*, *declarare*, Aor. II. *ցուցի* III. p. s. *եցոյց* s. *ցոյց*, quod radicibus verborum intransitivorum additum transitiva, transitivis vero adjectum dupliciter transitiva seu transitiva in alterum format: *ամրանալ* *firmum esse* Aor. I. *ամրացայ* transit. *ամրացուցանել* *firmum declarare* s. *reddere*, *ապիրլ* *liberari* Aor. I. *ապրեցայ* transit. *ապրեցուցանել* *liberare*, *կեալ* *vivere* Aor. I. *կեցի* transit. *կեցուցանել* *vivum reddere*, *լնուլ* *implere* Aor. I. *լցի* dupl. trans. *լցուցանել* *facere*, *ut aliquis impleat* etc.; in verbis, quae Aor. II. formam habent, prima verbi *ցուցանել* littera abjicitur, e. g. *թագչիլ* *se abscondere*, Aor. II. *թագեայ* transit. *թագուցանել*, *սնանիլ* *nutriri* Aor. II. *սնայ* transit. *սնուցանել*, *ճանաչել* Aor. II. *ճանեայ* dupl. trans. *ճանուցանել*. Pertinent huc quoque verba *կորուսանել* *perdere* a *կորնչիլ*, *մուծանել* *introducere* pro

*) Sed, si radicalis est haec littera, ubique remanet. e. g. *գանել* *verberare* a *գան* *verbera* Aor. I. *գանեցի*, *լմբերանել* *os alicui claudere*, *taciturnum reddere* a *բերան* os Aor. I. *լմբերանեցի* etc.

մտուցանել a մտանել, eaque, quae propter *լ* in radice litteram *զ* accipiunt loco *ց* cf. ելուզանել *producere* ab ելանել *exire*, փլուզանել *destruere* a փլանիլ etc. In his verbis compositis alterum *ց* pro littera Aor. I. characteristicâ habitum in Imp. abjicitur, id quod etiam in verba, quae *զ* aut *ս* ejus loco substituunt, transit, et in Fut. idem *ց* cf. pag. 68. in *ս* mutatur. e. g. ամբացուցանել Imp. Aor. II. ամբացո Fut. II. I. p. s. ամբացուցից II. p. ամբացուցես etc., թագուցանել Imp. Aor. II. թագո՛, փլուզանել Imp. փլո՛, կորուսանել Imp. կորո՛; sed ab ելուզանել ejusque compositis formatur Imp. ելուզեա՛, et a մուծանել Imp. մո՛ծ.

Verba ասել *dicere*, գիտել *scire*, կարել *posse* in Praes. et Imperf. ad primam, in reliquis formis ad II. conj. flectuntur: Praes. ասեմ etc. Imperf. ասէի Aor. I. Ind. ասացի, արացեր, ասաց etc. Imp. ասա՛, ասացէ՛ք Fut. I. ասացից, ասասցես etc. — գիտեմ Aor. I. գիտացի, sed in Imp. modo գիտա՛, modo գիտացիր, modo, idque saepissime գիտեա՛ scribitur, Fut. I. գիտացից, գիտասցես etc. — կարեմ Aor. I. կարացի*) Imp. կարացիր s. կարո՛ղ լեր. — Ex his verbum կարել Passivo caret, գիտել in Passivo verbum subst. լինիլ adjunctum habet: Praes. գիտացեալ լինիմ etc. cf. pag. 70. sq. ասել vero in Passivo retentâ modo litterâ conj. II. characteristicâ quartam conj. sequitur: Praes. ասիմ Aor. I. ասացայ Fut. I. Ind. ասացայց, ասասցիս etc. Imp. Fut. ասացիս s. ասասջի՛ր, sive etiam ասիջի՛ր ex Conjunct. Praes.

Verba առնել *facere*, դնել *ponere*, յառնել *surgere* in Aor. II. etc., ubi litteram *ն* abjiciunt, formas quodam-

*) Sed կարեմ Aor. I. կարեցի significat *suere*.

modo irregulares prae se ferunt: առնեմ Aor. II. Ind. արարի, Imp. արա՛, արարե՛ք Part. Praes. առնուլ saepius արարող Part. Aor. արարեալ Fut. II արարից, արասցես etc. In Pass. Praes. Ind. առնիմ Aor. II. Ind. արարայ Fut. II. Ind. արարայց, արասցիս etc. — զնեմ Aor. II. Ind. եզի, եզիր (s. եզեր), եզ, եզաք, եզիք, եզին (vulg. զրին). Part. Aor. եզեալ (vulg. զրեալ) Part. Praes. զնող et եզող Imp. զի՛ր, զի՛ք Fut. II. Ind. եզից, զիցես, զիցէ, զիցուք, զիջեք, զիցեն Imp. զիցես s. զիջի՛ր s. զիջի՛ր cf. pag. 70. զիցե՛, զիցու՛ք, զիջի՛ք s. զիջի՛ք, զիցեն՛. Passivum Praes. զնիմ Imperf. զնէի Aor. II. Ind. եզայ Imp. եզա՛յք s. եզարո՛ւք Fut. II. Ind. եզայց, զիցիս, զիցի etc. Imp. զիցիս s. զիջի՛ր s. զնիջի՛ր, զիցի՛, զիցու՛ք, զիջի՛ք s. զնիջի՛ք, զիցին՛. — յառնեմ Aor. II. Ind. յարեայ II. p. pl. յարեայք s. յարերուք Imp. արի՛, արի՛ք s. յարերո՛ւք Part. Aor. յարուցեալ a verbo trans. յարուցանել Fut. II. Ind. յարեայց, յարիցես, յարիցէ, յարիցուք, յարիջեք, յարիցեն. Imp. յարիցես s. յարիջի՛ր sive etiam յոռնիջի՛ր, յարիցէ՛, յարիցու՛ք, յարիջի՛ք s. յառնիջի՛ք, յարիցեն՛.

Verbum ճանաչել cognoscere in Aor. II. Ind. scribitur ծանեայ II. p. pl. ծանեայք s. ծաներուք Imp. ծանի՛ր, ծաներո՛ւք s. ծանի՛ք Part. Aor. ծանուցեալ a verbo trans. ծանուցանել Fut. II. Ind. ծանեայց, ծանիցես, ծանիցէ etc. Imp. ծանիցես s. ծանիջի՛ր etc. Passivum ejus in Praes. et Imperf. ad conj. IV. flectitur: Praes. ճանաչիմ Imperf. ճանաչէի, sed Aor. II. et Fut. II. formae a verbo ծանուցանել repetuntur: Aor. II. ծանուցայ s. ծանուցեալ եղէ Fut. II. ծանուցայց s. ծանուցեալ եղէց.

Verbum *մեղանչել peccare* litteras նչ in temporibus generalibus abjicit: Aor. II. Ind. *մեղայ* II. p. pl. *մեղայք* s. *մեղարուք* Imp. *մեղի՛ր*, *մեղայք* s. *մեղարո՛ւք* Part. Aor. *մեղուցեալ* a verbo trans. *մեղուցանել* Fut. II. Ind. *մեղայց* s. *մեղիցեմ*, *մեղիցես*, *մեղիցէ* etc.

Verbum *հարկանել verberare* litteras կ et ն in Aor. II. etc. abjicit: Aor. II. *հարի* III. p. s. *հար* s. *եհար* Part. *հարեալ* etc.

Denique his accensenda sunt verba defectiva *լսել audire*, *լմպել bibere*, *ուտել edere*, quorum duo priora etiam plene flexa reperiuntur: *լտեմ* Aor. I. *լտցի*, at multo saepius Aor. II. Ind. *լուայ* Imp. *լու՛ր*, *լուայք* s. *լուարո՛ւք* Part. Aor. *լուեալ* Fut. II. Ind. *լուայց* s. *լուիցեմ*, *լուիցես* etc. Imp. *լուիցե՛ս* s. *լուիջի՛ր* etc. — *լմպեմ* Aor. I. *լմպցի* etc. aut Aor. II. *արբի*, *արբեր*, *արբ* s. *էարբ* etc. Imp. *արբե*, *արբէք* Part. Praes. *լմպող* s. *արբող* Part. Aor. *լմպեալ* s. *արբեալ* Fut. II. Ind. *արբից*, *արբցես* etc. Imp. *արբցե՛ս* s. *արբջի՛ր* etc. — *ուտեմ* Aor. II. Ind. *կերի*, *կերեր*, *կեր* s. *եկեր*, *կերաք*, *կերիք*, *կերին*, sive etiam formâ pass. *կերայ* etc. Imp. *կե՛ր*, *կերէք* s. *կերայք* Part. Praes. *կերող* Part. Aor. *կերեալ* Fut. II. Ind. *կերայց* s. *կերից* s. *կերիցեմ*, *կերիցես*, *կերիցէ*, *կերիցուք*, *կերիջիք* s. *ուտիջիք*, *կերիցեն* Imp. *կերիցե՛ս* s. *կերիջի՛ր* s. *ուտիջի՛ր*, *կերիցէ՛* etc. Passivum Praes. *ուտիմ* Imperf. *ուտէի* Praet. sive *կերայ* sive *կերեալ եղէ* Imp. *կերեալ լե՛ր*, *կերեալ լերո՛ւք* Fut. sive *կերայց*, sive *կերիցիմ*, sive etiam *կերեալ եղէց* Imp. *կերեալ լիջի՛ր* etc.

Conjugatio secunda.

§. 16. Ad conjugationem secundam pertinent haud pauca activa, sed imprimis multa verba neutra, ita ut ea verbis intransitivis fere propria*) esse videatur. Itaque permulta verba. activa etiam, in Aor. I. etc. (quum Aor. II. in hac conjug. praeter verba defectiva գալ, տալ, երթալ fere non inveniatur), formam passivam induunt e. g. իմանալ *intelligere* Aor. I. իմացայ, որսալ *venari* Aor. I. որսացայ, et pauca tantum in Passivo Praesens et Imperf. ad conjug. IV. flectunt: լուանալ *lavare* Pass. լուանիլ, բառնալ *tollere* Pass. բառնիլ, ստանալ *acquirere* Pass. ստացանիլ; pleraque sive formam primariam retinent, sive per Part. Aor. cum verbo subst. լինիլ conjunctum passivam notionem exprimunt: աղալ *molere* Pass. աղալ s. աղացեալ լինիլ Aor. I. աղացայ, հաւատալ *credere* Pass. հաւատացեալ լինիլ Aor. I. հաւատացայ, իմանալ, Pass. իմանիլ Aor. I. իմացայ s. իմացեալ եղէ, մոռանալ *oblivisci* Pass. մոռանիլ s. մոռացեալ լինիլ Aor. I. մոռացեալ եղէ etc.

Multa verba litteram ն in Praes. et Imperf. additam in Aor. I. abjiciunt: ամրանալ Aor. I. ամրացայ, արբենալ Aor. I. արբեցայ, ընտանենալ Aor. I. ընտանեցայ aliaque his similia.

Verba irregularia hujus conjug. sunt:

բառնալ *tollere* Aor. I. բարձի Pass. Praes. բառնիմ Aor. I. բարձայ etc. — et similiter դառնալ *redire* Aor. I. դարձայ etc.

կեալ *vivere* et առեալ**) *odisse*, quae in Praes. ad secundam, in reliquis formis ad conj. I. flectuntur:

*) Idem de conjug. III. dixerim.

**) Sed reperitur quoque saepius առեմ:

Praes. *կեամ, ատեամ* Imperf. *կէի, ատէի* III. p. s. *կէր, ատէր*, sive *կեայր, ատեայր* Aor. I. Ind. *կեցի, ատեցի* III. p. s. *եկեաց, ատեաց* Imp. *կեաց* cf. pag. 66, *ատեա՛* s. *ատէ՛* cf. pag. 67. Fut. I. *կեցից, կեցցես* etc. Similiter *կալ* *stare* Fut. I. *կացից, կացցես* etc. —

Denique verba defectiva *գալ venire*, *տալ dare* et *երթալ ire*: Praes. Ind. *գամ, գաս, գայ, գամք, գայք, գան*. Conj. *գայցեմ, գայցես* etc. Imp. *մի՛ գար, մի՛ գայք* Part. Fut. *գալոց* et *գալի*. Imperf. *գայի, գայիր, գայր* etc. Aor. II. Ind., *եկի, եկիր, եկն, եկաք, եկիք* s. *եկայք, եկին*. Imp. *ե՛կ, եկա՛յք* Part. Praes. *եկող* Part. Aor. *եկեալ* Fut. II. Ind. *եկից, եկեսցես, եկեսցէ* etc. Imp. *եկեսցես* s. *եկեսցի՛ր, եկեսցէ՛, եկեսցո՛ւք, եկեսցի՛ք, եկեսցե՛ն*. —

Praes. Ind. *տամ, տաս, տայ* etc. Conj. *տայցեմ* Imp. *մի՛ տար, մի՛ տայք* Part. Fut. *տալոց* Imperf. *տայի, տայիր, տայր* etc. Aor. II. Ind. *տում, տումք, տո, տուաք, տումք, տումն* Imp. *տո՛ւր, տո՛ւք* Part. Praes. *տուող* Part. Aor. *տուեալ* Fut. II. Ind. *տաց, տացես* etc. Imp. *տացե՛ս* s. *տաջի՛ր* etc. Passivum Praes. Ind. *տուեալ լինիմ* Conj. *տուեալ լինիցիմ* Imp. *մի՛ տուեալ լինիր* Inf. *տուեալ լինիլ* Part. Fut. *տալոց* s. *տալի* Imperf. *տուեալ լինէի* Aor. II. Ind. *տուայ, տուար, տուաւ* etc. Imp. *տուեալ լե՛ր, տուեալ լերո՛ւք* Part. *տուեալ*, Fut. II. Ind. *տուայց, տացիս, տացի* etc. Imp. *տացի՛ս* s. *տաջի՛ր* etc. —

Praes. Ind. *երթամ* Conj. *երթայցեմ* etc. sive *երթիցեմ* etc. Imp. *մի՛ երթար, մի՛ երթայք* Part. Praes. *երթող* Partt. Fut. *երթալոց* et *երթալի* Imperf. *երթայի* etc. Aor. II. Ind. *չոքայ* s. *չոգայ, չոգար, չոգաւ*

etc. Imp. *կ'րթ*, *երթայք* Part. *երթեալ* Fut. II. Ind. *երթայց* s. *երթիցեմ*, *երթիցես* etc. Imp. *երթիցե՛ս* s. *երթիջի՛ր* etc.

Conjugatio tertia.

§. 17. Verba conjugationis tertiae, quum maximam partem neutra sint, paucissima, ne dicam nulla, in Passivo Praesentis formam passivam induunt; nam verborum *առաւելուլ*, *գիշուլ*, *հեղուլ* etc. formae passivae *առաւելանիլ*, *գիշանիլ*, *հեղանիլ* etc. ab Activis in *անալ* sive *անել* desinentibus derivata sunt. Itaque activa forma plerumque in Praes. et Imperf. Pass. retinetur, aut Passivum per Part. Aor. cum verbo subst. *լինիլ* conjunctum indicatur: *ընթեռնուլ* s. *ընթերցեալ* *լինիլ* s. *ընթերցանիլ*, *արգելուլ* s. *արգելեալ* *լինիլ*, *թողուլ* s. *թողեալ* *լինիլ*.

Aor. I. et Fut. I. formae nonnisi in nonnullis verbis reperiuntur, quae litteram *ն* in temporibus specialibus adsumunt e. g. *ընկենուլ* *projicere* Aor. I. *ընկեցի* III. p. s. *ընկեաց* s. *ընկէց* Fut. I. *ընկեցից*, *ընկեցես* etc. Pass. Aor. I. *ընկեցայ* Fut. I. *ընկեցայց*, *ընկեցիս* etc. — *խնուլ* *claudere* Aor. I. *խցի* III. p. s. *խից* s. *եխից* Imp. *խից* Pass. Aor. I. *խցայ* --- *զգենուլ* *induere* Aor. I. *զգեցայ* Pass. Praes. *զգեցեալ* *լինիլ* — *ընթեռնուլ* *legere* Aor. I. *ընթերցայ* cf. p. 17. — Imp. *ընթերցի՛ր*, *ընթերցի՛ք* s. *ընթերցարո՛ւք* Part. Praes. *ընթերցող* Part. Aor. *ընթերցեալ* Fut. I. *ընթերցայց*, *ընթերցես* etc. Sed alia hujus generis verba permulta Aoristum II. etc. tuentur e. g. *առնուլ* *capere* Aor. II. *առի* Pass. *առայ*, *սկսնուլ* *incipere* Aor. II. *սկսայ*, atque horum nonnulla ante terminationem in Aor. II. Ind.

et I. pers. Sing. Fut. II. vocalem *t* inserunt: e. g. *այտնուլ* *intumescere* Aor. II. *այտեայ* Imp. *այտի՛ր*, *զարթնուլ* *expergisci* Aor. II. *զարթեայ* Imp. *զարթի՛ր*, *թաքնուլ* *abscondi* Aor. II. *թաքեայ**) etc. Part. Aor. II. in his verbis a forma transitiva in *ուցանել* exeunte formatur, e. g. *այտուցեալ*, *զարթուցեալ*, *թաքուցեալ* etc.***) — Verbum *երդնուլ* *jurare* vocalem *ու* in Aor. II. et Fut. II. retinet: Aor. II. Ind. *երդուայ* Imp. *երդուի՛ր* Part. *երդուեալ* Fut. II. *երդուայց* etc.

Huc fortasse pertinet verbum defectivum *զո՛ղ* *dic.* quod non nisi in Imperativis Aor. II. et Fut. II. legitur: Imp. Aor. II. *զո՛ղ*, *զոզէ՛ք* Imp. Fut. II. *զոզցե՛ս* s. *զոզչի՛ր*, *զոզցէ՛*, *զոզցու՛ք*, *զոզչի՛ք*, *զոզցե՛ն*.

Conjugatio quarta s. passiva.

§. 18. Conjugationem quartam primitus Passivum primae conjug. fuisse dixerim. Nam conjugg. II. et III. neutris fere propriae videntur, earumque Passiva raro per quartae conjug. formam exprimuntur; contra verba conjug. I. pleraque activa sunt, quae in Passivo omnia ad conjug. IV. flectuntur, atque Infinitivus quartae cum I. conjug. Infinitivo saepissime confunditur, Imperfectum vero fere totum in utraque conjug. idem est. Caeterum in conjug. IV. verba passiva easdem vel Aor. I. et Fut. I., vel Aor. II. et Fut. II. formas, quas in Activo habent, tuentur: *սիրել* Aor. I. act. *սիրեցի* Aor. I. pass. *սիրեցայ*, *հատանել* Aor. II. act. *հատի* Aor. II. pass.

*) Eadem verba tantum non omnia alibi terminatione *չիմ* adsunt quartae conjug. accensentur: *թաքչիլ*, *զարթչիլ* etc.

**) Excipias modo verbum *քաղցնուլ* Part. *քաղցեալ*.

Հատայ etc.: atque verba neutra et deponentia, quae activam formam non agnoscunt, primae conjug. normam ita sequuntur, ut si in Praes. et Imperf. formam litteris ն seu չ sive նչ auctam habent, Aoristum II. et Fut. II. servant e. g. ծնանիլ *nasci* Aor. II. Ind. ծնայ Imp. ծնիր Part. ծնեալ, ուսանիլ *discere* Aor. II. Ind. ուսայ Imp. ուսիր Part. ուսեալ, սկսանիլ Aor. II. սկսայ; porro թռչիլ *volare* Aor. II. Ind. թռեայ Imp. թռիր, փախչիլ *aufugere* Aor. II. փախեայ, կորնչիլ *perire* Aor. II. կորեայ մարանչիլ *dimicare* Aor. II. մարտեայ, Ex his ea, quae terminationem եայ in Aor. II. habent, Part. Aor., ut modo in conjug. III. vidimus, a forma trans. in ուցանել exeunte deducunt: թռուցեալ, փախուցեալ, կորուցեալ cf. pag. 85. մարտուցեալ etc., et I. pers. sing. Fut. II. in iisdem sive plena reperitur, eaque cum terminatione activa, sive a I. p. s. Ind. Aor. II. derivata et in y desinens, e. g. թռիցեմ s. թռեայց, փախիցեմ s. փախեայց etc.

Sola verba neutra et deponentia Participium Praes. formant, e. g. բարբառող a բարբառիլ *pronunciare*, խօսող a խօսիլ *loqui*, կամող a կամիլ *velle*, atque eadem verba saepius ad modum activorum in Imp. Aor. I. litteram y abjiciunt, e. g. ողորմեմ ab ողորմիլ *misereri*, խօսեմ etc.

Verbum տանիլ *ducere* in Aor. II. etc. litteram ն in ը mutat: Aor. II. Ind. տարայ Imp. տար, տարայք Fut. II. տարայց, տարցիս s. տարցես etc.

Pertinet huc quoque verba nonnulla defectiva, nempe մարթիլ *posse*, et պարտիլ *debere*, quae nonnisi in Praes. et Imperf. leguntur, et verbum ունիլ *habere* Aor. II. Ind. կալայ, կալար, կալաւ, կալաք, կալայք, s.

կալարուք, կալան Imp. *կալ* sive etiam *կալ*, pl. *կալայք*
 s. *կալարուք* s. *կալէք* Part. *կալեալ* Fut. II. Ind.
կալայց, կալցիս s. *կալցես, կալցի* s. *կալցե, կալցուք,*
կալցիք, կալցին s. *կալցեն* Imp. *կալցիս* s. *կալցիր*
 s. *կալցես*, seu denique ad formam Coniunct. Praes.
ունիչիր, կալցի s. *ունիցի, կալցուք, կալցիք* s. *ունի-*
չիք, կալցին.

CAPUT IV.

DE PARTICULIS.

De Particulis hinc agere supersedemus, quum
 cognitio earum e lexicis petenda sit; atque monemus
 tantum tirones, ut in investigandis radicibus seu stir-
 pibus bene distinguant Praefixa *լ*, *ի* s. *յ*, *ց*, cf.
 pagg. 19. 22. sqq. quae variis Nominum et Pronomi-
 num casibus, praeponuntur, porro negationem *չ* pro
ուչ, quam vocibus omnis generis praepositam invenimus,
 ac denique Pronomina suffixa *ս*, *դ*, *ն*, cf. pag. 58, quae
 Nominibus, Pronominibus, Verbis, adeoque Particulis
 affigi possunt.

SPECIMEN LECTIONIS ET ANALYSEOS.

Oratio dominica.

Հայր մեր որ յերկինս: սո՛ւրբ եղեցի անուն քո: եկեսցէ՛ արքայութիւն քո: եղեցի՛ն կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի: զհաց մեր հանապազորդ՝ տո՛ւր մեզ այսօր: և թո՛ղ մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողու՛մք մերոց պարտապանաց: և մի՛ տանիր զմեզ ՚ի փորձութիւն: այլ փրկեա՛ զմեզ ՚ի չարէն: զի քո՛ է արքայուհի և զօրութի՛ և փա՛ռք յաւիտեանս ամէն:

Hhair mer wor hjerkins: surb jeghitzi anun kho: jekestzê arkhajuthiun kho: jeghitziun kamkhkho worpês hjerkins jev hjerkri: ês`hhatz mer hhanapasord tur mes aisôr: jev thogh mes espartis mer. worpês jev mekh thoghunkh merotz partapanatz: jev mi tanir êsmes i p'hordsuthiun: ail p'herkêa êsmes i tscharên: sikho ê arkhajuthiun jev sôruthiun jev p'harrkh havitêans amên:

Հայր *pater*, Nominativus sive Vocativus (cf. pag. 29. §. 3.) Sing. nominis, quod declinationem quintam sequitur, sed hic illic ab ea deflectit. cf. p. 41. §. 12.

մեր nostrum s. noster. Genitivus Plur. Pronominis pers. ես. Vide tabulam decl. Pronn. pag. 52. sqq., sive Nominativus Sing. Pron. poss. cf. pag. 58. §. 2.

որ qui. Nom. Sing. Pron. Relat., quod ad normam decl. IV. flectitur, cf. p. 40. §. 11. et tab. decl. Pronn.

յերկինս in coelis. Locativus, qui dicitur, cf. p. 29. §. 3, sive potius Accus. Plur. cum Praefixo յ pro ՚ի propter vocalem, quae sequitur, cf. pag. 22. a voce երկին coelum. quae promiscue in Sing. et Plur. usurpatur, et III. decl. in flexione sequitur.

սուրբ sanctum. Nominat. Sing. nom. adject., quod ad decl. IV. flectitur: Gen. սրբոյ etc. cf. pag. 24. §. 8.

եղիցի fiat. III. pers. Sing. Imp. Fut. II. a verbo եղանիլ fieri cf. pagg. 72. et 76. sq.

անուն nomen. Nominat. Sing. nominis, quod ad decl. I. flectitur: Gen. անուան cf. pag. 38.

քո tui. Gen. Sing. Pron. pers. II. pers. դու cf. tab. decl. Pronn.

եկեսցէ veniat. III. pers. Sing. Imp. Fut. I. a verbo irregulari դալ venire cf. pag. 90. quod in I. pers. Ind. Fut. formam Fut. II. եկից, in reliquis vero personis եկեսցես etc. formam Fut. I. accepit.

արքայութիւն քո regnum tui. Nominativus Sing. nominis abstracti decl. I., quod a voce արքայ rex derivatur, cum Pron. pers. II. pers. Sing.

եղեցին fiant. III. pers. Plur. Imp. Fut. II. a verbo եղանիլ fieri. cf. supra.

կամք քո voluntates tui s. voluntas tui. Nom. Plur. nominis, quod fere semper in numero Plur. legitur. et decl. VI. sequitur.

որպէս *quemadmodum*. Particula e Pron. Relat. որ et nomine պէս *ratio, modus* composita.

Երկինս in coelis. vide supra.

և et. Copula. Omissa est particula այսպէս *hac ratione, ita*.

Երկրի in terra. Locativus, sive potius Dativus Sing. nominis երկիր Gen. երկրի cf. pag. 21. quod ad decl. III. s. VI. flectitur.

զհաց մեր *panem nostram s. nostrum*. Accus. Sing. cum Praef. շ cf. pag. 30. §. 5, 2. nominis decl. III. addito Gen. Plur. Pron. pers. I. pers. s. Accus. Sing. Pron. poss. ejusd. pers.

Հանապազորդ *sempiternum s. quotidianum*. Accus. Sing. nom. adj., quod ad decl. VI. flectitur. Descendit ab Adv. Հանապազ i. e. *semper, quotidie*.

տո՛ւր da. II. pers. Sing. Imp. Aor. II. a voce տալ *dare*, verbo irreg. Conj. II. cf. pag. 90.

Մեզ *nobis*. Dat. Plur. Pron. pers. I. pers. cf. tab. decl. Pronn pag. 52. sqq.

այսօր *hodie*. Adverbium compositum ex Pron. dem. այս *hic* cf. tab. decl. Pronn. pag. 52. sqq. et pag. 59. et Nom. Subst. decl. V. օր *dies* cf. tab. decl. nomm. pap. 34. sqq.

և թո՛ղ մեզ *et condona nobis*. Թո՛ղ est II. pers. Sing. Imp. Aor. II. a verbo Conj. III. Թողուլ *sinere, mittere, remittere, condonare*. cf. tab. Conjugg. pag. 78. sqq. De vocibus և et մեզ vide supra.

զպարտիս մեր *debita nostra*. Accus. Plur. nominis. պարտ Gen. պարտոյ ad decl. VI., quod in Plur. modo պարտք scribitur Gen. պարտուց ad decl. V., modo պարտիք Gen. պարտեաց ad decl. VII. De voce մեր cf. supra.

որպէս և մեք *quemadmodum et nos*. De vocibus որպէս և modo dictum est. մեք est Nom. Plur. Pron. pers. I. pers. cf. tab. decl. Promn. pag. 52. sqq.

Թողուիք *condonamus*. I. pers. Plur. Praes. Ind. a voce Թողուլ cf. supra.

մերոց *nostris*. Dat. Plur. Pron. poss. I. pers. Plur. cf. pag. 58.

պարտապանաց *debitoribus*. Dat. Plur. nominis պարտապան, quod ad decl. VI. flectitur, et descendit a voce պարտ *debitum*.

և մի տանիր *et ne ducas*. մի est particula negationis, quae graecae μη respondet. տանիր est Imp. Praes., qui sec. pag. 63. nonnisi cum negatione occurrit, a voce տանիլ *ducere*, verbo irreg. Cojn. IV. cf. pag. 93.

զմեզ *nos*. Accus. Plur. Pron. pers. I. pers.

ի փորձութիւն *in tentationem*. Accus. Sing. nominis abstracti decl. I., quod derivatur a nomine փորձ *experimentum, probatio*. Praefixum ՚ի Accusativo praepositum denotat *in s. ad*.

այլ *sed*. Conjunctio, quae respondet graecae ἀλλὰ.

փրկեա՛ *libera*. II. pers. Sing. Imp. Aor. I. vocis փրկել *liberare*, verbi Conj. I.

զմեզ *nos*. Vide supra.

ի չարէն *a malo ejus s. illo, ἀπὸ τοῦ πονησοῦ* Abl. Sing. nom. Adj. չար *malus*, quod. ad decl. VI. flectitur. Additum est Pron. suff. ն cf. pag. 58. §. 3., quod pro possessivo sive demonstrativo haberi potest, et ad ea, quae modo praecesserunt, referri debet. Sed in nonnullis codd. mscpt. deest.

զե *nam*. Conjunctio a Pron. ի՞ derivanda.

քո *tui*. Vide supra.

է est. III. pers. Sing. Praes. Ind. verbi subst.
 ել esse, cf. pag. 74. sq.

արքայութիւն regnum. Nominat. Sing. nominis abstracti, quod ad decl. I. flectitur, et descendit a voce արքայ rex. արքայութիւն scriptum est pro արքայութիւն cf. pag. 5.

Լ et. — զօրութիւն potentia. Nominat. Sing. nominis abstracti decl. I., quod descendit a voce զօր fortitudo, exercitus.

Լ et. — փառք gloria. Nominat. Plur. nominis Subst. decl. VI., quod in hoc tantum numero occurrit.

յաւիտեանս in saecula. Accus. Plur. nominis Subst. յաւիտեան saeculum, aeternitas, pro ՚ի յաւիտեանս cf. pag. 22., quod descendit ab Adv. յաւեա semper, perpetuo, et varia ratione flectitur: Gen. Sing. յաւիտենի cf. pag. 25. Instr. յաւիտենիւ s. յաւիտենաւ Gen. Plur. յաւիտենից s. յաւիտեանց Instr. յաւիտենիւք s. յաւիտեամբք.

ամէն Amen.

LITTERATURA ARMENIACA.*)

- Quadro delle Opere di vari Autori anticamente tradotte in Armeno. ital. Venezia. 1825. 8. $\frac{5}{8}$ Rthlr.
Quadro della Storia letteraria di Armenia estesa da Mons. Placido Sukias Somal. ital. Venezia. 1829. 8. $1\frac{2}{3}$ Rthlr.
Versuch einer Geschichte der armenischen Literatur, nach den Werken der Mechitaristen frei bearbeitet, von Carl Friedrich Neumann. Leipzig 1836. 8. 1 Rthlr. $18\frac{3}{4}$ sgr.
P. Garegin Zarbhanalean, Historia litteraturae Arm. — arm. vulg. Venet. 1865. 12°. $1\frac{2}{3}$ Rthlr.
-

I. Grammaticae et Lexica.

- Franc. Rivolae Dictionarium Armeno-Latinum. Lutet. Paris. 1633. 4.
Clem. Galani Grammaticae et logicae Institutiones linguae literalis Armenicae. Addito Vocabulario Latino-Armeno omnium scholasticarum dictionum. Romae. 1645. 4.
Joh. Joachimi Schroederi thesaurus linguae Armenicae, antiquae et hodiernae, cum varia Praxios materia. Amstelodami 1711. 4. 3 — 4 Rthlr.
Jac. Villotte. Dictionarium novum Latino-Armenicum. Romae. 1714. fol.
-

*) Editiones operum, quae in India, Russia et Constantino-
poli prodierunt, aliasque, quae Massiliae et Amstelodami appa-
ruerunt, hic omisimus, quoniam facile comparari non possunt.
E libris recentioribus eos tantummodo hic recensuimus, qui ali-
quam nobis utilitatem afferunt. Plerique eorum Venetiis in insula
Sti Lazari incltyae ejus Academiae monachorum Mechitaristicorum
studiis editi sunt, atque pretio apposito prostant apud bibliopo-
lam Berolinensem G. Eichler, cujus sumtibus hic libellus prodit.

- Lexicon Armeniacum linguae antiquae et recentioris arm. Venet. 1749 — 69. 2 Voll. 4. (Vol. sec. cont. Supplementum ad tom I., Lexicon nomm. propr., et duo Lexica linguâ veteri et recentiori conscripta.) 20 Rthlr.
- Grammatica Armen. ed. Abb. Mechitar. arm. Venet. 1770. 8 maj. 1 Rthlr.
- Grammatica Ital. armeniace conscripta. (Insunt multi dialogi et epistolae in utraque lingua). ed. Gabriel Avetikhian. Venet. 1792. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Dizionario Ital.- Arm.- Turco. Venet. 1804. 4. 8 Rthlr.
- Essai sur la langue Arménienne par Bellaud, Docteur en médecine. Paris. 1812. 8.
- Grammatica Armen. major. ed. Gabriel Avetikhian. (Prior ejus pars eaque etymologica linguâ arm. vulgari, posterior vero syntaxin continens linguâ veteri scripta est.) arm. Venet. 1815. 8 maj. $1\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Eadem in compend. redacta. ling. arm. vulg. ibid. 1819. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
ling. arm. vet. ibid. 1823. 8. $\frac{5}{6}$ Rthlr.
- Dictionnaire abrégé Français-Arménien et Arménien-Français. par Paschal Aucher. Venet. 1812 — 17. 2 Voll. 4 miu. 7 Rthlr.
- Grammatica Gallica armeniace conscripta ed. Arsen. Antimosean. (Accedit appendix de metris Gall. et Armen.) Venet. 1821. 8 maj. $2\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Dictionary English-Armenian and Armenian-English by P. Aucher. Venet. 1821. 2 Voll. 4. 12 Rthlr.
- Grammaire de la langue Arménienne par J. Ch. Cirbied (lege: Dscherpet) Paris. 1823. 8.
- Dizionario Ital.- Arm.- Turco portatile. Venet. 1829. 8. $3\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Vocabularium manuale linguae Arm. veteris. Venet. 1831. 8 maj. $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Grammatica Armeniaca. ed. Michael Tschamtschean. Venet. 1831. 1859. 8 maj. 1 Rthlr.
- A Grammar Armenian and English by Paschal Aucher. (Ad-dita sunt 1, pag. 144—187. varia loca e scriptis armen. cum versione anglica, inter quae epistolae apocr. Corinthiorum ad S. Paulum apost. et tertia S. Pauli ad Cor. a poeta Anglo Byron versae; 2, pag. 189 — 230. loca multa e scriptoribus armen. omnium temporum sine versione). Venet. 1832. 8. $1\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Elementa Grammaticae Armen. linguâ vulg. conscripta. Venet. 1833. 16. $\frac{7}{12}$ Rthlr.

- Pocket-Dictionary English Armenian. Venet. 1835. 2 Voll. 12.
2²/₃ Rthlr.
- Novum Lexicon linguae Armeniacaе elaboratum studio Abb.
Mechitar, Gabr. Avetikhian, Chatschatur, Sur-
melian et Bapt. Aucher. Venet. 1836. 37. 2 Voll. 4.
46¹/₃ Rthlr.
- Dizionario Armeno-Italiano composto da Emmanuele Ciak-
ciak. Venezia. 1837. 4. 16²/₃ Rthlr.
- Grammatica practica linguae Arm. arm. Venet. 1839. 12. 1¹/₂ Rthlr.
- Dictionnaire Français-Arménien-Turc par Pascal Aucher.
Venise. 1840. 8 maj. 6²/₃ Rthlr.
- Petermann, J. H. Grammatica linguae armeniacaе. Berlin.
1837. 8 maj. 1²/₃ Rthlr.
- Aux. Gurgen, Grammatica Angl. Armen. Venet. 1853. 8.
6²/₃ Rthlr.
- Arsen. Bagratuni, Elementa grammat. ling. Arm. — arm.
vulg. 1846. 49. 54. 60. 64. 8°. 5¹/₆ Rthlr.
- Ejusdem Grammatica linguae Arm. in usum exercitatorum
arm. Venet. 1852. 8°. 5 Rthlr.
- Lexicon linguae Arm. vulgaris. Venet. 1869. 8°. 3 Rthlr.
- Pocket-Dictionary Engl. Arm. Turc. et Turc. Arm. Engl. in usum
peregrinatorum. 3 Voll. 24°. Venet. 1846. 4 Rthlr.
- R. Gosche d^e Ariana linguae gentisque Armeniacaе indole.
Prolegomena. Berol. 1848. 8°. 2¹/₃ Rthlr.
- Friedr. Müller, Armeniaca I. Wien 1865. 8 n. 1¹/₁₅ Rthlr.
— II. 1870. n. 1¹/₁₅ Rthlr. III. 1871. 1¹/₁₅ Rthlr.
— Zwei sprachwissenschaftl. Abhandl. zur ar-
menischen Grammatik. Wien 1860. 24. n.
1¹/₁₅ Rthlr.
— Beiträge zur Lautlehre der armen. Sprache.
I.—III. Abhandl. Wien 1862. 3. 8°. 1¹/₃ Rthlr.
— Beiträge zur Declination des armen. Nomens.
Wien 1864. 8°. 1¹/₁₀ Rthlr.
— Beiträge zur Conjugation des arm. Verbums.
Wien 1863. Lex. 8. 1¹/₁₀ Rthlr.
- M. Lauer, Grammatik der classischen armenischen Sprache.
Wien 1869. 8°. n. 4¹/₆ Rthlr.

II. Historica et Geographica.

- Historia provinciae Taron auctoribus Zenobio Glakensi (saec. IV.) et Joanne Mamikonensi (saec. VII.) arm. Venet. 1832. 8 maj. 1 Rthlr.
- Histoire de Darôn par Zénob de Klag trad. par M. Evar. Prud'homme. Paris 1864. 8°.
- Agathangeli (saec. IV.) historia. Venet. 1835. 1862. 24. 2 Rthlr.
- Agathangeli historia cum notis. italice. Venet. 1843. 8°. 1⁵/₆ Rthlr.
- Historia Armeniorum auctore Fausto Byzantino (saec. IV.) arm. Venet. 1832. 8 maj. 1²/₃ Rthlr.
- Historia Armeniorum auctore Mose Chorenensi (saec. V.) arm. Venet. 1827. 24. 2 Rthlr.
- Mosis Chorenensis opera omnia. Venet. 1842. 64. 8°. 4 Rthlr.
- Ejusdem historia italice cum notis. Venet. 1841. 50. 8°. 3¹/₂ Rthlr.
- Eadem gall. et arm. ed. LeVaillant de Florival. Venet. 1842. 8°. 6²/₃ Rthlr.
- Des Moses von Chorene Gesch. Gross-Armeniens, übersetzt von Dr. Lauer. Regensb. 1869. 8°. 1 Rthlr.
- Historia belli Armeniorum contra Persas auctore Eliseo (saec. V.) (Addita est in fine ejusdem oratio commonitoria ad monachos.) arm. Venet. 1828. 24. 5⁵/₆ Rthlr.
- Elisei historia anglice versa a Ch. F. Neumann. London 1830. 4°.
- Eadem italice versa ab Jos. Capelletti. Venet. 1840. 8°.
- Eadem gallice versa a Greg. Kabaragy. Paris 1844. 8°.
- Historia Armeniorum ab anno 388 usque ad annum 485 p. Ch. auctore Lazaro Farpensi (saec. V.) arm. Venet. 1793. 8. 1 Rthlr.
- Mosis Kalankaituensis (saec. VII.?) historia Albaniae ed. Schahnazarean. Paris 1860. II. Voll. 8°.
- Histoire d'Arménie par le Patriarche Jean VI. dit Jean Catholicos (saec. IX.) traduite par M. J. Saint-Martin. Paris. 1841. 8°.
- Leontii presbyteri (saec. X. al. VIII.) historia incursionis Arabum in Armeniam ed. Schahnazarean. Paris. 1854. 8°.
- Eadem gallice versa ab eodem. Paris. 1856. 8°.
- Stephani Asolik. Taronensis (saec. X.) historia universalis. ed. Schahnazarean. Paris. 1859. 8°.

- Aristakis Lastivertensis (saec. XI.) historia. Venet. 1845. 8°.
 $\frac{5}{6}$ Rthlr.
- Histoire d'Arménie par Arisdaguès de Lasdiverd, trad.
 et accomp. de notes par M. Evariste Prud'homme. Paris.
 1862. 8°.
- Samuelis presbyteri Aniensis (saec. XII.) chronica, la-
 tine versa a Zohrab. Mediolani. 1818. 8°.
- Vardani magni (saec. XIII.) Historia Armeniae. Venet.
 1862. 8°.
 $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Kiraki (Cyriaci) Gandsakensis (saec. XIII.) Historia. Venet.
 1865. 8°.
 $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Vahram's (saec. XIII.) Chronicle of the Armen. kingdom in
 Cilicia. translated by Ch. Fr. Neumann. Lond. 1831. 8°.
- Idem liber arm. ed. Schahnazarean. Paris. 1859. 8°.
- Stephani Orbelini (saec. XIII.) Historia Siuniae ed. Schah-
 nazarean. Paris. 1859. 2 Voll. 8°.
- Sembatis (saec. XIV.) belli ducis chronica. ed. Schahnazarean
 Paris. 1859. 8°.
- Historia Armeniorum a creatione mundi usque ad finem saeculi
 XVIII. auctore Michaelae Tschamtschean. arm. Venet.
 1784—86. 3 Voll. 4.
 10 Rthlr.
- Eadem in compendium redacta ab eodem. arm. Venet. 1811.
 8 maj.
 $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Historia universalis saeculi XVIII. auctore Luca Indschid-
 dschean. arm. vulg. Venet. 1824—27. 8 Voll. 8.
 8 Rthlr.
- Geographia universalis auctoribus Stephano Acontio Kó-
 vér et Luca Indschidschean. arm. (Tom. I. continet
 Geogr. Armeniae rec. tom. V. et VI. descr. imperii Turcei in
 Europa). Venet. 1802—16. 11 Voll. 12 maj.
 $11\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Eadem cum multis tabulis.
 15 Rthlr.
- Eadem cum tabulis pictis.
 20 Rthlr.
- Descriptio Armeniae veteris auctore Luca Indschidschean.
 arm. Venet. 1822. 4.
 $3\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Iter in Poloniam aliasque regiones ab Armeniis Aniensibus ha-
 bitatas auctore Mina Bscheschkean. arm. Venet. 1830.
 8 maj.
 $2\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Descriptio geographica regionum, quae mari nigro circumjacent
 cum tab. geogr. auctore Mina Bscheschkean. arm. vulg.
 Venet. 1819. 4.
 1 Rthlr.
- Descriptio topographica et poetica Bospori Thracii (sub. titulo:
 Aestiva byzantina) cum tab. geogr. auctore Luca Indschid-
 dschean. arm. Venet. 1793. 12.
 $\frac{2}{3}$ Rthlr.

- Villeggiature de' Bizantini sul Bosforo Tracio opera del P. Luca Ingigi tradotta dal P. Cherubino Aznavor, ital. Venezia. 1831. 12. $1\frac{1}{6}$ Rthlr.
- Descriptio urbis Calcutta cum tabulis. arm. Venet. 1832 4. 2 Rthlr.
- Coup d'oeil général sur les provinces nouvellement conquises par les Russes et appelées par eux-mêmes Territoire d'Arménie. à Venise. 1828. 8. $\frac{5}{12}$ Rthlr.
- Compendio storico di memorie cronologiche concernenti la religione e la morale della nazione Armena dal Marchese Giovanni de Serpos. ital. Venezia. 1786 III. tomi 8.
- J. M. Chaban de Cirbied (lege: Dscherpet) et St. Martin Recherches curieuses sur l'histoire ancienne de l'Asie. Paris. 1806. 8.
- St. Martin, Mémoires historiques et géographiques sur l'Arménie. Paris. 1818. II. Vol. 8.
- Memoire de Jean Ouoskherdjian, prêtre Arménien de Wagarchapad pour servir à l'histoire des événemens, qui ont lieu en Arménie et en Georgie à la fin du dix-huitième siècle et au commencement du dix-neuvième, suivis de vingt-huit anciennes inscriptions Armen. traduit de l'Armenien à l'aide de M. Aroutioun Astwatsatour par Jules Klapproth. Paris. 1818. 8.
- Collection des historiens de l'Arménie publiée en français par Victor Langlois. Paris. tom. I. 1867. tom. II. 1869. 4°.
- Bibliothèque historique Arménienne ou choix des principaux historiens Armén. traduits en français par Ed. Dulaurier. (Chronique de Mathieu d'Edesse continuée par Grégoire le prêtre (sacc. XII.) Paris. 1858. 8°.
- Récueil des historiens des Croisades. Documens Arméniens. Paris. 1869 fol.
- Antiquitates Armen. ed. Luca Indschidschean. Venet. 1835. 3 Voll. 4°. 10 Rthlr.
- Idem liber italice versus ab Jos. Cappelletti. Taurini. 1841. 3 Voll. 4°.
- Geographia universalis cum multis tabulis pictis ed. Leon Alischan. Venet 1845. 4°. 15 Rthlr.
- Ejusdem Geographia Armeniae recent. cum tabulis. Venet. 1855. 4°. $1\frac{2}{3}$ Rthlr.

- Ejusdem Physiographia Armeniae. arm. Venet. 1851. 8°. $\frac{1}{3}$ Rthlr.
 Emmanuel Catschuni, Geographia Armeniae vet. et rec. —
 arm. vulg. Venet. 1857. 12°. 1 Rthlr.
 Victor Langlois, Le Trésor des Chartes d'Arménie ou Car-
 tulaire de la chancellerie royale des Roupéniens. Venise. 1863.
 4°. 5 Rthlr.
 Topographia Armeniae majoris et minoris cum tabulis ed. Ners.
 Sargisean. Venet. 1866. 4to. $3\frac{1}{3}$ Rthlr.

III. Theologica.

- Jacobi, episcopi Nisibeni sermones cum praefatione, notis et
 dissertatione de ascetis. ed. Nicol. Antonellus. arm. et lat.
 Romae. 1756. fol.
 Eznikii (saec. V.) refutatio haeresiarum. In fine addita sunt
 Ejusdem dicta moralia. arm. Venet. 1826. 24. $1\frac{2}{3}$ Rthlr.
 Eznikii refutatio in linguam gallicam translata a M. Le Vaillant
 de Florival. Paris. 1853.
 Elisei (saec. V. cf. supra) opera. Insunt: 1) historia belli Ar-
 meniorum contra Persas. 2) commentarius in libros Josuae et
 Judicum. 3) oratio commonitoria ad monachos. 4) sermones de
 oratione dominica, de baptismo, traditione, passione, supplicio
 crucis, sepultura et resurrectione Jesu Christi, de judicio ex-
 tremo et reditu, de recordatione mortuorum et de sanctis Apos-
 tolis. 5) canones ecclesiastici. arm. Venet. 1838. 1859. 2 Rthlr.
 Ejusdem historia italice versa ab Jos. Cappelletti. Venez. 1840. 8.
 Corionis doctoris theol., Mambrei Lectoris, et Davidis in-
 victi (saec. V.) opera. Insunt: 1) Corionis historia vitae et
 mortis Mesropi. II. Giut Cathol. epistola ad Davidem et Da-
 vidis responsio. III. Davidis 1) encomium sanctae crucis. 2)
 definitiones philosophicae. 3) omne malum puniendum esse. 4)
 apophthegmata quinque. 5) Porphyrii isagoge cum ejusdem ex-
 planatione. 6) Aristotelis categoriae cum explanatione earum.
 7) Aristotelis liber de interpretatione cum ejusdem explanatione.
 8) Explanatio analyticorum Aristotelis. 9) Aristotelis scripta de
 mundo et de virtutibus. arm. Venet. 1833. 8. $3\frac{1}{3}$ Rthlr.
 Mémoire sur la vie et les ouvrages de David, philosophe Ar-
 ménien du V. siècle de notre ère, et principalement sur ses
 traductions de quelques écrits d'Aristote, par C. F. Neumann.
 Paris 1829. 8.
 Joannis Mandakunensis (saec. V.) sermones. arm. Venet.
 1836. 8. 1860. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.

- Joannis Odsniensis (saec. VIII.) philosophi opera. Insunt:
 1) Joannis Odsn. orationes synodales, contra Paulicianos, contra
 Phantasticos etc. 2) Theodori Kerrthenavor (saec. VII.)
 oratio contra Joannem Mairagomensem haeticum, et encomia
 sanctae crucis et sanctae Virginis. 3) Isaaci Cathol. (saec.
 VII.) oratio in diem dominicam palmarum habita. arm. Venet.
 1833. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Joannis Odsniensis oratio contra Phantasticos arm. Venet.
 1807. 8. $\frac{1}{3}$ Rthlr. arm. et lat. ibid. 1816. 8. $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem oratio synodalis et contra Paulicianos sermo. arm.
 et lat. ed. Jo. Bapt. Aucher. Venet. 1833. 8. 1 Rthlr.
- Ejusdem opera. arm. et lat. ed. Jo. Bapt. Aucher Venet.
 1834. 8.
- Chosrovis Andsevatzensis (saec. X.) Commentarius in li-
 turgiam Arm. Venet. 1869. 8°. 1 Rthlr.
- Gregorii Narckensis (saec. X.) opera. Insunt: Ejusdem
 preces, encomia, cantica, et commentarius in Cant. Cant. arm.
 Venet. 1827. 8. $2\frac{3}{4}$ Rthlr. ed. nova. ibid. 1842. 8. $3\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem preces arm. Venet. 1807. 12. $\frac{3}{4}$ Rthlr. ed. nova.
 ibid. 1833. 12. 1844. 24. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem preces cum commentario G'abr. Avetikhian. arm.
 Venet. 1827. 8. $3\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem encomia et carmina cum comment. Gabr. Ave-
 tikhian. arm. ibid. 1827. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem Commentarius in Canticum Canticorum. arm. Venet.
 1789. 12. $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Nersetis Clajensis (saec. XII.) preces viginti quatuor lin-
 guis editae. Venet. 1823. 12. 4 Rthlr. Ed. nova. ibid. 1837. 12.
 triginta sex linguis 1862. 69. $6\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem epistola pastoralis arm. et lat. edita ab Jos. Cap-
 pelletti. Venet. 1829. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr. Eadem lat. ibidem. 1829.
 8. $\frac{1}{2}$ Rthlr. Eadem arm. ibidem. 1830. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem opera lat. versa ab Jos. Cappelletti. Venet.
 1833. 2 Voll. 8. 4 Rthlr.
- Ejusdem oratio synodalis et epistolae. Venet. 1848. 24°. 1 Rthlr.
- Ejusdem opera poetica. Venet. 1830. 24°. 2 Rthlr.
- Gregorii Teghà (saec. XII.) opera. Insunt 2 epp. dogm. de
 conciliatione ecclesiae Arm. cum Graeca. Venet. 1838. 24. 1 Rthlr
- Nersetis Lambronensis (saec. XII.) oratio synodalis una
 cum 2 aliis orationibus. arm. Venet. 1784. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Orazione sinodale di Nierses Lampronense recata in lin-

- gua Italiana dall'Armena, ed illustrata con annotazioni dal
 Pasquale Aucher. Venezia. 1812. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Synodalrede des Nerses von Lampron, aus dem Armeni-
 schen übersetzt, mit Anmerkungen und einer Einleitung ver-
 sehen von C. F. Neumann. Leipzig. 1834. 8.
- Ejusdem oratio synodalis, epistolae et homiliae. Venet. 1838. 24.
 1 Rthlr.
- Ejusdem Commentarius in liturgiam Armen. Venet. 1837. 8°.
 $\frac{2}{12}$ Rthlr.
-
- Missale Armeniacum. arm. Romae. 1686. 2 Voll. fol. 83 $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Breviarium Armeniacum. arm. Venet. 1845. 1860. 1 Rthlr.
- Rituale Armeniacum. arm. Venet. 1831. 8. 4 Rthlr.
- Pontificale Armeniacum. arm. Venet. 1833. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Liturgia Armeniaca cum imaginibus. arm. Venet. 1823. 4. et
 ibid. eod. anno 8. $\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Liturgia Armena trasportata in Italiano per cura del Gabriele
 Avetikhian. con. rami, arm. ital. ibid. 1826. 8. et 1832. 1854. 8.
 $\frac{11}{12}$ Rthlr.
-
- Vitae omnium Sanctorum Calendarii Armen. cum annotationibus
 Jo. Bapt. Aucher. arm. Venet. 1810—14. 12 Voll. 8. 15 Rthlr.
- Eaedem sine annotationibus, arm. ibid. fol. 10 Rthlr.
- Dissertazione sopra la processione dello Spirito Santo dal Padre
 e dal Figliuolo opera del Gabr. Avetikhian. ital. Venezia.
 1824. 8. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Commentarius in hymnos ecclesiae Armeniaca auctore Gabr.
 Avetikhian. arm. Venet. 1814. 4. $\frac{3}{8}$ Rthlr.
- Conciliatio ecclesiae Armenae cum Romana ex ipsis Armenorum
 patrum et doctorum testimonis in duas partes, historicalem et
 controversialem divisa auctore Clemente Galano. arm. lat.
 Romae. typis Congreg. de propag. fide. 1650—61. 3 Voll. fol.
- Bibliotheca selecta litteraturae Armenorum. arm. Venet. 1853—61.
 22 Voll. 24°. $\frac{7}{8}$ Rthlr.
- Gregorii Magistri (saec. XI.) opera poetica. Venet. 1868. 24°.
 $\frac{5}{12}$ Rthlr.

IV. Versiones.*)

- Labubniae al. Lerubnae (saec. I?) Epistola regis Abgari
s. historia conversionis Edessenorum. arm. Venet. 1868. 8°.
 $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Idem liber gallice versus a L. Alischan. Venet. 1868. 8°. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Biblia sacra. arm. Venet. 1733. fol. $33\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Eadem cum lectionibus variantibus. arm. Venet. 1805. 4. et
ibid. eod. anno. 4 Voll. 8. $6\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Eadem emendata ad fidem codd. 1 Voll. 1859. $7\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Psalmi arm. ibid. 1786. 8. 1 Rthlr. et 1820. 32. $\frac{7}{12}$ Rthlr. et
1822. 8. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Sapientia Salomonis arm. graec. lat. Venet. 1824. 24.
 $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Ecclesiasticus. arm. Venet. 1833. 1853. 24. $\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Novum Testamentum. arm. Venet. 1825. 47. 63. 8. $1\frac{1}{6}$ Rthlr.
- Quatuor Evangelia. arm. Venet. 1816. 8. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Acta et Epistolae Apostolorum. arm. Ven. 1824. 12. $\frac{3}{4}$ Rthlr.
- Obadiah Armenus, quo cum analysi vocum Armenicarum gram-
matica, et collatione versionis Arm. cum fontibus, aliisque, ma-
ximam partem orientalibus versionibus, exhibetur primum in
Germania specimen characterum Armenicorum ab Andrea
Acolutho, arm. et lat. Lipsiae. 1680. 4.
- Eusebii Pamphili Chronicorum canonum libri duo. Opus
ex Haicano codice a doctore J. Zohrabo diligenter expressum
et castigatum. Aug. Maius et J. Zohrabus nunc primum
conjunctis curis latinitate donatum et notis illustratum, additis
graecis reliquiis, ediderunt. lat. Mediolani. 1818. 4 maj.
- Eusebii Pamphili Caesariensis episcopi Chronicon bi-
partitum, nunc primum ex armeniaco textu in latinum conver-
sum, adnotationibus auctum, graecis fragmentis exornatum
opera Jo. Bapt. Aucher. arm. graec. lat. Venet. 1818. 2 Voll.
4 maj. 10 Rthlr.
- Philonis Judaei sermones tres hactenus inediti I et II de pro-
videntia et III de animalibus ex armena versione antiquissima
ab ipso originali textu graeco ad verbum stricte exequuta, nunc
primum in Latium fideliter translata per Jo. Bapt. Aucher.
arm. et lat. Venet. 1822. 4 maj. $2\frac{1}{3}$ Rthlr.

*) Hac versiones omnes antiquo tempore et maximam partem
saeculo quinto p. Chr. factae sunt.

- Philonis Judaei paralipomena armena, libri videlicet quatuor in Genesin, libri duo in Exodum, sermo unus de Sampsonē, alter de Jona, tertius de tribus angelis Abraamō apparentibus, opera hactenus inedita ex armena versione antiquissima ab ipso orig. textu graeco ad verbum stricte exequuta saeculo V. nunc primum in Latium fideliter translata per Jo. Bapt. Aucher. arm. et lat. Venetiis 1826. 4 maj. $6\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Joannis Chrysostomi homiliae in Evangelium Matthaei una cum fragmentis homiliarum in epp. S. Pauli arm. Venet. 1826. 3 Voi. 8 maj. $4\frac{1}{4}$ Rthlr.
- Delectus homiliarum Jo. Chrysostomi. Venet. 1861. 8°. $4\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Jo. Chrysostomi Commentarius in epistolas S. Pauli. Venet. 1862. 2 Voll. 8°. $6\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Severiani sive Seberiani Gabalorum episcopi Emesensis homiliae nunc primum editae ex antiqua versione armenia in latinum sermonem translatae per Jo. Bapt. Aucher. arm. et lat. Venet. 1827. 8 maj. $2\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Idem liber sine versione lat. 1830. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Basilii Magni homiliae IX. in Hexaameron. arm. Venet. 1830. 8 maj. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Cyrilli Hierosolymitani Catecheses. arm. Viennae. 1832. 8.
- Ephraem Syri opera. (paralipomena sc. armen.) Insunt I. ejus commentarii in Pemateuchum, libros Josuae, Judd. Regum et Chronicorum II. explanatio IV Evangeliorum synoptica, interpretatio Evangelii (sc. parabolicarum dictionum) atque sermones de margarita, de resurrectione et grano sinapis, nec non de dicto Ev. Jo. 3. 29. „qui sponsam habet, sponsus est“. III. explanatio XIV. epp. S. Pauli (quibus adnumerantur ep. Corinth. ad S. Paulum ejusdemque epistola III. ad Cor.) IV. sermones et preces. arm. Venet. 1836. 4 Voll. 8 maj. 8 Rthlr.
- Commentarius (s. catena aurea) in Acta Apostolorum antiquo tempore collectus ex Jo. Chrysostomo et Ephraem Syro. arm. Venet. 1839. 8 maj. $2\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Historia Alexandri magni. Venet. 1842. 8°. 10 Rthlr.
- Vitae patrum eremitarum. Venet. 1855. 2 Voll. 8°. $9\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Chronique de Michel le Grand, Patriarche des Syriens Jacobites trad. par Victor Langlois. Venise. 1848. fol. $5\frac{6}{12}$ Rthl.

V. Varia.

- Mosis Chorenensis (saec. V.) praeparatio rhetorica sub titulo: „liber Chriarum“ cum commentario edit. ab Jo. Zohrab. arm. Venet. 1796. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.

- Explicatio ponderum et mensurarum Veterum sec. Epiphan., Mos. Chor., et Ananiam Schirakensem facta ab Jo. Bapt. Aucher. arm. Venet. 1821. 8 maj. 1 Rthlr.
- Elegie sur la prise d'Edesse par les Musulmans, par Nersès Klaietsi, Patriarche d'Arménie, publiée pour la première fois en Armenien par J. Zohrab arm. Paris. 1828. 8. $2\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Ejusdem opera poetica arm. Venet. 1830. 24. $1\frac{1}{2}$ Rthlr.
- Fabulae auctore Mechitar Gosch (saec. 12.) arm. Venet. 1790. $12\frac{1}{3}$ Rthlr. ed. 5 nova c. fabulis. Olymp. 1842. 54. $\frac{5}{6}$ Rthlr.
- Choix de fables de Vartan (saec. XIII.) en Arménien et en Français. (par S. Martin.) Paris. 1825. 8 maj. $1\frac{1}{6}$ Rthlr.
- Mechitaris Medici (saec. XII.) consolatio in febribus arm. Venet. 1832. 8 maj. 1 Rthlr.
- Medicina practica auctore Mich. Resten. (tom. II. continet Lexicon medicum polyglotton.) arm. Venet. 1832. 2 Voll. 8. $3\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Descrizione e cura del Cholera Morbus, opera del Dr. Davide Mighirdician tradotta in Italiano. Venet. 1831. 8. $1\frac{1}{3}$ Rthlr.
- Corpendiose notizie sulla Congregazione de' Monaci Armeni Mechitaristi di Venezia, col ritratto del Fondatore, e la Veduta dell' Isola di S. Lazzaro. Arm. — Ital. 1819. 12. $\frac{2}{3}$ Rthlr.
- Idem liber linguâ Anglicâ conscriptus ibid. 1825. 4. $\frac{7}{12}$ Rthlr.
- Le Couvent de Saint-Lazare à Venise, ou histoire succincte de l'ordre des Méchitaristes Arméniens; suivie de renseignemens sur la langue, la littérature, l'histoire religieuse et la géographie de l'Arménie. par Eugène Boré. Paris 1837. 12. $\frac{5}{6}$ Rthlr.

Ex officina G. Hickethier.

Verlag von H. Reuther in Karlsruhe.

PORTA

LINGUARUM ORIENTALIUM

SIVE

ELEMENTA LINGUARUM

I. HEBRAICAE	V. SYRIACAE
II. CHALDAICAE	VI. ARMENIACAE
III. SAMARITANAE	VII. AETHIOPICAE
IV. ARABICAE	VIII. PERSICAE.

STUDIIS ACADEMICIS ACCOMMODATA.

EDIDIT

J. H. PETERMANN, E. NESTLE, S. LANDAUER E. A.

Das unter diesem Titel von *J. H. Petermann*, einem der gelehrtesten und tüchtigsten Kenner der orientalischen Literatur, vor einer Reihe von Jahren begonnene Werk hat in erster Linie den Zweck, die Einführung in das Studium dieser Sprachen zu erleichtern und eignet sich daher sowohl zum Selbststudium als auch zum Leitfaden für academische Vorlesungen. Ein besonderer, von Fachgelehrten anerkannter Vorzug dieser

Elementargrammatiken der orientalischen Sprachen

besteht darin, dass dieselben in möglichst knapper Form dem Anfänger Alles dasjenige bieten, was derselbe zur Kenntniss der einzelnen Sprachen bedarf, und zwar:

I. Eine kurze aber vollständige Grammatik nach einer bestimmten und für alle diese Sprachen gleichförmigen Einrichtung und Methode abgefasst, bei den fünf semitischen Hauptdialekten mit steter Hinweisung auf die Abweichung und Uebereinstimmung derselben untereinander.

II. Ein Specimen lectionis et analyseos, für welches bei allen Sprachen, in denen es existirt, das Vaterunser gewählt worden ist.

III. Eine kurze Uebersicht der Literatur, welche die Hauptoriginalwerke des Volks, sowie die vorzüglichsten Grammatiken, Chrestomathieen und Wörterbücher möglichst mit Angabe der Preise namhaft macht.

IV. Eine Chrestomathie. Hier sind, um Gelegenheit zur Sprachvergleichung zu geben, und um eine sonst nöthige versio interlinearis zu vermeiden, bei jeder Sprache die vier ersten Capitel der Genesis nach den alten Uebersetzungen (aus der Biblia polyglotta von Castelli) vorangestellt, auf welche dann mit steter Berücksichtigung des Fortschreitens vom Leichtern zum Schwerern klassische Stellen aus verschiedenen Schriften folgen.

(Die neu erschienene Grammatica syriaca enthält u. A. folgende, abwechslungsweise auch in Estrangelo gedruckte, Lesestücke aus bis jetzt noch nicht publicirten Handschriften:

Vitae prophetarum (quatuor majorum) e tribus codicibus musci britannici. — Historia S. Crucis his inventae (e cod. Londini. Add. 12174 anni 1190). — Ex homiliis Severi patriarchae Antiocheni (612—618) secundum translationem a Jacobo Edesseno anno 701 confectam et scholiis illustratam. (Add. M. S. S. 12159. A. Chr. 868.) — E. Jacobi Edesseni epistula de regibus illustratam. (Add. M. S. S. 12172 (e IX saec.); accedunt nomina eorum e cod. londin. add. 12143 (anni 1229.) et Paris: 232 (XVII saec.) — E. Danielis Salachensis explicatioe verborum selectorum Davidis prophetiae (e cod. Lond. add. 17*25) IX vel X. saec.).

V. Das Glossarium, welches alle in der Chrestomathie vorkommenden Wörter enthält und die schwierigen Formen erklärt.

Die Verlagshandlung, welcher es gelungen ist, für die Bearbeitung der noch ausstehenden Theile des Unternehmens, das durch den Tod Petermann's ins Stocken gerathen war, namhafte Kräfte zu gewinnen, beabsichtigt das noch Fehlende in möglichster Bälde erscheinen zu lassen, wodurch der ursprüngliche Plan des Herausgebers seiner Verwirklichung entgegen zu gehen verspricht.

Bis jetzt sind erschienen:

Tom I.	Grammatica hebraica	von J. H. Petermann . . .	M. 2,50.
.. II.	Grammatica chaldaica	von dems.	4,—.
.. III.	Grammatica samaritana	4,—.
.. IV.	Grammatica arabica	4,50.
.. V.	Grammatica syriaca	Dr. E. Nestle	5,40.
.. VI.	Grammatica armeniaca	J. H. Petermann	4,—.

In Vorbereitung ist und wird möglichst im Laufe des nächsten Jahres erscheinen:

Tom. VII.	Grammatica persica	von Dr. S. Landauer.
-----------	--------------------	----------------------

Ich empfehle das verdienstvolle Unternehmen allen Freunden der orientalischen Sprachen und Litteratur aufs Angelegentlichste und lade aufs Neue zur Subscription auf dasselbe ein.

Karlsruhe, September 1880.

H. Reuther
(früher G. Eichler's Verlag).

Dr Ferd. Hitzig's
Vorlesungen über biblische Theologie
des alten Testaments
nebst messianischen Weissagungen.

Mit dem
Brustbild des Verfassers und einer Lebens- und Charakterskizze
herausgegeben von

Lic. J. J. Kneucker,
Pfarrer in Ziegelhausen und Professor a. d. Universität Heidelberg.

20 Bogen 80. Preis M. 6. —.

==== Zu beziehen durch jede Buchhandlung. ====